

SOPRONI FÜZETEK 2015

JOYONI FUTUREK 2015

SOPRONI FÜZETEK 2015.

Szerkesztette: Zentai László

SOPRONI FÜZETEK 2015.

MŰVÉSZETI ANTOLÓGIA

Szerkesztette: Zentai László

Soproni füzetek 2015.

Művészeti antológia

Megjelent a Sopron Megyei Jogú Város Önkormányzata támogatásával

A szerkesztőség tagjai:

Bősze Balázné, Dr. Hegyi Ferenc, Keresztény Richárd,
Ifj. Sarkady Sándor, Schey Andrásné, Szabó Miklós, T. Horváth József

Zentai László: főszerkesztő

A borító **Soltra E. Tamás** Sopronyi Thurner Mihály című érmének felhasználásával, Berkics Miklós tervei alapján készült

Felelős kiadó: Dr. Hegyi Ferenc

(Kulturális Egyesületek és Baráti Körök Szövetsége)

Nyomdai előkészítés: T. Horváth József

Fotók: Bakai Anita, Horváth Endre, Pluzsik Tamás

Példányszám: 400 db

ISSN 0138-9963

Nyomdai munkák:

FORENO Foglalkoztatási és Rehabilitációs Nonprofit Kft.

Felelős vezető: Földes Tamás

BEKÖSZÖNTŐ

INVOKÁCIÓ A TISZTELT OLVASÓHOZ!

Az 1978 óta megjelenő Soproni Füzetek szerkesztőségét és a felelős kiadó soproni Kulturális Egyesületek és Baráti Körök Szövetségét fájdalmas veszteségek érték a 2014-15-ös évforduló téli hónapjaiban. 2014. december 11-én, életének 80. évében elhunyt a periodika alapító főszerkesztője, Sarkady Sándor, akit nemcsak az Őt díszpolgári címmel megtisztelő város közéleté és a magyar irodalom gyászol, hanem óvónök tízezrei, akiket közel 40 esztendőn át tanított a Soproni Felsőfokú Óvónöképző Intézetben, a mai Benedek Elek Főiskolán. Több évtizedes szerkesztői munkája messze meghaladta azt a fegyelmezett szerepet, amit általában az alkotó emberek „képzelnék”

egy kiadvány gondozójáról. Sándor úgy végezte ezt a munkát, hogy önként vállalta fel a Civitas Fidelissima minden alkotó emberének szerzői munkáját. Segített, felfedezett, bemutatott és munkára sarkallt mindenkit, aki megkereste, vagy akit Ő keresett meg. Hatalmas türelemmel, mélyeséges toleranciával és egyenrangú partnereként kezelte alkotótársait. Saját szépírói munkáinak közzétételével szemben, mindig alkotótársai írásait részesítette előnyben. Meggyőződéssel vallhatjuk, hogy Ő nem egy szerkesztő volt a sok közül, hanem Ő volt: „A Szerkesztő”.

Bősze Balázs költő, író, hitoktató tanár 2015. február 13-án, életének 69. évében hazatért Mennyei Atyjához. Több évtizeden keresztül vezető egyénisége és irányítója volt a Soproni Fiatalok Művészeti Kollégiumának (SFMK). A Soproni Füzetek antológiájának 1982-től egyik szerkesztője, majd 1998-tól a Kulturális Egyesületek és Baráti Körök Szövetségének elnöke, ekkortól felelős kiadója is a Soproni Füzeteknek. Meghatározó egyénisége, szervezője a város kulturális életének. Művészetével, verseivel, írásaival, felejtethetetlen naplórészleteivel és irodalomszervező munkájával kitörölhetetlen nyomot hagyott a város, – s túlzás nélkül mondhatjuk – az ország irodalmi köztudatában.

Így maradt magára, így árvult el a Soproni Füzetek, Sopron város 1978-ban született, 1998 óta minden évben megjelenő művészeti antológiája, kulturális életét és az itt élő alkotók munkáit bemutató éves seregszemléje.

Ebben a helyzetben ahhoz, hogy a periodika továbbra is minden év Adventjének decemberi első vasárnapján az olvasók kezébe kerülhessen, a feladatot újra fel kellett vállalni. A szerkesztőség ismét felállt, mert Sándor és Balázs is ezt tette volna. Hatalmas kihívás, felelősség, mérce és megtiszteltetés, valamint „boldog teher”- miként azt több sajtóorgánumban nyilatkoztam a Soproni Füzetek felkért szerkesztőjeként. Szerkesztőtársaimmal szeretnénk megfelelni elődeink elvárásainak, s nem utolsósorban azoknak, akik minden évben kezükbe veszik az antológiát.

Lectori Salutem! Köszöntöm a Soproni Füzetek rendszeres és hűséges olvasóit!

Dr. Zentai László
főszerkesztő

IN MEMORIAM

BŐSZE BALÁZS
(1946 - 2015)

BŐSZE BALÁZS

HITEM VEZÉREL ENGEM

Meggyulladt kerítés,
fák füstje gomolyog.
A tarló izzó lávafolyam.
Jövök, jövök
gyümölcsfák között,
aratók között,
poros munkagépek között.
Rám a világ mocska fröccsen,
figyelnek börtönömré,
sárguló levelekre,
miként nyílt előttem
a nagy-nagy börtönajtó,
félkörívrén szögesdrót:
Krisztus koronája fénylik.
Fénylik a tüskés acél.
Szembejön velem, akire vártam.
Jön bárkában,
vitorlázik a szélben,
kivillan az esőfüggöny alól,
várakozik a viharban,
jön a vízen,
hívó karját tárja:
útra vezérel,
Vele, – csak vele –
a reményteljes világra!

Sopron, 2014. június 30. (hétfő)

BŐSZE BALÁZS

A SZEMAFOR ZÖLDRE VÁLT

Elzárt
kényszer magányban
Szépszeműm
terád gondolok,
amikor a töltésen
csikorogva elrobognak
a tehervonatok.
Fényívekre gondolok,
s eszembe jutnak
a kósza csillagok,
a dőri kanyarban
megremeg a föld
az óriás kombájnok
alatt.
Szíveinkre hajlik
a zibavirág
font koszorúja,
termékeny párák szállnak
sárgán, teli reménnyel!

Sopron, 2014. augusztus 1.(péntek)

BŐSZE BALÁZS

VIGASZTALÓ

Kék színű türelemmel
vakít az ég, benne
barna foltban csillog
két szemed,
tüzet hasítva lelkünk
megremeg.
Piros ribizlibokrok
nőnek rajtam otrombán,
tűszúrások nyomán.
Bekötözöd sebeim
gyógyírt old a simítása.
Riadt feszültséget old
Nagyboldogasszony vigfíliája.
Hidd el nem – nem változik
a világ.
A kegyelem növekszik,
mint apró unokák,
szíveinket nedves felhők
itatják át, meg át!

Sopron, 2013. augusztus 17. (szombat)

BŐSZE BALÁZS

FORGÁCSOK SZENT ISTVÁN TETTEIBŐL

Hadak vértje csillan,
éles szabják markolatán
az izzadó tenyér,
Somogy ország mezsgyéjén
baljós szél zenél.
Kire mentek? Jó vitézek!
Tán tar Koppány vezér
feje a tét?
Hullámzó búzamezők
mentén pereg az étekadó
kenyér.
Aztán kitűzetik
a négyfelé szabdalt tetem,
négy városkapun hirdeti:
lázadónak nincs kegyelem.
Emitt Vecelin vértesei
melegszenek parázsló
tábortűz felett,
nagy királyunk: István
rendezi a peres ügyeket.
Ország dolgát rendezi.
Építet templomot,
váját bővizű kutat,
aranyló serlegből issza,
nyeli a friss harmatokat.

Sopron, 2013. augusztus 21. (szerda)

BŐSZE BALÁZS

OMNIA COOPERANTUR IN BONUM

*„Az Őt szeretőknek mindent a javára fordít”
Róm 8, 28-39*

Ha megtörtént, hát megtörtént.
Nincs mód változtatni a törvényt.
A kőtáblákat Isten küldte,
ezért hangzott Fiának példabeszéde,
– mindent érted!
Miért nincsen ebben hited?
Nála a szorzótábla,
nála az ajtó,
gondja van rád
– égi sereghajtó.
Fordítja bánatod örömmre,
sikertelen napjaid sikeresre.
Minden, de minden
javadra szolgál.
Életed nagy-nagy égi oltár,
szereteted az Ő ölében,
zsibongó égi kaptár!

Sopron, 2013. szeptember 10. (kedd)

BŐSZE BALÁZS

NEM SZEMREHÁNYÁS!

Sarkady Sándornak

Nem azok voltunk,
kik centire mérickskéltek,
adtunk egészen
mérték nélkül,
szeretet-segítve, készen.
Soha nem magunkért,
többnyire másért.
Ha szerelemben égtünk.
Egészen el, a Hazáért.
A Hűség Városáért –
ki nem mindig volt
hűséges irántunk.
Egészen eléggve voltunk:
barbár Királyok!

Sopron, 2013. szeptember 20. (péntek)

BŐSZE BALÁZS

KÖNYÖRGÉS GYÓGYULÁSÉRT

Sarkady Sándornak ajánlom

Testi békétlenségben hagytam el otthonom,
mindig fáj hiánya enyéimnek.
Hív az erdő, a langy Alpokalja,
a Muck kilátónál jó falatok,
s Ruszt borából még kóstolni akarok.
Kérem a kegyelmet Istentől:
gyógyító legyen velem, kegyelmes.
Hogy minden szenvedést elfelejtsek!

Sopron, 2014. augusztus 3. (vasárnap)

KOVÁCS GYÖRGY

BŐSZE BALÁZSNAK AZ ÉGI MEZŐKRE

(Két tanka)

talán odaát
egy kicsit mégis velünk
talán már otthon
a betűt Neked rovom
mert Te diktálod éppen
Eső után a réten
valami angyal
könnycseppje hull fejemre
felhők osonnak
illatok omlanak rám
nincs erőm védekezni

VÖLGYI JÁNOS

ÉKESSZÓLÓ

(In memoriam Bősze Balázs)

A torony tűzőrei
nem kürtölték világgá,
csak a februári tél
mutatta gyászát,
újra szegényebb
lett a város:
kevesebb lesz
a szép és a jó szó,
ékesszóló,
vigasztaló,
a megfontolandó...
A költő csendben jön,
s hangtalan megy el.
Elrejtőzik könyveiben,
nem látható,
csak érezni,
hogyan betűvé és
gondolattá változott.
Mert az Istennel,
így találkozhatott.

BŐSZE BALÁZS

NAPLÓRÉSZLETEK

Megrabolt vagyon, aranyrudakkal

Mivel az év utolsó napján születtem, csak úgy, mint más, de „szabályosabban”, a naptári évhez alkalmazkodóbban öregszem évről évre. Most tartok ott, abban az időkeretben, amit édesapám megélt. Most vagyok abban a korban, ami neki a földi lét végét jelentette.

Már-már azt hittem, követtem. Hatvanhetedik évemben, négy szívműtéttel, egy gyomorvérzéssel, öt alkalommal nyögtem a kórházi ágyat. Babonának is mondható, vagy atavizmus? Titokzatos megérzés? Bízom, hogy jobbra fordulnak dolgaim.

Bár két testvérem van (illetve az egyik volt), mégis úgy nőtem fel, mint az egyke. Elkényeztetve az idősödő szülőktől (édesapa 45, édesanya 41 éves volt, amikor megszülettem, nővérem 14, bátyám 12 évvel idősebb nálam). Meglepetés voltam 1946 orditóan hideg telén, reményteljes dallamokat hozott a késő esti szél (petárdákat még nem árultak), egy kis fegyverropogás. Szelídnek mondható Szilveszter este volt, 10 óra után 5 perccel felsírtam a soproni Erzsébet kórház szülészeti osztályán, Dr. Khoór Ödön főorvos kezében.

Az újévi korai mise után megérkeztek az első látogatók. Klári nővérem átfagyva, később nagypapa, nagymama által csomagolt hazaival, – Hm, hm... hübele Balázs – morzsolta a kackiás bajusza alatt, mire a terembe belépő főorvos szólt anyámhoz: – Asszonyom, telitalálat!

Kinn a jégcsapok alatt dideregtek a Győri úti fák, s a villanyvezetékek inuk szakadtáig feszültek a jégpáncél alatt.

Nem sok idő teltén-múltán, hazavittek az Udvarnoki utca 2-be, apám büszke volt, ő is bevizitált szolgálat után (a GYSEV soproni állomásfőnöke volt akkor), jó melegen kibélelt babakocsival érkeztek a testvéreim, apa egyik kezével anyát karolta, a másikkal a vulkánfiber bőröndöt vitte, anyám holmijait.

Otthon, majdnem átizzott a samottal bélelt kokszkályha fényes, nikkelezett szájateteje, lábas fa hőterelő védte a szomszédos fotelt, abban szeretett apa üldögélni, időnként rágyújtani egy-egy szál бүdös, 5 éves terv nevű cigarettára. A kályha előtt sárgaréztál a kipotyogó szikrának vagy hamunak, s a koksz (likacsos, érdes tüzelőanyag,

Bősze Balázs

ami a gázgyártásból visszamaradt) lassan, föntről lefelé csúszott az égéstérben. A két szoba közötti szárnyas ajtó nyitva, innen, a nappaliból kapta a meleget a másik szoba. A konyhában tűzhely volt, úgynevezett sparhelt, és volt egy kétlapos gázrezsó, városi gázzal. A tűzhely sütőjében keltek életre anyám legendás süteményei, nem maradhatott el a sütés egyetlen hétvégén sem. A fürdőszobában kád és mosdó, nagy vörösrézhangeryben melegedett a fürdővíz hétvégeken. A konyhából nyílt még egy négy négyzetméteres személyzeti (úgynevezett cseléd) szoba, kamaszkorom későbbi diáktanyája ágygal, parányi asztallal és székkal, az ágy végében könyvespolc az olvasmánykincseimmel, s a tetején egy néprádió. Itt ábrándoztunk a barátokkal, Lipóttal és Árpival, Izes Miszával és Vaderna Jóskával. Ide jött néha Zentai Laci meg Kövesi Gyuri. Pataki Árpival apám elbástyázott demizsonjából a spájzban, az irrigátor átmosott gumicsövével szippantottuk ki a jófajta fügebort.

Semmi sem volt az ötvenes években. Piac sem nagyon. Apa GYSEV-tiszti fizetéséből éltünk tisztességes szegénységben. Mások is hasonlóan, és úgy segítettek egymáson, ahogy tudtak. Egy-egy lebombázott felsőlővéri lakóház vagy nyaraló körül életre keltek a gyümölcsfák. Vagy a Felsőlővér úton szedhettünk ismerősöknél egy kosár almát, vagy a másik oldalon, Gerzanits Pista bácsinál és Mara néninél körtét, diót, szilvát. Még befőzésre is került belőle. A többit megadta az erdő. A szedret, a szamócát, a csitkét. Katonai – jópofa – csajkákkal gyűjtöttük. Majdnem minden áldott nap apa és én hátizsákkal barangoltunk az erdőben. Tobozt gyűjtöttünk. Otthon, a pincében egy 200 literes papundekli hordóba tettük, ez volt a némi aprófa mellé a gyújtós. A 10-15 mázsa kokszot kosárba merve burítottuk apával a pinceablakon lefelé. Az ölfákat pedig favágóállványra raktuk, s a két végén nyéllel, kapaszkodóval ellátva szálfűrészszel daraboltuk, hogy apa éles, különböző formájú fejszével a favágótól aprítani tudja.

A pincefalra volt akasztva, közelebb a mennyezethez egy tyúkakatroc. Időnként szárnyas kotyogott benne, jött Celldömölkéről, rokonok küldték, Junci néni pakolta összekötött lábbal, vesszőkosárba vagy Ivánról érkezett apa barátjától. Csirkét párjában Keresztesék küldtek az Újteleki utcából. Vagy ritkán bár, de jött fácán, vadnyúl. Apa megnyúzta a mosókonyha ajtajába vert szögekre akasztva. Enni óvatosan kellett, nehogy a fogunk csorbuljon a bennük maradt söréttől. A mosókonyhában ért véget a csirkék élete, apa a favágótóknál baltával levágta a fejüket. Ledobta a kövezetre, s a csirke fej nélkül, mint részeg, tántorogva beszaladt a lábam közé. Vagy négy éves lehettem. Azóta sem eszem meg a szárnyas húst.

Pinnyén Mariska nénit látogattuk apával, sógora özvegyét, nagy habos rántottákat ozsonnáztunk házi kenyérral, s pakolt is keresztapám özvegye pár tucat tojást ilyenkor.

Hát így éltünk, cifra szegénységben. Adtak, amit tudtak, gyűjtöttünk, amit lehetett. Húsvét éjszaka kellett a hentes ajtóban leállni, hogy óras várakozás után kapjunk fél, néha egy kiló Argentínából érkezett fagyasztott disznóhúst.

Névnapijain jött össze a baráti társaság, Gábor napján, Terka napján. A szobában terítették az ovális asztalra, mesés szendvicsek készültek, sütemények, Stampfék ajándéka a tálca díszes aprósütemény is az asztalra került. Ezekből én a széleket, a maradékokat kaptam, minden a vendégeké volt. Ezüst kupicába töltötték anyám borlikörjét, ólomkristály talpasokba a fügebort, ami olajos volt, sötét sárga és vastag, mint a tokaji aszú. A hecsedli bor piroslott, politikáról suttogva beszéltek, Schmiedl Karcsi bácsi nagyokat pördült a zongoraszékkal, s szólt a Már minálunk babám, meg A csitári hegyek alatt. Én átjöttem a másik szobából és vezényeltem a kórus és zenekart. Kaptam

egy zacskó pralinét Pipi nénitől, Nagy Jóska bácsi feleségétől. A falon függött egy-két Nagy József kép, egy miniatúra is. Jóska bácsi postaigazgató címmel bírt, ő volt a Soproni Katolikus Konvent elnöke (jóval később Dr. Pápai Lajos megyéspüspök szüntette be a konventet, ezzel több bajt okozva, mint hasznot). Szabados Miklós bácsi szintén postaigazgató, Márta néni a felesége mindig beszélgetett velem egy sort. Dr. Budai Ferenc, jogtanácsosa a soproni Postaigazgatóságnak, Vilmi néni a felesége bölcsödét vezetett egy Deák téri villában. Egyedül Schmiedl Karcsi bácsi volt a barátságon túl a GYSEV tisztjeként kollégája apámnak a Kereskedelmi Osztályon.

A szomszéd lakásból, vagy az ablak alatt detektívek figyeltek és hallgatóztak, ilyen világ volt Rákosi elvtárs-pajtás királysága alatt. Az asztalra tálalt étkek és italok pedig a művelt ember találékonyosságát mutatta, hiszen bort nem lehetett kapni, a szőlősgazdáknak beszolgáltatás volt, a népbolt savanyú lőrét árult. Mikor aztán a vendégek polgári estéken befejezték a szerény dáridót, mentek haza, apa és anya kikísérték őket, addig én a kupicák és a poharak utolsó cseppjeit mind kihörpöltem.

Apa gombaérés idején nagy bőrrönddel utazott a csapodi erdőbe. Telehozta a bőrröndöt és a hátizsákot, feldolgozta, egy használaton kívüli, elfektetett ajtón szárította a padláson. Mindig volt télen szárított gombabetét a levesben, vagy a hús mellé. Jól ismerte a gombákat, egyik lakótárs – erdőmérnök – is hozzá jött a szedéssel, apám nézte át, hogy mérges gomba ne legyen közöttük. Derűs délutánokon hazaérve az igazgatóság kétemeletes palotájából, levetette az egyenruhát, a tányérsapka a kalaptartóra került, átöltözött térdnadrág és vastag zokniba, kockás ingbe, vászondzsekibe bújt, megfogta a kezemet, s indultunk az alpokaljai erdőbe gombászni. A lelőhelyeket jól ismerte. Tudta, melyik domboldalban integet széles karimájú kalapjában, csipkés gallérjával az őzlábgomba. Tudta, hogy az avar hol rejtje a piros, és zöld galambicákat, melyik bokor tövét kell a rózsafagyökér hegymászó botjával félrehajtani, hogy vargányát leljünk, vagy sárga színű röhlinget. A levesbe való szegfűgombát a harkai lőtéren szedtük, eső után tele volt a füves lőtér gombászókkal. Madársalátát az Egerdi-dombon gyűjtöttünk.

Amit Rákosi pajtás és Sztálin apánk elvett, azt pótolta a természet. A Gondviselő kegyelme, aki minden hajunk szálát számon tartja.

Minden napra esett közös program apával. Volt, hogy csak sétáltunk az erdei utakon, ösvényeken. Leültünk pihenni egy padra, apa botjával mutatta a látnivalókat. A Magas-bércet, a Tolvajtetőt, vagy a kikandikáló Schneeberg havas csúcsát. Igen tiszta időben a Rax-Alpok bércei küldtek havas-jeges üzenetet még nyáron is. Vaddisznót ritkán láttunk, belefeküdtem a vadászok lövészárók szerű figyelőibe, a vaddisznót ugyanis szintből lötték. Őzket figyeltünk, szarvascsordákat, akik zajos dübörgéssel elrobogtak jelenlétünkben. Hallgattuk a harkály kopácsolását, a gyorsan, tekeregve iszkoló siklókat, patakparti békákat, páfrányos mezőket csodáltunk. Otthon hideg vacsora várt minket, hajszálvékonyra szelt sült hús, pecsenyezsíros kenyér. Meg az elmaradhatatlan bögre meleg tej.

Tejeskannánk kettő volt a váltás miatt. Az egyik egy alumínium, kétliteres, madzaggal volt biztosítva a teteje. A másik egy régimódi, vaslemezből, félfordítós záródású tetővel. A vasútállomásra mentem minden nap, elmentem az állomásfőnökség, a vámparancsnokság mellett. A földszinten a resti, Pusker Náci bácsi birodalma, a vámosok között apa egyik barátja, Gátas Feri bácsi. A peron egyik zugában álltak fa ládikában, mint a szódásüvegek, a tejeskannák. Parányi réztáblán, mindegyiken a tulajdonos neve. A tej a hajnali személyvel érkezett Rábatamásiából. A bakter tehene

jóllakott a sínek melletti árok zöldjével, a tejet eladták, hozta a tele kannákat a vonat, vitte az üresek visszafelé.

Hogy honnan tettünk szert szovjet katonai pilotkára, nem tudom. A kedvenc fejedőm volt, abban játszottam az udvaron, anya pedig figyelt a konyhaablakból. Több gyerek volt a házban, meg a szomszédban. A mi bandánknak nem volt neve, a tizenévesek sasfészeknek nevezték magukat. Ültünk a hátsó udvarban a porolón, lógáztuk a lábunkat, mintha szivaroztunk volna, szánkban enyhe füstöt adó nád barna gallérja parázslott. Természetesen mindenkinek volt csúzlíja, nyila, szárított virágszárból nyílveszője, nehezek a vessző végén bodzafából, belekötve cukorspárgával a gramofontű. Kisbalta a nyél végén párnabojttal az indián tomahawkra emlékeztetett. Török és bajonetek – minden volt a harci készletünkben, kis vászonzacskó tele lapos kövekkel, muníció a csúzlihoz. Verebek és galambok rémei voltunk. De az esti világítás megszüntetése sem okozott nagy problémát. Mivel a szerelmet abban az időben titkolni illett, kellett a sötétség a csókolózó pároknak. Egy húszasért bárhol sötétbe borítottuk a világot.

Útjaink apával változatosak voltak. A felsőlővéri buszmegállótól mentünk befelé az erdőbe, szép nyiladékokat értünk el, gyönyörű rálátást az erdőrengetegre. Padra ültünk, apa mutogatott, s magyarázott, mit mutat a hullámozó távol. Az erdei lőtérig a hét napjaiból hatszor biztosan nem mehettünk. Határőrök gyakorlatoztak, az erdei úton két géppisztolyos őr fordította vissza a közelebb merészkedőket. A lögyakorlatokat a városi hangosbemondón (Pléh Jancsi) tudatták, meg a Kisalföld című napilapban. Visszafelé megálltunk két helyen, ahol figyeltük a kőfejtők munkáját. Kalapáccsal és hosszú feszítővassal dolgoztak, össze nem törték a lefejtett kőlapokat, óvatosan kiterítették. Hivatalosak voltak-e vagy eseti vállalkozók, nem tudom. Eljöttünk a Slalom és a Hackstock aljában, cikláment szedtünk (akkor még szabadott), áfonyát gyűjtöttünk, gyöngyvirágot, mikor mit, amikor ideje volt. Volt, hogy a Hatvan Ferenc turistaház mögött indultunk felfele a szánkópályán, néha a meredek úttalan erdőben lerövidítettünk egy-két pályakanyart, úgy értünk a csúcsra, a Károly-kilátóhoz. Apával leültünk pihenni a torony tövében a padra, előttünk földbe rögzített asztal, sokféle célra, első sorban talán turistakönyöklőnek volt a legjobb. Egy évben talán egyszer felmentünk a kőből épült toronyba, több alkalommal nem volt pénzünk a belépőre. Talán öt emelettel birkóztunk, vaskos, erős fa gerendázaton. Minden emelet rejtett egy szobát, nem tudtuk, mi van bennük.

Jóval később már egyedül mentem fel nagy hóban, iskolakerülőként. Akkor a második emeleten volt egy büfé. Ott ücsörögtem, olvastam Verne könyveket a melegben, pohár, gőzölgő forralt bor mellett. A határőr kiskatonák ide is feljártak igazoltatni.

Télen szánkózni jöttem a pályára. Iskola után, délután egy lesiklást lehetett csinálni. Felcplattunk kis barátokkal a Károly-kilátóhoz, ott szánkóra ültünk, s lecsúsztunk a másfél kilométeres kanyargós pályán a Hatvan turistaház hátuljába. A pályacsúszás közben mindig besötétedett, vidáman, egymást túlkiabálva mentünk haza.

Apával gyönyörű fenyves sétányon – a Lővér körül párhuzamosan – gyakran a Deák kút felé vettük az irányt. Ha a kút mellett mentünk, természetesen belekóstoltunk a Deákúti Vármegye friss forrásvizébe, ami kőből épült mellvéddel kerítve egy fém csövön folyt állandóan, eltűnve az alatta lévő lefolyóban. Ilyenkor a Fáber-rétet érintve szelídgesztenyét gyűjtve leereszkedtünk a Tაცი-árokba, a Természetbarát forráshoz.

Volt, amikor a Deák kúti kőfejtő fölött mentünk, a domboldalba vágott erdei úton – balkéz felől meredeken emelkedő vegyes erdő tövében, ami avarszönyegben állott, jobb kéz felől meredeken lefelé zuhanó erdőrész, a kőfejtő felett zöld mohás kövek, a kapaszkodó fák tövében sűrű cserjés.

Felérve a laposabb tetőre, ahol egybeolvadtak a meredélyek az erdei úttal, valamivel a TV-torony előtt (ami akkor még nem állt), ott, ahol Kovács Gyuri Felkelő szobra áll, jobb felé elhagyva a térséget, sűrűn bozotos út menti erdőben egy körivet gyalogolva, később a fák töve kitisztult, jó áfonyázó helyekre leltünk. Egy nyírfaliget után hangát (erika) szedtünk anyának, s a bozotosból meglelve a korhadtt dobantót, az egykori sí ugrató nyiladéka néztünk. Nemsokára elértük a sziklatömb emlékművet, a Dalos-hegyet, egykori (és újkori) dalos kórutalálkozók helyszínét. A kiszélesedő út mellett fakorlát, fákkal benőtt szakadéktól óvja az erre járókat. Itt jó áfonyázó helyek voltak, sőt, ősszel egy terebélyes csipkebokor sűrű tűzben a hecsedlivel – ezért is nevezik az Isten bokrának a sok-sok lángocskát mutató bokrot, ilyenből szólította meg Hóreb szent hegyén Mózes az Úr. Itt esett meg velem, hogy egy szarvasbogár úgy belekapaszkodott jobb kezem mutató ujjába, abba, amivel piszkáltam a szarvacskáit, hogy apa csak zsebkéssel tudta lefejteni a harcias rovar.

A Dalos-hegy után először Hackstock majd a Slalom tetejét érintve hamarosan a Károly-kilátóhoz értünk, vagy egy lefelé iramló gyalogösvényen ereszkedtünk a mélybe. Ott a szívszanatórium mellett haladva, emlékezve az épületegyüttes '50-es évekbeli romos állapotára. Nem bombatalálat érte, hanem a háború miatt befejezni nem tudták az építést. Lejjebb szemben a Gruber panzió, a későbbi gyerekszanatórium, ahol a földszinti étteremben Nyári Rudi addig húzta gróf Festetics Ilmának, hogy Lehullott a rezgőnyárfa ezüstszerű levele, míg nem a kisasszonyból Nyári Rudiné nem lett.

Innen balra a romos zenepavilonon, vasárnap erdei-térzenével, a (az egykori, az eredeti) Lővér szállóhoz közel a turulmadár szobor, ma Heimler Károly emlékműve áll ott. Lefelé haladtunk a szerpentin a kakasos villa mellett, a Drobnits-féle kisbolt előtt, lépcsősoron ereszkedve. Vagy a Villa sor felé kanyarodtunk, a Városligeti út felé, érintve a barokk kecses szépséget, a Nepomuki Szent János kápolnát. Bent harmincötven tudtak leülni, az oltár mögötti rész sekrestyéül szolgált. Öntöttvas csigalépcsőn lehetett a kórusba felmászni, ahonnan harmónium muzsikával kísérték a szentmisét. Volt kicsi tornya, harangja, udvarán földbe rögzített padokról is kíséreni lehetett a szertartást, tele is volt egy-egy vasárnap, késő délután. A Lővér körút – Városligeti út – Mikoviny utca szomorú fűzfával telített szögletében áll egy Madonna-szobor, kezében a gyermek Jézussal. Valamikor a városból hozták ide ki, a Felső- és Alsólőverek találkozásába, mint a Nepomuki Szent János kápolnát, az új városháza hátából.

Következett még az evangélikus szeminaristák otthona, majdnem egybeépülve vele a Szent Imre téri fiúkollégium, ahol a legendás Koszter atya (Koszterszitz József) szervezte a cserkészéletet. Ezzel hazaérkeztünk az Udvarnoki utcába, ahol a szomszéd ház kerítése mögül lila és fehér orgonabokrok illatoztak, innen hoztunk (engedéllyel) anyák napjára a csokrot édesanyának.

Időnként a Kecse-patak völgyében barangoltunk, máskor a Héttükkfán túl fahidakon át a Várhely kilátóhoz. Az egykori kelta sáncok mellett urnát formáló bronz emlékmű kötalapzaton, Bella Lajos kutató mementója. A fakilátó rozoga volt, vas-huzallal több oldalról kifeszítve. Tiszta időben a kilátóból lenyűgözött minket a Schneeberg hatalmas tömege, a fraknoi vár, felette a Rozália-domb, sűrűn fás liget köze-

pén a kápolnával. A másik oldalon szinte érintőlegesen a Károly-kilátó, félfordulattal a kismartoni Esterházy-kastély, belátható volt az udvara, majd a Fertő nagy, szürke tömege, a fehér vitorlákkal.

Visszafelé Sopronbánfalvára ereszkedtünk, felettünk a Nándor-magaslat Ausztriára révedő tekintetével a sopronbánfalvi kőfejtő, csúcsán a kápolna, öngyilkosjelöltek menedéke. Végig a hosszú Ady Endre úton, végig a kapualjakban jelzés, hogy vörös, vagy fehérbort mérnek, vagy mind a kettőt, az Alm vendéglő sörszagot áraszt, már a Sotex kultúrházánál jártunk, elhagytuk az Erzsébet kertet zöldellő bokraival, fáival, óriás fenyőjével, sétaútjaival, padjaival, s a patak-parttal. Átellenben a Déli pályaudvar, a Schmauser vendéglő nagy diáktanya, a patakon és az Erzsébet kerten átívelő, apró viadukttal, ami alatt felgyorsulva robog a patak szűkített medrében. A Bakter pályán főiskolások rúgják a labdát, télen a korcsolyák karcos sikoltásától, hangos nevetésétől, jókedvtől zajos a mélyített pálya.

A Béke úton a kőhattyút érintve már szinte otthon vagyunk. A kőhattyú egy főiskolai legendától tollas, vagy éppen csupasz, kő levelibékákból és vízköpökből víz sugárik a szobrot körülvevő köedénybe. Vendl Miklós akadémikus ablakai figyelik a hattyút, az Alsólóvér utca sarkán patika, majd a Hincs-féle vegyeskereskedés, majd népbolt.

Ha a Hársfa soron vagy a Becht-kerten keresztül mentünk az Alpesi Vendéglő felé, aminek udvarán gesztenyefák alá terített asztalok körül sűrűgtek a pincérek, elhaladtunk a Szilvásy (soproni ügyvéd és országgyűlési képviselő) féle nyaraló mellett. Romantikus várkastélynak épült, nem volt nagyobb, mint egy családi ház. Körülötte gyümölcsös kertek, gesztenyések, apró, fából faragott díszes nyaralók, csak nyári-őszi pihenésre. Kesernyész füst illata terjengett őszi avarégetéskor, vagy pecsenyeillat a bogrács mélyéből.

Megint a gyönyörű panoráma a Vas-hegyről, a komor hősi temetőben világháborús katonasírok, kő egyen-fejfékkel. Az apácarét derűs zöldje után tárulkozik elénk a hegyi pálos, később karmelita templom, érdekes freskóival. Az eltaposott kígyó feje Sztálin apánkat mintázza, az oltáron a csesztóhováai Madonna másolat képe, ami több csodás gyógyulással dicsekedhet. A kóruson át tetőgerendákon lépkedve egy rejtett szobácska ajtaja, benne Garami Elek OSB, Lexi bácsi, apa barátja. Nem mindig értettem, de élveztem baráti csevejüket. Lexi bácsi volt a soproni Szent Asztrik bencés gimnázium államosság előtti, utolsó igazgatója.

Innen a Fáber-rét felé vezetett minket az erdei ösvény. Az erdészházból vad kutyaugatás hallik, majd a Récényi útra kiérve, a Princz pihenőig erősen lejtős úton haladtunk. A pihenővel sré-vízavi (ahol most a fedett uszoda áll) laktak Schmiédl Karscsi bácsiék, hozzájuk sokszor betértünk. Schmiédlék kisebbik fia jó pajtásom volt, játszottunk, bolondoztunk együtt. Egyszer a Balatonon együtt nyaraltunk Keszthelyen, olyan vasúti üdülőben, ahol kőalapra állított tehervagonok sora állt, belül kipucolva, festve, kívül rabiccal borítva, amit bevakoltak. A tetőre kicsiny gerendázatot, s cserepeket raktak. Helyre kis vityillók voltak, kicsiny terasszal, parányi konyhával, a szobában három ágy. Schmiédlek is laktak egy vígvamot. Mi kisebb fiúk lubickoltunk, labdázunk a vízben, elterültünk a parti fűben, hol a reggelit, az ebédet, vagy a vacsorát vártuk. Karscsi bácsiék a nagyobbik fiúval, mi Gábor bátyámmal. Ők a lányokat kerülgették, szórakoztatták, úsztak velük, este pedig a gyakori táncmultságokon a pajtaszerű, nyitott, közösségi teremben táncoltak. Ebben a helyiségben volt délben az ebéd, de aki akarta, a vígvamban is elfogyaszthatta, fel volt az szerelve edénnyel, tányérral,

evőeszközzel, aki akarta, akár főzhetett magának. Mi többnyire „otthon” ettünk együtt, hármasban. Ebéd után málnaszörp. Sörre, borra a felnőtteknél sem emlékezem. Ez még mindig az ötvenes évek erősen korlátozott világa volt.

Az ebédhordást mindig más és más család végezte. Amikor ránk került a sor, egy nagyobb üdülő konyhájára mentünk, ott már várt bennünket a vasúti telek meleg ellátmánya, nagy, vastag falú alumíniumedényekben, tetején fordítós zárral. Ezt kiskocsira raktuk, s húztuk a „mi” üdülőnkbe. Jókat ettünk, korán feküdtünk és korán keltünk.

Egy alkalommal valakiért megjelent a GYSEV igazgatói autó, egy sötétkék nagy plymouth. Elvitte és hozta vissza azt a GYSEV-tisztet, aki nélkül megállt az élet. Viszsaérkezés után Fücsök bácsi a sofőr bennünket a gyerekeket megautóztatott. Dumáltunk, élveztük a hihetetlenül ismeretlen autózás élményeit, alig tudtak kiszállítani bennünket. A sínautózás – apám jóvoltából – szintén a nagy élmények közé tartozott, de a kézi és lábajtású hajtány is maga volt az élvezet. Ha jött szembe a vonat, pályamester keresztapám a hajtányt egyszerűen leemelte a sínpárról, majd a szerelvény után visszatette a sínre és gördültünk tovább, két bakterház között. Keresztapámat, anyám és nagynénéim egyetlen fiútestvérét agyonverték az ÁVO-sok. Leverték a veséjét, a lépét, mert a szentmiklósi Gadavics kocsmából kidobta a részegen randalírozó szovjet és ÁVO-s tiszteteket. Kirakták a családot a szolgálati házból, ami a pinnyei állomáson áll. A szükséglakásnak téglapadlós nyári konyhája volt, a szigeteletlen egy szobában télen a takarón megfagyott a dér. Három gyereke, unokatestvéreim közül a leány óvónő lett, a középső fiú a kereskedelembe dolgozott. Otthon, Pinnyén a Vasút soron a szükséglakás előtt házat épültek a bátyjával. Méhészkedett, voltak gyümölcsfái, nutriát tenyésztett, galambászott. A legidősebb fiú pap lett nagy nehezen. Nem a tanulmányi eredményei miatt, hanem a kor tiltásai nem engedték. Aztán eljutott a papszentelésig, sőt, a vágya is teljesült, a rend tiltott, de titkos ágához tartozhatott. Sopronban több plébánián, aztán Kisbéren, Bükön káplánkodott, Pap Kálmán megyéspüspök inasa lett, majd a szeminárium gondnoka. A rendszerváltás után, a szerzetesrendek újrabontakozásakor a domonkos templom igazgatója, végül nyugdíjasa.

Mikor Győrből autózott a püspök, Pinnyéhez közeledve: – Meglátogatjuk édesanyádat, majd utasította a sofőrt a kis kitérőre. Volt öröm, volt meglepetés, megtiszteltetése a pap édesanyjának. El is dicsekedte Mariska néni a Mészáros nagymamának, aki jó anyós lévén mindjárt le is tromfolta – Az semmi! Nálunk itt járt a Büchner kanonok (a soproni Társaskáptalan plébánosa). Mészáros nagypapának, soproni tanácstagként (1930-as évek) díszsírhely járt a soproni Szent Mihály temetőben. Dupla parcella volt, a Stornó-kereszthez vezető főút jobb oldalán. Nagypapa a sírt átadta fiának. A legképtelenebb dolgok egyike, ha apa temeti a fiát.

Ha apával – gyakran – a temetőben jártunk, nem mulasztottuk el, hogy a nagy kőkereszt mögött, amit Halottak napján körbevilágított a sok száz méceses, lenéztünk a Virág völgy szőlőire, kicsiny szerszámtároló házacskáira. Balkéz felől, a temető dombjával egy magasságban, láttuk a nyárfákat, amik őrt álltak az emlékmű körül, ahonnan III. Ferdinánd király soproni koronázása után, a jelképes négy kardvágást tette, a királyi ígérettel: észak, dél, kelet és nyugat felől az országra törő ellenségtől megvédi a hazát.

A széles Ojtózi fásor a magyar honvédek Ojtózi-szorosi harcára emlékezik, középtáján a mészkő relief ezen események előtt tiszteleg. A fásor végében, a Békás-tó, a kemping kőből épült közösségi helyiségei, a fák között faházak. Többször bejártuk apával a fásor végétől felfelé véve az utat, a Kecske-patak völgyét, sűrű, sötét erdeit,

az Ikva pizstrángos völgyét, vagy egy másik oldalon, a Liget-patak partját, amiből a szikvizések merítenek és a sörgyár habos termékeihez.

A Rák-patak és az Ikva, amin Nagycenk térségében csónakázni is lehet, a város alatt, fedve és egyesülve siet az utak alatt, lakótelepek épültek a csatornarendszer fölé, majd a Győri út után már csak Ikvaként hagyja el a várost.

A keszthelyi vasúti üdülőbeli két hét előtt két évvel, édesapával kettesben nyaraltunk Kővágóörs-Révfülöpön. Az események nagyjából ugyanúgy zajlottak, fürdés, labdázás, fröcskölés. Apa a fűben törölközőjén ülve beszélgetett vagy kártyázott Bechtékkal és Augusztinovicsekkal, akik ugyancsak itt nyaraltak. Mi a vasútállomás puritán vendégszobájában laktunk, ez a soproni GYSEV vendégszobákkal cserebere akcióban zajlott. Délben felöltöztünk, elsétáltunk a Hullám Szálloda éttermébe, ahol menüt ettünk. Délután sétáltunk a parton, figyeltük a karcsú vitorlásokat, mint manővereznek a kikötőbe. Pár alkalommal áthajóztunk egy menetrendszerinti kis motorossal Balatonboglárra, ismerkedtünk a környékkel. Nagy hajóval a puccos-gazdag Siófokra hajóztunk, megmutatta apám a zsilip mögé zárt Siót, amin leengedik a tó vizét, ha a kelleténél magasabb a vízállás. Hazafelé a vonaton én azt játszottam, hogy mozdonyvezető vagyok és kalauz egyszerre. Apa nézegette a tájat, időnként rágyújtott egy cigarettára.

A Fertőszentmiklós-Celldömölki vonalon kis motoros járt, homlokán a hűtőrendszerrel, két kis kocsit húzott. Ekkor apa előrevitt a kicsiny vezetőfülkébe, a vonatvezető és a motorvezető megengedték, hogy a jelzőknél én dudáljak. Szemben, az alánk gyűrődő sín pár a nicki Rába-híd félköríves két oldalától megborzongtam, féltem. Ám a vonat egy pillanat alatt átért a másik partra, s lehetett dudálni a sínekre tévedt özeknek, akik riadtan ugrottak, s tűntek el a parti bozótosban.

Apa mutatta és magyarázta Győrben a Kandó-mozdonyokat, a megyeszékhelyig gőzös repítette a gyorsvonatot Budapest felé. Ha a kisvonattal utaztunk, ahol részt vehettem a vonatvezetés rejtelmeiben, Ivánban a főagronómus kétlovas csészát küldött elénk az állomásra. Ez volt ám az igazi nagy élvezet. Felkapaszkodni az ülésre, én a fogatos mellé, figyelni a gyeplő általi kormányozdulatokat, a lovak egyenletesen ringó farát, csapkodó farkát, s azt, ha úgy hozta kedvük, potyogtattak is menet közben.

Hintós kalandjaim Lacink újmiséjén értek Pinnyén. A falu gazdái a több százás vendégsereget a messi állomásról fuvarozták a faluba, a templom előtti virágból font díszkapuhoz. Volt ott vesszőkkel befont oldalú szekér is padokkal. Ám az elegáns mégiscsak a hintó volt. A lovas gazdákat Mariska néni minden forduló után papramorgóval kínálta, azok egyike-másika egyre inkább rám bízta a hintó és a lovak kormányzását. Csak mikor a főúton áthajtasz – akkor nagyon vigyázz!

Ivánban, apa barátjánál régi, képes hadi-harci újságokat nézegettem, szerettem olvasgatni a hadi dolgokról, vagy az öreg Rihó kutyával játszottam, ami a gazda keze által fából kifaragva díszítette levélnehezékként az íróasztalát. A házigazdák nevelt lányával átbicikliztünk a cséri búcsúba, ahol a leányt körüluruzsolták a legények, s engem mindenáron sörrel akartak itatni. Akkor még, hét-nyolc évesen nem csábított ez a lehetőség.

Celldömölkre Mária búcsúra utaztunk a bencés barátok Nagyboldogasszony templomába, zsúfolásig, rosszullétig tele volt az ünnepi misére a templom. Utána mentünk Junci nénihez és Jenő bácsihoz az Erzsébet utcába. Disznót vágtak búcsúi

ebédre, volt hurka, kolbász, sült hús temérdek, és nagy választékban tengernyi sütemény. Ez utóbbi képezte érdeklődésem fő irányát.

Délután a társaság férfi tagjai felkerekedtek: apa, Jenő bácsi, a fia Jenő és Gyuszi meg én, kiballagtunk a Ság hegyre. A hegy levét természetesen én nem kóstoltam, csak két évtizeddel később, de emlékezem a sárgás színére, amint a pohárra opál fényt húztak a pincei hűvösből lopóval kiszippantott arany kortyok, édeskés illatot árasztva az asztal körül, a lócákon ülők orrába, ízlelőbimbóira.

Békés poharazásba fogtak a felnőttek, a fiúk apa poharát mindig teletöltötték, csak a vak nem látta mi a szándékuk. Lefelé jövet a Ság hegyről, édesapába kétfelől Jenő és Gyuszi karolt, hátul Jenő bácsi ballagott, én meg ugrálva futkároztam a danolászó vidám társaság előtt. Apa rendkívül vidám volt, kacagott, vicceket mesélt. Ez volt az első és az utolsó alkalom, hogy őt spiccesnek láttam. Több évtizeddel később, amikor egy-egy soros kedvesemmel a Ság hegy-csúcsi turistaház vendéglőjébe beültünk, s a cimbalmos a húrok közé csapva alájátszotta: „Debrecenben jártam, a mi kis padunkon egy szép párt találtam...” mindig eszembe jutott ez a séta, lefelé a hegyről, apával.

Szépszeművel is jártam ott, egy-egy sárga levél himbált a tőkéken, árván integetve. Dessewffy-Horváth Marietta lakott a Ság hegy lábánál, nála teáztunk és beszélgettünk frissen megjelent könyvéről a Kezedben a mécs címűről.

Celldömölkön a Németh fiúk anyai unokatestvérei a Kláflík laktak. Mindig nagy barátsággal fogadtak minket. Gyuszi geodéziai mérnök, Budapestre költözött a soproni egyetem elvégzése után. Zoli vitte tovább a családi hagyományt, pék lett. Kláfliék saját pékségükben dolgoztak. Zoli életvidám, mulató, erős fiatalember volt, ami csak az elmúló korral vált arányosan mulékonyvá. Erzsike játszott velem, a kisfiúval, s addig maceráltam a kerek kutat, amíg csak nem bele esett a vízbe a vödör. Letekeredett a helyéről, s eltűnt a mélyben. Kétségbe voltam esve. Erzsike vígasztalt: – Majd a vasmacska! Az kihúzza. Elöttem is fakó rejtély. Macska vasból? Lemászik a kútba a víz alá? A vasmacska egy láncra erősített több horgas szerkezet, mint a hajók horgonya, azt beeresztettük az apácaráccsal védett, cseréptető, egyik oldalán ajtóval ellátott kútba, a vasmacska megakadt a vödör fogantyújában, s kihúztuk az elmerült alkalmatosságot.

Kláfliék mellett laktak Kissék, a celldömölkli szódások. Volt platós kocsijuk, gumirádlis, amit két ló húzott. Ezzel szállították a szódát. Meg bennünket, élvezetes, lófogatós kirándulásra.

1956 ősze zavaros híreivel köszöntött be a Hunyadi János Általános Iskolába. Tíz évesek voltunk, Kálmán, Valér, Laci. A zsbongóban még soha ilyen komolyan nem tárgyaltuk az ilyen-olyan eseményeket – tüntetésekről, sortüzekről –, még nagyobb volt a sorbaállás mint azelőtt, már nem csak húsért, de mindenért. Apa elfelezte a cigarettát, így próbálta beosztani a dohányt. Budapesten ledöntötték a Sztálin szobrot, az iskolában lecserélték a régit, felkerült a falra a Kossuth-címer, Rajnai Aurél tanár úr szép beszédet mondott, az igazgató meg távolságtartóan lapult az iskolai szolgálati lakásában. Sztrájk volt országosan, nem dolgoztak a bányászok, szénszünet miatt bizonytalan időre bezárták az iskolát. Nekünk, gyerekeknek két szabad, felhőtlen szünet következett. Leállt a GYSEV is, sem teher, sem személyforgalom nem volt. A soproni egyetemisták nemzeti színű karszalaggal, vállukon hosszú „rádióvevővel”, közrefogva egy rendőrt, hármásban járőröztek. Rend volt. Egy pofon sem csattant sehol. Apa néha talán kétnaponta bement a GYSEV igazgatósági palotába tájékozódni. Üres volt. A lépcsőfeljárónál géppisztollyal a nyakában vasúti őr silbakolt, Iliás Sanyi. Apával szót váltottak, s mert engem vitt magával mindenhová, indultunk haza.

Egyik vasárnap a hegyoldalba épült Árpád-házi Szent Margit kistemplom lépcsőjéről ismeretlen és feltűnő mozgást láttunk, karéjba gyűlt ministránsok. Tanakodtunk mi lehet arra?! Egyszer csak váratlanul, a harangláb mögül, az orgonabokrok közti csibész járatunkból előlépett édesapa. Szokatlan szelíden szólt: – Kisfiam gyere haza. Az országot megszállták az oroszok.

Felöltözve bakancsban aludtunk, hátizsák bepakolva. Ha visznek Szibériába minket, készen álljunk.

Még közben volt egy szép, gazdag karácsonyi ünnepség a GYSEV emeletre vivő lépcsőházában. Rengeteg ajándékot kapott mindenki, ilyen gazdag karácsonyi ajándékeső, – most ér fel – játékok, ruhák, élelmiszer, cukorkák és csokoládék. A GYSEV ebenfurti (ausztriai) részéről küldték a kollégáknak, és családjainak. Apa mondott egy szép és megható, rövid köszönetet, elsősorban az ausztriai jótékony kollégáinak címezve.

A soproni egyetemisták homokzsákokkal töltötték fel az egyetem főépületének ablakait, a kapuban fegyveres őrség. A szovjet tankok Sopronba is becsörtettek, hiába vonultak fel a vasúti töltéshez a forradalmárok a süttöri légvédelmi üteg ágyúival. Hamarosan az egyetem a szovjet városparancsnokságtól autonómiát kapott.

Éjszaka kijárási tilalom volt, társasházunk férfijai éjszaka őrseget álltak kettesével, egymást váltva, Becht Rezső, dr. Tanka Sándor, Németh János, Kulacsi János. Csak Várallyai Jenő nem, aki rákosista később a kádárista rend prominense volt, elbújt családjával együtt valahová, nem működtette a minden lakásba titkosan beszerelt lehallgató készüléket.

Egy éjszaka aztán beállított két nyominger. Házkutatás: – Öltözzön fel, velünk jön. Ne egyenruhába. Másnap kiderült, nyolcukat begyűjtötték, magas rangú GYSEV tiszt kollégákat. Egy asszony, akinek a férje zárkás volt a soproni rendőrségen, hozta a hírt, hogy apa és a többiek ott vannak. Majd Győrbe, a börtönbe vitték őket. Itt már folytak a megtorló kivégzések. Igaz, megtorolni nem volt mit, elég volt, hogy keresztény volt valaki, és becsületes. A hatalom azt tett hozzá, amit akart (az volt a nevetséges koholt vád apa ellen, hogy Mindszentynek pártot szervezett, és herceg Esterházy Antallal barátkozott – apa nem pártoskodott. Mindszenty sem. A herceg meg nem a mi barátságunkat kereste). Az asszonyok a Budapesten székelő GYSEV vezérigazgatóhoz Szeneczeihez utaztak. Nyolc nap után kihozta őket. Majd leváltották, a MÁV Kórház gazdasági igazgatója lett.

Újból házkutatás, a fejem alá benyúlt a Balaton nevezetű, pisztolyt keresett. Innentől jó egy évig nem láttam apát. Tökölön raboskodtak. „Ne csak őrizd, gyűlöld is” – ez volt a jelszó, a görög és jugó börtönőrök vezérlő mondata.

Apa 56 éves volt ekkor, előfordult a verés, (ebből lett rákos daganat a derekán) az útépítésnél az úthenger kézi mozgatása. Látogatáskor (én a kis korom miatt nem mehettem) két drótkerítésen túl láthatták egymást anyával. Középen az ör sétált. Első látogatáskor anya fel sem ismerte apát.

Volt közöttük egy fiú, aki korábban az ÁVH törzsőrmestere volt. Apját, aki munkásigazgató volt a GYSEV-en, és bátyját, aki altiszt elhurcolták, velük őt is. A személyzetis tiszt kutakodott a személyi lapok között. Hívatta Iliás Ferit. – Maga hogyan került ezek közé? Maga a mi kutyánk kölke. Leültette Ferit, meghallgatta, ami ártatlanságukról szólt. – Majd utána nézek, most menjen – küldte el Ferit. Betartotta az ígéretét. Pár hét múlva szabadultak, mind a nyolcan: az Iliás fiúk és apjuk, dr. Döbrössy, Nyoszoli, Szalay, Kadnár és apa, a nélkülözésektől és szenvedésektől lefogyva, öregén, cukor-

beteg. A barátai titokban ünnepelték, kertek alatt jöve. – Nem mondhatok semmit, mert visszavisznek – így apa. Ők még riadtan a szobában is körülnéztek.

Még tíz évet kaptam apától. Mészáros Lacink papszentelésén egymás mellett ültünk a székesegyházban. Szentelésre váró szerpapok ott hasáltak az oltár előtt. Papp Kálmán megyéspüspök szentelte őket. Az újmise Pinnyén volt. Akár egy lakodalom, vagy még nagyobb. Özvegy Mariska néni miből állta? Elképzelni nem lehet, hogy egy kisleány mennyire büszke volt a fiára, hogy papot adott az egyháznak. Lombsátor volt az udvaron, több pinnyei asszony ott sürgött forgott Mariska néni keze alatt. Közismert papok ültek a lócákon a szépen terített kecskelábú asztalok mellett. Nem annyira az ifjú papnak, inkább a családnak szólt a megtiszteltetés. Wrenkh Ede kanonok ült apa mellé. Ő volt az első, apa elhurcolása után, aki jött anyámhoz, beült a kocszkályha mellé a fotelba, én a térdén lovagoltam. Rendszeres havi pénzsegélyt ajánlott – a sajátjából – anyámnak. Kováts Erazmus, a Musi bácsi ontotta a vicceket. Szomorú világban volt ünnepi alkalom ez, a nép azt üzenté: – Nem adom a hitemet. Így vállaltak tanúságot.

A rendszerváltás után a GYSEV rehabilitálta sokat szenvedett tisztjeit. Ketten még éltek, Kadnár Béla és Szalay Miklós. Az özvegyek is kaptak a szétosztott pénzüsszegekből. A leszármazottak nem. Apát nem is említették. Reklamáltam. Ahol már az özvegy sem él, legalább a rehabilitációs iratot megkapjam. Behívtak az igazgatóságra, egy szobába vezettek, üljek le, ott várjak. Már ott volt hat-hét idős férfi. Később derült ki, ők azoknak az altiszteknek a köre, akiket rehabilitál a GYSEV. Egyik a másikra néz, tekintetükben tanakodás, vajon ki ez? Meg is kérdezik: – Hát a fiatalember? Majd elárulom nekik, apám miatt jöttem. – Ki az édesapja? – Bösze Gábor – feleltem. Összenéztek. Majd egyszerre álltak fel, némán, erősen szorították a kezemet. Egy-ketten még a hátamat is végigsimították. Még ma is, görcsösen tör fel belőlem a férfisirás, mikor erre a jelenetre gondolok. Apa, mint GYSEV főfelügyelő (három arany csillag, vastag aranystráf) posztumusz főtanácsosi kinevezést kapott.

Becht Rezső bácsinak, kitűnő írónak, a Wiener Tagblatt, a Pester Lloyd munkatársának volt egy lövere, az Ibolya úttól a Taródi-várig. Körülbelül egy kilométer hosszú, harminc méter széles gyümölcsös, közepén egy emelkedő bástyával. Fűves volt, sokféle gyümölcsfával, egy fajon belül többfélével. Volt ott cseresznye, meggy, ringló, őszi és sárgabarack, körtefák, almafák, dió- és gesztenyefák. Pár ribizlibokor. Konyhakert semmi. Épített helyen kövirózsák, a sűrű orgonabokrok között a melléképület. A kerti utat bukszus szegélyezte. A kert közepe táján csinos kerti lak, téglából épült, palatető, fedett tornác. Ebben téglapladoba rögzített asztal és körpad, korlátal lezárva. A látvány onnan mesés. Sopron tornyai, háztetői, a Bécsi-domb nyugtalan hullámvázása, a Pinty-tető és kilátója látszik.

Ihletet adó környezet. Írógép kopog az asztalon. Rezső bácsi a Kaleidoszkóp több száz oldalát kopogja, később én gépelem a verseimet, verses irodalmi műsorokat állítok össze. Barátokkal kártyázom, műhelymegbeszéléseket tartunk, bíráljuk egymás írásait, soha véget nem érő jó tanácsok fogalmazódnak, kötettervek születnek, lehetőségeket mérlegelünk. A lehetőségek azonban a nullával azonosak. Minket még a három T-be sem sorolnak (tilt, tűr, támogat), egyszerűen tudomást sem vettek SFMK-s (Soproni Fiatalok Művészeti Kollégiuma) tömörülésünkről. Csak nagyon lassan, a Kádárrendszer kifulladásával adódik egy-egy vers közlése a megyei napilap hétvégi számában, néha egyénileg, néha közösen. Dolgozunk levakarhatatlanul. Szerepelünk, felolvassuk írásainkat, jelenléteink jelentősek. Keserű szájjal figyelik a filiszteusok, dávidi bátorságunkat. Megfigyelnek, követnek minket. Ez ellen is jó a Becht-kert, ott szinte

nyomtalanul eltűnünk. Lányok is jönnek, ilyenkor „ország-város”-t játszunk, szexuális orgiáink nincsenek, nem adunk lehetőséget magunk ellen. Persze – történnek malőrök, Berkics Miklós karikatúrát rajzol, a szovjet-orosz medve rákönyököl hazánkra. Ellopják tőle, feljelentik, bebörtönözik. Szabó Laci a Várkerületen (akkor Lenin körút) letépi a zászlóerdőből a vöröset. Bebörtönözik. Futunk a nyomozók előtt, azok utánunk. Irodalmi félóránkon benn ül a megfigyelő, aki mindent jelent. Beszervezni akarnak – sikertelenül – hogy jelentsünk. Meglepő, mégis mi mindent tudnak rólunk. Katonai behívóval fenyegetnek, beterelődünk egy (Vágási Imrénél tett) görbehalmi kirándulás után az éles határ két kerítése közé. Nem hagynak leszállni Harkán az autóbusról (Kövesdi Nagy Jóska festőművészhez megyünk Pataki Árpival) bevisznek a '48-as laktanyába, kihallgatásig zárkába kerülünk. Március 15-én nemzetiszínű karszalag miatt egy éjszakát töltöttünk Hovány Győzővel a rendőrségi fogdán, tolvajok és részeg verekedők között. Reggel csak annyit mondtak, tűnjünk el, ne is lássanak. A Bécsidombon nem engedtek bennünket az országhatárig, az egykori Hubertusz vendéglő romjaiig menni, úgy az Írottközi kilátóhoz sem. Erdei kirándulások közben mindig előtűntek valahonnan a lovas határőrök. Igazoltatás, kérdezősködés. A vonaton Sopront közelítve ugyanúgy civil zöldávósok – Miért megy? Hová megy? Kihez megy? – voltak ismétlődő kérdéseik. Mi meg óvatosan bár, de bosszantó válaszokkal rángattuk a foltos hiéna bajszát. Főiskolára, egyetemre nem mehettünk. Korábban még műszaki felsőoktatásba sem. Apa miatt kartonomon az X megkülönböztető jelzés. Hozzásegítettük a rendszerváltoztatást, hogy közelebb kerüljön a megvalósuláshoz. Nem vártam érte kitüntetést, no, nem is kaptam. A Megváltónál felleltem békémet. Az MDF-es fiúkon – akik igazán jó gyerekek – mindig csendesen mosolyogtam. Határszemlére mentek, hol lehetne osztrák-magyar pikniket rendezni! Azok, akik lehetőségeik ellenállásában figyelték és elemezték az eseményeket, nemes egyszerűséggel kurzuslovagoknak hívták őket. Jókora voltak jó helyen.

Apám a fenti események zömét már nem élte meg. Anya helyett a városi mázsaházat üzemeltette, vasárnapokon a mázsaház melletti Széna téren szedte a helypénzt. Szekerekkel álltak be a gazdák, zsákból, vagy zsákosból árulták a szemes magvakat, kukoricát, búzát, rozst, zöldséget – minden piacra valót. A szénát a mázsaház mérte, vitték a gazdák a gyűjtőbe, a Kőszegi úti téglagyári tó mellé, ott rakták hatalmas kazlakba. A sertés-, ló piac máshol volt, azt is apa felügyelte. A mázsaházban én is segítettem. Telente még pásztoróráknak is meleget adott a vaskályha. Fogott a szén. Bende-kovics, a szénaátvevő azt hitte, hogy a fia a ludas. Kapott is pár pont helyettem.

Tavaszi után jött a tündérhajú lány, a nyár, Becht Rezső és Jagits Mária néni Révfülöpre utaztak két hétre, utána Ausztriába rokonokhoz. Révfülöpon Augusztinovicsekkel, (Dessewffy) Horváthékkal, Kónya Lajosékkal élvezték a társaságot és a Balatont. A kertet pedig apára bízta. A felügyeletét, ahol kellett a termés ritkítását, szedését, a kövirózsák öntözését, a gesztenye gyűjtését. Kijártunk ketten, segítettem, jobbára élveztem a kertet. A növényvilág ölelését. Harminc méter magas fenyőfák vették körül a kerti házat. A kerítéshez legközelebb álló fához lánccal-lakattal rögzítve 3,2 méter magas létra, mint egy kilátó, olyan volt. Minden nap felmáztam rá, hosszan szemlélődni, messzire elláttam a csúcsáról.

A ház talán 4x3 hosszal és szélességgel 12 négyzetméter volt. A berendezése telitalálat. A terasz fölötti tető alatt kéziszerszámok. A hosszanti tengelyben X lábú, fenyőfa fekhely, fej mellett sarokba illesztett háromszögletű polc, lavórral, edényekkel, tányérok. Az ágy fölött a falon polc, pár könyvvel. Több nyitható-csukható kerti szék,

napozóágy. A házikó hátsó felében cserépből épített szabadtüzhely, az eresz lefolyója alatt nagy hordó, tele esővízzel. Járólapok helyett élére állított téglák a padlat, rajta rongyszőnyeg. A párna alatt fedeztem fel a több száz oldalas Kaleidoszkóp gépelt „kézirátát”. Izgalommal olvastam.

El-elopkodtuk a kulcsot, apától, annyira nem tudta őrizni, hogy hozzá ne jusunk. Aztán uzsgyi, biciklire kapva Lipóttal a szabadság eufóriájával zsigereinkben, meg sem álltunk a kertig. Előfordultak éjszakák, amiket ott töltöttem, előfordultak kis zrikák, nem számottevőek. Egyedül a kerekre nyílt, fényesszemű Pici volt a lényeges vendég.

Egyik délután békésen aludt az ágyban. A középső, a bástya utáni ajtóban a zöldből előlépett apa. Nálunk nem volt szokás lányokat hazahordani. Itt meg már cselekvésre idő nem jutott. Apa lassan közeledett. Pár lépést tettem feléje, hebegtem, dadogtam össze-vissza. Apa bepillantva a szobába meglátta az alvó Picit, felismerte és felülbírálván a helyzetet, annyit mondott: – Keltsd fel, de finoman, nehogy megijedjen. A délután többi része egészen jól telt hármásban. A leszedett gyümölcscsel Pici hazakísért bennünket. Anya Budapesten volt Klári nővéremnél, akinek nemrég született a kisbabája. Jánossal, a sógorommal kétségbeesve telefonálgattunk, ő azt akarta, hogy anya mielőbb hazautazzon, én azt, hogy maradjon. Apa másnap remekelt, finom, ízes, szaftos szerb rizses húst készített ebédre.

Elmúlt a nyár, én visszautaztam Esztergomba, a Temesvári Pelbárt Ferences Gimnáziumba. Kollégiumban laktam, mint mindenki. Ott a helybélieknek is ez volt a rend. Klári nővérem leányának, Kis Klárinak én lettem a keresztapja, Mancsi nagynéném a keresztanyja. A pasaréti ferences templomban keresztelték, Mancsi néni egy percre sem adta át nekem a pólyában gögicselő kisdedet, így odaléptem melléjük és a babára tettem a kezemet. A havi egy látogatások alkalmával apa is jött mindig anyával, nővéremmel. Apát miután hazajött Tökölről, rokkantosították. Így maradt kevéske nyugdíja, s egyéb juttatások, például szabadjegy az egész családnak, amivel könnyen utaztunk. Sok volt rám a panasz, apa nem szidott, szomorú volt (nehezen kezelhető gyerek-fiatall voltam). Felsétáltunk a bazilikába, néztük a Dunát vontáival a várkastélyk valamilyikéről, vagy a Kis-Duna parton figyeltük a motorcsónakosokat, amint elsuhanak a nagy víz felé. Karcsú gyaloghídon sétáltunk át a Prímás-szigetre, a csonkahídra, a Párkányra induló hajók állomására.

Újból nyár lett, Rezső bácsi újból hozta a kertkulcsokat. Apám szabódott: – Nézd Rezső, a gyerek a barátait, meg lányokat cipel oda. Én a másik szobában az ajtó mögött hallgatóztam. – Hívd ide Balázst – szölt Rezső bácsi. Zavartan álltam előtte a szőnyeg szélén. Mire Rezső bácsi: – apád panaszkodik, hogy be sem engeded a kertbe. Akkor legyen neked gondod mindenre. És kezembe nyomta a kulcsosomat. Mint a szélvihar száguldottam Lipóthoz. Percek múlva a biciklinyeregben ülve tekertünk a Hársfa sor – Ibolya út irányába.

Utolsó gond nélküli nyaram volt. Volt, hogy Marival több napig ki sem mozdultunk a házból, csak egy keveset enni. Felsétáltunk a felső kertkapuhoz, az Alpesi Vendéglő kertjében a gesztenyefák alatt, kockás abrosz fölött zónapörköltet ettünk. Nyeles korsóból kortyoltuk a habos tetejű sört. Éjszaka, ha szél támadt, a fenyőfa ágai végigsöpörték a tetőt, még jobban egymás mellé parancsolt bennünket. Szelíd eső kopogott, hallgattuk fél éjszaka szívzörejünkkel együtt.

Apa jött, nyitva hagytam a lenti kertkaput, nem kellett a kerítésen átmászni. Marit békességgel vette tudomásul, ő pedig el volt ragadtatva apától.

Már benzinkutas voltam a Kőfaragó téren, amikor felkelt éjszaka, összeesett, s nem állt többé lábra (majdnem mint én, három hete). A MÁV Kórházba vitték, ahol egykori kollégája, Szenczei megkülönböztetett szeretettel fogadta. Rákos daganat a derék tájon, ez volt a diagnózis. Sugarazták, semmi eredménnyel. Deréktól lefelé megbénult. Innen már ajándék volt vele minden nap. Nem akartunk apával gondolni arra, hogy látszik a vége. Nem akartunk beleegyezni. Imádkoztunk, vártuk a csodát. A csoda jött is csak nem úgy, ahogyan mi gondoltuk. Mert a csoda az volt, hogy meghívást kapott és maga mellé vette az Úr. Az öröklébe vitte. Hiszem, tudom, az örök boldogságba.

Egyszer meglátogattam a MÁV Kórházban. Autóstoppal mentem – ez akkor divatos közlekedési formula volt. Eljutottam Győrig a soproni benzinkúttól Tillné Schmidt Edittel a Trabantjában. Beszélgettünk. Iskolai szakfelügyelő volt akkor, maig őrizzük a jó ismeretséget. Győrben kiballagtam a városszélére. Akkor az autópálya még nem létezett. Egy bécsi rendszámú 506-os Peugeot vett fel, középkorú házaspár. A hátsó ülésen kényelmesen, jó sebességgel utaztam velük. Elhagytuk a komáromi erődöt, már a jobbfelöli szovjet tiszti és legénységi laktanya előtt gördültünk. A volánnál ülő úr itt lelassított, letekerte az ablakot és kiköpött, – Scheiss’ – mondta. Ki tudja milyen élmények rejtőzhetnek benne? Majd gázt adott, s az országútra érve vagy 160 km/óra sebességgel közelítettük a fővárost.

Édesapa ágya szélén ültem, a felgyógyulásáról beszélgettünk. Láttam rajta hiszi is meg nem is. Az égi felgyógyulásáról szó nem esett. Ehhez elég hiányosan kötött az emberi fantázia, az érzelemvilág. Szenvedőnek és szemlélőnek ugyanúgy. Az életben maradt a szeretett hozzátartozó temetésén, ha nem is tudatosan, de önmagát siratja. Hogy árva lett megint. Érzelmileg protestál a természet fennálló rendjével, pedig tudja, aki megszületett, annak majd meg is kell halnia.

Klári testvéremék Angliában voltak, így Mancini néniénél aludtam. Másnap haza Sopronba. Pár nap múlva a töltőállomáson dolgoztam éppen, két tankolás között szólt a kolléga, Halmos Feri bácsi: – Apádat Győrig mentőhelikopter hozta, onnan mentőautóval jöttek. Most haladtak el a benzinkút előtt. Már otthon van.

Jöttek a barátai, a házbeliek, még alig ismertek is látogatóba. Apa békésen feküdt, szelíden beszélgetett, anya egy remek keresztény önkéntes segítővel az Udvarnoki és a Zrínyi utca sarkáról, Némethné Kati néniével gondozta, emelgette, etette, tisztába tette.

Egyik éjszaka aztán anya keltett: – gyere fiam, segíts öltöztetni, meghalt édesapa. Némethné már ott volt. Idáig még nem is láttam soha halottat. Átöleltem, emeltem, fehér inget adtak rá, öltönyt, a nyakkendőjét én kötöttem. Halott volt, de nem idegen. Az én apám volt, az édesapám. Rengetegen voltak a temetésén a soproni Szent Mihály temetőben. Szép helyre lett eltemetve.

A temetésére megérkezett bátyám Bécsből. Ő ’56-ban hagyta el az országot. Mészáros nagymamával mi is indulhattunk volna, vártak nagymama bécsújhelyi unokatestvérei, a Karpisek sógorék. Biztosra mehettünk. Ám nagymama nem ment, letette a hátizsákot, – Nem megyek! Ez a hazám! – mondta. Így maradtunk. Elmentek Schmiédlek, kisebbik fiúkat vitték, a nagyobbik, az Erik elkerekedett hozzánk elbúcsúzni. Az ablakból beszélgettek vele szüleim, nem engedték a lakásba, mert a derekán vagy tucat kézigránát lifegett. Megállt a teherautó az Alsólőver utcában, elkiáltotta magát: – Aki jönni akar, szálljon fel. Percek alatt megtelt a plató. A Bognár bőrgyógyász fia (Bognárek bujtatták – feleslegesen, hiszen a kutya sem kereste – Várallyai Jenőt, sok

ember szenvedésének, halálának közvetett felelősét) nyújtotta fentről a kezét, – Gyere Balázs! Menjünk együtt! – Nem mertem felugrani a teherautó rakterére. A Diesel-Csepel megtelt, elindult világot látni, a Bognár fiúval integettünk egymásnak.

Gábor testvérem a temetésre elhozta új feleségét, Ilsét – anya igen görbén nézett rájuk. Érdekes – a torra nem emlékezem. Gábor korábbi jöttére inkább, akkor nővéremnél találkoztunk ki tudja hány év után, a Csévi utcában, Miki unokaöcsém keresztelőjén. Ordas tél volt, a pap, a ferences templom világi igazgatója házhoz jött, ott esett meg a keresztelő. Bátyám volt a keresztapa.

Megváltozott az élet apa halála után. Kinyitottam a szekrényét, amit kulcsra zárva tartott. Egyik fele akasztós a ruháival, a másik fele a kincsesládák. Különleges, ritka szerszámok, vadászpuska töltényhüvelye, nittek, Bösze nagymama (született, Solich Ágnes) keresztlevele, egy vitéz Bözey Dávid ősrégi igazoló passzusa, I. világháborús katona fényképalbum (apa egyik világégsben sem volt katona. Az elsőben fiatal gyerek volt, a másodikban már GYSEV-tiszt, így az állomáson szolgált, katonai felmentéssel. Amikor bombázták a pályaudvart, a kis motorvonat az orrán állt, sínek girbe-gurbán a levegőben. Fotókon láttam ezeket, meg apát az állomásfőnöki széles karszalaggal, áll a távíró előtt és olvassa a morze üzenetet).

Én a sír mellett állok, anyám, apám sírja mellett. Végigbandukolnak szívemben az élmények. A gyermekkorom erdei sétái, a balatoni nyaralások, 1956 minden megpróbáltatásával, egyéb nagy családi ünnepek. Én is felkeresem családommal, gyerekeimmel, majd Panna unokámmal az erdei részleteket, a Béke kilátót, a Károly-magaslatot, az őrizetből felszabadult Muck kilátót, a Várhelyet, a Sörházdombi kilátót, a Vas és a Nándor magaslatot, a brennbergi autósziphenőt, a Tolvaj-árkot, a Dalos-hegyet... Torlódnak az emlékek a Becht-kerttel és a temetőlátogatáskor a Virágvölgy szemlélésével, a Stornó feszület mögött. Korábban gyermekeimnek, később unokámnak mutatom a koronázó dombot, őrt álló jegenyefáival, Bécsi-dombhát hullámszását...

Többször töpreng az azon, ha megérjük, milyen lenne a viszonyunk. Milyen lenne két felnőtt viszonya?! Barátság lenne? Értelenség? Én a barátságra szavazok.

Kicsi fiúként lábánál ültem a térdeplőn, a templomban a mise alatt. Rettenetesen untam. De fékezett az ő szeretettel eltelt szigorúsága. Aztán ministráltam szorgalmasan. Áldozó apám álla alá én tartottam az ezüsttálcát. Majd a gimnáziumi évek jöttek, sok gazemberséggel, szellemi vagy gyakorlati iskolakerüléssel. És gondolta-e akkor, hogy eljön az idő, amikor az írásaim megjelennek, portrét írnak rólam, lexikoni szócikk lesznek, kitüntetés a szeretett város Sopron, s a nagyhétben énekelem a Passióból az evangélistát. Gondolt-e erre szép hangú, jó torkú atyám, hogy majd, majd egyszer!

Csak bízni tudok abban, hogy nem a reménytelenség kísérte velem kapcsolatban, hanem a hihetetlen bizalom és hit éltette Tökölön is, Sopronban is. Hogy lesz majd ebből a gyerekből valaki. Ezért imádkozott nagy hittel!

Megsimogatom anyám-apám fejfáját. A szerető anyáét, jó feleségét. Apáét, a hitvalló, mártír férfit. 67 éves volt, amikor hazatért Teremtőjéhez. Én most vagyok 68 éves. Egy évvel öregebb mint apám volt akkor.

Az érdes, öntött műkö feszület érintése után megszólítom: – Ne felejtkezzél el rólam odafönt, apám-öcsém!

Sopron, 2014. március 12.

**KEDVES GYÁSZOLÓ CSALÁD!
TISZTELT GYÁSZOLÓ GYÜLEKEZET!**

Megrendülten állunk Bösze Balázs író barátom urnahamvai előtt. Nehéz szívvel kell emlékeznünk egy kiteljesedő alkotói életpálya lezárásának pillanatában, most, itt ebben a temetői ravatalozóban. Együtt búcsúzunk Tőled szeretteiddel, feleségeddel, Hugival, gyermekeiddel: Bernadettel, Beával, Balázssal és Barnabással, unokáiddal: Annával, Botonddal és Boglárkával. Továbbá Klára nővéreddel és unokatestvéreddel, Ferivel. Mindnyájan, akik most és itt összegyűltünk, hogy elkísérjünk utolsó földi utadra.

A Te alkotói életutad teljes volt, teljes és szerteágazó, mert mindent rögzíteni akartál, mindent, amit akár mi is megélhettünk volna és mindent, amit átélünk, amit megszenvedünk, s amivel együtt kell élnünk. Nagy László mondja egyik gyönyörű versében: „A vers félszárnyú madár – közönség nélkül!” Mennyire igaz ez a Te költészetedre is. Mert nagyon ott akartál lenni, nagyon meg akartad mutatni írásaidban életünk minden mozzanatát, a legkisebb rezdüléseket is rögzítetted és képpé formáltad, hogy átélhessük azt, amit Te éreztél, amikor papírra vetetted. Ma is előttem van, ahogy több évtizedes barátságunk jegyében magabiztosan, de nagy várakozással olvasod fel legújabb verseidet, s várod a baráti véleményt, s ahogy a felolvasott vers elindít bennünk hosszú, éjszakába nyúló gondolatsorokat.

1966. szeptember 16-án, tehát közel öt évtizede ismertelek meg ott a Cézár ház első emeleti társalgó termében, ott ahol akkor már közel öt esztendeje dolgozott a Soproni Fialatok Művészeti Kollégiuma. Az az alkotói közösség, amelyben mindnyájan vállaltuk, hogy teszünk valamit, valami nagyot egy elnyomó diktatúra ellen. Ennek az alkotói közösségnek voltál Te az egyik vezető egyénisége, motorja, meghatározó organizátora. Élőújságjaink ott, a művészklubban megmutathatták, hogy miért is fontos a gondolat, a szavaiddal élve, miért is fontos, hogy „elmegyek mindenhová, ha hívnak”. S Te, Balázs barátom, mindenhova elvitted a hitvallásodat, a költészetedet.

Könyveidben, verseidben, közéleti tárlatmegnyitóidban itt maradsz velünk örökre.

Balázs Barátom! A Soproni Fialatok Művészeti Kollégium ma itt megjelent és lelkükben „gyászba öltetett” tagjai nevében is mondom: Nyugodj békében!

Elhangzott 2015. február 23-án a Soproni Szent Mihály-temető ravatalozójában.

SARKADY SÁNDOR
(1935 - 2014)

SARKADY SÁNDOR

KÉRDEZD MEG!

(Nyolcvanéves lettem)

Na, bátrak hátra,
Állj ki a gátra,
Kérdezd meg Istent,
Mennyi van hátra.

SARKADY SÁNDOR

FELHŐK

Szállnak fekete fellegek,
Az élet lassan ellebeg;
Fekete felhők, menjetek –
Maholnap én is elmegyek.

SARKADY SÁNDOR

MI A BAJ?

Öregúr, nyögd ki, mi a baj?
Nem leszek többé fiatal.

SARKADY SÁNDOR

ÜRES A KINCSTEREM

Kong az üres kincsterem,
Koldus lettem, nincstelen;
Segedelmem nincs nekem –
Mért hagytál el, Istenem?

(2014. december)

SZUBJEKTÍV EMLÉKEZÉS BARÁTAIMRA: SARKADY SÁNDORRA ÉS BŐSZE BALÁZSRA

Furcsa fintora a sorsnak, hogy ők ketten, akik oly sok esztendeig irányították, gazdagították Sopron városának irodalmi életét, és vitték vállvetve a Soproni Füzetek megjelentetésével mindig együtt járó terheket, szinte egyszerre hagytak itt bennünket, és egyszerre emlékezünk rájuk ugyanitt.

A 2014. évi Soproni Füzetek impresszumában még ott szerepelt: szerkesztője Sarkady Sándor, felelős kiadója Bősze Balázs — mint oly sok száméban eddig. Decemberben, mikor kézbe vettük a szokott formátumú és terjedelmű kötetet, nem gondoltuk, hogy utolsó közös munkájuk lesz ez. Tudtunk, tudtam természetesen gyengülő egészségi állapotukról, de ismerve szívósságukat, reménykedtünk.

Sarkady Sándor decemberben adta vissza oly sok szépre, jóra fogékony lelkét Teremtőjének. Megvárta, míg az általa szerkesztett kötet kikerül az olvasókhöz, s utána. Úgy halt, miként élt, felelősségteljesen. 1965-ben ismertem meg, Major László tanár úr lakásán. Major tanár úr Sándornak kollégája volt az Óvónőképző Intézetben, nekem pedig, általános iskolában tanítóm, akivel érettségi után újra felvettem a kapcsolatot. Magasabb végzettsége ellenére, politikai okokból tanított egykor az elemiben (kiválóan!), s mikor újra felkerestem, megint bajban volt. Összekülönbözve az igazgatóval, némi politikai felhanggal, felfüggesztették, ő pedig, ha jól emlékszem, megromlott egészséggel, betegszabadságra ment. Sándor részéről óvónőképzői tanárként, tehát kockázatos volt Major László látogatása, ám ő vállalta a veszélyt, miként Giczzy János is, akinek társaságában gyakorta megtette ezt. Ekképpen hosszú délutánokat töltöttünk együtt (Major tanár úr szinte állandóan otthon tartózkodott), ahol eleinte néma hallgatója lehettem azoknak az érdekes beszélgetéseknek, amelyet egymással folytattak. Időnként beszállt a társalgásba Törzsök Béla, aki zenei ismereteket, megközelítéseket vitt a pszichológiai, irodalmi, festészeti tudással megalapozott diskurzusokba. Máig emlékszem ezekre a csodálatos alkalmakra, miként Sándor veretes mondataira. Már ekkor, fiatalon, szinte nyomdakészen fogalmazott. Elegáns, választékos volt megjelenése, és beszédmódja. Kellemes volt társaságában tartózkodni.

Aztán találkozónk megritkultak, mivel egyetemi tanulmányaim elszórtak a városból. Jogászként visszatérve, kapcsolatunk a Soproni Füzetek Művészeti Kollégiumának (SFMK) működése mentén erősödött fel újra. Számos alkalommal váltak írásaim hasznára bölcs szerkesztői tanácsai. Kitartó szervező munkájának és a város kulturális vezetőivel kialakított jó kapcsolatának nagy szerepe volt a Soproni Füzetek megszületésében, amelyben örömmel jelentettem meg novelláimat.

Két vissza-visszatérő emlék rögzült bennem vele kapcsolatban. Az első, amint az SFMK egyik rendezvénye után együtt ballagunk a gyéren világitott Ógabona téren és felpanaszolom: öregszem, betöltöttem a harmincat! Rám néz, aztán valahová mesze. „Mit szóljak én, túl a negyvenen?” A másik: amint a Várkerület és az Ikva híd toroklatánál kéz a kézben, boldogan nevetve, srégen átfutnak feleségével az utca egyik oldaláról a másikra. Oly sok közül, miért pont ez a kettő, ki tudja?

A hetvenes évek végén újra elhagytam Sopront, és közel három évtizedig Budapesten éltem. Tudtam munkásságáról és kiemelkedő irodalomszervező tevékenységéről, de nagyon ritkán találkoztunk. Ezért nagy megtiszteltetésnek vettem, mikor 2005-

ben vállalta Hatalomvágy című regényem bemutatását a soproni közönségnek. Tette ezt kiváló stílusban, lényeglátón — ahogy megszokhattuk tőle.

Két évvel később visszatértem szülővárosomba, soproni lakosként újra gyakrabban találkoztunk rendezvényeken, utcán, piacon, bevásárló központban — és csak szerettünk volna harminc, illetve negyven évesek lenni. Állandó összekötő kapcsolóként pedig, a Soproni Füzetek szolgált. Nehéz megemésztetni, hogy már soha nem fog szelíden nógatni a telefonban az aktuális írásom leadására, és nem jön szembe egyre soványabb alakja valamelyik utcasarkon! Halovány vigasz: verseinek muzsikája itt marad velem, velünk.

Bösze Balázst még Sándornál is régebben, 1961 óta ismerem. (Február óta sajnos már múlt időben.) „Hegy Ferenc dr-al sok-sok közös az életünkben. Már a gyerekkor is, neveltetésünk, szándékaink, világra rácsodálkozásunk” — írta ő egyik könyvem kapcsán a 2014-es Soproni Füzetekben, s csak megerősíthetem szavait. Osztálytársam volt két esztendeig a Széchenyi István Gimnáziumban. (Utána Esztergomba ment, egyházi iskolába.) Már akkor a saját verseit szavalta. Jó kedélyű és humorú fiúként él emlékezetemben (bár az órákon tett szellemes megjegyzéseit a tanárok nem mindig értékelték), élénk érdeklődéssel a szebbik nem iránt. Barátkozásunk nem korlátozódott csupán a tanórákra, ösztökélésére eljártam vívó edzésekre az egyetemi sportklubba, ahol ő már nagyon otthonosan mozgott.

A hetvenes években jöttünk megint össze az irodalom kapcsán. Sok vidám órát töltöttünk együtt, melyek jó témákkal szolgálhattak az előbbi műveléséhez. Töretlen életigenlése akkor és életünk kései szakaszában is pezsdítően hatott rám. Lelke, szervezője volt ezekben az időkben az SFMK-nak, szorososan együttműködve e téren Büki Attilával és Zentai Lászlóval.

Pestre távozásom évtizedekre elszakított bennünket, kurta soproni tartózkodásaimba sajnos a régi barátok felkeresése nem fért bele, ennek ellenére a városba való visszatérésem után szinte azonnal megtaláltuk a baráti hangot. Közel laktunk egymáshoz, gyakran találkoztunk az Alsólővér utcán. Ilyenkor jóízű beszélgetésekre megálltunk házuk előtt, néha beléptem hozzájuk az épp érkező feleség, Hugi biztatására egy pohár borra, a könyvektől zsúfolt barátságos lakásba. Megtapasztalhattam, megismerhettem ezeknek során szerteágazó ismereteit, gyermekei karrierjét féltő gonddal követő apai érzéseit, a világ eseményeire, változásaira való érzékenységét, és erős, élő hitét. Meghallgathattam, élvezhettem néha előadásában friss verseit. (Magamhoz hiába hívtam, mert gyalog túl nehéz volt feljönnie, kocsival meg nem akart, mert akkor — mint mondta — azt az engedélyezett néhány korty bort sem ihatta volna meg társaságomban.)

Munkáimról rendre megemlékezett a Füzetekben közzétett igényes Olvasónaplójában. 2013 novemberében elvállalta, és a közönség, író számára egyaránt élvezetes módon bemutatta a Soproni Kereskedelmi és Iparkamara székházának dísztermében Rálátás a Tűztoronyra címen megjelent kötetemet. Vállalása annál értékesebb, és a barátság bizonyítéka volt számomra, mivel ő akkoriban már elég nehezen közlekedett.

Mikor eszembe jut Balázs, néha visszarepít az emlékezet az egyetemi sportklub fanyar, verítékszagú öltözőjébe, ahol egy hosszú padot feje fölé emelve mutatta, miként hajítják azt a vadnyugati filmek hősei a tömeg közé egy jóízű kocsmai verekedésben. A nagyra nőtt kamasz megtapasztalt friss erejének az öröme volt ebben a mozdulatban. Másik visszatérő emlékképem róla a gondosan felöltözött házigazdái, aki a Kulturális

Egyesületek és Baráti Körök Szövetsége elnökeként fogadja az egyes képzőművészeti, irodalmi eseményeken a látogatókat. A Szövetség Várkerület 19. szám alatt lévő termeihez vezető kanyargós lépcsőn felfelé kapaszkodva, mindig örömmel pillantottam meg annak végénél tornyosuló természetes alakját. Az évtizedek után hazatérő embernek a folytonosságot, az újra meglelt otthonosság érzését adta a felérkezése után rá váró baráti kézfogás, az eseményt követő fogadáson az ifjúkortól ismert beszélgető társ.

Nagyon hiányzik! Nagyon hiányoznak mindketten!

BOTH BALÁZS

IN MEMORIAM SARKADY SÁNDOR

(2014. december 11.)

Elment a Mester. Fáradt karja
elejtette az Igazság Pajzsát.
Add, Uram, hogy örök hazáját
a kiválasztott igazak lakják.

A lélekbe mégis hiánya sajdul,
tompán mered a szem a gyászra.
Mondta az igazat és írta a szépet.
Most lezárt vonal a szája.

De lobog tovább, olthatatlan,
nem láthat űr-hideg éji sötétet,
aki fényesen égő láng volt köztünk,
életet adó lélek -

Kenyér-meleg szavak tudója,
kihűlhetett a véred, az ágyad,
amíg itt Kölcsey nyelvén beszélünk,
minket igéid táplálnak.

TÖLGYESI GÉZA

IN MEMORIAM SARKADY SÁNDOR

Mikor fölcsendül, hadd áldjam tivéletek
ajakát Sopron himnuszának!
a védő szentélyt, a tanító éneket,
és keresztjeit mosolyának...

Vagy a kezet, a sáros utcán, a ködöt
elsodró, kigyullt ujjakat,
mikor ödémás tudóm lapátol, söpör!
s nyögi, nyúzza nyomoromat. –

A rejteleből nehéz trombiták sírnak,
nézem Sopron fekvő fiát,
s az elmúlt álmon elmúlt rózsák nyílnak,
s égis sikolt egy bús világ.

Hallok visszhangzani nagy és mély sorsokat,
tornyokhoz emelt győztes erényt,
büszke lobogást és bátor jelszavakat!
s az öröklétből hű költeményt.

Mikor fölcsendül, érzitek-e a Hitet,
Reményt, Sopron himnuszában?
mikor egy ajakból már ezren zengitek!
egy szívvel, egy lobogásban...!

Mosolygott rám, s én tudtam: élni boldogság!
játék! küzdeni sors! s halni béke. –
De várj! a túlról himnusz zeng, szép ifjúság:
zeng jövőd! ezer év messzeségbe...

LENGYEL FERENC

SARKADY SÁNDOR

E város égbe
Magasodó régi
Templomai
Felemelkedtek
Szikár, egyenes
Alakodban,
Fájdalomtól
Tépett, szomorú
Arcodban, mely
Állhatatos eszmék
Szigorú köpenyében
Fogta össze
Az alsóbbrendű
Sárvilágot.
Mi voltál?
Menedék eszméimnek,
Fájdalmamnak,
Melyek általad
Részeivé válhattak
E város ódon
Köveinek,
A történelemnek,
Az ünnepnek
Hol könnyek
Hullanak
A megváltás
Siralmaiban.
Mi lesz most?
Ki fogja felemelni
A nagy eszméket?
Ki fogja oltani
A fájdalmat
Menedékével?
Félek, mert
Nem tudom
Hallasz e
Odaát, nem merek
Átnézni oda
Hol talán szomorú
Tekinteted vár.

KOVÁCS JÓZSEF LÁSZLÓ

EMLÉKSOROK SARKADY SÁNDORRÓL

(1935–2014)

Sarkady Sándor magyar költő, műfordító és irodalomszervező búcsúztató szövegét írom napok óta. Félálmban is fogalmazom, de bevallom: nem megyek sokra! A szavak széthullnak, mint magas Déva várának falai: amit leírok félálomban, széthullik reggelre. Ijeszt a fehér papír, és nem tudom leírni az „elbúcsúzom” szót. Én Sándortól nem búcsúzhatok el, mert velem van. Végül eszembe jut Temesi Ferenc John Lennon halálakor írt üzenetének címe: „Nincs búcsú, John!” Én sem tudom elfogadni azt, hogy elkészönjek Sándortól, az írótól, a barátomtól, a soproni irodalom oszlop-emberétől, aki fél századon át tartotta a hátán, és makacsul építette azt. Nem tudok „szabályos nekrológot” írni, mert barátom nem ment el tőlem, hiszen bennem él tovább! Ezért csak emléksorokra futja erőm. Bocsássák meg nekem azt, hogy Sándor fél évszázados soproni jelenlétéről írok.

Ennyi ideje kezdődött a mi barátságunk, és tart most is, töretlenül. Sarkady Sándor 1976 októberében, a Soproni írók antológiája szerkesztése idején.

*Sarkady Sándor 1976 októberében, a Soproni írók antológiája szerkesztése idején.
Csigó László felvétele.*

Életrajzi adatait hamar lejegyzem: Sarkady Sándor (*1935) Sáránd szülötte, az ötgyerekes Sarkady János állomásfőnök és Kolombár Gizella negyedik gyermeke. A szegedi József Attila Tudományegyetemen szerzett magyar–oroszlakos diplomát. A forradalom idején a szegedi MEFESZ tagja és nemzetőr volt, diákköltőként versekkel tett hitet, ezért büntetésből két félévre kizárta az egyetem. Forradalmi verseit 1957. március 18-án juttatta ki Pekingbe a magyar nagykövetségen dolgozó barátjához, Hajdu Lajoshoz. Ezzel a költemények megmenekültek a megsemmisüléstől. Tanári oklevelét 1958-ban csak késve kaphatta meg. Kezdő tanárként Győrbe helyezték, ahol mindössze néhány évvel volt idősebb első osztálya diákjainál. Pályakezdő tanítása tanítványai számára a forradalom ajándéka lett, mert pallérozta a szellemüket, és az igazság felé egyengette útjukat. A hatalom az első osztálya érettségije után 1960-ban Sopronba helyezte, lépéseit folyamatosan figyelték.

Tanári munkáját a Soproni Óvónőképző Intézet pedagógiai szakcsoportjában folytatta. Öt évtizeden át lett az intézmény a szíve szerint választott munkahelye. Öt évenkeresztül igazgatóhelyettesként is dolgozott itt. Miközben az intézet neve módosult, Sarkady Sándor hűsége Sopronhoz nem változott. Ecker Magdolna óvónővel, volt tanítványával, kötött házasságot, aki szépséges és hűséges hitvese lett. Ő volt Sándor számára a Madonna. Két gyermekük született: Sarkady Magdolna, a költő szavaival: a „gyönyörű Magdolna” és fia, Sándor: a történész. A rajongva szeretett ifjabb Sándor születésekor ezt írta:

„Akkor is, ha már nem leszek / Vezessenek az istenek!
Fecskeszívű szél, friss iram / Ficseri-füstös kisfiam.”

Irodalomtörténészként mutattak be neki 1961-ben. Sanyiban azonban bujkált a kisördög, ezért Arany epigrammájával üdvözölt: „Járnak hozzám méltóságok”... Szerencsére tudtam a folytatást: „Kötik rám a méltóságot...” Aztán nevetve együtt fejeztük be: „Megbocsásson Méltóságatok, / Nem érzek rá méltóságot.” Így kezdődött el fél évszázadon át tartó barátságunk. Ezt a történetet a barátom egyik nekem szánt köszöntő szövegében is megörökítette. Szövetségünk alapja a hűség volt. Hűségesen ragaszkodtunk egymáshoz, úgy, ahogy Sándor, az ifjú tanár 50 éven át hűséges volt Sopronhoz, az öt fiaként befogadó városhoz.

Csatkai Endre múzeumigazgató is „fiai sorába” fogadta. Vele íratta meg Ady Endre soproni fogadtatását. Jól tudta az ifjú tanár, hogy jeles irodalmi hagyományokat építő városban folytatja az életét. Hűsége töretlen maradt fél századon át. „Feltérképezte” fogadott szülőföldjét, ezért megismerkedett az 1877-ben alapított Frankenburg Irodalmi Kör még élő alkotóival. Összebarátkozott az idős Becht Rezsővel, Szabó Jenővel, és a Nyugat 1926-os novellapályázatának első díjával, Molnár Józseffel. Irodalmi barátságuknak köszönhetjük Molnár József novellái gyűjteményes kiadását. Becht Rezső A bűvös henger című monumentális terjedelmű és ugyanilyen értékű kéziratának megjelenését a Soproni Füzetek (SF) sorozatában az érték mentése ösztönözte. Ha Becht folytatásokban megjelent kéziratából egyszer önálló könyv születik, ez is Sarkady Sándor fáradhatatlan munkabírásiának lesz az eredménye.

A Soproni Füzetek sorozat Sarkady életművének szerves része lett. Harminchat éven át, 1978-tól haláláig fáradhatatlanul szerkesztette. Részt vett a Soproni Szemle, majd 1997-től a VÁRhely folyóirat szerkesztésében is. Fiatal szerkesztőként kezdte mindezt a felelősségteljes munkát, a Soproni Füzetek 2014. évi kötete a nagybeteg

főszerkesztő halála előtt jött ki a nyomdából. „Már nem tudom Neked postára adni” – mondta december 8-án, néhány nappal a halála előtt a telefonba –, „majd Sanyi elküldi neked az új könyvével együtt.” A küldemény borítékját még ő címezte meg. Azután három nappal később leállt a megfáradt szív. Ne feledjük el soha!

Sarkady Sándor 50 éven át volt a „szeretett város”, Sopron irodalmi mindenes szolgálója, úgy, mint Móra Ferenc Szegedé. Ezért is kereste töretlen fáradozással a kapcsolatot Scarbantia – Sopron – Ödenburg 700 éves irodalmával. Még a Város klasszikusan zengő himnusza is az ő tollából került papírra. Ezzel is odaadóan szolgálta Sopront. Egyik irodalmi-szerkesztői remeklése a Vallomások egy városról című antológia. Csaknem minden fontos magyar kortárs író megszólalhatott ebben a karcsú és rangos könyvben, akinek csak fontos írása, üzenete született Sopronról. Keresztúry Dezső, Illyés Gyula, Weöres Sándor, Jánosy István, Dér Endre mondták el, hogy mi köti őket a városhoz. Szerkesztőként egyetlen jogos fájdalom volt: hogy Márai Sándort és Cs. Szabó Lászlót 1978-ban kitiltották a vallomástevők sorából. Ennek természetesen politika volt az oka, hiszen Király István egyetemi tanár azt állította, hogy Márai Sándor nevű író nem ismer a magyar írók sorában... A Soproni írók antológiája (1976) című kötet méltó párdarabja az előbb említettnek. Ebben néhány „nagy öreg” mellett az akkor szerveződő Soproni Fialok Művészeti Kollégiuma első, rajban repülő nemzedéke kapott teret írásaik, műfordítások, képzőművészeti alkotások bemutatására.

Drága Sándor Barátom! Személyes köszönnivalóm is van, nem is kevés. A Soproni Füzetek sorozatában Te jelentetted meg soproni irodalomtörténetem első változatát, minden fejezetéhez gondosan szerkesztettél képanyagot! Amikor könyv alakban megjelent a soproni irodalomtörténetem végső változata, a Soproni parnasszus (2004) a soproni irodalmi emlékhelyek, emléktáblák fejezetet Sarkady Sándor gondos adatközlésével írtam meg. Valamennyi újabb emléktábla és szobor adatsorát ő adta kezembe (hiszen csak lélekben élek otthon).

Sarkady Sándor sokat szolgált másoknak – de saját magát sohasem helyezte előtérbe művei közzétételével. A saját írásait szinte úgy kellett kikönyörögni tőle. Jellemző rá az is, hogy a Szép Versek két kötetében (1976., 1978.) megjelent verseit Illyés Gyula kívánságára, biztatására küldte el a kiadóhoz. Pedig Jánosy István is figyelmeztette a saját írásai közreadására az író-szerkesztőt. Leírta neki azt is, hogy a Kölcsény szerepét vállaló soproni író saját műveire legalább akkora szükség van, mint önzetlen irodalomszervező munkájára.

Szerkesztői teendői miatt ugyanis saját munkái késve jutottak el az olvasóhoz, így a Télkergető is csak 1989-ben Az igazság pajzsával gyűjteményes válogatása (1992-ben) 35 év munkásságát foglalja össze. Sejtelmes költői világot tükröz a következő könyve, a Gyöngyhimnusz (1996). A költőt és esztétát méltó módon bemutató kötetek Ifrom korom és a Minden élet szolgálat (tanulmányok) 2005-ben jelent meg.

Versesköteteiben a műfordítások szerencsés ötvözetben formálják együtt a kötetek költői arculatát. A műfordításai gyakran jobbak az eredetiknél. Ezt igazolja Wiener János döcögve leírt paskvillusa, vagy Kolbenheyer Mór télről írt jelképes versének remek fordítása is. Az elsőből csipős hangú diákvers, a másodikból Vörösmarty-zengésű remeklés, az Előszó párja formálódott meg. A jeles Sarkady-átdolgozások sorozata remekül kezdődik az Ómagyar Mária siralom régi-új szövegével.

Sándort igényes, pontos munka jellemezte a Soproni Szemle szerkesztésében vállalt feladatai végzésekor is. A Soproni Füzetekben megjelent írásaimat is a betűhelyek és szóközök bejelölésével küldte vissza korrekurára. Az idő rostájában című tanul-

mánygyűjteményem kiadásakor megajándékozott Gabriel Rollenhagen rosta-emblémájának derűt sugárzó, pontos fordításával. A feje fölé rostát tartó fiataalt a rosta nem védi meg a szakadó esőben, hanem a bizakodás vigasztaló.

Sarkady Sándor megnyitja Grabner József kiállítását.

„Perfer et obdura: Tempestas transeat olim, / Fulgebit puro latior axe dies.”

ELMÚLIK EGYSZER

„Tűrj és tarts ki, a zord zivatar majd elmúlik egyszer, /
S felragyogó fénnel süt ki az égen a nap.”

Sarkady Sándor tanár úr életét nem kímélték meg a hétköznapi zord zivatarok, csapások, betegségek. A hosszú szenvedéseket enyhítve ápolta hitvesét, Magdolnát, kinek személyiségét szépséges versekben örökítette meg. Haláláig soha nem enyhülő fájdalommal ápolta az elhunyt hitves emlékét.

Élete munkáságának megérdemelt jutalma volt a 2011-ben megkapott Sopron díszpolgára cím, melyet a város lakóinak megbecsülése is hitelesített. Akkor, amikor 2011-ben a Város első emberétől átvette a díszpolgári kitüntetést, engem a halála előtti idős Goethe arcvonásaira emlékeztetett Sarkady Sándor fáradt arca (ahogyan Goethét Johann Josef Schmeller festménye ábrázolja 1828-ból).

Érdekes véletlen: Ennyi idős volt költőnk is, 76 éves!

Sarkady Sándortól, a baráttól egyik „legszebb zengésű soproni versével” búcsúzom:

„A Szent Mihályban szól a harang szava, / Akárha Sopron szózata hangzana:
Te háromajkú, egyszívű táj, / Múltadat óva teremts jövendő!”

Sarkady Sándor emberi és költői példája az önmagát elégető gyertya Lackner Kristóf emblémája alapján. Ez a visszahúzó ember szépségben fénylő gyertya volt, önzetlenségével megszabja a mi feladatainkat is. Az önmagát feláldozó mester, Sarkady Sándor személyiségére nemcsak emlékezni kell, tovább kell építeni, folytatni élete eredményeit.

Verseit olvasni és mondani kell, a Soproni Füzeteket és a VÁRhely folyóiratot tovább is ki kell adni! Az Ő irodalomszervezése azt bizonyította be, van élő és értékes soproni irodalom.

Ösztönözzön minket a mester példája. Az itt maradotknak meg kell próbálniuk, hogy felnőjenek melléje! „Nincs búcsú, Sándor” – a soproni irodalom él, rangos és igaz!

Sarkady Sándor hite szerint virágozzék tovább! Így legyen!

A szerző írása először a Soproni Szemle 2015. évi 1. számában jelent meg. Másodközléséhez a folyóirat főszerkesztője hozzájárult. (A szerkesztő megjegyzése.)

SZABÓ ATTILA

MINDEN ÉLET SZOLGÁLAT

Sarkady Sándor (1935-2014)

Életút kiállítás és emlékező beszélgetés a Széchenyi István Városi Könyvtárban.

Január 23-án a városi könyvtárban kötelességünknek éreztük, hogy a Magyar Kultúra Napja alkalmából életút kiállítással és beszélgetéssel emlékezzünk az alig több, mint egy hónapja, 2014. december 11-én elhunyt Sarkady Sándorra.

Szerettünk volna osztozni a család fájdalmában, és az első lépéseket is meg kívántuk tenni a szellemi hagyaték föltérképezésében, megőrzésének teendőiben. Ezért hívtuk meg a soproni irodalom jeleseit: Rakovszky Zsuzsát, Kerék Imrét, Huszár Lászlót, Both Balázst, Sass Lászlót, (Bösze Balázs nagybetegen már csak a részvétüzenetét tudta elküldeni), és a város kulturális életének képviselőit. Megtisztelt bennünket jelenlétével – gyászát és emlékeit megosztva – az elhunyt költő fia, ifj. Sarkady Sándor. Kovács József László emlékező gondolatait levélben küldte el.

A Minden élet szolgálat című kiállítás mottójául Sarkady Sándornak a Mít jelent soproninak lenni című vallomásában olvasható ars poeticáját választottuk: „Életfilozófiám alappillére volt, hogy ott, ahol élek, azoknak az embereknek a körében, ahol mindennapjaim telnek, ott le kell tenni valamit az asztalra, alkalmasint minél többet, mert különben csak tengünk-lengünk a világban.”

Valljuk, hogy Sarkady Sándor rendkívül gazdag életművet tett le a város és a magyar irodalom asztalára. A kiállításra és beszélgetésre készülve föllapoztuk kötetit, folyóiratokban megjelent publikációit. A bőséges literátori életműből szeretnénk itt kiemelni a Berecz Dezsőről, az irodalomszervezőről, a kultúra mindenéről szóló tanulmányát, amely a Soproni Szemle 1985/4. számában jelent meg. Itt mintha elődjéről írna, akinek szerepét ő folytatta, vállalta föl, s később munkásságának ezen részével, az irodalmi élet organizálásával volt a legelégedettebb.

Néhány gondolat az említett tanulmányból:

„1985. június 30-án, 91 éves korában elhunyt Berecz Dezső, az egykori Frankenburg Irodalmi Kör utolsó elnöke, Sopron veterán literátora, aki a két világháború között a város irodalmi életének vezető egyénisége volt. Személyében színes tollú elbeszélő, nagy tudású színháztörténeti író és kivételes tehetségű irodalomszervező távozott az élők sorából. Nevét bizonyára sokáig megőrzi majd egy-egy novellája, színpadi műve vagy kultúrtörténeti tanulmánya, de a „soproni halhatatlanság” első-sorban a kazinczys hevíletű művész-organizátornak lesz a megérdemelt, síron túli osztályrésze” – így kezdődik a visszaemlékezés. A sorokat olvasva döbbenetes a felismerés: mennyi hasonlóság a két életpálya tartalma, elhivatottsága között! A legtöbb megállapítás nemcsak az írás alanyára, de szerzőjére is illik: „az irodalomszervező, korántsem volt apolitikus széplélek”, „hagyományörző hűsége mindenkor az új iránti fogékonysággal párosult”, „nyitott irodalompolitikájával sikerült bekapcsolnia Sopron irodalmi életét az ország kulturális vérkeringésébe”. Igen, ezek voltak az irodalom-szervező Sarkady Sándor jellemzői is, és ez volt életpályája egyik fősodra. Az egyik, mert a másik legalább ilyen jelentős: „Kevesen voltak olyan mesterei a versnek, mint ő” - írta róla Böröndi Lajos a Szél-járás, 2014/4. számában.

Visszatérve a Berecz Dezsőt méltató tanulmányhoz, annak is a záró gondolatához: „Megérdemli, hogy a szülőváros ne feledje el példamutató szolgálatát.” Szomorúan kell hozzátennünk: most már Sarkady Sándorét sem feledhetjük!

A következő összeállításban a felszólalásokból idézünk és az emlékező gondolatokat adjuk közre.

(Szabó Attila könyvtáros a kiállítás és az emlékező beszélgetés szervezője.)

BOTH BALÁZS

A MESTER VOLT...

A Mester volt, akinek a lábához ülve tanulhattam. Antik versformákat, etikai hűséget, költői magatartást. Lelki, szellemi társ volt. Sok szép délelőttöt beszélgettünk át egy-egy csésze kávé mellett a „Képzőben”, ahol a Soproni Füzeteket szerkesztette. Beszélt ötvenhatról, Sopronba kerülése körülményeiről, vagy éppen a népi írókról. Mondatai szabályos kis esszékké formálódtak, élvezet volt hallgatni, tanulni tőle. Az élete valóban szolgálat volt, nem véletlenül választotta gyűjteményes kötetének címét. „Éltem, - mert éltem néha másnak”, Ady szavával. Nem voltak arcai ebben a Janus-arcú korban. Nem viselt álarcokat. Jánosy István írta róla, hogy nagy szükségünk lett volna a megíratlan verseire is. Igaza volt. Nála a költői hitelességnek az emberség és az önmagát-szétosztó gesztusa volt a lírai aranyfedezete. Sándor nagy költő volt, akkor is, ha az országos irodalmi élet reflektorfénye az utóbbi évtizedekben más arcokat világított meg vagy ruházott fel rangokkal, kitüntetésekkel. Illyés javaslatára kerültek költeményei a Szép Versek '76-os kiadványába, melyben két évvel később ismét letette a névjegyét. Műveltségigénye a babitsi eszmény jegyében fogant, a Soproni Füzeteket csaknem négy évtizeden keresztül szerkesztette, gazdagítva a „magyar irodalom kincses gazdagságú óceánját”, Kerék Imrét idézve. Emlékeznünk kell rá, ismerni a műveit, könyv nélkül akár, ahogy az óvodások a Télkergetőt. Fekete kabátos sovány alakját mindörökké őrzik a Ferenczy János utcai fák.

RAKOVSKY ZSUZSA

RITKASÁG, HOGY VALAKI ENNYIRE KARAKTERESEN EGY VÁROSNAK A KÖLTŐJE LEGYEN

Attól félek, hogy én nem igazán megfelelő helyen ülök, nekem inkább a közönség soraiban lenne a helyem, mert amíg Sarkady Sándor életműve létrejött, annak az időnek a nagy részét én nem Sopronban töltöttem.

Talán annyi érdekességet mégis csak el tudok mondani, hogy én ismerhettem meg őt a legkorábban az itt ülők közül: Nyolc-tíz éves kislány lehettem, amikor Sarkady Sándor ide került Sopronba, és volt egy társaság, amellyel kirándulni jártunk. Nem emlékszem, hogy tudtam-e már róla, hogy költő, azt láttam, hogy egy rendkívül kedves és jóképű fiatalember. Kedves emlékként őrzök is pár képet ezekről a kirándulásokról, amiken ő is rajta van.

A 60-as években eljártam a soproni fiatal költők összejöveteleire, persze még csak közönségként, de nem emlékszem egész határozottan, hogy ott találkoztunk-e. Amikor később haza-, hazalátogattam, akkor néha hallottam róla, illetve hallottam a verseit. Ha jól emlékszem, például a Soproni Ünnepi Hetek megnyitóján. Ez a fél versor, a „köderekü Kapuőr” benne maradt a fülemben, úgy emlékszem, talán még föl is használtam valamelyik versemben.

És hát, aztán amikor visszajöttünk, akkor beszélgettünk néha, amikor verset adtam, a Füzetekbe, vagy csak úgy összeakadtunk a városban. Hogy mennyire hihetetlenül kedves, érdeklődő, tapintatos ember, azt akkor tapasztaltam.

A halálhíre azért is rendített meg olyan erősen, mert alig néhány nappal korábban még felhívott, mert még ilyen nagybetegen is számon tartotta, hogy aznap van a születésnapom. Akkor már hallottam a hangjáról, hogy már valószínűleg elég rosszul lehet, de még nem tudtam, hogy ennyire...

Személyes emlékem ennél több sajnós nincs. Ami az életművet illeti, én többek között azért néztem föl rá, ritkaság, hogy valaki ennyire karakteresen egy városnak a költője legyem. Azt még korai megmondani, milyen hatása lesz az életművének a fiatalabb költő nemzedékre, de hogy a várossal kapcsolatos ünnepeken, szavalóversenyeken, karácsonykor az iskolákban vagy csak úgy a maguk örömére a soproniak, felnöttek és gyerekek mindig is szavalni fogják ezeket a verseket, abban biztos vagyok.

HUSZÁR LÁSZLÓ

MARADÉKTALANUL SZERETTEM

Sajnos már én sem vagyok igazából fiatal, de Sándor emléke mindenképpen idehívott a mai napon. Mint tollforgató és mint ember is, személy szerint is nagyon sokat köszönhetek neki. Akkoriban, a Soproni Fiatalok Művészeti Kollégiumának idejében, néha bizony úgy tekintettünk Sándorra – mi tüzes-lelkes fiatalok – mint cenzorra, holott ő nem cenzor volt, hanem segítő, irodalomszerető pedagógus, aki megpróbált bennünket rávezetni egy bizonyos, járható útra. Személyes példája nyomán kezdtem el 17-18 éves koromban nagyon sokat olvasni, mert az Ő műveltsége volt az, ami lenyűgözött, és megértette velem az író ember legfontosabb feladatait.

Nagyon sokat köszönhetek neki azért, hogy publikáltam és könyveket adtam ki. Első kötetemnek, második kötetemnek is ő volt a szerkesztője. Megbízta benne. Műgonddal, nagy-nagy szeretettel gondozta az írásokat. A Soproni Füzetekbe pedig valójában nagyon sokszor csupán az ő kedvéért adtam anyagot, mert értek itt emberi és alkotói kudarcok, csalódások. El kell mondanom, az idők múltával, hogy nagyon kevés – egyre kevesebb – olyan ember van, akire azt mondhatom, hogy maradéktalanul szerettem. Sándort maradéktalanul szerettem a hosszú évek során, ha nem is mindig érttem egyet vele, de véleménye mindig mérvadó volt számomra. Szerettem azt a szelíd erőszakot, ahogy ő publikálásra próbált készíteni. Ez tényleg szelíd erőszak volt, az a fajta erőszak, amit csak szeretni lehet, és visszautasítani soha sem.

Sándor munkásságát, azt hiszem, nem az én feladatomban itt méltatni. Szubjektív dolgokat említenék, elsősorban az írásaival kapcsolatban. Nekem kedvenc kötetem a Gyöngyhimnusz című kötet. Azért, mert ebben a kötetben vállalta érzelmei teljes skáláját, ért el véleményem szerint olyan lírai-érzelmi magasságokat, amiben talán csak

Kosztolányi Dezső előzte meg, ha sorrendet kellene megállapítani. A másik; jól tudom, hogy nagyon sok, mára közismert gyermekverset írt Sándor, ismerem az Igazság pajzsával című kitűnő kötetet, mégis a Télkergetőből emelnék ki egy mondatot, ami Őt igazán halhatatlanná tette az én szememben, a családom szemében. Ahányszor elhaladunk kocsival a 85-ös úton, skandáljuk: „Kapuvár, Kapuvár, a kapuban apu vár.”

Aztán a másik, ami családi körben is szállóigévé vált mondat: az „édes, kedves krumplileves”. Annyira költői és annyira emberi megfogalmazások ezek, a költészet olyan csúcsait súrolják, ami szinte megfoghatatlan, mivel a költészet lényege az, hogy a költő – szavai által – örökké éljen. Ezek a szállóigék örökké fognak élni, én hiszem, nagyon sok családban.

Személyesen pedig nagyon nagy fájdalommal búcsúztam tőle, és őszinte részvétem a családnak! Mindazoknak őszinte részvétem, akik Őt nélkülözni kénytelenek, az Olvasóknak és a jövő generáció költőinek, akiknek, nem tudom, lesz-e ilyen patrónusuk.

KOVÁCS JÓZSEF LÁSZLÓ

SARKADY SÁNDORRA EMLÉKEZEM

(Magyar Kultúra napja, 2015.január 22.)

Ha még köztünk járna a törekeny termetű mester, barátunk, a költő és műfordító Sarkady Sándor: ezt a rendezvényt bizonyára Ő nyitná meg. Kőlcsey Parainesisének igazságára tanítana minket, arra, hogy ragaszkodó szeretettel függjünk a HON nyelvén. De a leghűségesebb város hűségese költő fia december óta a Szent Mihály temetőben nyugszik szeretett Hitvесе mellett. Még néhány nappal halála előtt arról tájékoztattott egy telefonbeszélgetésünk során, hogy várjak: hamarosan eljut hozzám a Soproni Füzetek ez évi kötete. Már a postára elmenni sem volt ereje, de még Ő címezte meg az új kötet borítékját. Köszönöm Sanyikám!

Nehéz szívvel szólok a barátomról, de a Biblia is a haláláig szolgáló irodalom-szervező költőre emlékeztet. „Vigyázzatok és imádkozzatok, (...) ha a lélek kész is, de a test erőtlen.” (Máté, 26,41.) Nehezen nyílik szóra a szám, hogy számadást adjak fél százados barátságunkról. Mégis – Lackner Kristóf gyertyás emlélmája merül fel lelki szemem előtt: Másokért égette el magát ez a fényt sugárzó igaz ember!

Mert gyertyaként világitott ez az 1961-ben Sopronba érkező fiatal költő. Feladatot keresett és talált is magának abban a Városban, ahol 1877-től egyre erősebb fényel lobbant fel a magyar szó világossága addig, amíg 1949-ben egy politikai parancs el nem fojtotta a szép szó zengését városunkban. Az ifjú tanár megkereste az Irodalmi Kör félreállított íróit, és figyelt még az akkor „Jövendő” címen megjelenő lapban helyet kérő fiatalokra. Később „Soproni Fialatok Művészeti Kollégiuma” névvel ismerték meg közülük a legjobbakat. Sarkady Sándor vigyázott arra, „hogy kőbe ne üssék a lábukat”. Már ekkor is „a rajban repülőkre” vigyázott. Bár fejfel magasabb volt az irodalomba akkor készülőknel, de azt soha nem érezte senkivel. Ő volt az „Új szövetség” öt kenyere és két hala, önmagát osztotta szét. Érezte és tudta a feladatát. „Vallomások egy városról” kötetben rangos antológiába gyűjtötte össze a Sopronról valló neves írók Sopront megörökítő vallomásait, és párdarabként megszerkesztette a „Soproni Írók antológiáját” is.

Már ekkor sejteni lehetett az önmagát háttérbe szorító író jövődöbeli sorsát. Harminc esztendőn át szerkesztette a Soproni Füzeteket, mely országos rangú vállalkozássá magasodott fel kezében. A Haza, a szép Dunántúl rangos közlönyévé emelte fel a sorozatot, mely szellemi örhhelyé nőtt fel.

Sarkady Sándor életében az irodalom, a művészetek terjesztése művészeti teljességű feladattá vált. De hol kapott a nagy vállalkozásban helyet saját alkotói világa? Gyermekversei, a „Télkergető” kötet országos ismertségre tett szert, a rövid remekművek Weörös Sándor költői világát sugározzák. A műfordításai sem muszáj-feladatként jelentkeztek számára. Számos orosz fordítása ma is élő. De a középkor világát hitelessé, átélt remekké teszi az „Ómagyar Mária-siralom” megrázó parafrázisa. Wiener János soproni német paszkvillusa is jobb a botladozó eredetnél az Ő fordításában. Kolbenheyer Mór „Nagy hó” című verse a szabadságharc leverése utáni lelki fagyról Vörösmarty Előszavának hangján zeng Sándor tolmácsolásában.

Így valamennyi műfordítása szervesen beletartozik a Sarkady-költészetbe, bár saját versei megalkotásához jutott legkevesebb ideje. Ami azonban megszületett, az mind szépséges remekmű. Hitvesét, Magdolnát Madonnát köszöntő hangon szólaltatta meg, akárcsak kétezer év emlékeit felmutató remekeiben. Verse a Szent Mihály templomtól a zengő harangszavú soraival válik hitelessé azzal, hogy minden jó szándékú ember temploma az ősi Istenháza. A bakancsos Petrovics Sándor baka verse éppúgy beletartozik ebbe a költői Panteonba, mint a bölcs tanárt, Pröhle Jenőt sirató verse is. Nem véletlen, hogy Sopron himnusza – a „Laudatio Scarbantiae” – is Sarkady Sándor alkotása, melynek méltó zenéjét Soproni József alkotta meg.

Ezért sem tudom elfogadni, hogy nincs köztünk Sándor! Csoóri Sándor verse jut eszembe, akinek édesanyját egy kismadár fogta meg jelképesen csőrével, és elragadta a földi létből.

A halál madara elragadhatta közülünk az egyre törekenyebb Mestert, de élő valóságként maradt itt az alkotó élő költészete, a MŰ! Ez az, amit soha nem szabad elfelejtenünk. Az önmagát égő gyertyaként elégető költő számos feladatot hagyott a számkunkra, Ő, aki az Igazság pajzsát soha nem ejtette el. Élete példa, költészetének egésze, humanizmusa követendő életmű.

Ezért marad velünk és közöttünk Sarkady Sándor, Sopron XX.-XXI. századának klasszikus alkotója, akinek életműve szépséges és fájdalmas egész! Példa egy ezután következő időszak valamennyi Sopron-szívű alkotója számára! Egy Sarkady monográfia tudná csak felmérni az életművét, melynek megírása a mi kötelességünk.

Isten Veled, Sándor!

SASS LÁSZLÓ

ÖRÖK IDŐKRE BEÍRTA MAGÁT NEM CSAK A VÁROS IRODALMI ÉLETÉBE, HANEM A KULTÚRTÖRTÉNETÉBE IS

Nem tudom, a többiek mit éreznek, de nagyon rossz így, e mögött az asztal mögött ülve, előadásszerűen beszélni Sarkady Sándorról, akivel kapcsolatban legelső fontos és azt hiszem, talán a legfontosabb mondat, ami eszembe jutott, amikor ifjabb Sándorral találkoztam, az az volt, hogy most még nem tudjuk – hozzáteszem, ma sem, pedig már eltelt egy hónap –, hogy mit veszített a város az ő távoztával. És még sokáig

nem fogjuk igazán tudni. Mert rengeteg mindent jelentett és jelenített meg, amikkel kapcsolatban a mellettem ülők különböző jelzőket sorakoztattak róla egymás után, a legrégebbi ismerősöktől, például Huszár Lacitól, a Soproni Fiatalok Művészeti Kollégiumától egészen a legfiatalabbig, Both Balázsig.

Egyikőjük a „szelíd erőszak” kifejezést használta, illetve elhangzott olyan is, hogy egy arcát ismertük. Én az ellenkezőjét állítom: sok arca volt; aki gyakran találkozott és beszélgetett velem, az tudja, hogy nagyon sok arca volt, hihetetlenül sok. Ami miatt „egy arcúként” emlékeznek rá, az alapvetően azért lehet, mert a költői – tudós költői! – erényei és a hatalmas műveltsége mellett olyan erényekkel rendelkezett, amiket a többi vonása elé tolt, mint például a türelem, a mértéktartás és a tapintat. És soha nem érezte senkivel az indulatait. A közvetlen családtagjai, meg akik sokat beszélgettek velem – én azok közé tartozom –, tapasztalhatták, hogy bizony voltak indulatai, bizony voltak nagyon szigorú ítéletei helyzetekről és emberekről, de ezek szinte mindig kimondatlanok maradtak, igyekezett soha senkit nem megsérteni.

Nem akarok semmilyen részletbe belemenni, de bizony érték nemtelen támadások is; ezeket valami hihetetlen eleganciával, tapintattal, türelemmel és megértéssel kezelte, miközben háborgott a lelke...

Én a nyolcvanas évek elején találkoztam vele, bár akkor már én is rég ismertem azokat a mondatokat, hogy: „írta Sarkady Sándor”, meg: „Sarkady Sándor verse”.

Arra kaptam itt, ha úgy tetszik, fölszólítást, hogy a VÁRhellyel kapcsolatban nyilatkozzam meg. Az idén van húsz esztendeje, hogy az első szám révén közelebb kerülünk egymáshoz. Ha valaki visszakeresi, egyebek mellett Sarkady Sándor köszöntése is olvasható ebben az első VÁRhely-számban is.

Amikor akár a VÁRhelyben, akár a Soproni Füzetekben, akár más kiadványokban a legkülönbözőbb szerzők műveit tetszenek olvasni, akkor gondoljanak arra is, hogy azok között számos olyan gördülékeny, jó szerkezetű és stílusú munka van, amely gondos figyelemszűrőn ment át, mielőtt nyomtatásba került. Ez bizony Sándornak sok éjszakai munkát jelentett. Őrzök olyan kéziratokat, sokat, amelyeken lehet látni, hogy milyen volt az eredeti, és milyenné lett az ő szerkesztői, korrektori, stilisztikai munkája által. Ha itt valaki valamihez tisztességes korrektúrát akart, akkor őt kereste meg. A korrektúrázás igazából egy nyelvtanász rabszolgamunka, de Sándor tudta annak alapvető fontosságát. Nem akármilyen stilisztika volt; hihetetlen jó érzékkel javított ki megjelenésre szánt írásokat, úgyhogy... Hát, nem tudom, hogy az érintett szerzők közül ki, mikor, hogyan köszönte meg, mindenesetre én most itt mindannyiuk nevében megköszönöm.

Elhangzott az életműgyűjtemény egyik kötetének címe: „Minden élet szolgálat”. Nem tudom, hogy minden élet szolgálat-e, de az övé minden bizonnyal az volt. Kovács József László imént felolvasott írása is megemlékezett arról, hogy olyannyira mások szolgálatába állította a hétköznapjait, meg a hétvégéit is, hogy az utóbbi években nagyon-nagyon ritkán volt ideje, energiája, türelme arra, hogy a saját életművének gondozásával foglalkozzon. Egész pontosan új versek megírásával. Ha én jól tudom, és azt hiszem, jól tudom, új verset rendszerint valamilyen hirtelen támadt körülmény „kényszerített ki” belőle. Akár akkor, amikor a Soproni Himnusz szövegét meg kellett írnia, mert annak is „ketyegett” a határideje, vagy akkor, amikor valami szomorú esemény volt a szomorú ihlető. Például verses nekrológot kellett írni egy eltávozott barátról... Jánosz István neve például elhangzott itt, de másokat is említhetnénk; s nem nagyon jutott ideje arra – hogy úgy mondjam –, hogy a saját fényét erősítse fel. Ennek

ellenére olyan életmű van a háta mögött, ami minden kritikán felül áll, mind mennyiségében, mind minőségében. A város méltán lehet büszke rá, és azt gondolom, hogy örök időkre – nagy szavak szoktak ezek lenni, de ez esetben nyugodtan kimondhatók –, örök időkre beírta magát nem csak a város irodalmi életébe, hanem a kultúrtörténetébe is, mert ő minden eddig felsoroltak mellett kultúraszervező ember is volt. Ennek a munkának egyik nagy fejezete az a kiterjedt levelezés, amit folytatott. E levelezés közös jellemzője a szeretetteljes, gondoskodó figyelem, ami kiterjedt minden barát, ismerős névnapjára, születésnapjára, életeseeményére, különböző évfordulóira. Egyebek között neki köszönhetjük, hogy kitűnő kapcsolat alakult ki például a miskolci irodalmi élet képviselőivel vagy az egriekkel, de az ő személyes múltbéli, meg az idők során kialakult kapcsolatainak köszönhetően bukkantak fel itt a városban olyan jeles alkotók, akik közül sokan e könyvtárnak is a vendégei voltak esetenként egy-egy beszélgetésre, könyvbemutatóra.

KERÉK IMRE

NÉHÁNY SZÓ SARKADY SÁNDOR KÖLTŐRŐL

Sarkady Sándorral 1974-ben ismerkedtem meg, amikor Fertőszéplakról Sopronba, az Orsolya Téri Általános Iskolába kerültem.

Ő és Gárdonyi Béla akkoriban a győri Kisalföldben a kezdő írókat, költőket segítették. Ők szerkesztették az Érelő és a Versmondók könyve anyagát. Így jutottam egy bővebb versanyaggal először szóhoz Győr-Sopron megyében.

Sarkady Sándorról tudtam akkor már, hogy a Soproni Óvónőképző tanára, sokoldalú, mives mestere a költészetnek is. Az óvónőképzőben gyümölcsöző kapcsolata volt a kicsikkel is, ezt különösen pompás ritmikájú gyermekversei bizonyították, melyek akkoriban álltak össze, de akkor még nem verseskötet alakjában (ami aztán nemsokára kötet formájában meg is jelent Télkergető címmel).

Töretlen és figyelemre méltó szerkesztője volt a később induló Soproni Füzeteknek. Ezt megelőzően Sopron 700 éves évfordulójára megszerkesztette a Soproni írók antológiáját.

A Soproni Füzetekben minden évben szívós, kitartó munkával gyűjtötte össze Sopron irodalmi, művészeti életének értékeit, nevezetes eseményeit, nemegyszer sok akadállyal megküzdve.

Sarkady Sándor jószemű szerkesztő volt, a jelentkező tehetségek közül jó érzékel látta meg azokat, akik aztán kötetekkel is jelentkeztek... (Locsmánda László, Tölgyesi Géza stb.)

Emberi, művészi munkája legmagasabb szinten jellemezte őt. Soha nem sértően értelmezett egy-egy félresikerült kinövést a versekben.

Munkája javát a két nagyformátumú művében összegezte és szerkesztette Sopronról és saját verseiből, műfordításaiból (Írom korom, Minden élet szolgálat). Szerkesztett még sok hasonló munkát Sopronról (pl. Vallomások egy városról).

Szerintem a legszebb, legértékesebb kötete a Gyöngyhimnusz; egy kiteljesedett költői-írói pálya időálló értéke.

Még sok terve volt, de egyre súlyosodó betegsége gátolta ebben. Vigasztaljon bennünket az a tudat, hogy jól gazdálkodott a rábízott találmányokkal. Pályája egyenes vonalúan teljes, töretlen volt mindvégig.

A készülő vagy kezdő tollforgatók munkára ösztönző példaképet láthatnak benne, megmerülve életműve teljességében. Berzsenyi mindkettőnknek isteni tűzként lobogott fel. Halhatatlan barátomnak tartom, sokat segített nekem: jó tanácsokkal, más jellegű baráti megnyilvánulásokkal.

Sokat beszélgettünk Sopron múltjáról, jelenéről, és örömmel fedeztük föl egymásban a Berzsenyi-hívót. Berzsenyi mindkettőnknek isteni tűzként lobogott fel.

Én Somogyból jöttem, onnan kerültem ide a Szent Orsolya iskolába tanárként, könyvtárosként. Sokat emlegettem – ha találkoztam Sándorral – hogy hol lehetne hozzájutni, hozzáférni Berzsenyi itteni éveivel, diákéveivel kapcsolatos dokumentumokhoz. Sándor a Benedek Elek Főiskola könyvtárában is keresett könyveket nekem, aztán máskor én vittem neki a mi könyvtárunkból hasonlóan értékes műveket.

A barátság megvolt, bár ritkán láttuk egymást, de egy-egy véletlen alkalomkor ott tudtuk folytatni a beszélgetést, ahol korábban abbahagytuk.

Berzsenyivel kapcsolatban mondom: A Fohászzkodás című verse voltaképpen a magyar irodalomnak a legszebb vallásos, istenes verse. Mindkettőnkre elementáris erővel hatott, és Sándornak a klasszikus latin verselésben ugyanúgy, mint nekem adódott a lehetőség, hogy okítsuk, oktassuk ezt a nagy költőnket, akinek az emléke nem évíülhet el. A Fohászzkodás című verséből egy mottót ragadtam ki, egy sort, amire a versemet építettem, amellyel Sándornak tartozom még. Ez pedig ez a sor: „Csontjaimat kezeid takarják”, a vers végén szerepel. Így tehát ezzel a verssel szeretnék elköszönni szeretett barátomtól, segítőtársamtól, Sarkady Sándortól. Jó lenne, ha hallaná itteni szavainkat, biztosan örülne az ünneplésnek.

FOHÁSZ

Csontjaimat kezeid takarják.
Berzsenyi Dániel

Uram, engedd, hogy befejezzem,
mire nagy terved kijelölt,
mielőtt az időm tovarebben,
mielőtt befogadna a föld.

S nem félek, hogy mi jön aztán –
végzésed bárhova vet,
bárhon fekszem a szűk verem alján:
csontjaimat betakarja kezed.

IFJ. SARKADY SÁNDOR

SOPRON VÁROSA, AMELY APÁT BEFOGADTA

Édesapa 1960-ban került e falak közé, és egy interjúban elmondta, hogy amikor fiatalemberként a sopronbánfalvi erdőben kószáltak, az akkor még gazos hősi temetőben elbotlott egy sírban, s észrevette, hogy annak a katonának a vezetékeve is Sarkady, akkor villant át először rajta, hogy valószínű, ő is örökre itt fog maradni.

Lehet, hogy még mindig kevesen tudják: apámat büntetésből helyezték ide, a Dunántúlra, mert '56-ban jelentékeny szerepet vállalt a szegedi forradalmi eseményekben.

Véghezvitte azt, ami talán a szíve vágya volt – orosz-irodalom szakosként a szegedi egyetemen az irodalom volt a mindene –, hogy ennek a városnak irodalomból tartást adott. Évtizedeken keresztül szervezte az irodalmi életet. A Soproni Füzetek jut most eszembe, amelynek 28 kötete sorakozik itt, a városi könyvtár polcain, de meg kell említenünk a versesköteteit, közte, ami itt látható az első vitrinben: a Télkergetőt, a gyermekversek kötetet. Ezért nagyon beskatulyázták őt gyermekvers írónak, holott nagyon nagy költeményeket írt.

Itt vannak a barátai, munkatársai, írók, költők: a Kossuth-díjas költő Rakovszky Zsuzsa, az ő általa felfedezett Both Balázs, kiváló versíróval találkoztam, ahogy jöttem fel a lépcsőn, ő az egész családjával érkezett. A kiállítás szívbemarkolóan szép. Egész kicsiket is látok itt, a városi könyvtár első emeletén, de eljöttek 90 évesek is, akikkel naponta találkozott az óvóképző intézetben. Abban reménykedem – ahogy szokták mondani – hogy versei túléljék a költőt, az író és a szerkesztőt, és magyar gyerekek tízezrei fogják még szavalni az ő verseit.

Apám utolsó levele

Elhoztam egy levelet. Ez a levél apám utolsó levele. Nem tudta befejezni, nem biztos, hogy fel tudom olvasni (a meghatottságtól), de rávilágít talán arra, hogy Sopron városa milyen embert veszített.

Kun Árpád Boldog Észak című regényét – Rakovszky Zsuzsa ajánlotta édesapának – édesapa rögtön megvette, majd csendes estéken – néha még éjszakába nyúlva is – elolvasta a regényt, és valamikor 2014. december elején fogalmazta meg a következő sorokat. Sajnos a levélből legalább három sor olvashatatlan, pedig nagyon-nagyon gyakoroltam, hogy fel tudjam önöknek olvasni, de talán mégis benne van a lényeg. A levél tehát Kun Árpádhoz szól, aki most Norvégiában dolgozik:

Kedves Árpád!

Talán még emlékszel rám. Sarkady Sándor vagyok, a Soproni Füzetek szerkesztője. Valaha nálunk jelentek meg első írásaid. Szívesen közölnék Tőled újra valamit, ha te is újra szívesen látogatnál haza hozzánk, szülővárosodba. Rossz társaságba nem kerülnél. Jó munkatársai vannak az antológiának. Rakovszky Zsuzsa, Kerék Imre, Both Balázs stb. a Boldog Észak című művedhez szívből gratulálok!

Ha kéziratot küldesz, a kézirat leadásának határideje 2015. július 31.

A Boldog Észak nagyszerű munka! További írói pályához szívből gratulálok!

Téged és szeretteidet szeretettel ölel régi baráti üdvözlettel:

Sarkady Sándor

**DRÁGAJÓ SARKADY SÁNDOR TANÁR ÚR!
DRÁGA GYÁSZOLÓ CSALÁD! TISZTELT GYÁSZOLÓK!**

Alázatos lélekkel, cum magna humilitate búcsúzom és hajtok fejet lélek szerinti Barátom, Sarkady Sándor koporsója előtt. Régi énekünk hirdeti: „A szerető tanítványnak Szent Jánosnak mondatott: „Írd föl: Boldog mindörökké az Úrban elhunyt halott.”

Égnek az adventi gyertyák az Úrjövet időszakában. Már a negyedik gyertyalángra várunk. Illő és méltó, hogy arról szóljak, milyen sokat tanultam, épültem hitedből, szelíd, mélységes Isten- és emberszeretetedből, magyarság iránti elkötelezettségéből, a szakrumból forrászó szépség, jóság és igazság iránti kivételes szeretetedből. Számomra a holtig tanulás példája voltál és maradsz. Veled együtt vallom: a tanulás az egyik legszebb, legszentebb feladata az embernek, kiváltképpen a szellem emberének. Servus fidelis, hűséges szolgálója voltál Istennek és embernek, Sopron szellemi életének organizátora a Civitas Fidelissima csoda-városában. Hála élt benned minden jóért, szépért, bizalom az isteni gondviselés és az emberi jóság iránt. Tudtad, milyen hatalmas erő van a megszenvedett igazságban. Azt is megtapasztaltad, ami korunkból annyira fájón hiányzik: milyen hatalmas fegyverzet lehet a szelíd szeretet, az alázatosság, az isteni törvényeknek való engedelmisség.

Egész életedet és áldásos munkásságodat a SOLI DEO GLORIA tisztelete jellemezte. A magyar líra templomában Téged is a Múzsza avatott költővé. Sok szépet sugározta műveiddel, egész habitusoddal, nem kevés jót és igazat is. Tudtad, milyen sokra tanít a tudomány, nem feledted, mi mindenre tanít a hit.

Búcsúzom Tőled, a jeles költőtől és műfordítótól, a magyar szellem kiválóságától, a kultúraszervező, Babits szellemében szerkesztő csodálatos Embertől, aki – Benda, Babits és Németh László nyomán és szellemében – az értelmiség hivatásának eszményét példamutatóan képviselted a soproni hegykaréj alatt, a Civitas Fidelissima tűztornyos városában.

Büki Attila költőbarátod írta: „Lélekben a márciusi fiú, Sarkady Sándor 80. születésnapjára készültem, abban a reményben, hogy a jövő év tavaszán köszönhetjük. Most mintha egy óriás pillanat volna az elmúlt 45 év. (1969 óta ismerjük egymást...) Döbbenet és fájdalmas, hogy többé nem találkozhatunk, beszélgethetünk Sopronban. Lassan felköltözik velünk a Soproni Füzetek szerkesztői asztala az ÉGI PARNASSZUSRA...”

Köztünk az ökumené jegyében az irodalom és anyanyelv szeretete volt a legfőbb híd. Névnaponod Kosztolányit idéztem: „Az a tény, hogy anyanyelvem magyar, és magyarul beszélek, gondolkodom, írok, életem legnagyobb eseménye, melyhez nincs fogható”. Márai Sándort hívtam bizonyásgul: „Számomra az életem nagy misztériuma, és hálás vagyok a sorsnak, hogy anyanyelvem a gyönyörű magyar, az egyetlen nyelv, amelyen mindent el tudok mondani, ami érthető és érthetetlen az életben. És hallgatni is csak magyarul tudok arról, ami számomra becses.” „... van valami, ami számomra az élet egyetlen értelme: a magyar nyelv.” (...) „Csak magyarul érted e szót: »szeretlek« / Pillangó, hattyú, csillag, angyalom – / E nyelven lesz csak több, mint fogalom...”

A soproni várostoronyra művedet, (Tillai Aurél ünnepi kórusművének szövegét idézem: „Századok omlanak el, de te itt állsz híven a völgyben, S őrzöd a vén várost,

köderekú Kapuőr. (...) A nagyvilágon e kívül / Számára nincs haza; / Vezesse útján égi jel, / A Hűség csillaga! Eljön az új ezer év, vele eljön az új Magyarország; / Óva tekints le reá, soproni hú Kapuőr ! Bátyánk voltál, jelkép lettél; lélek, erő légy, / S tette hevítve a mátt, múltra, jövőre vigyázz!”

Sarkady Sándor költő, műfordító; Sopronban élő szellemi organizátor. Nyugat kapujában fölötte is az emberség, tudomány és türelem hármas csillaga ragyog. Affirmatív ironia csillan verses gyűjteményének címadásában: Írom korom. Tudjuk, a Szent Lajos király hídja című regényben fogalmazódik meg Maria del Pilar apáca szájából: az élők és holtak között „a híd a szeretet, csak az marad meg, az élet egyetlen értelme.”

Sándor! Téged Jánosy István költőbarátod Kölcsey örökösének nevezett: „Sarkady nemcsak szóval hirdeti a Paraineisis elveit, hanem egész emberi – iskolai és közéleti – szereplésében is ezeket az elveket valósítja meg. Nála etikum és esztétikum azonos töről fakad, és mindkettőnek motorja: igényesség önmagával szemben.” Posztmodern korunkban erős hittel, reményteljes, patrióta verseket mertél írni. Ihletforrás volt számodra a korunkban méltatlanul lenézett „családi-hitvesi kötet” is. Versbeszédre jellemző: a klasszikus mértéket természetes eleganciával kezelted. Pontosan fogalmaztál: „Élődsi hitvány fagyöngy sose voltam / Ágak sebében / – sorvadjon bár az ág alattam – / Gyalázatomra nem virultam.”

Minden élet szolgálat címen adtad közre esszéidet, kritikáidat, jegyzeteidet. Esszé- és kritikáiról gyűjteményének kaleidoszkópja rendkívül gazdag. A mindig tanulást (Semper paratus doceri) példaadóan képviselted. A soproni Szent Mihály-templomra című, architektúrai szépségű, kőből, fából, mértani vonalakból poézist teremtő költeményed zárlatát intelmeként idézem: „Békével járjon mind, aki jót akar, / Legyen horvát vagy német avagy magyar – / És bármelyik hit is nevelte, / El ne feledje, hogy egy az Isten.

Kedves Gyászoló! Szeretted Balassi fohászat: „Adj már csendességet, lelki békességet, mennybéli Úr!” A bűnbánat kegyelmet esdeklő erejével a mélységből, de profundis kiált a szó: „Bocsásd meg, Úristen...A szíveddel is tudtad, hogy a mélység a mélységet milyen erővel, bensőséges áhítattal hívja Berzsenyi Fohászkodás című versében. Ebben a gyönyörű esti imádságban a devotio, a hívő ájtatosság, imádat árad: „Isten, kit a bölcs lángesze fel nem ér, / Csak titkon érző lelke ohajtva sejt: / Léted világít, mint az égő / Nap, de szemünk bele nem tekinthet.” A Mindenható szeretete a vigasztunk: „Bizton tekintem mély sírom éjjelét! / Zordon, de oh nem, nem lehet az gonosz, / Mert a te munkád; ott is (...) csontjaimat kezeid takarják.”

Sándor! Sugárzó szeretettedben, az „Uram, jó nekünk itt lenni” örömevel mindig Veled volt az Isten. Értetted, idézted a kegyelem születésének csodáját: „Mikor elhagytak, / Mikor a lelkem roskadozva vittem, / Csöndesen és váratlanul / Átölelt az Isten.” „Szem nem látta, fül nem hallotta, emberi szív föl nem fogja, amit Isten azoknak készített, akik szeretik őt.” Most eljutottál a „Szépséghez, mely bezárja az ajkakat.”(Folignói Szent Angéla.)

Bücsűbeszédem az irántad érzett, nagyrabecsülő szeretetből született. Szeretnék visszaadni abból a szeretetből, amit tőled kaptam. Az Isten- és emberszeretet lángja benned sosem hunyt ki. Hiszem, Te már tudod: milyen a mennyország.

Kedves Gyászoló Család! Utolsó találkozásomkor, a Fűzfásor 9-es számú, patakparti házban, a családi szeretetszigeten – a sok terv ellenére is – in Spiritu útra készen találtam a csodálatos Édesapát, Nagypát. Elköszönve, fohászként sóhajtottam Zrínyi

szavait, csak egy betűt megváltoztatva: Sors bona, nihil aliud helyett Mors bona, nihil aliud. Megadta néki az Ég a megszenvedett, kiérdemelt szép halált és a jó halált is.

Drágajó Sándor! Te már tudod a babitsi vallomás igazságát: „Te már mindent tudsz, túl vagy mindenem, / okos felnőt! Te jól tudod, / mennyi kint bír az ember, mennyit nem sokall / még az Isten jósága sem, / s mit ér az élet... S talán azt is, hogy nem is / olyan nagy dolog a halál.”

Fel kell nőnünk a Te hitedhez, szeretetedhez: „E szétszórt nemzet nem veszendő – Készül a jobb, igazabb jövő!” Utolsó találkozásunkkor is mondogattuk: annyit érsz, amennyit másokért élsz... A bibliai textus hitében idézem az igehelyet: „Én ígérem neked, az egyetlen Úr, nem tűnsz el nyomtalanul.” Fiat és lányt adott Neked az Ég, unokáidnak apát és édesanyját. Életművedet életed tanúságával nekünk adtad útravalóul, amint tette ezt Rónay György Fiamhoz című versében: „...utam hiába mégse volt, ha más majd célhoz ér helyettem. / Tehetetlenül éltem, meddön, lázongva és mogorván. / Füstölve égtem el. Helyettem is légy fényes tűz majd korod ormán.”

A fiatalon eltávozott Herbst Zoltán síremlékének textusát önjellemzően fogalmaztad meg: „Tudatlanok, mink szórjuk a szirmokat, mit sírba vittél. Senki sem írja meg többé, maradtunk megszedetten koldusai tünemény valódnak.”

Érted, jóságodért, szeretetedért hálát adunk a Teremtőnek és köszönet mondunk Néked. Elizeus szavaival kérem: „legyen a lelkedből kétszeres osztályrész rajtam. Isten fizesse jóságodat! Krisztusban éltél itt, e földön, élj tovább Krisztusban a mennyei hazában! Imádkozunk: „hagiaszthéto to onoma „sanctificetur nomen tuum”, „szenteltesse meg az Úr neve. A Babitsot elsírató Radnóti idézem: „béhunyt szemed nem lát több éjszakát. / Örök világosság, kibomló égi láng / röppen feléd a földi füstön át.”

Lelkünkben szóljon az ének: „Krisztus, kérünk: élj velünk! Nélküled nem élhetünk. / Áldást, békét nyújts nekünk, / S hálát zeng az énekünk.”

Kérem a történelem Urát: „Adj irgalmat, adj nyugalmat, / ó, Atyánk a lelkének, Akiért most imádkozva / híveid esdekelnek. / Adjon neki enyhületet / a végtelen szeretet. / Adj irgalmat, adj nyugalmat / Benned elhunyt hívednek.” Érted és hozzád is Sík Sándor, az angyali költő szavaival fohászodom: „Jaj, csak akkor el ne késsen / Hozzád csukló szívverésem, / Én Istenem, / Csak az áment el ne vétsem.”!

Szeretteidet áldja meg az Isten mind a két kezével ezen a világon, Téged pedig az Égben, szívemből kívánom. Drágajó lelki társam, szívbeli Barátom! Isten veled, Isten áldjon!

Elhangzott 2014. december 17-én a Soproni Szent Mihály-temető ravatalozójában.

VERSEK

BÍBOR ISTVÁN

NÉGYSOROK

(Égi jel)

Akár a téli ég, ragyog
lámpáival a havas hegyoldal.
Keresnék itt is égi jelt
szememben könnyel, csillagokkal.

(Gyöngy)

Létem héjába zárt kín: mit ér,
ha megcsillan idegen szemekben?
Viselni halálig semmiért,
és nem azé lesz, akit szerettem!

(Föld)

Új nevet kell adnom az időnek,
összeraknom tömérdek szilánkból,
elválasztanom Eget és Földet,
Földet, ahonnan te sem hiányzol.

(Út)

Valahol a volt és a lehet még,
valahol a szent s a szégyen határán,
ma is hiszem, hogy vezet tovább út,
de nem tudhatom, a végén mi vár rám.

(Téli ég)

Újabb évszak terhe közelít,
távolodik most is valaki.
Elvonulnak lassan a téli ég
sérthetetlen, gyémánt csillagai.

BÍBOR ISTVÁN

PAPRÉT

(Képeslap)

Varjaktól megszállt örök platánok,
és az Ikva fáradt, vézna sodra...
Úgy akarom látni, hogy ne fájjon,
de ismerjek rá a fájdalomra.

Ős bűnök fekélye és szégyene,
kínja s vétke annyi nemzedéknek!
És a jelen: friss, ordas indulat,
s a szent színek mögött búvó érdek.

BÍBOR ISTVÁN

MÉREG

Szóban, szívben, fűben, fában,
sziklán vergődő virágban,
szent hegy mélyén kristály kőben,
most megszülető felhőben,
tó tükrén széthulló Napban,
hitben, amit megtagadtam,
támasz híján gonosz ellen
eltékozolt szerelemben,
szomjúhozó, béna lélek
házát kínzó lassú méreg.

BOBORY ZOLTÁN

ABÉLARD HAJNALI IMÁJA, HÉLOISE-RE GONDOLVA

Mint ahogy te vagy nekem
oly régóta már,
szeretnék múzsád lenni
néhány percre bár...

Homlokon csókolni, hosszan,
érezni finom bőrödet,
hajad illatát s a bátorítást...

Lehunyt szemed pillájának
rezdülését arcomon, ahogy
füled felé közelít ajkam...,
hogy végigjárja azt, s közé
szorítsam fülcimpádat,
vágyad jelét remélve:
érezzem tested szelíd,
finom rándulását,
tovább;
ajkadig, mely szétnyílvá
várja, hogy megcsókoljalak
a nyelvek buja játékával,
mint mikor gyermekek fogódnak
össze szertelen...

Szeretném érezni nyakadon
szíved hevülő dobbanását,
kezed érintését, ahogy
fejemet melleid felé nyomja,
hogy ráborulva érezhessem
keményedő mellbimbódat.
S halljam fülemben sóhajtásodat,
tovább...

Ágyékkod, mint békés völgy
hegyek közt járónak
egy kis pihenés, ahova
arcomat szoríthatom.
Hogy erőt kapjak öled melegében,
míg kezem átnedvesedett
ruhádhoz ér –
tovább!

És érezni szeretném, ahogy
csípőd megemelkedik,
szabaddá téve az utat ujjamnak

s kiszáradt számban
remegő nyelvemnek.
Tovább...

Vállamon szeretném érezni
két combodat, hogy aztán
hajamat markolva arcodhoz
húzz, s hátamon átfonva
remegő lábaidat hátra vetett
fejvel engedd, részegülten,
hogy fölemelhesselek,

s két szemed fényét látva
az ágyhoz vigyelek, ahol
az elsötétülő világ bennünk
morajlani kezd, a lélek és a test
elvakító, erőnket veszejtő
feltámadásáig, Ámen

Horváth Endre: Kastély, parkban

BOTH BALÁZS

MÁSODIK ÉVFORDULÓ

/Gergely Ágnesnek/

Dicsértessék, aki meghallgat,
és szava tükör még, nem ítélet,
aki tudja, milyen, ha mocsarában
nem kap levegőt a lélek.

Dicsértessék, aki nem vet el,
ha venyigeként szórhatna tűzre,
aki azért jött, hogy az elvesztett
nyájába gyűjtse.

Dicsértessék, aki öröktől tudja:
mézragadású a gonosz szava,
aki a vályúk szennyén átvergődöt
befogadó haza.

Jelenléte fénybe vonja
a születést, és a sírok csendjét -
Akit naponta tagadunk, megfeszítünk,
dicsértessék.

BOTH BALÁZS

AHOGY MEG VAN ÍRVA

negyven napja magam vagyok imádságon élek
mint vasreszeléket söprik a fűvet forró szellőkések
miféle árnyék mered a porban hangja delejjel szólít
ragyogtatja a déli nap a pusztaság vízióit

az örök- hazátlan lázadó vagy kötömb sötét íve
villás nyelv szava tapogat utakat a szívbe
akaratomra nem törik meg kenyérként a szikla
igazság lesz minden ige ahogy meg van írva

BOTH BALÁZS

VANDA VERSE

Kit szerettem? Mit szerettem?
A napot hajadban, az eget szemedben.
Tiszta fény tüzét a Délkörön,
szerettem, hogy rád nézni öröm.

Volt egy mackó; kezek melege rajta.
Árnyas fasor is volt, túlevelű fajta.
Láttam lombját fényben, zúzos porcukorban,
és tudtam, mindez jól van, kimondhatatlan jól van.

Fut az idő, elfelejtesz engem -
Ősz lesz megint a Trefort téri kertben.
Ebéd után hangod kisebbeket ringat,
óvodások, álmodjátok legszebb álmainkat.

Csak én őrzöm meg, kövült pillangóként
ezt a három évet, édes, villanó fényt.
Most indulnom kell. Nem sokára eldől:
milyen a világ közletről.

2015. május 24.

BOTH BALÁZS

METASZTÁZIS

mikor a fény sugar elvetél a rácson
a véredények befagynak
más tartományokat kutat az álom
első percében a napnak
bedőlt házfalat röntgenez
a hold és egy latin mondat
mint karcos lemez
forgat egy szót a szenilis utókornak
mikor a csendre értő fül nem akad
prófétának kell szólania
búcsúztassa a holtakat
harang zúgató gótika

Németh Csaba: Vers (Cím nélkül.)

BÖRÖNDI LAJOS

FÖLRÚGOTT SZONETT

Itt van a szonettek vége
Az egész olyan vers féle
Most ezt a verssort ledöfjük
Vérét a föld majd beissza

Rejtjelek akár csak régen
Ókorban még azelőttben
Nem kell a megfejtés nincsen
Kód hozzá nem baj már ez sem

Világunk lassan elporlad
Szonettek fogják még össze
Kilóg egy verssor a vége
Elakad az elejébe'

Akkor most aludjunk egyet
Vége van szepegjünk kissé

BÖRÖNDI LAJOS

ÖSSZECSÚSZOTT IDŐ

1. Mit gondolhatott nagyapám
1915 tavaszán a nincs továbbban
túlélni? Hogy száz év múlva
egy februári hajnaltájban
újra éljen egy rá gondolásban?

Nem hiszem. Egy valóság van.
A többi képzelés csak
a lövészárk-magányban.
A holnap is tegnapba zártan.
Elfagyottan. Egy íz a szájban.

2. Nagyapán régóta nincsen,
fekszik a jéghideg nincsből,
Isonzót túlélte mást nem,
meg talán egy kicsit engem.

Fekszünk most ketten a versben,
összebújunk a csöndben,
ő vagyok s ez lehetetlen,
azt hiszem mégis egy percig.

Ezerkilencszáztizenötben.

BÖRÖNDI LAJOS

SZAKAD A HÓ

Láttam a tengert és nem láttam
semmit. Hol a tenger?
Belül hullámzik? Az, amit
elképzelsz az ember?

Térdelsz az alkonyatban,
mellig a véres Napban.
Mennyi kimondatlan szó,
mennyi mondat elvarratlan.

Ötven éve nagyanyám falán a fénykép.
Húsz éves nagybátyám nyakig a Donban.
Baka büszkeség sugárzik róla,
s most halhatatlan.

Isten nézte, hogyan válik
semmivé ő is. Szánta?
Hinni akarom, hogy így van,
tudom, hogy hiába.

Nem láttam a Dont, nincs is, csak
január van. Torkig januárban.
Harang szól, 68 éve kong.
Ágyékig a halálban.
Akit anya szült, a remény elé térdepel,
S kérdezi hol az Isten?
Sehol mondatja fájdalom, kattog a vonat,
szalad a nincsből.

1943 januárja hóval tömve
a jászol.
Nagyanyám falán az a fénykép
is megtelik halállal.

Csordultig. Nyarak égetnek, mégis
fázom Uram, Isten!
Bárcsak tudnánk kapaszkodni valamibe,
alámerülni a hitben!

Bakasapka alatt az arc mosolyog,
szeretetlenben megfürödve.
Az is meghalt, aki föltartott kézzel
gyalogolt a jövőbe.

Nincs is jövő, a múlt ráomlik
mint hegyoldal a kicsi hazára.
Térdepelsz szemközt ezerkilencszáz-
negyvenhárommal, de minden hiába.

Sírsz, apád könnyével is
sírsz mintha,
szemedből hatvannyolc év
keserősége folya.

Tengert keresel? Beletemetni
a temetetlen holtat?
Istent? Hisz az is ott halt meg
nyomorultul. Fekszik a holtak

között. Megfagyva, befagyott
szájjal kétségbeesetten.
Látjuk arcán az iszonyatot, mert tudja,
mire képes az ember.

Minden összekeveredik tisztára
talán csak az emlékezés mossa a múltat.
Szakad a hó kint és bent, csak a vers
ébresztget élőt és holtat

BÜKI ATTILA

ÚTON

Cs. Varga Istvánnak

„Igazság nem jött, s nem ment:
csak másik tévedés.”

/Fernando Pessoa/

„... amennyi arc van,
Megannyi csúnya harc van.”

/Tóth Árpád/

Futva éltem.

Untam, ami volt.

Mielőtt az örökkévalóság
rám maradt volna, félreestem.
(Ki bánná, ha magam se?!)

Meglehet, az a jobb,
ami a múltba vész
e zavaros korból.

Mi helyem volna
a garázda káromkodók között,
kiknek a józanság is bolondság?!

Repedéseink között
az álomba meztláb térek vissza.

BÜKI ATTILA

VÁLTOZATOK EGY BELLA STRÓFÁRA

1.

„Az eső a virágot leverte.
És elcsobogott mosolya.
Nyomában - a földön - forrás-szerte
az akácfák kiveret foga.”

2.

Az eső a virágot leverte.
És elcsobogott mosolya.
Nyomában - a földön - forrás-szerte
az akácfák tüske-foga.

3.

Az eső a virágot leverte.
És elcsobogott mosolya.
Nyomában - a földön - forrás-szerte
akácerdő kaloda.

BŰKI ATTILA

FÚJJUK A NÓTÁT

*– A Soproni Fiatalok Művészeti Kollégiumának
negyvenedik évfordulójára –*

barátaim fújjuk a nótát
indigószagú még e félvilág
s fennhéjázó körei
a Kőtábla-törő múltakból
tanulni restek ostobák

barátaim fújjuk a nótát
– úgy mint rég –
míg kihányja gyomrát
a Kárpátok csillagtörmelékein
az eszét vesztett kocsmás nép

ma világtalan a sorsközösség
s ha nem vigyáz
vonatos repülős füstökkel
elmehet a nemzet százfelé

barátaim ha elhever nótáink közben
rajtunk a csönd ne vesszen álmunk
sorsunk ezüstbe fordultával
ismerjen meg bennünk e föld

CZETHOFFER CSABA:

HOLTPONTON

Elfáradtam,
nagy csendre vágyom,
zilált idegeim a végponton –
mint kizsigerelt bohóc a porondon
fellépés után, csömörödötten
kóválygok a szobahomályban,
ingerel a rivaldafény,
feldühít az olcsó siker,
telefonomat kikapcsoltam,
bárki keres,
meg ne találjon,
magányom nehogy elijedjen,
ajtót, ablakot magamra zártam –
kimondatlan kívánságom:
hadd fekhessen hanyatt az ágyon,
s csupasz falakon kívül
senki nem kívánok látni,
s engem senki így ne lássson!

A külvilágból eltűnni végre:
egy évre – talán túl sok volna,
pár napra – igencsak kevés,
elegendő egy kurta hétre ,
alkalomadtán kínálkozhatna
legalább ennyi a menekülésre –
a depresszió gödörmélyén,
hol a holtpont honos,
miközben a lélek vezeklőn remetéli,
felsejlik a leendő ü n n e p,
a kegyelmi esély,
megvilágosít az Isten
mögöttem állván,
a háttérben a fájdalom esőz,
összekötő hídfő a szivárvány,
s gyöngyhalászat, szólongat a tenger,
kezdődhet a rítus:
minden véges végtelenedése –
mágnesez a részegítő mélység,
csábít a kagylóhéjba zárt kincs,
a zsákmány
a lemerülésre.
Belefáradva a harcba,

bele a szüntelen keresésbe,
a kudarc végül elhíti,
ez is csalás, káprázat csupán,
lehűti az emésztő lázat
a kijózanodás, a kétely,
hogy időmből a semmire futotta,
kevés erőmből ennyire telt,
hol sűrűn felémelyít a métely,
a botrányos világgal torkig vagyok,
a bűnök pohara csordultig betelt,
engesztelón fölénk a Napot
már nem bírtam tartani,
áldozókelyhet,
elbujdostam hát toronyszobámba,
a sejtelmes csendű cellamagányba,
megszívlelvén a latin mondást,
döbbenetemtől hátha eloldoz:
ora et labora!
imádkozz és dolgozz!

CZETHOFFER CSABA

FÉNYHALÁSZ

Halász volnék, megrögzött
fényhalász:
ébred
de még álmomban is
éber alvásaim közben,
kit
talpon talál mégis a hajnal –
megmerített vershálómban
csillaghalraj fickándozik,
holdponty úszkál,
s megtalálható benne a lángpikkelyű
Nap-aranyhal.

Halászom a világosságot,
s mit kifogtam,
jelképesen
kínálkozik, hogy megszűrten közzé
legyen,
azon nyomban:
a hószikrás papírmegőzön
megosszam szegény emberi fajommal –
ahogy Jézus a kánai menyegzőn,
hol ünnepien csodát tett
a megszaportított
kenyérrel s borral.

Mert nem hagyhat eltörpülni,
hétköznapivá szürkülni,
hát
misztikus
magzataburokba,
fókuszába foglal a Fény:
szívlüktetésű harangszóözönnel
felköszönt az aranyló
vasárnap,
midőn oltárra emelve
megszentelődik
az Élet –
hisz a porból csak úgy lehet
televény,
hogy átszellemíti az újuló
Remény.

Kijátszható ellenünk bárki,
gátlástalanul kijátszható –
a sátáni erők ördögi aduja,
az egész világot
felforgató,
mindenbe, ami szent, belepiszkít,
azáltal, hogy teljesen
kisemmiz,
elvándoroltat fölpiszkált népeket,
s akár a bibliai vízözön,
kivédhetetlenül nyakunkba
szakadt:
elsöpörné Európát
a vadidegen koldusáradat...!

Felszámolni a Sötétséget, megfékezni
az éji ragályt,
nem elég
a Nap visszfényét
őrző Holdat s a csillagokat
minduntalan mozgósítani –
bizony
l á t t a t ó a n
kell ide az Örök Fárosz is,
a Lét-óceán máglyálló
Centruma,
e vakítóan tündöklő Tüzugomb,
melyet Isten fölénk
felhajít:
az igazak iránytűjeként
legyen, mi az életúton
tévedhetetlen
eligazít.

Halász volnék, krisztusi
fényhalász:
ébred,
de miközben alszom,
látomásos álmomban is,
ki
feltámadok a virradatban –
hítszálakból szőtt vereshálóban
csillaghalraj tündérkedik,
holdponty ostyáll,
s fellelhető nap mint nap a küldetéses
Nap-aranyhal.

DRESCHER J. ATTILA

TÁVIRAT – PÁR MÉTERRE

VAN TÁVLAT-
MÁR LÁTLAG

(Szemem visszakapása után)

DRESCHER J. ATTILA

MAJD

Majd másként látom én
a dolgokat eztán
majd becsülöm az aprót
a csekélyt is talán
Majd úgy élem éltem
mint aki szabadul
penészes börtönéből
s csak él csak él vadul
Majd felnézek az ég-
megköszönni csupán
hogy látok- újra s másként
mint azelőtt – Atyám

DRESCHER J. ATTILA

ÉN LÁTTAM A CSENDET

És akkor csend lett
és kivetett magából a fény
tótágast állt a lélek bennem-
felülírt minden viszonyt
tegnapot s holnapot
idő-tériszonyt
amikor kivetett magából a fény
és megpillantottam a Csendet

DRESCHER J. ATTILA

MAJDNEM-IDILL

Fehérben ködlik most
Tihany és Füred
habokat kóstolgatnak
suhanc-kajla szelek
s bár hiányzik nagyon
villámfecskek nyoma
s még sirály sem rikolt
a csend is jókora
ülök a sztenderd parton
és kihallgatom
mit súg a szél a víznek
míg róla szól dalom

ERDEI SZABÓ ISTVÁN

SZAVAK FÉL-ÁLOMBAN, FÉL-ELEMBEN

És eljön minden, amitől féltünk,
leggyalázatosabb álmunk alakot és formát ölt,
maskarázik és masírozik bennünk,
míg a lélek kereket old,
de nem oldódik a feszültség,
valami árnyalt bánat és fojtogató szomorúság
szomszédunkba költözik.
Éjjel valaki ártó démon döngeti
ajtómat, biztosan ébren akarja
tartani félelmeimet,
nehogy már szabadnak érezzem magamat
itt a Kárpát-ketrecben,
ahol megrabolt álmok és visszafojtott,
torokhoz, szájpaddalhoz ragadt szavak
verik félre a harangokat
hajnalonta homlokunk mögött
és a sápadt horizonton...
Hát így, barátocskáim,
ellenségecskéim!
Csak így, pőrére vetköztetve a becsület,
sovány testében remeg
a távlattalan jövő és a megrendült reménység,
amelynek nincsen e-mail címe.

Bucsa, 2015. február. 14.

ERDEI SZABÓ ISTVÁN

SZÍVSZAKAJTÓ

Szakítsd szét meggyötört szívemet,
mint egy fénylő vásznat.
Írd föl rá nagybetűkkel:
mocsokban és gyalázatban tartott
két derékba-tört század.
Fesd föl rá az ég romolhatatlan kékjét,
a Világfa árnyékba dőlő hetedik ágát,
apám, s az igazak hetedik szobáját:
a szabadulás végső menedékházát.

Bucsa, 2014. december. 22.

Kovács György: Január

HADARITS VILMOS

BALSORS AKIT

- 56 sor Gérecz Attilának, a túlvilágra -

Most, hogy a Mester beválogatott az égi keretbe és új szívet adott a kilótt helyébe és a Mennyország címeres mezét ölthetted magadra a világok harca öttusáján egyéniben és csapatban, és győztél, toronymagasan, mint ahogy tetted a kerubok dalnok versenyén Isten szemébe könnyeket csalva - bár mióta meghalt az egyetlen fia többet látják sírva, bánatát miseborba fojtva...

Az Ősz Öreg oltárok pultjára könyökölve elmondja újra és újra, hogy Téged nem egy rossz apostol árult el, de tizenkét jóbarát és Mária Magdolnád. Vele együtt az egész gyülekezet, a vér tanúi és a szabadságos őrangyalok megvetik az alanti vad tülekedést a pénzváltók asztalánál, hol a szabadság érmeit, veszteségeid és győzelmeid másodperceit, verseid hexameterreit, röpke órákban mérhető öleléseid és hosszú börtöneveid az árulás hamis pénzeire cserélik a mai napig... kufárok és más díjazott irodalmárok.

Ötvenhat után, haláloed okán, Attila, a játékból kimaradtál; itt vérbírák pontozzák a behódolást, fault esetén a büntetés hajnali akasztás, nyilvános kiátkozás. Az ilyenek szülőanyját, özvegyét, s titeket jegyeseket, vérmezők liliomát, kín szárított virágokat kutató kezek kiszórnak emlékkönyvekből, kigyomláznak a fazekas telkéről; az ilyen árvákat, hős apáik szelleme ellen először kijátszanak, majd janicsárságra és életcsalásra kitanítanak... s a félelemtől félőrukt nép a parton hagyva maradék eszét, alámerítkezik a mocsokba, hogy ott a sátán nevében újrakereszteljék... míg a bárdok, lenyalván a véres bárdot, vonyítván az újabb koncert, dicsérik János király eszét s kegyét.

A dísztribünökről itt azóta is idegen himnuszok szólnak; a katonák idegen ütemre marsolnak; lyukas szívű nézők a gyilkosoknak tapsolnak; szolgasírban dróttal megköttözött, megcsonkított férfiak rothadnak, hogy a másvilágon szolgáljanak mai uraknak, ha mégis volna zajos feltámadás... a békepapok galambszaros szószékeikről lapáttal szórják a pelyvát; az igazak vetését a láncotalpak kitaposták; a Szentlélek örökmécsét sötét szavak kioltották; a Haza sírját rendőrlovak lehúgyozták.

Szóval Attila, Téged, ki legyőzted a bűn sodrását és a gonoszság örvényeit,
s népéért magad egészen feláldoztad, az Atya örökbe fogadna...
Lehetnél a Mennyben ünnepelet sztár, ülhetnél családi asztalánál,
Tiéd lehetne a Lélek tüzes kocsija, utazhatnátok Véle a Hóbre...
de mert kérted Istentől, visszaküldött e véres sárból gyúrt Földre,
hogy ígéretét beteljesítve, sívó évek után szavak koronázta fejed felszegve,
futhass előre ingoványokon át, míg nyomodban a farka nyomoz csaholva,
s Te, Attila, vezetsz üldözött és a maradék népet egyként
a Szabadság és Szerelem révébe csalva...

A vezeklő nép jól meghajtva a cirkuszi lét tüzes kerekét, s annak hamuját
fejére szórva, erősen bánva, hogy egykor magát elárulta,
s Tőled kérde, ifjú Sziddhártha, hogyan tegye jóvá.
„Barátaim! Szüntelen törekedjete a nemes igazságra,
azt megismerve leltek hont a szelíd nirvánában...”

A szomszéd, fiatalabb népek ámulva nézik, ahogy a vörös tenger
előtted kettéválik, és Isten szele a birodalom harci szekereit
visszafújja Keletre, s az Önkény sárba ragadt serege
önként áttérve a jóval népszerűbb aranyborjú imádásra,
leborul az ellenkező irányba...
Így Te, Jézus költő öccse, verseid molotov-koktélját
messze előre vetve, lankadatlan viszel minket az új időbe,
hol a szőke Duna partján már nem az oroszoktól terhes, kiégett Paks vár,
de a szerelmes Béke, a Lélek tüzes leánya,
hogy az immár szabad magyar nép,
a mámoros Völegény, törvényes nászát Véle elhálja.

HAJDÚ LAJOS

KÉT SZÁL PIROS RÓZSA

2013. december közepétől 2014. január közepéig rendkívül tavaszias volt az időjárás, gyakran +10 fok, vagy azt is meghaladó meleg volt. A két piros rózsát december 28-án metszettem le a kertben a sok friss zöld levelet is hajtott rózsabokorról és január közepéig virított a két hálás virág a vázában.

„...íme virágzik a mandulafácscsa a télben,
ám csodaszép rügyeit zúzmara fogja be majd!

Janus Pannonius/Weöres Sándor

Mióta világ a világ,
plusz két nap még... szól a mese,
rózsa mindig volt s van ma is,
s van a rózsa szerelmese,
ki megénekli szépségét,
sirázi kertek remekét.
Vagy a legrégebbi rózsa,
amit Salamon Éneke
zengett három évezrede
Baálhamon szőlejében,
sároni sík rózsák éke
illatozott akkor ott is.
Vagy milyen lehetett amit
Szappho látott Lesbosz földjén,
hogy így kiáltott meglepőn:
Aphrodite legszebb gyöngye!
„A virágok királynője!”
A rózsa, a rózsa csoda
szerelmünk vörös bíbora,
életünk múltó alkonya,
semmibe vesző lángcsokra.
Ahogy nézem két virágom,
nekem ők most a legszebbek,
bennük látom gondozásom
örömét és sikerét is.
Csezmicei János látott
hozzám hasonló világot
ötszázötven évvel előbb,
téli mandulavirágot.

Érd, 2014. január közepe

HORVÁTH ÁBEL

KIRÁNDULÁS

Csintalan megy le az égről a
nap csoda színe a kékkal,
dombokon elhajol íve alább.

Koppan a csőr, dalos erdeje
hajpuha, zöldszínű lombtár.
Szívem is örvend: Jer, gyere hát!

Ellibeg pajkosan egy méh,
róla a méz jut eszembe,
mézről a csók, s a varázsa ölel.

Kérlek az útra, te égi virág:
Jer velem életem szép aranya!

HORVÁTH ÁBEL

MÉLYSÉG

Lelkem langyos vízben úszik,
testem pont jó otthona.
E világból majd elröpül,
s üres lesz a gondola.

HORVÁTH ÁBEL

BÉCSI DOMB

Sétálunk ősi zöldeken,
mint egykoron a Teremtő,
csodálkozunk sok részleten.
A megtalált, s a veszendő.

És megáll, ki meg tud állani,
sovány hegekként vannak rajtunk
múltunk ütőoszlopai.
Csak hazatérünk egyszer...

HORVÁTH ÁBEL

AZ ALKOTÓRÓL...

Föld

Bizton nyugalmam
csak itt lelhetem.
Elterül majd testemen.

Tűz

Pattogó, örök
aranylángok csapódnak
össze két ajkunk között.

Víz

Lebegő álmok
fáradó merülése
lassan túlcsondul.

Levegő

Szálló szóerdő,
földiek vásznán repül,
tehetetlenül.

HORVÁTH ÁBEL

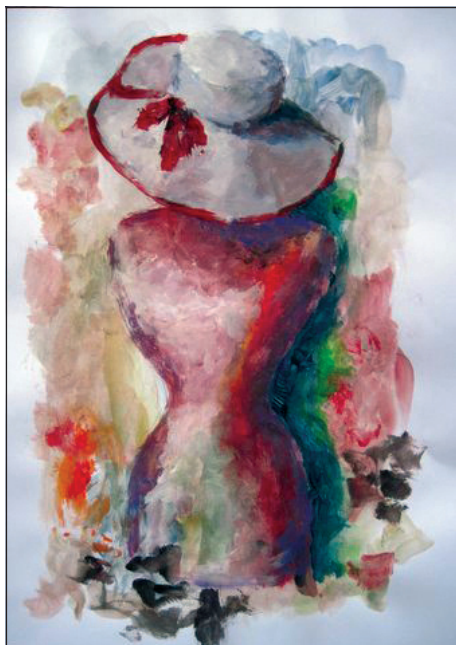
BALLADA

A hideg nem hűt, hogy meleg nincs már megszoktam.
Ismerem az éhséget, de fiatalság, s erő duzzad karomban.
Ismerem azt; egyedül, s tudom hogy társas lény
Az Ember...

A felhők lassan kullognak, néznek le idegenként,
mintha még sosem álmodoztunk volna egymáson.

Ahogy én, szilárd tartókon bandukolok szüntelen
előre, ők is hasonló'n bújnak meg az időben,
s egymást nézve vonulunk a világ zsebében,
elégedett lépésemet követi négy elégedetlen...

Hála csak néha jut, nem nekem, oda.
Pedig ezt kapni; élet, a legnagyobb csoda.

Vörös Renáta: Cím nélkül

JUHÁSZNÉ BÉRCZES ANIKÓ

VIRÁGOK VIRÁGA

- SOPRON -

Ikva völgye szép virága,
itt virít egyetlen szála.
A természet nagy kegyeltje,
hogy épp ide teremtette.

Hegy s domb édes ölelése
nap sugarát néki kérte.
Alpok küldött égi áldást,
megérte a kivirágzást.

Bősz vihar jött orkán széllel,
árgus szemmel bámult széjjel,
kitervelte, elsodorja,
legyen híres, örök foglya.

Ám gyökere ellenállva,
magát még mélyebbre ásta,
ősi földhöz hozzátapadt,
s nekünk nyílván magyar maradt.

KERÉK IMRE

HALOTT SZARVAS

Vén tölgy tövében fekszik hallgatag.
Ékes agancsa hűlő földbe szúr.
Fölötte süket égbolt komorul.
Messze kerülnek a többi vadak.

Vérét nem hajtja többé ősi láz,
átítatja csendesen az avart.
Orgonahangja sűrű csöndbe halt.
Nyugalmára szál kikerics vigyáz.

Egy-egy bogár mászkál fagyott szemén,
melyből sikolt a nincs-többé-remény,
s volt ütközetek párás vérszaga,

forró nászok emléke villan át
tükrén, míg rezgő sugárfátyolát
földbe teríti az éjszaka.

KERÉK IMRE

NEM ERESZT

Haza, haza, az otthoni meleg
szavak sátra alá, betakarózni
fénnyel, csönddel, fűneszezéssel,
röptüket szélhez igazító
madarakkal tovasuhogni a
folyó fölött, lapozgatni a táj
nyitott könyvét, fürkészni bogarak,
csigák, hangyák körmenetét egy
elhagyatott kő temploma körül,
hallgatni alvó nagyanyám virág-
sóhaját harmatos rögök alól,
pipacslángokkal lobogó mezőn
kévébe kötni a nyár aranyát
s ha fáink alá rozsdaszőnyeget
terítget az ökönyálbajszú őszt:
roskadozni kukoricával
tömött zsákkal a vállamon, aludni
bárkaként ringó szénásszekéren,
haza, az anyanyelv romolhatatlan
szavai közé, a gyerekkori
ég lombja alá, futnék s nem ereszt
betonba gyökerezett lábam, állok
villanyfák közt, füstrengetegben,
zsebemben lyukas fillér : árvaságom.

Szepes Péter: Contemplation

KERÉK IMRE

CSAK VELED MÚLIK EL

a hegyoldalon égnek meredő
vörösfenyők gyantaillatú csöndje
ahogyan felrezzentik dübörögve
vágójukkal a sűrűből elő-

bukkanó holdagancsú szarvasok
nyomukban az örvénylő lassú zsongás
s odalent a tág völgy mélyén a forrás
ezüstszalagja ahogy kanyarog
tört gallyat kerek kavicsot sodorva
a lebukó nap rézvörös korongja
ahogy visszafénylik vérszeplős szeder-

levélen rőtén lángoló szömörce-
bokron ez a barna borostyánkőbe
zárt pillanat csak veled múlik el

KOVÁCS GYÖRGY

FERTŐHOMOKI TANKÁK

január

patak rejtezik
jég alá csöndesedve
buborék billeg
szabadúlni szeretne
teljesíteni sorsát

február

kitárulkozott
a gyékény rőt bugája
szél viszi magját
álmos patakok partján
leli meg puha vackát

március

olvadó rétből
pucér fák mosakszanak
tavaszra várva
téli álommeséket
súgnak bőjti szeleknek

április

gólyahír töpreng
éledő árok partján
nyisson e újra
várjon e éhes méhre
dongó leheletére

május

fűszálak között
vitézkosbor nyújtózik
óvatos csiga
kémléli a kék eget
boldog rigó énekel

június

hullámokat vet
a fáradt búzamező
partjára égő
pipacskoszorút terít
a halkuló kakukkszó

július

hullik gyümölcse
a fosókaszilvának
részeg bogarak
erjedt levét nyaldossák
s nagy vígan dönögnek

augusztus

gólyák kőöznek
áldásra tárt szárnyakkal
eget simítva
virágba borult rét fölé
messzi ígéretekkkel

szeptember

pörge tánra kél
a fűz sárga levele
elhaló fényben
avar-ágyára pihen
csöndes álomba bomlik

október végén

a hajnal fénye
hódunnát igazított
kisimult rétre
juharlevélbe búvik
készül a hosszú éjre

november

múlt sirató szél
könnycseppje hull a földre
imacsöndjein
égő csipkebokorból
rózsafüzért morzsolgat

december

szürke nap leple
hullott levélre borul
őrzi a fényét
fagyott pocsolyák alján
a rét füve alszik már

MARÁCZI REA

CSAK EGY

Csak egy út van: felfelé!
Minden más hazugság!

Csak egy idő van: örökké!
A többi mind öncsalás!

Csak egy alak van: a formátlan!
A többi csak buborék!

Sorra szétpattannak az úton,
ahogy haladsz felfelé!

Sopron, 2014. június 4.

MARÁCZI REA

HINNI

Mesteri elmével eljutni a tű fokáig,
Szerető szívvel együtt táncolni rajta,
Gyermeki tudattal átjutni a túlsó partra.

Elrejtett kincseket nem kívül keresni,
A tükör előtt állva magamba tekinteni,
Belül a békeesség forrását meglelni.

Eldobni mindent, ha a sors úgy kívánja,
Állni egyenes háttal záporban, zivatarban,
Szövetségre lépni lelkem halk szavával.

Gyökeret eresztetni a föld mélyébe,
Karjaimat felnyújtani a csillagos égbe,
És hinni, hinni, hinni a Mindenség Istenében!

Sopron, 2011. június 27.

NAGY IMRE

AZ ACÉL HIMNUSZA

Fekete kéz vezet utamon,
ridegen csendül fel dallamom.
Vérrel nyert és védett hatalom
ezüstös csendjét én uralom,
amíg az új törvényt megszabom.
A földet a kéznek én adom,
te majd vetsz vért, búzáat utadon.
Izzik a tűzben új alakom,
olaj és vér csillan a karon.

(A fegyverkovács halott)

Csak vagyok, lehetek bárkié,
mert a tett tesz engem bármivé.

(A gépész megszületett)

Olaj és vér csillan a karon,
fekete szem vezet utamon.
Száz kerék zengi a dallamom,
száz tonna útját is megszabom,
a beton erejét én adom,
a formát, a vágyat uralom,
terellek választott utadon.
Te mozgatsz, érted van alakom
és ez az igazi hatalom.

NAGY IMRE

KÁVÉHÁZI MENEDÉK – A ZÖLD GYÖNYÖR

Egy zöld tenger cseppjét hozzák neked.
A zöld tenger forrását ismered.
A zöld tenger csendje némán elnyel,
és várt nyugalmat végül benned lel.
Hullámot ver partjain a kanál,
hol szolga, király egyként sorban áll.
Most olajos élvezet rejt percet,
míg keleten fehér felhők kelnek,
és a zöld gyönyör göze átölel,
az istenhez kerülsz egész közel.

Kovács-Gombos Gábor: Odaát

ROSTA TAMÁS

ELINDULTUNK KAPUVÁRRÓL...

Elindultunk Kapuvárról,
Kapuvári állomásról.
Vesződjön más tankolással,
Jó lesz most is sínhajtánnyal!
Úti célunk büszke kakas,
Félholdon áll, amúgy meg vas.

Húzd meg – ereszd meg....

Veszkény után Szárföld jöhet,
Nincsen erre hegyre menet.
Kedves kicsi falvak sora,
Nem fáradsz el addig soha!

Húzd meg – ereszd meg....

Büszke lehet erre bárki,
Hátunk mögött jár Tamási.
Farádon át közel Csorna,
Nem is kicsi ez a torna!

Húzd meg – ereszd meg....

Töltésparton árnyak köze,
Felfrissít a Rábaköze !
Bágyogszovát, Enese,
Hívogat hogy gyere be!

Húzd meg – ereszd meg....

Köztük Kóny sem maradhat ki,
Megállhatnánk bikát fogni!
Tovább siklunk vidám arccal,
Csalogat a Rábca-Marcál.

Húzd meg – ereszd meg....

Végül Ikrény, és a végállomás :
Győrben vagyunk, nem is vitás.
Leülünk a folyó partra,
Hűsít Duna-Rába habja!

SÓGOR BÉLA

KÓSZÁLNI HÍVLAJ

Ma kószálni lenne kedvem.
Jöjj velem, bújjunk a felhők
mögé, világítsanak nekünk
a Földről nem látható, apró
csillagok. Felejtsük egy kicsit
az alatt acsargó csúfságokat:
az önzést, a kicsinyes emberi
harcokat. Ott fenn mindez oly
parányi, törődni sem kell vele.
Homlokod lágyan megsimítom,
felejts. Neked most csak én
legyek, s nekem te leszel a
mindenség maga. Ajkadról
szóljon az öröm lelket, s teret
betöltő édes dallama. Így
ringatózzunk a hajlott hátú
Hold sugár-hintájára ülve,
csak egymást ölelve, minden
mászt a feledés lomtárába üzve.

SÓGOR BÉLA

AUGUSZTUSI DÉLUTÁN

Ülök a semmi vékony ágán,
lábam elmélázva lógotom.
A város beleásít a gőzölgő,
forró délutánba, tán aludna.
Eldőlne, ha az utcák ölelése
kissé lazulna, vörös szikrák
villannak a házak ablakán,
előttünk egy félig sült fecske
ellebeg, szárnya csak dísz
pihegő, fekete-fehér oldalán.
Ülök a semmi vékony ágán,
lábam elmélázva lógotom, s a
harsogó, dobhártyát szagató,
mély csendet hallgatom.

SURBÁN ZOLTÁN

MORZSÁK

Már most
paskolgom, veregetem,
mint puha vánkost,
hogy majd fejem alá tegyem
a Halált.

*

Fagyöngy szerelmek megviseltek,
szívednek kútja is kiszáradt –
mit árthat már ezután
a Halál kopogása neked?

*

Szólj keveset,
de azt nyomatékkal,
hogy a versed
ne csak szép dal,
hanem edzett
acél éle legyen.

*

Kapaszkodj a megfoghatatlanba
s a botoló vakba karolj,
hogy célod elérd!

*

Rejtőzz el
a szürke szügyű sziklák szívébe
és merülj le
bordáid hullámai alá.
Tudásunk hegyének
szakadékai mélyek.

*

Kelj,
ha a hajnal vörös dobja pereg:
az árnyéktalan éjszaka
már elmenekült.

*

Elmenőben
mindössze annyi:
szerettem itt
veletek lenni.

SURBÁN ZOLTÁN

ÚTSZÉLI FÁK

Térdig a földben
holtig kötöttek
élnek a fák.

Zöld homlokukat
lepi az utak
fölvert pora.

Messzire látnak
mégse kívánnak
tovafutni.

(1956 után)

Sulyok Gabriella: Ismerős vidék

SZÉKELY DEZSŐ

MEDÁRD

Június hava tehet róla,
hogy vízfejű gyerek Medárd,
ő hozta nekünk, nem a gólya,
pedig a nép nem erre várt.
Nincs nyugtunk tőle napok óta:
tombol, villámlik, mennydörög,
s rávizel minden nyaralóra
ez a haszontalan kölyök.

SZEKERES MÁRIA

LAZA ÜTEMEK...

Londoni piros busz, emeletes...
A fák karcolják az üveget...
Indiai, félvér, lengyel, fekete -
Nem értem mit beszél.
A fákat nézem, a téli,
Meztelen ágak vonalát...
Itt felülről van a világ,
Londoni piros busz, emeletes,
És a házak, feliratok is angolok.
Minden angol, csak én nem vagyok.
Én ki vagyok? Alacsonyán szállnak
A repülők, közel a reptér. Európa...
Én ki vagyok? Mi ez a hiány, idegenség,
Mint rossz kabát télen? A kutyámnak
Otthon hiányzom és az utcán
Elmosódott otthon a nyomom.
Londoni busz, emeletes.
Utazom térben, gondolatban
Benne és vele. Sietek.
Itt minden nedves. Szeretlek,
De be nem fogadhatsz igazán
Te londoni piros busz, emeletes...

2015. 01. 18.

SZEKERES MÁRIA

GYÉMÁNT VONZÁS

A gyémánt keménysége...
az erős szerelem...
mint a halál...szerelmed
mindig megtalál, mint
lélegzet, mint Élet igézete.
Napok folyója - időm
gyémánt medre -
...ó mindez csak én vagyok,
és puszták a hasonlatok...
de szerelmed itt van, jól tudom,
s izzó fényébe hullok egykoron,
míg most még némán vándorlok
töredék napok hulladékán,
lépve, sebezve,
szíved gyémántkemény
vonzásán...

2015. 03. 20.

Hainer István: Itt

TÓTH JUDIT

VULKÁN

Éjszaka kicseréltem a bolygókat
nincs gravitáció
nem kerülhetsz padlóra
csak felfelé hat a centripetáció.

Rajzoltam
saját egedre
saját madarat
kalitkát - azt nem
csak mellé magvakat.

Az egyetlen élő lettél
két működő vulkánnal
- a három közül -
Ebben a galaxisban, hol
egy Kis herceg kering
a Rózsa körül.

TÖLGYESI GÉZA

EGY ESTÉJÉT MÉG A SZÉPNEK

(Szokolay Sándor zeneszerző könnyeiből)

Ágyamig kúsznak
a hosszú esték hófúvásai:
udvaron már az ugató
terelés...
Puha plédbe csavarsz,
mint finom ránciba
dédelgető Idő,
s meleg tenyeredből megitat
mosolyod búcsúja.

Látszom-e majd köztünk, angyalom,
amikor hozzánk tarkulnak
virágai a télnek, s egy estéjét
még a szépnek megkönnyeznénk,
látszom-e majd bűvös felhangjain
a krisztusi kórusoknak?...

Mert híre van már,
híre jött, merről takarít a Végzet,
s te sejtéd majd, hol seper ki,
remegő öledből, a szélnek...
Arcod ott vár majd a falakon,
hangod a folyosókban,
s nyűszítő ujjaidra édes lehelete száll
az égi énekeknek...
De bátorít még, s igazgat
nyugtató fényed, éppen úgy, mint szükség
a szegénységet, és újat suttog:
más leszek, míg éget...
Átlátszóbb. Keményebb.

TÖLGYESI GÉZA

SZÁRNYAK ÉS LILIOMOK

(Mamámnak)

Csak röpke sóhajt még, s e bús szántást
felöltöm. Elhullón, varjak szárnyát
diófa és liliom. Ó november!
lámpásan ülsz nagyon fáradt szívemen.

Vágytam a völgyet, szárnyak csapását,
s kék gyászában szép fiam hegycúcsát,
de köd voltál, és sár, és könnyörtelen,
ó november! sohase szerettelek.

Versz, és omlik a ház, görbül a fa,
fojtod lelkem, s hull liliom lángja.
Versz, s rút szárnyadra köt rongyosan az ősz,
s kikezdenek vélem varjas temetők...

- -----
- -----

Vonat füttyült, néztem szép mamámat,
a cibált füzért s a kint nyakában.
Arca kisimult, fényes volt és nyugodt;
álmodták összekuszált liliomok.

TURBULY LILLA

VIHARTÖRTE SEBEK KEZELÉSE

(Gyümölcsfákra és egyebekre)

Tisztítsa meg a sebet éles késsel vagy fűrészszel!
Legyen kíméletes, de ne tétovázzon:
vágjon le minden fellazult rojtot, háncsot,
hatoljon mélyre, az élő részig kell eljutnia.
Aztán kenje be fatapasszal, de használhat
olajfestéket is, a lényeg, hogy ólom- és
fémmentes legyen, mert különben
azt is megmérgezi, ami ép volt idáig,
de okozhat bepállást, fulladást akár.
Ha jobban bízik a természetben,
forrázzon sóskát és csalánt,
az ázalagot öntse agyagos földre, keverjen bele
hagymát, rozmaringot, kakukkfűvet, zsályát,
és tapassza a sebre! Cserélje kéthavonta!

(Mindazonáltal előfordulhat, hogy a kezelés hatástalan,
mert túl nagy a seb, vagy a víz mégis utat talál a törzs belsejébe.
Ilyenkor gondoljon arra, hogy a fák is meghalnak egyszer.
Lehet, hogy most van az az egyszer.)

TURBULY LILLA

HAIKUK AUGUST MACKE KÉPEKRE

Török kávézó

Egy üres széken
szakállas vén üldögél:
a várakozás.

Gyerekek a kútnál

Halat keresve
hajlik víz fölé, aki
magát se látja.

Eladó korsókkal
Az ürességet
sem töltheted csak
magaddal tele.

Algériai piac

Kék, sárga, piros.
Korareggeli fényben
árnyék se lebben.

Tájkép a tengernél

Nincs vége mégse:
hogy bármi lehetséges,
csak itt hiszed el.

VÖLGYI JÁNOS

GONDOLATOK A KERTBEN

A szomorúfűz ágai
fölem hajolnak,
és a lándzsalevelek
viháncoló kéjjel
játszadoznak a napfényel.
A kert szélén a fűben,
lángra gyújt a pipacs,
s hogy reá is figyeljenek,
a százszorszép, mint csillag,
fehéren felvillan.
A bokrok között,
egy mókus rám tekint,
„érdektelen”- gondolta,
s egy ugrással búcsút int.
Két diófa között,
a függőágy halkán ring,
nézem a bodor felhőket,
s messze révednek gondolataim.
Oda a víg ifjúság,
elszálltak az évek,
de vigasztal a vén fűzfa:
lásd, öregem többet érek!

Tóth Zoltán: Hamlet

WINKLER ANDRÁS

LEVÉL ELŐREMENT BARÁTOMHOZ

Mondd, milyen lesz
odaát?
Lesz-e cimbora,
barát?
Kell-e cipőt pucolni,
egész nap felhőt
tolni, lesz-e szék és
lesz-e ágy és
könyves-szekrény
vagy csak mindig
lebegünk,
nem is leszünk
csak lelkünk
képvisel majd
bennünket
és többet nem
halunk meg.

WINKLER ANDRÁS

ÖLELÉS

Minden ölelésben
benn bujkál a búcsú.
Minden szorítás
az utolsó lehet.
Ölelj, szorítsd magunkhoz
a szép emlékeket.

WINKLER ANDRÁS

UTOLSÓ KÍVÁNSÁG

Kék egekben
erdősongás
vájjon rám
új életem
hajnalán.

WINKLER ANDRÁS

ÚJ VILÁG

Hol imádkozod majd
és mikor az elmaradt
imákat?
Csontkezeggel hol
fohászkodsz megváltásért
Krisztusodhoz, aki feltámadt?
Elkószált lelked
melyik kapun kopogtat,
hogy magával vihessen
érdemtelenül.

WINKLER ANDRÁS

ÉGI HANG

A tölgyliget
mikor susog,
az Isten hangját
hallod ott.

ZENTAI LÁSZLÓ

VOLTAK IDŐK

Voltak idők, amikor rám tapadtak
az emlékek gondolathúrjai
majdnem megbolondultam
ahogy rezegtek és vallattak

Voltak idők, amikor visszasírtam
őket, a részeg pillanatokot
majdnem megállítottam
a világegyetem meteorjait

Voltak idők, amikor csak rád néztem
de nem láttam senkit és semmit
majdnem elhittem akkor
hogy te lehetnél az Isten

Vannak idők ma is, amikor
boldogan megőriznélek Téged újra
de végleg elfogytál már bennem
mert nem lehettél nekem az Isten

ZENTAI LÁSZLÓ

ÚJ HONFOGLALÓK

(Egy megvalósulni látszó rémálom variációja)

Jönnek végtelen áradatban,
több mint egy évezrede
mi is így masíroztunk
akkor mi voltunk a barbárok
a törzsfejlődés olyan fokán,
ahonnan egyszer muszáj elindulni,
de ma valami mégsem stimmel,
a maiban van valami ármány,
valami cselvetés, valami
elveszejtő szándék.

Rettenetes, hogy megtervezett az egész!

Legalább is nekünk,
kikre ránk menekítették.
A história tehát mégis
megismétli önmagát...
Ki tudja, hogy miért,
hogyan meddig és kinek?
Az ember az a kétlábú állat
ragadozó maradt
nem lett megértőbb
sőt éhesebbé vált, mint valaha
már a másikat akarja,
hogyan önmagát takarja.
Jönnek áradatban
jönnek megállíthatatlanul.

(2015. augusztus 20-án, a csodás Semmeringen)

ZENTAI LÁSZLÓ

HALÁLHÍREKKEL VIASKODOM A CSALÁDI SÍRBOLT FÖLÖTT

Odalépek a sírköves mesterhez:
A Jóisten áldja meg! Még várjon!
A temetőkereszttől visszafelé balra
(istenem milyen rettenetes lehet balosnak lenni!)
a hetedik sírhely kiadó vagy eladó.
(Merthogy rettenetesen jó fekvése van!
és nagyon is kapós az ilyen parcella...)
A levelemben azt írtam,
hogy még élni akarok!
Mert, hogy-hogy nem,
de én is gyarló vagyok...
Pedig odaát az öröklét
kínálja önmagát!
De maga már bontja
családi sírboltomat.
Anyám, Apám, anyai Nagyanyám,
meg Otti tánte mit szólnak mindehhez?
Maga megbolygatja és feldúlja
emberöltőnyi álmukat...
Kérem, engedjen el, előbb hadd temessem el
lelkemben Barátaimat.
Nem látja, hogy széttörte
a márványlapokat?
Maga pancser, maga meggyalázza a világot!
Azt a picit, azt a dédelgetettet,
ami még megmaradt?
És akkor csend lett
az öröklét borzongató
fuvallata...

ZSIRAI LÁSZLÓ

A REMÉNY ÍGÉRETE

A szeretet nem támad,
a szeretet megbocsájt,
ölelésében az élet
kineveti a halált –

Szavakkal szól a szélben,
mosoly a napban,
lélekből jövő üzenet
segít, ha hiszel abban

ahogy a Megfeszített
átlépve gyilkos ösztönön
köszönés nélkül elment,
de ígérte, visszajön.

Magányos volna Isten?
Hiszen mi itt vagyunk Vele,
s harangozik szívünkben
a remény ígérete.

A szeretet nem kér számon,
figyelme számon tart, csendben,
csilingel vers-imámon
végigsimító rendben.

ZSIRAI LÁSZLÓ

SZÍVÜNKBE ŐSZÜL

Fagyöngyök fogytával fut a nyár.
Emlék a nevető napsugár.
Esővíz: tükör a köveken.
Szívünkbe őszül a szerelem.

ZSIRAI LÁSZLÓ

KONCERT A TÉL BEN

Mesél a tél a Grabenen,
hullik a hó a kútba,
a reménykedés jár velem
jövöm útjait tudva.

Figyelnek álomi manók
aranykeretű ablak
szárnyai mögül, s a lakók
nyugodtak, nem riadtak.

Fenyőfák állnak hallgatag,
tekintetemmél intek
dús tülevelű ág alatt
árván bámuló pintynek.

Áhítatos-szép lámpafény
házak nyakán a gyöngysor,
varázslat-pillantás, kimért
boldogság este ötkor.

Zenél a szél a Grabenen,
s mint Mozart fuvoláját,
csengettyűk fordítják nekem
a város vallomását.

Bécs, 2010. december 17.

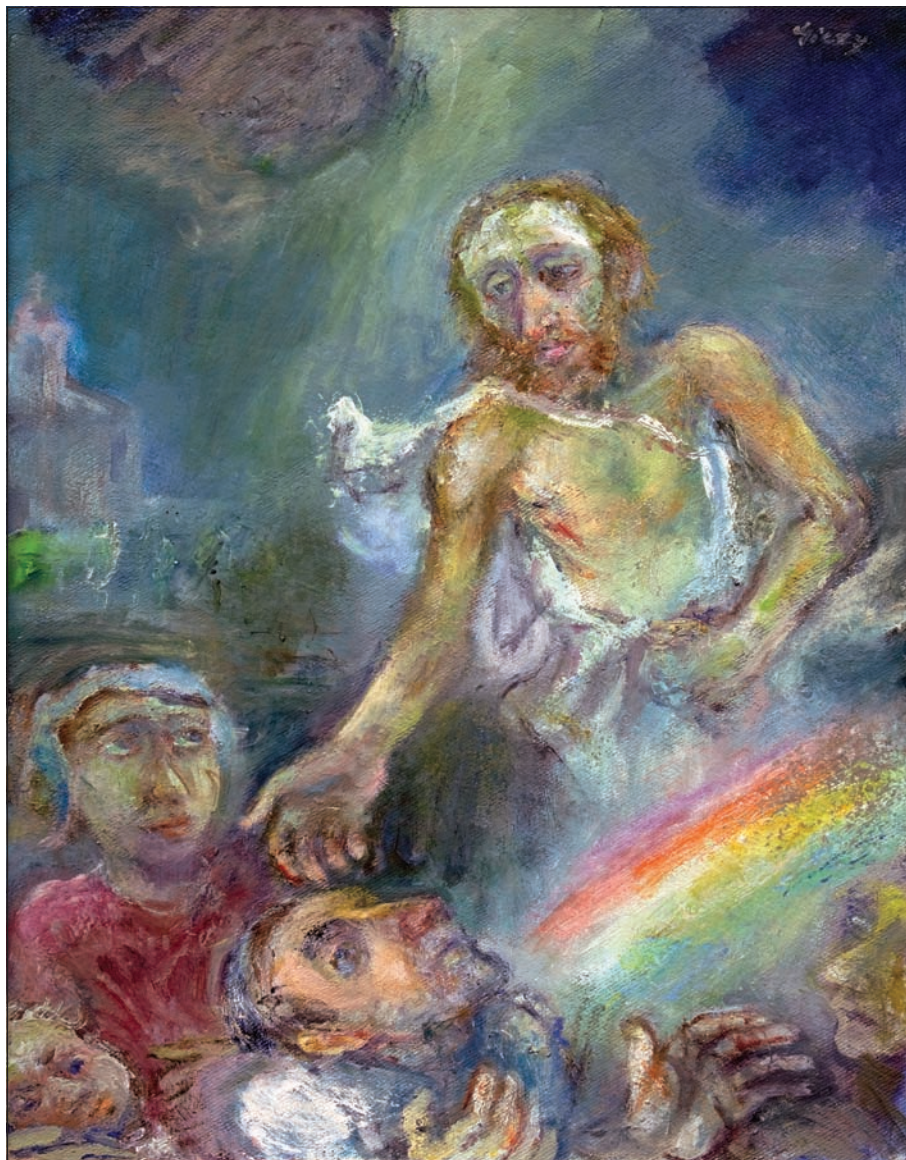
ZSIRAI LÁSZLÓ

NÉVJEGY

Sóhaja
által
lélegzik
lelkesen
lelkem,
tanításaiából
okulva
vértéződik
egyenes
emberi
eszem,
szívéhez
vezető
híd
a
hit,
legszentebb
érzelem.

Öröktől
fogva
örökké
áldva,
úgy
szólítjuk:
a
jóságos
Isten.
Kéznnyoma
hetek
óta
árva
a
kilincsen,
hol
másé
nincsen.

Tekintete
tokban
tartott
tőr,
(fegyelme
óvó
biztonsági
őr),
ám
mikor
szelíden
rám vetül,
köröttem
angyalok
kórusa
dúdol,
szeretet
hegedül.

Giczy János: Tanulmány a malomsoki evangélikus templom oltárképéhez

DIÁKKÖLTŐK,
DIÁKÍRÓK

KOVÁCS ANNA

HAIKUM

Mondtam: Rittyentek.
De talán még nem rittyen
az, olyan könnyen.

Sopron, 2015. július 24.

KOVÁCS ANNA

KEDVES KÖDÖBÖCZ GÁBOR!

Remélem még időben,
Továbbítom eme levelem,
melyben férjem verseit
küldöm Önnek itt.
Sajnos Ő most kórházban
fekszik egymagában.
Bár nincs is egyedül,
körötte sok nővérke perdül.
Remélem sértetlenül
Megkapja ez e-mailt, s örül,
hogy ily remekművet
Agriába betehet.
Üdvözlöm, s kívánok
további jókat én,
Bösze Balázsné
Kenesei Irén.

Sopron, 2014. július 28.

KOVÁCS ANNA

PEST OSTROMA

- Pfeffer-Wildenbruch: Ich bin Pfeffer von Wildenbruch
A besser német tábornok.
Lásd 70.000 fős hadtestem,
S a közlegényt, kit rendeltem.
Nos közlegény, hogy állunk?
- Közlegény: Jelentem Pfeffer von Wildenbruch tábornok,
Csapataink jöttek a Dunán át Budáról.
Zum Beispiel:
rohamtüzér osztag és gyalogos hadosztály
Pest védelmére azonnal készen áll.
- Pfeffer-Wildenbruch: Pompás, közlegény, elmehetsz.
Sorhoz igazodj! Tisztelegj!
- Közlegény: Ja woll!
Lássuk mi hír az oroszokról:
- Afonyin: Budapest sorsa az én kezemhez tapadt,
Malinovszkij s Tolbuchin akarata miatt.
Az én parancsom által dől romba a város!
Nem lesz kegyelem! Csak minden mi halálos.
- Közlegény: Baktatok a kihalt Üllői úton,
Egyetlen géppuskám a vállamon hordom.
Egyedül járom a macskaköves utcát,
Mikor megpillantok, egy idegen hadosztályt.
- Tudom, hogy nem szovjetekek, oroszok vagy ukránok:
Ott áll közöttük: Nicolae Sova tábornok.
A tábornok szeméi igazán dühösek,
Orcái haragtól paprikásan vörösek.
“Még hogy elmenni?! “ – Kel ki magából,
Miközben egy lapra jegyzett szöveget bámul.
- Sova tekintete emberein ugrál.
“Elküldik Pestről, mindazt ki román!
Az oroszok nem kívánnak velünk osztozkodni!
S igen, ez a legegyszerűbb: Haza lehet menni!”
- Pfeffer-Wildenbruch: Adolf Hitler adott nekem szabad kezet,
Hogy rendelkezem a pesti hídfő felett.
Csapataim azonnal visszavonom Pestről!
Hacsak az nem Afonyin a Nagyakörút felől.

Nyomában két szovjet tank araszol,
Körötte egynéhány közlegény vonul. (lő)

Afonyin: Az akna robbanna alád!
Mi az, hogy Pfeffer von Wildenbruch eltalált?!

Pfeffer-Wildenbruch: Nem hittem, hogy a pesti csatát elvesztem...
Afonyin: Tudtam, hogy Pestet könnyedén beveszem!

Pfeffer-Wildenbruch: Afonyin vezérőrnagy pesti csoportja
Mindent leigáz és így tör a magasba,
S te meg se nyikkansz...
Meredsz a semmibe...
De mit számít már a haragos beszéd,
Ha elvesztettem még egy közlegényt.

(kar): Magyarok! Hallgassátok szavaim!
Pest elesett, s mi maradt ím?
Már egy híd se ível a Duna vize felett.
– hét hónappal később –
De a Világháborúnak vége lett.

Nem teszek én már gyalogtúrát Pesten,
Házak állnak vénül, fedelük már nincsen.
A Danubius-kút, ripityára zúzva.
Méltóság vesztve a Száva alakja,
Fekszik egyedül, épen megmaradva,
A porban, mint az árva, kinek nincs többé családja.

Szomorú, tragikus évek voltak ezek.
A holtak alvadó vérükben fekszenek.
Kavarodik a por és égnek a sebek.
Megemlegetik még ezeket az éveket
Gyermekeink, s a későbbi emberek.

KOVÁCS ANNA

IMA CSALÁDOMÉRT

Istemem, ha fohászom hallgatod,
Tárd családom felé szerető két karod.
Óvd meg őket minden bajtól, rossztól,
De legfőképp a szörnyű gonosztól.
Segíts nekem Mennyei Atyám
Hogy büszke lehessen rám égi Édesanyám.
Úgy viselkedjem azokkal akiket szeretek,
Hogy nekik minden nap ajándék lehessenek.
Adjál nekik békét,
Hogy egyszer megtalálhassák a Menyország fényét.

KOVÁCS ANNA

GONDOLATOK

Az utcán szembejövő emberekről

NÉNI A VILLAMOSON

Amint felszállok a villamosra elélem tolakodik egy néni. Majd megnézem a diadalittas vigyort az arcán, amikor ráesek.

„NÉNIK” BKV-ZNAK

Én nem értem, hogy az olyan 40-50 körüli nők egy része mit élvez mások arrébb lökésében. Oké...

1. Valahogy ki kell fejezniük eluralkodott dominanciájukat.
2. Mindenkinek van egy hobbija.

BÁCSIK A XIII. KERÜLETBEN

Mindig, amikor elmegyek egy részeges, ápolatlan férfi mellett az utcán, elgondolkozok azon, hogy a kerületben már annyira „túlcsordult az intelligencia szint”, hogy fogalmam sincs melyik a jobb perspektíva: A fa töve, vagy a nyilvános WC.

KOVÁCS ANNA

PAPINAK, A KÓRHÁZBAN

Drága Papi, hogy vagy Lelkem?
Rímfaragós most a kedvem.
S megszületik újabb versem,
újabb frappáns költeményem.

Tükrözések rémes hada
csapott le Rád a napokban.
Hogy volt s mint volt? Mesélj még!
A sok apró hír nem elég!

Hagylak most már szóhoz jutni,
hacsak nem akarsz hallgatni,
hallgatni e rímes versem,
ez rémes csapadékos delen.

Sopron, 2014. július 28.

MÁRKUS BORÓKA

CINKEKÉRÉS

Egy hideg, borús téli napon
Kinéztem az ablakon,
Láttam, hogy egy kicsi cinke
Lépeget a friss havon.

Nyárra és melegre vágya,
De akkor is hozzánk járna!
Talál nálunk diót, magot,
Ha csak...nem járnak arra,
Puha szárnyú tolvajok!

MÁRKUS BORÓKA

CINKEKÉRÉS

Látszik az rajtunk cinkéken,
Hogy csillog a fejünk égbéken.
Valakinek feketén, az széncinke,
Meglátod, ha felnézel a nagy égre!
Rakj ki nekünk ennivalót, madáretetőt,
Mi mindig is vártunk egy madárszeretőt!
Szalonnát, magokat, diót keresek,
Ha kinyitod az ablakod, most beröppenek!

MÁRKUS BORÓKA

RIGÓ A SZOBÁBAN

Hogy kerül az etetőbe
Egy fekete tollhalom?
Ezt az ablakból láttam,
Egy vasárnap hajnalon!

Szegény madár,
Hogy átfagyott,
Megetetem szépen,
Beengedem a lakásba,
Elaludt a széken!

MÁRKUS BORÓKA

A TÁNCOLÓ RIGÓ

Kiléptem az ajtón,
Tél volt, hideg.
A mogyorófaágon
Rigó didergett.

Egyszer csak felrepült,
A madáretetőre leült.
Igen ám, de nem fért be,
Olyan nagy volt szegényke!

Hoztam neki almát,
Letettem a földre,
Ő meg csipegette,
S táncolt körbe, körbe!

MÁRKUS BORÓKA

FURCSA FÉSZEK

Találtam egy furcsaságot
Fenn a házunk falán.
Megkérdeztem anyát: -Mi ez?
Nem egy fészek talán?

Másnap megláttam egy madarat,
Ki nem tudott repülni,
Csak a földön gubbasztani,
Csak kínlódva ülni.

Betettem a fészekbe,
(Amit anya mondott),
S az, hogy mi lesz vajon vele,
Már nem okozott gondot!

Harmadik nap felkerestem
Azt a furcsaságot,
Kijön apa, s mondja nekem:
-Darázfészket látsz ott!

Szegény madár, vajon hol jár?
Fölnézek a fára,
Ül a saját fészkében,
S eteti mamája!

MÁRKUS BORÓKA

ELALVÁS ELŐTT...

Ha a kávé gőze
És a szék árnyéka
Összefolynak,
Nem látszik,
Hogy melyik melyik,
Csak együtt gomolyognak...
Ha a legyek
A falhoz koppannak,
És kint száraz ágak roppannak,
Nem látom,
Hogy hova megyek,
Mert takarja a gondolat.

Dorosmai Erzsébet: Nyaralóbagoly

MÁRKUS BORÓKA

A KROKODIL A SZOBÁMBAN

Jaj, jön egy krokodil!
Ott guggol a tetőn!
Előtte láttam,
sétált a mezőn.
Fölmegy a lépcsőn,
De az ajtó zárva!
Bemászik a kulcslyukon,
Befekszik az ágyba!
Felkapcsolja a lámpát,
Olvasgatni kezd el,
Én meg lélegzetvisszafojtva figyelem,
Tágra nyílt szemekkel!
Csattogtatja éles fogait,
Villogtatja hegyes karmait!
Rémisztően csillog sárga szeme,
Aggodalommal a szívem tele!
Minden bátorságomat összeszedem...
Fogom magam, és megkérdezem:
„Mit keresel itt? Mit csinálsz?
A fülemben kiabálsz?”
De ő nemmel válaszol,
És mosolyogva átkarol.
„Olyan jók a könyveid,
Maradhatnék egy kicsit?”

MÁRKUS BORÓKA

ROVAROK A KERTBEN

SZITAKÖTŐK

A szitakötők szépek,
Lassan keringőznek.
Mondják fának, kőnek:
Rád szálllok, ha nem baj,
Örülök a csöndnek!

DONGÓ

Láttam egy dongót, jó szőröst,
Illatos virágok közt röpdösött.
Gyűjtötte a virágport,
Minden helyet kirámolt!

Láttam dongót, repdesett,
Sárga virágport keresett.
Keresett, keresett, talált is,
Vállalja a porért a halált is!

Az ilyen dongókat szeretem,
A Rovarkalauzban is keresem!

PÓK

Nem mondom, hogy:
„Bár magasabbra nőne”!
Olyan kicsi,
Mégis félek tőle!
Fölmászik a lábamon,
Végigmegy a hátamon!
Nem kívánok ezzel
Megint találkozni!
De legközelebb lehet,
Hogy hozzá fogok szokni!

HANGYA

De kicsi a szárnyashangya,
Pici szárnyát el nem hagyja.
Csípős ám a vöröshangya,
Pont olyan ő, mint a hagyma!

Itt egy hangya, ez fekete,
Más egyéb baj nincsen vele,
Csak a kertünk van
Tele vele!

Helyes Jenő: Utcarészlet

MÚLTBÉLI MEGBÍZÁS

Pezzi félálomban lépett ki a házuk ajtaján. Tiszta volt az ég, egy felhő sem úszott rajta, de korán volt még, a nap sugarai nem sütöttek elég erősen ahhoz, hogy felmelegítsék a levegőt. Komótosan sétált el az iskoláig, majd gyanútlanul lépett be a kapun. Nem vette észre a különös alakot, aki végig a nyomában volt. Már az osztályterem felé tartott, mikor eszébe jutott, hogy nem vitt magával történelematlaszt. Így hát gyorsan lerakta táskáját a teremben, és a könyvtár felé indult.

Kopogott az ajtaján, majd belépett. A könyvtáros nő egy széken ült, az íróasztala előtt, és éppen egy igen régi nyomtatványt lapozgatott. Szeme felcsillant a fiú látára. Nem volt még idős, olyan 40 éves lehetett, de jóval többnek nézett ki. Ősz haja és régimódi ruhái voltak. Arca tele ráncokkal – megviselte az élet. Pezzire mégis kedvesen mosolygott, és csillogó barna szemekkel nézett rá. A fiú meg is lepődött, hogy milyen kedvesen fogadja őt az egyébként unott, morcos tekintetű nő.

- Miben segíthetek? – kérdezte.

- Szeretnék egy történelem atlaszt kölcsönözni az első órára – felelte a fiú halkan. Olyan nagy csönd volt odabent, és nem mert hangosabban beszélni. Úgy érezte, akkor megtörne valami. A magány és a nyugalom együttes érzését kergette volna el, ha ezt a mondatot erőteljes hangon mondta volna.

A nő kihúzott egy fiókot, turkált benne egy kicsit, majd átnyújtotta a fiúnak az atlaszt. Ő megköszönte, rámosolygott a nőre, és elment. Léptei visszhangot vertek az üres folyosón. Megérezhette, hogy valami közeledik, mert gyorsított. Ez azonban nem volt elég ahhoz, hogy elkerülje, ami ezután várt rá.

A különös alak megragadta hátulról, befogta a száját, nehogy sikítson, lefogta a karjait, és halkan suttogni kezdett Pezzi fülébe.

- Szervusz, Dávid. Ray vagyok. Most pedig visszamegyünk kicsit a múltba, hogy elmagyarázhassam, milyen feladatot szántam neked.

A fiú úgy érezte, mintha valaki kirántaná a lába alól a talajt, aztán zuhanás következett, súlytalanság. Kapálózni akart, de a férfi még mindig erősen szorította, így csak néhány nyögést volt képes kiadni magából. Felfordult a gyomra, és úgy érezte, ha az érzés nem marad abba azonnal, viszontlátja a reggelijét. De még mielőtt ez megtörténhetett volna, földet értek.

Pezzinek kellett pár másodperc, hogy kitisztuljon a látása, és még egy kis időbe telt, míg felfogta, mi történt. Utána azonban körülnézett. Csak a szemét tudta mozgatni, hiszen a férfi, Ray, nem engedett a szorításán.

Egy utcán álltak. Felismerte a helyet, minden reggel erre ment suliba. De valahogy minden máshogy nézett ki. Főleg a részletek. Egy-egy kerítés más szint kapott, néhány fa sokkal alacsonyabb volt, mint eddig, az emberek pedig kopottas szövetnadrágokat és alaktalan szoknyákat hordtak, kivéve persze azt a néhány arisztokratát, akik megengedhették maguknak, hogy a legújabb divat szerint öltözzenek.

Hol vagyunk? Tette fel a kérdést magának Pezzi. Vagy inkább mikor?

- Na, hogy tetszik? – kérdezte Ray gúnyosan. – Üdv 1932-ben.

Ha a fiú nem látta volna a saját szemével, hogy a múltban vannak, biztosan nem hiszi el. De itt állt, ráadásul valami ijesztő pasassal, akinek már nagyon kíváncsi volt az arcára.

- Na, most elengedlek, de meg ne merj fordulni! – szólt rá éles hangon Ray. – Ha nem engedelmessz, nem viszlek vissza a jelenbe.

Pezzi nem tehetett mást, bármekkora is volt a kísértés, hogy a férfi szemébe nézen, nem akart a múltban ragadni.

- Okos fiú – mondta a férfi. Undorító volt a lehelete, de nem cigitől vagy alkoholtól. Pezzi nem tudta mihez hasonlítani a szagot, csak érezte, hogy hányingere van tőle. - Indulj el előre! – utasította Ray, ám a fiú nem mozdult. – Nem hallottad? Azt mondtam, indíts! – ezúttal már keményebben szólt, és Pezzi ösztönösen engedelmesskedett.

Érezte, hogy a férfi szorosan a nyomában van, úgyhogy tudta, hiába próbálna elfutni. Ráadásul nem tudna visszamenni a saját idejébe, így hát meg sem fordult a fejében a szökés gondolata. Csak ment előre, torkában dobogó szívvel, és remélve, hogy mindez csupán egy rossz álom – és majd felébred.

Az emberek megbámulták őket, de mind nagy ívben elkerülték a férfit és őt. Esélytelen volt, hogy bárki segítsen rajta.

- Itt most befordulunk – lökte meg Ray Pezzit, mikor elértek az utca végére. Bekanyarodtak egy sikátorba. Pár méter múlva a férfi megállította a fiút, és betaszíngálta egy ajtón. Valami hangárszerűségbe jutottak. Nem volt olyan hatalmas, de az egy szem lámpa, ami fel volt gyújtva odabent, nem tudta az egészet megvilágítani. Pezzit kirázta a hideg.

- Jól van, most már megfordulhatsz – szólt a férfi, és a fiú úgy is tett. Azt hitte, megpillanthatja végre Ray arcát, de nem. A férfi maszkot viselt, ráadásul tetőtől talpig feketébe volt öltözve, így teljesen beleolvadt a félhomályba.

- A következő hetekben sok időt fogsz itt tölteni – mutatott körbe a férfi. – Persze akkor már nem jövök veled. De minden héten ellenőrizni fogom, hogy rendesen végzed-e a dolgod.

Pezzi értetlenül bámult Rayre. Mégis mit kell majd csinálnia? Elképzelése sem volt.

A férfi járkálni kezdett, de egy ideig nem szólt semmit. Mikor a hely másik felébe ért, odakiáltott Pezzinek.

- Lopnod kell majd. A múltból. És ide hozod, amit elloptál.

A fiú értetlenkedni akart, csakhogy értette, mit mondott neki Ray. Persze maradtak még tisztázatlan kérdések. Mondjuk a miért és a hogyan? De legalább a mi, az már kiderült.

- Tudom, mit akarsz kérdezni – folytatta a férfi. – Hamarosan választ is kapsz rá. De egyelőre legyen elég ennyi. Hidd el, látjuk mi még egymást eleget, a végére már elegendő is lesz majd belőlem.

- Már most elegendem van magából – motyogta Pezzi halkan, de Ray meghallotta. Felnevetett, és mint aki épp nagyon jól szórakozik (valószínűleg így is volt) ennyit mondott.

- Nos, megértem – aztán abbahagyta a nevetést.

- Miért pont én? – Pezzi nem bírta ki, hogy legalább ezt a kérdést fel ne tegye.

A férfi gondolkozott pár pillanatig, végül megvonta a vállát.

- Mindenképp egy kisgyerek kellett – kezdte, de a fiú közbevágott.

- Nem vagyok kisgyerek!

- Ugyan, kérlek, 12 éves vagy – horkantott Ray megvetően.

13 - gondolta Pezzi, de nem mert többet ellenkezni.

Aztán a férfi közelebb jött hozzá, és megragadta a karját. A fiú megint úgy érezte, mintha zuhanna, és már majdnem felkiáltott a gyomorforgató érzéstől, mikor földet ért. Ray már nem volt sehol. Ismét beletelt egy kis időbe, míg tisztán látott. A könyvtár folyosóján állt, ami első pillantásra üresnek tűnt, de aztán felfedezett valakit maga mellett. A könyvtáros nő volt az. Döbbenet, ledermedve állt, és bámult Pezzire. A fiú nem tudott megszólalni, ezért csak visszabámult rá. Így álltak nagyjából egy percen keresztül. Aztán a nő megtörte a csendet.

- Ezt hogyan csináltad? – tekintete inkább kíváncsiságot, mint félelmet sugárzott.

Pezzi csak megrázta a fejét, mert még mindig képtelen volt bármit is mondani. Sokkolták az előbb történetek, fel kellett dolgoznia.

- Nyugodtan elmondhatod, hidd el, tudok titkot tartani – váltott bizalmas hangnemre a könyvtáros, és látszott, hogy szinte bármit képes lenne megtenni csak azért, hogy végre választ kapjon a kérdésére.

- Én sem tudom – nyögte ki Pezzi. – Nem én csináltam.

A nő erre még kíváncsibban nézte, és várta a részletes magyarázatot. Pezzi nem gondolta végig, mit tesz, csak beszélni kezdett. El kellett mondania valakinek, hogy mi történt, hiába is tiltotta meg Ray.

- Elraboltak. Valaki... nem tudom, hogy kicsoda. Maszkban volt. Elvitt egy helyre. Messzire. Vagyis annyira mégsem, pár utcányira voltunk. De nem most. Azt hiszem, 1932-ben – ahogy kimondta, fogta fel, mennyire hihetetlenül is hangzik ez.

A nő hirtelen nem tudott mit reagálni. Maga sem tudta, elhiggye-e a hallottakat, de miután az előbb látta a fiút felbukkanni a semmiből, kénytelen volt hinni neki.

- Mondd csak, hogy hívnak? – kérdezte.

- Dávid. De a legtöbben csak Pezzinek szólítanak.

- Pezzi... - ízlelgette a nevet a nő. – Ezt hogy kaptad?

- Még ovis koromban. Folyton PEZ cukrot ettem, így ragadt rám.

A könyvtáros kuncogni kezdett. A fiú dühösen nézett rá. Igaz, hogy kissé furcsa beceneve van, de szemérségnek érezte, hogy emiatt kinevetik.

- Jaj, ne haragudj, nem azért nevettem! – szabadkozott a nő. – Csak én is imádtam a PEZ cukrot fiatalkoromban. Valójában még most is.

Pezzi elmosolyodott. Ő is gyakran evett – még most is.

- Jut eszembe, én még be sem mutatkoztam. Dabasi Barbara vagyok.

A fiú bólintott, de eddig is tisztában volt a nő nevével. Hosszú csend következett, egyikük sem tudta, mit mondjon. Pezzi szólalt meg hamarabb.

- Nekem vissza kellene mennem órára. Egyáltalán mennyi az idő?

Barbara ránézett a falióra. Kerekén 9. Már becsengettek matekóra. De a nő felajánlotta neki, hogy óra végéig maradjon vele, majd leigazolja. A fiú hálás volt, úgyszólván képtelen lett volna koncentrálni a témazáróra.

Helyette leültek a könyvtárban, és beszélgetni kezdtek.

- Tudod, hogy miért rabolt el? – kérdezte Barbara.

Pezzi bizonytalanul bólintott, de nem mondott semmit. A nő kíváncsian nézett rá, és várta, hátha elmeséli, de nem sűrgette. Pár percig csendben ültek, mikor a fiú beszélni kezdett.

- Azt akarja, hogy lopjak. Nem tudom, hogy mit, miért és hogyan. Csak azt, hogy a múltból kell elhoznom valamit. Vagy inkább valamiket.

Barbara kis ideig emésztette a hallottakat, majd megszólalt:

- És nem mondta, hogy hogyan – ezt nem kérdésnek szánta, inkább csak magának ismételte el a nemrég hallottakat.

Pezzi némán bólintott.

- Újra el fog vinni – suttogetta, és mikor rájött, mit is jelent ez, elsápadt.

- Szólnunk kellene a rendőrségnek – vetette fel a nő.

A fiú hitetlenül nézett rá.

- És mégis mit mondanánk, jó napot, elraboltak és visszavittek 1932-be?

Barbara elgondolkodott, majd lemondóan sóhajtott egyet. Megint csend következett, nem szóltak egymáshoz. Megszólalt a csengő, és Pezzi feltápászkodott. Már éppen indult volna kifelé, mikor Barbara utána szólt.

- Dávid! – aztán hozzátette, mintegy magyarázatképpen – Ha nem baj, én inkább így foglak szólítani.

Pezzi bólintott.

- Az óráid után gyere vissza, adok igazolást.

A fiú ismét bólintott, köszönt, majd elment.

Mikor beért az osztályba, a többiek kérdően néztek rá. Próbálta összeszedni magát, hiszen attól, hogy segített egy kicsit a könyvtárban, nem kellene ilyen sápadtnak lennie.

- Hol voltál? – kérdezte kíváncsian barátja, Tomi.

- Csak segítettem egy kicsit a könyvtárban.

- Pont mikor matek tz-t írtunk? Hogy te milyen mázlista vagy! – nézett rá a fiú tettetett felháborodással.

Pezzi azért ezt nem állította volna olyan biztosan, úgyhogy csak megvonat a vállát. Mivel az osztálytársai belátták, hogy a könyvtárban segíteni nem lehet túl izgalmas feladat, nem kérdeztek többet. Tomi is másra terelte a témát.

Pezzi próbált úgy tenni, mint aki figyel, de még mindig nem volt teljesen magánál. Egyre csak Ray undorító lehetőségét érezte, amitől kirázta a hideg.

Tomi egy idő után megvonta a vállát, és beszédesebb társaságot keresett magának. Észrevette, hogy barátjával nem stimmel valami, de nem akart rákérdezni. Úgy volt vele, hogy ha fontos, úgyis elmondja.

Pezzi egyedül maradt a gondolataival. Próbálta kiverni a fejéből a történeteket, legalább egy percre, de nem sikerült. Egyre csak azon járt az esze, hogy mikor jelenik meg újra Ray, és hova viszi majd. Egyáltalán miért hívják Raynek? Persze ez csak részletkérdés volt.

Utolsó óra után a fiú elindult a könyvtár felé, de máris rossz előérzete támadt. Az ajtó előtt ugyanis meghallotta azt a hangot, amit már soha nem felejt el.

- Nocsak, nocsak... - kezdte a férfi kimerően. – Csak nem árultad el a mi kis titkunkat valakinek?

Pezzi összeszorította a száját, és kényszerítette magát, hogy megforduljon. Ray még mindig maszkot viselt, de a szeme látszott. Sötét, szinte fekete szemei voltak, és bizalmatlanságot sugároztak. A fiút kirázta a hideg.

- Nem akarsz válaszolni? Hát legyen. De figyelmeztetlek. Ha még egy szót szólsz rólam bárkinek... nos – felkacagott. – Ne akard tudni, mit csinálok veled akkor.

Pezzi nyelt egyet, és bólintott. Ray pedig eltűnt.

A fiú, bár habozott egy ideig, végül belépett a könyvtárba. Barbara sápadt volt, és ijedten nézett rá. Mindet hallott.

- Ő volt az? – suttogta alig hallhatóan.

Pezzinek egy hang sem jött ki a torkán, így hát csak bólintott.

- Nem akarom, hogy maga is belekeveredjen – szólalt meg olyan határozottsággal, ami még őt is meglepte.

Barbara már nyitotta a száját, de a fiú közbevágott.

- Úgysem tudna segíteni. Sokkal egyszerűbb, ha kimarad ebből az egészből. Próbálja meg elfelejteni, amit eddig mondtam. Bár tudom, hogy ez lehetetlen, de azért próbálja meg.

- Dávid – kezdte a nő – hidd el nekem, már évek óta várom, hogy történjen végre valami izgalmas. Nincsen családom, nem is volt. Nincsenek gyermekeim. Egyedül élek, az egyetlen társaságomat egy 19 éves macska jelenti. Hidd el, nem veszthetek semmit. Segíteni akarok – jelentette ki, és Pezzi hiába akart volna ellenkezni, tudta, hogy felesleges. Barbara segíteni fog neki, történjen bármi. Valójában örült, hogy nincsen egyedül. A szüleinek biztosan nem mesél semmit – nem valószínű, hogy elhinnék, és semmiképpen nem akarta, hogy bármi bajuk essen. Tomira bár minden más esetben számíthatott, úgy érezte, ezt nem bírná ki a barátságuk. Így hát maradt neki Barbara, akit láthatólag tényleg felvillanyoztak az események.

- Mielőtt elfelejteném, írtam igazolást – nyújtott át egy lapot Pezzinek, aki erre halványan elmosolyodott.

- Maga szerint mit akar tőlem? – kérdezte a fiú, és valóban érdekelte a válasz.

Barbara elgondolkodott.

- Valószínűleg nem akarja, hogy elkapják, ezért kell neki valaki, aki elvégzi helyette a piszkos munkát. Én inkább arra lennék kíváncsi, hogyan képes utazni az időben.

- Nem hiszem, hogy erre van bármiféle logikus magyarázat.

Pezzi nagyot sóhajtott, és leült a Barbarával szemben levő székre. Aztán hirtelen eszébe jutott, hogy edzésre kellett volna mennie, de már lekést a buszt. Idegesen rácsapott az előtte álló asztalra, amiről így leestek a könyvek. Pár pillanat múlva, mikor lenyugodott, elszégyellte magát, és gyorsan összeszedte a könyveket.

- Sajnálom – mondta lesütött szemmel.

Barbara legyintett, nem zavarta, hogy Pezzi kicsit ideges.

- Azt hiszem, most már megyek. Ha Ray újra megkeresne, szólni fogok – ígérte a fiú, majd elindult hazafelé.

Már szinte a kapujuk előtt állt, mikor lépéseket hallott maga mögül, ezért gyorsan megfordult. Ray állt mögötte, kárörvendő mosollyal az arcán.

- Pezzi – suttogta. – Pezzi – hangja valamiért egyre halkabban, egyre távolabbról hallatszott.

- Pezzi, ébresztő! – ezt már anyukája mondta.

A fiú lassan kinyitotta a szemét, és zavartan nézett körül a szobájában. Az ágyában feküdt. Kellott néhány másodperc, mire felfogta: csak álmodott.

Egyszerre járta át megkönnyebbülés, és némi csalódottság. Örült, hogy Ray nem létezik, és hogy senki sem rabolta el. Viszont az, hogy utazott az időben, hiába rémisztette meg, mégis csodával volt határos. Sajnálta, hogy ez nem volt valóság. Komótosan öltözött fel, majd lassan ette meg a reggelijét. Félig meddig még az álma hatása alatt

állt. Miközben a sulis felé igyekezett, többször is hátrapillantott, de néhány gyanútlan járókelőn kívül senkit sem látott.

Az osztálytermébe érve rá kellett döbennie, hogy aznap valóban témazárót írnak matekból, méghozzá első órában, így elővette a füzetét, és gyorsan átfutotta a definíciókat. De gondolatai egyre visszatértek az álombéli jelenetekhez, és végül hirtelen ötlettől vezérelve a könyvtár felé indult. Éppen akkor ért az ajtaja elé, mikor Barbara kilépett rajta.

Arcán a szokásos unottság tükröződött, egészen addig, míg észre nem vette Pez-zit. Akkor ugyanis elmosolyodott, és vidáman köszönt a fiúnak.

- Szervusz, Dávid!

Renner Mária: Itáliai emlék

A ZENEDOBOZ TITKA

Anna könyves-szekerénye épp olyan volt, mint bármelyik másik. Legalábbis lát-
szólag: a polcokon egymás mellett sorakoztak a színes, izgalmas kötetek, az angol –
magyar szótár széles borítója mögött pedig vígan éledgett egy egércsalád. Ezt a világot
bármelyik szekrényéről el lehetne mondani, – ezt én, a Hold állítom, aki a föld min-
den ablakán bekukucskált már – Annáé mégis más volt. Ezt pedig nem más okozta,
mint a legfelső polcon elhelyezett picinyke tárgy, egy zenedoboz. Szép darab volt, az
alakja leginkább egy házikóéhoz volt hasonló, falait kék festék és ezüstös minta díszí-
tette. Bár külsőre is szép volt, a belseje volt csak igazán érdekes. Minderről én magam
győződtem meg egyik este.

No, de kezdjük csak az elejéről.

Minden nap, mikor besötétedik, körbejárom a várost, hogy az összes házat behint-
hessem ragyogással. Egy ilyen sétán találok a kis Agnessel is.

Aznap este különösen hideg volt. Fázósan burkolóztam be ködbundámba, és rále-
heltem a világra ezüsthézemem. Épp egy lámpaoszlopnál álltam meg pihenni, amikor
a sötét utcán egyszer csak egy magas, sietősen lépdelő nőalak tűnt elő. Lejjebb eresz-
kedtem, mert még sohasem láttam azelőtt, és mi tagadás, nagyon kíváncsi voltam, ki
lehet ő. A hölgynek kedves, barna szemei voltak, rózsás arca még a sötétben is ragyo-
gott, szőke kontyán nagy, vajszerű kalap billegett. Fürgén kapkodta magassarkú cipőbe
bújtatott lábait, majd hirtelen megtorpant a Levendula sétány 33-as számú házábanál. A
küszöbhez lépett, és bekopogott az ajtón. A kis lakásból izgatott léptek zaja és egy teás-
készlet csilingelő hangja hallatszott, aztán valaki végre lenyomta a kilincset.

– Itt van Margot néni! – kiáltott fel egy vékony hang.

– Bon soir, ma petite! Hogy megnőttél! – szólt a hölgy, és kedves mosollyal
belépett a házba.

Sajnos ezután már nem sokat láttam, mert bevonultak a szalonba teázni. Így hát
– jobb híján – felkuporodtam egy felhőre, és vártam.

A toronyóra már elütötte a nyolcat, amikor a vendég végre búcsút vett
a lakóktól.

– Köszönöm a teát! – illesztette fejére a kalapját, – Nagyon szép kis otthonotok
van, csupán egy dolog hiányzik... – azzal egy szép kis csomagot húzott elő a táskájá-
ból, és lehajolt a mellette álló szőke kislányhoz.

– Ez itt egy különleges tárgy, ma petite! Nagyon vigyázz rá! – kérte.

A lányka óvatosan kibontotta az ajándékot. A halványsárga papír alól elő is buk-
kant a titokzatos tárgy: a kis zenedoboz.

– Ó, Margot néni! Honnan szereztél ilyen szépet? – kérdezte boldogan.

– Egy kedves úrtól vettem Párizsban. Azt mondta, nemcsak külsőre gyönyörű,
hanem a dallam csengése is páratlan. Remélem, tetszik neked. – válaszolt a hölgy.

– Köszönd meg szépen, Anna! – súgta kedvesen a kislány anyukája, miközben
átadta Margot néninek az esernyőjét.

– Semmiség, kedvesem! Én köszönöm, hogy itt lehettem. Jó éjszakát! – intett
feléjük a távozó, és hegyes cipősarkain vidáman tovakopogott.

A zenedoboz még aznap este felkerült Anna könyvespolcára, miután a család többször végighallgatta a kedves dallamot.

Persze jómagam is felültem az ablakpárkányra abban reménykedve, hogy néhány hangocska az én fülembé is eljut. Az volt az érzésem, hogy a kis doboz különleges tulajdonsággal bír. Ez a gondolat annyira befészkelte magát a fejembe, hogy még akkor is ott ültem Anna ablakában, amikor már az egész város az igazak álmát aludta. Nézegettem a dobozát, s ekkor vettem észre, hogy az oldalára egy icipici ablakot festett az a kedves párizsi úr, akiről Margot néni beszélt. Elmosolyodtam: mi lenne, ha bevilágítanék a rajzolt ablakon? Ahogy a fény elérte a kicsi rést, döbbenetén állapítottam meg, hogy valóban egy apró helyiségbe kukucskáltam be. A sötétség lassan elillant a doboz belsejéből, és – szó szerint – világossá vált, hogy a zenedoboz egészen különleges: egy lakást rejt magában.

Szép kis hely volt. A falakat kissé fakó, kék festék borította, a padlón pöttyös szőnyeg pihent. A szoba közepén egy különös hangszer állt, a fal mellett pedig egy kicsi faágy. Ez tartogatta számomra az igazi meglepetést, hiszen a takaró alatt egy kócos fejű kislányt pillantottam meg. A csodálkozástól megfeledkeztem a hold-etiketről, és meggondolatlanul az alvó csöppség arcába világítottam, aki ettől azonnal felébredt.

Nem tudom, melyikünk lepődött meg jobban, de én bevallom: még soha életemben nem ijedtem meg ennyire.

– Jóságos Jupiter! Biztosan képzelődöm! – kiáltottam. A hangomat felkapta a pajkos szél, és olyan gyorsan körberöpülte vele az utcát, hogy csak úgy visszahangzott.

A kislány, aki mindeddig békésen ücsörgött az ágyában, most hirtelen a szája elé kapta a mutatóujját, és rám pírított.

– Ejnye, halkabban, még felébreszted Annácskát!

– Megbocsáss... De te ki vagy? Mit keresel a zenedobozban? – kérdeztem izgatottan. Még mindig nem voltam benne biztos, hogy valóban egy icipici kislányhoz beszélek-e, vagy csak a képzeletem vetít elém egy különös álmoképet.

– Agnes manó vagyok, és ez a dobozka az otthonom! Ne félj, nem kell megijedned tőlem, hisz sokkal nagyobb vagy mint én. – kuncogott, a még mindig rémült arcomat látva.

– Tudom... csak... szóval, nem minden nap találkozik a hold egy olyan parányi kislánnyal, mint amilyen te is vagy. Ráadásul egy zenedobozban élsz... Tulajdonképpen miért költöztél ide?

– Ó, én egy cseppet sem akartam, hogy így történjen. Ez hosszú történet.

– Meséld el, kérlek!

– Hát, legyen... – szólta Agnes, és megköszörülte a torkát.

A történet egy borongós őszi napon kezdődött Párizsban. Ott éltem a családommal egy Szajna-parti házikóban, pontosabban egy kedves úr lakásának egyik egérlyukában. Az emberek azt gondolják, hogy szürke kis rágcsálók lakják ezeket a kanyargós folyosókat, pedig ez tévedés. Ők már évek óta a könyvespolcokon bújnak meg, és átengedték a manóknak gondosan kiépített birodalmukat. Szóval, itt éldegéltünk mi Piorelli úr társaságában, aki szerencsére tudott a varázslények minden titkáról. Ő volt a legkedvesebb ember, akivel valaha is találkoztam: melegszívű és gondoskodó, nála jobb vendéglátót aligha találhattunk volna. Ám volt még valami, amitől ő volt a legjobb ember-barátunk: épp úgy szerette a muzsikát, mint mi. Sőt, mi több, a munkája is erről szólt: Piorelli készítette Franciaország legszebb zenedobozait. Az egész világ

a csodájára járt, mily gyönyörű dallamokat játszanak a külsőre is tetszetős dobozkái. Senki sem tudta, hogy a felcsendülő dalokat Piorelli mester és én együtt találtuk ki. Nagyon szerettünk együtt dolgozni. Egyik reggel Piorelli így szólt hozzám.

– Agnes, gyere csak! Mutatok valami csodaszépet! – azzal a tenyerére ültetett, és bevitt a műhelyébe. Az asztalon a faforgácsok között egy új, kék zenedoboz álldo-gált.

– Jaj, de gyönyörű! Ezzel rengeteg pénzt fogsz keresni, Piorelli! – kiáltottam fel elismeréssel.

A mester elmosolyodott, és megpödrötte hófehér bajuszát.

– Tudod, kicsi Agnes, ezt nem szeretném eladni. Neked készítettem.

– Nekem? Ó, de hát mire tudnám használni? – kérdeztem értetlenül.

– Talán lépj be a szobába! – javasolta huncut mosollyal Piorelli, és megfordította a dobozt. Egy piros ajtót pillantottam meg, ami egyenesen a szerkezet belsejébe vezetett. Kíváncsian lenyomtam a kilincset, s egyszerre csak egy kicsi helyiségben találtam magam. Tökéletesen berendezett szoba volt, egy szépen faragott hárfával a közepén.

– Nahát, Piorelli, ez tényleg meseszép! És még egy hárfát is kaptam tőled! Köszö-nöm!

– Bizony, azért csináltam ezt a zenedobozt, hogy ne a szűkös egérlyukban kelljen laknod. Hálából a rengeteg segítségért.

Attól kezdve szinte minden időmet a dobozban töltöttem, és hárfáztam. A mes-ternek úgy tetszett a játékom, hogy parányi házikómat kitette az üzlete kirakatába min-tadarabnak. Sokan meg akarták vásárolni, mondván, ilyen szépet még sosem láttak. Köztük volt az a hölgy is, aki idehozott. Noha a mester senkinek sem adta volna el a házamat, ő nem adta fel egykönnyen.

– Ha mindenáron meg akarja tartani azt a dobozt, készítsen nekem egy másik ugyanolyat! Akármennyit kér érte, kifizetem! – alkudozott.

Piorelli erre az ajánlatra – épp ahogy szokta – pödrörintett egyet a bajszán, és az asszony felé nyújtotta nagy, kérges tenyerét.

– Megegyeztünk, hölgyem! Kérem, egy hét múlva szíveskedjék eljönni érte!

Erre a vásárló elmosolyodott, kezét rázott vele, és amilyen gyorsan jött, olyan sebesen is távozott.

Piorelli egész héten szorgalmasan dolgozott: fúrt, faragott, kalapált, festett, díszí-tett, mígnem épp olyan zenedobozt készített, mint az enyém. Ugyanolyan kék festékkel színezte a falakat, ugyanolyan ezüstmintát festett rájuk, sőt, még a kisablakot is ráraj-zolta a különleges portéka oldalára. Egy dolog volt csupán a különbség: az új doboz nem rejtett magában mást, csak egy fémből készült zeneszerkezetet. Kívülről azonban úgy hasonlítottak egymásra, mint két csillag az égen.

Amikor Piorelli végre befejezte a munkát, elégedetten felsóhajtott.

– Na, készen is vagyunk. Most már csak szépen be kell csomagolni.

Azzal letette az asztalra a dobozt az én házikóm mellé, és elietett a kamrába selyempapíráért. Én épp akkor léptem ki az egérlyukból, mert úgy döntöttem, olva-sok egy keveset második otthonomban. Nagy nehezen felkapaszkodtam az asztalra, és beléptem a szerkezet belsejébe. Éppen egy nagyon izgalmas fejezetnél tartottam, amelyben a főhős tajtékozó hullámokon hanykolódik a tengeren. Nos, a következő pil-lanatban én is valami hasonlót éltem át: a föld megrázkódott a lábam alatt, a szoba pedig forogni kezdett a tengelye körül. Ijedten néztem ki az ablakon, de akkor már nem láttam semmit a selyempapíron kívül.

Azonnal tudtam, mi történt: Piorelli összetévesztette a két zenedobozt. Kétségbeesetten kiabáltam, de hiába volt minden igyekezetem, csapdába estem. Nemsokára meg is érkezett a francia hölgy, aki idehozott engem. Rögvest fizetett, és megköszönte Piorelli munkáját.

– Nagyon hálás vagyok Önnek! Tudja, az unokahúgom születésnapja lesz, és reméltem, hogy találok neki valami különlegeset. Holnap utazom hozzá!

Azzal a táskájába süllyesztette a csomagot, és elviharzott velem. Vonatra szálltunk, és Franciaországból egészen Magyarorszáig utaztunk. Most pedig itt vagyok a Levendula sétány egyik házában. Ha az emberek megtekerik a zenedoboz karját, én hárfázni kezdek. Így nem jönnek rá a titkomra. Csak abban reménykedem, hogy Piorelli gyorsan észreveszi a tévedést, és hamar visszatérhetek hozzá.

A történet végén Agnes mélyet sóhajtott, majd szomorkás mosoly libbent át az arcán.

– Milyen szomorú! – szíjogtam elérzékenyülve az ablakpárkányon. – Bárcsak tudnék segíteni neked!

A manócska töprengett egy darabig.

– Hiszen segíthetsz! Te minden nap körbejárod a földet. Ha híreket hoznál nekem Piorelliről, nagy örömet szereznél vele. Nos, mit mondasz? – kérdezte reménykedve.

– Hát persze! – bólintottam – Nagyon szívesen.

– Ó, nagyon köszönöm! – suttogta Ágnes álmosan, és nagyot ásított. – Ha nem haragszol, most visszamennék aludni...

A kislány mosolyogva búcsút intett, majd lassan eltűnt a zenedoboz sötétségében.

Még sokáig ott ültem az ablakokban, s arra gondoltam, milyen szép lenne, ha a kis Anna is megismerhetné a zenedoboz titkát.

Hogyan süghatnám meg neki?

Völgyi János: Tornácos

PRÓZA

TALÁLKOZÁS

– Mikor érsz ide? – kérdeztem a volt férjemtől. Később bántam, még a végén azt hiszi, akarok valamit tőle... Pedig nem. A srácok viselkedése is ingerelt, sőt idegesített.

– Mikor jön az apa? – szajkózták kétpercenként.

Talán nem is őt várják, hanem az ajándékot! Ez kissé megnyugtató. Régen magam is vártam...

– Hat órákor érkezik, azt mondta – próbáltam nyugtatni a gyerekeket.

A fiúk az ablak előtt ácsorognak. Egyik lábukról a másikra állnak, nyújtózkodnak. Hogy jobban lássanak, kezükkel árnyékolják a szemüket a nappali lámpájának a sötét ablaküvegen visszatükröződő fényétől. Akár a napkeleti bölcsek a betlehem-i csillagot, úgy figyelik az úton haladó autók fényeit, azoknak ujjmutatásától várják apjuk jövetelét. Párát lehelnek az ablaküvegre.

– Mikor ér már ide apa? – kérdezi a nagyobbik. Ragaszkodása meg sem lepett, apjával volt kicsi kora óta. Kicsi kora... hiszen még csak kilenc éves. Emlékszem: együtt vasaltak, a „legény” csak zsebkendőt. Jól el is égette az ujját. Persze lehordtam a férjem.

– Hogy lehetnél ilyen ostoba? – kérdeztem.

– Nincs semmi baj, csak piros lett az uja – válaszolta – és a gyerekhez fordult. Máskor jobban figyelj! – és megpuszilta piruló ujját.

A pipogya: mikor orvoshoz vitte ifjoncunkat, mindig ágnak esett az épp időszerű vírustól. A kicsivel nem törődött, nyolchetes lehetett, mikor elment. Itt hagyott bennünket, az annus mirabilis múltával. Szerencsére csak a saját cuccaira tartott igényt! Néhány apróság azonban itt maradt, hobbijának tárgyai.

A régiségeit kiváltképpen szerette. Gyerekkorától gyűjtögette, órákig tudta nézegetni azokat a vacakokat. A gyerek fejét is telebeszélte kitalált mesékkel, amiket az ócskaságok köre szőtt. Legalább hallgatóságra talált. Majd elfelejtettem a látcsövét: a szüleitől kapta záróvizsgái elismeréseképpen. Nagyon féltette.

– Mit nézel? – szoktam kérdezni.

– A világot... közelebb hozza.

Hat óra. Torkomban a gyomrom. Nem bánám, ha történe valami. A rohadt életbe, ideérhetne! Persze siet az óra tíz perccel. Ha elment, beállítom a pontos időre... fogadkozom. A rossz érzés, a gombóc torkomban, mintha múlna. Haladékat kaptam. Tíz perccel. Az idő relatív, értettem meg Einstein elméletét. Két rövid dudaszó. Egy görcs vagyok. Hasat behúzni!

– Gyerekek, megjött apátok!

Nyílik az ajtó.

– Sziasztok! Itt vagyok! Hiányoztatok.

– Szia – fordult felém... a gyerekek miatt üdvözölt.

– Hogy puszigatják egymást! Furcsa érzés...

A fiúk az apjukon csimpaszkodnak.

– Apuka, megjöttél? Úgy vártunk! Hiányoztál! Hoztál valamit?

Aztán az ajándékok kicsomagolása után a kötelező kérdések:

– Mi újság az oviban – iskolában? Barátok? Az ellenőrző? Mi volt a vacsora?
Verekedés?

Szerencsétlen, miről kérdezhetne, hiszen kiesett a mindennapokból. Kérte ugyan, hogy írjak neki minden héten vagy legalább havonta egy levelet gyermekeink viselt dolgairól.

– Engem ne utasítgasson! Elváltunk.

Herr József: Vers (Cím nélkül.)

ÖRÖKSÉG

Az öreg erdész rogyadozó lábbakkal lebotorkált a patakhoz Nem tudta, miért jött éppen ide, de úgy érezte, nem ura többé a lábainak, akarátát nem ő, hanem az emlékei irányítják. Nem bánta. Szerette hallgatni a patak locsogását, nézni a fények öntudatlan játékát.

A kedvenc fájához igyekezett. Minden erdésznek van kiválasztott fája, ami alatt jobban esik az ülés, és a gondolat is megmarad hús árnyékában, míg a lombjai alatt szőtt merész tervek titkok maradnak.

Ide indult az öreg.

Kedves neki ez a hely. Jól látszik az árvalányhaj, amint kelleti magát a gyenge szélben, szereti nézni a falut, ahol született. A falut, amely összenőtt a dombokkal, de lassan elvész az erdő markában, ahol csak a templom tornya nőtt a fák fölé, s inkább hasonlít egy őrtoronyra, mint isten házának harangot rejtő tornyára.

Erős vár a mi istenünk – gondolta az öreg, és szégyellte hite elhagyását. Lassan tíz éve, a felesége halála óta nem ment a templomba.

– Istenem, Istenem, miért vetted el? – sóhajtott, és egy kövér könnyecseptet törölt le ráncos arcáról.

Az öreg erdész a tölgyfája alatt üldögélt, nézte az árvalányhaj táncát, érezte az arcát simogató őszi szellőt.

Egyszer csak meglódult vagy megállt vele a világ? A faágak vad pörgésbe kezdtek, homlokát hideg tajték lepte el. Szíve szilajul vágatott, akár egy megbokrosodott ló, amelyik hol két lábra ágaskodik, hol hirtelen négy lábra toppan, aztán nekiiramodik, majd megtorpan, iramodik és torpan... Halántékán érezte a halálos vágatát. Mi történt? Mi van velem?

A teste súlytalanná vált, ahogy ott feküdt a földön.

– Minden olyan könnyű. Jó így...

– Megyek már... tudom, vársz – suttogetta a feleségének. A szelíd mezőből örvénylő, mindent elnyelő, sötét tenger lett, ami felett a békésen kerengő vércsék keselyűkké válva köröztek. Az elmúlás angyalai a kaszás híret hozták. Az erdész nem félt, hiszen várták, de mégsem indult el abba a másik világba.

Hirtelen kitisztult az ég, és a lankás táj megszokott képét mutatta. Az öreg erdésznek kiszáradt a szája, fázott, megpróbált felülni, de láthatatlan kezek mindig visszafogták.

– El kellene menni édesapádhoz, nem haragudhatsz rá örökké. Maholnap megszületik az unokája – mondta a felesége Istvánnak, az erdész fiának. Nem akartak a szüleid ártani neked. Csak a javadat akarták. Eladták az örökségedet, de az árán tanítottak. Féltettek, mikor tiltották, hogy feleségül vegyél egy özvegyasszonyt, aki a kelenygyén kívül semmit nem zárhatott a tulipántosládájába.

Nem ilyen asszonyt szántak neked!

– Kimegyek – állt fel határozottan István, de mielőtt kiment volna, szelíden megsimogatta felesége gömbölyödő hasát.

– István, ha fiú lesz a gyermek, legyen a neve Ferenc, mint az édesapádnak.

– És ha lány? – kérdezett vissza István – akkor?

– Édesanyád után legyen Anna!

– Nem – mondta István – ha lánynak születik, Rozál lesz a neve, mint neked.

A hátsó udvarba indult, a diófa alá. Ilyen diófa volt a szülői házban is – gondolta. Talán magasabb volt. Sokszor ültünk alatta édesapámmal. Milyen boldognak éreztem magam, mikor a térdére vettem, éreztem a cserszagú erdőt, amit a ruháján hordozott. Mindig megkérdeztem, hogy hozott-e nekem valamit? Mindig hozott, hol egy makkot, hol egy gubacsot, nyáron szamócát. Máskor meg mesét és történeteket. Néha tündérről, máskor futóbetyárról mesélt. Már nagyobbacska lehettem, amikor elmesélte, hogyan engedte ki a vadorzók hurkába szorult őzet. Megijedtem. Hüppögve kérdeztem édesapámat, őt ki engedi ki, ha ilyen hurokba szorul. El is sirattam. Meglepődött, melegbarna szeme résnyre szűkült. Kereste a szavakat. Nem akart megijeszteni.

– Hazahozom édesapámat! – mondta ki hangosan, s máris sietve lépkedett a kapu felé, mintha attól tartott volna, hogy elhatározása megint makacssága kútjába esik. Mackó, a kutya behúzott farkkal sompolygott utána. Elmaradtak a gazda elismerő szavai, és elmaradt a játékos fülcibálás is. Mackó érezte, valami nincs itt rendjén.

– Pista, gyere vissza! – hallotta a kiáltást a házból.

Visszafordult. Rohant a bábáért. Kilenc óra tájban megszületett a fia.

Pista kint a konyhában fáradtan leült, hajába túrt, nagyot sóhajtott, és a pislákoló petróleumlámpa fényébe feledkezett. – Mindjárt tíz óra – nézett a faliorára.

Ebben a pillanatban, megverték az ablakot.

– Pista, baj van! Gyere! Édesapád. Téged szeretne látni! A kovács volt a faluvégről.

– Siess! - tette hozzá szomorúan, kalapját gyűrögetve. Még egy ideig álldógált, mintha meg akart volna bizonyosodni afelől, hogy a rossz hír hozójának nem jár semmi. Hallani lehetett, ahogy végig megy a pitvaron. Pista felsóhajtott, már napok óta érezte a bajt, csak azt nem tudta, honnan jön.

– A keserves életbe – szakadt fel belőle az indulat.

Az édesapja udvarán a szomszédasszony várta.

– Szervusz, Pista! Megtaláltuk apádat az öreg fa alatt, félrebeszéltem. Bevittük a házba, lefektettük. Árvalányhaját, meg a megboldogult feleségét és téged emlegettem. A fiamat elküldtem a doktorért.

Pista besietett a szobába, alig tudta visszafogni a könnyeit.

– Édesapám! - mondta halkán, s a beteg ágya mellé lépett. Az ismerős hangra apja kinyitotta a szemét és mosolygott.

– Hát eljöttél - mondta alig érthetően, és a tenyerét kinyitotta. A fia értette. Erős kezébe vette az erőtlén kezét. Közben arra gondolt, de sokszor fogta gyerekkorában, mikor az erdőben sétáltak. Apám keze elűzött minden félelmet, az erdő rémeit mindjárt visszaváltoztatta bokorrá és fává – gondolta.

– Apuka, mindjárt itt az orvos, minden rendben lesz, meglátja.

– Anyád hívott, azt mondta, vár.

– Apuka, most született meg az unokája. Fiú lett. A maga nevét kapta, megbeszéltük Rozállal.

A fiú érezte, hogy az apja keze megrándul, látta amint a szeme tágulón a semmibe néz. A fiú mögött ott állt a felesége és hívta.

– Na, öreg, kibékültél a fiaddal?

– Igen.

– Akkor mehetünk.

Ferike édesapja készített egy új padot a diófa alá. Munka után ott szokott játszani a kisfiúval, aki soha nem felejt el megkérdezni:

– Apuka, hoztál valamit?

– Igen – és Pista magához húzza barna bőrtáskáját, amire galambok vannak varrva, de mielőtt kicsatolná, óvatosan körülnéz, aztán lassan Ferikéhez hajol ...

Ambrits Tamás: Vers (Cím nélkül.)

VÁLSÁG

Akkor még nem volt köztudott, hogy a transzformátorházaktól jobb távol maradni. Akkor még a rádió sem beszélt, s az újság sem írt a veszélyes, feszültséggel teli mágneses terekről, a láthatatlan, érezhetetlen deformátorokról, amelyek vonzzák, emelik, süllyeszti az emberi test folyadékait, mint a föld összefüggő nagy vizeit a hold ívfényei.

A rendőr a transzformátorháznál posztolt, s a nap állásától függően hol előtte, hol mögötte, hol mellette állt. Nem szerette a tűző napot, szinte érezte, hogy a házikó felforrosodott vasfalához odakozmál és remegve buggyan a levegő. Azt sem szerette, hogy a csákó és a gallér közötti sávban vörös-barnára érik a feje, mint a szottyos vagy aszalódásnak induló körte: tarkója, álla, orra, két arca s a homlokából egy csik érettbarna lett. Nem szerette, mert Vicuska ezen minden este nevetett. Amikor a fekete, gőzös göncöket lefejtve magáról ott állt fehérbőrűen, felpuhult bőrén, mintha egy nagy priznicből szabadult volna, Vicuska visongó nevetéssel ilyeneket mondott: nem is rendőr vagy te, hanem bandita, álarcos, kesztyűs betörő, és maga is lassan szégyellni kezdte a kezére és fejére applikált barnaságot. Az otthoni ingeit is begombolva hordta, mert ha nem tükör előtt állt, akkor is szinte látta, hogy az ádámcsutkája hófehéren ficáncol a barnaság és a fehérség éles peremén. Mint egy fehéregér visitotta Vicuska, mint a jósoló koldus fehéregere. Ez nagyon bántotta a rendőrt, mert a nevetésből nem csak jókedv és dévajság csengett, ami ugye, az egymást szeretők közt megengedett, ez a nevetés maga volt a kinevetés.

Biztos úr, elment már a HÉV? Biztos úr, hány percenként járnak a szerelvények? Biztos úr, itt kell fölmenni a Gundel-villához? Gyalogosan ajánlja, vagy bérautóval? Kaphatnék-e felvilágosítást, hogy ez a kisvendéglő az-e, amit a Haásztól örökölt a Hofmeister? Mert ha az, akkor ide pénteken kell jönni, amikor a Hofmeisterné, a Haász Katica a halászlét és a túróscuszát főzi, mondják, hogy jobb, mint a Vampeticsnél. És a rendőr áll, posztol, eligazít, válaszol mindenre; a jól értesültek tudják, hogy ez egy tanult és intelligens rendőr, karján ott díszel az érettségizett rendőrök szalagja. Ez a rendőr mostani bankfiúkkal és irodavezetőkkel járt egy osztályba, versbe szedve fújja a latin prepozíciókat, cirkum-cirka-citra-cisz, cirka egy órai kaptatót innen a Gundelvilla, cirka úgy főz a Hofmeisterné, mint a Vampetics főszakácsa.

Kevés és egyre kevesebb a banki állás, a tisztviselőket is bocsátják el sorra, a Naxos üvegsziszoló gyár három irodistájától vált meg a múlt héten. Mindenre és mindenkire ránehezedik a válság.

A válság feketeposztós priznice, fekete kifényesített vallató cipője, kincstári spanyolcsizmája. A válság vibrál a levegőben, a karszalagos rendőr hátrál a transzformátorház nyugati és északi oldalához, a vasháztól remél egy kis napfogyatkozást, s közben az Öhler kirakatában látott félcipőre gondol, ami szemlátomást puha és kényelmes, körben stabil bőrpereme van, s látszik, hogy a talpa is rugalmasan engedékeny, mert öltésekkel fogták össze az egésztestet. Az egyik cipő álló helyzetben van a kirakat előterében, a másikat feltámasztották, hogy a talpa látszódjék, s nagy betűkkel azt írták mellé, hogy GOJZER VARROTT.

Cirkum CIPŐ, cirka GOJZER, citra VARROTT, cisz, fisz, disz, ciszterek, fiszterek, diszterek, GOJZER VARROTTBAN vonulnak a ciszterek, sohasem lankadnak,

nem sajog a lábuk, mi lesz belőled, fiam, ha még az előljárókat sem tudod, vonulnak az előljárók: igazgatók, perjelek, kanonokok, tudománydoktoros szerzetes tanárok, városi és megyei főkapitányok. Az előljárókat tudnod kell, fiam, mindig-mindig tudnod kell, fiam, s mert kihalt a kereszteződés, a füledt délben se járókelő, se bérautó sehol, a rendőr a transzformátorház északi oldalának dől, odatámasztja zsisbogó fejét, s az áramkörök, vérkörök zummogó lüktetése szerint emeli fájós lábát, hol a jobbat, hol a balt, ettől remél gyötrelmeire egy kis váltakozó enyhületet.

De vannak a posztolásnak szép percei is: amikor a kereskedelmiből jönnek ki a lányok, és amikor az irodista kisasszonyok ebédelni mennek. A feszesen álló rendőr előtt lépdel el mindegyik, ez a nap fénypontja, ünnepi vonulás: jönnek-jönnek, mint az amerikai szépségversenyeken, kihúzott derékkal, domborítva, arcukat a legelőnyösebb nézetből mutatva, ennél forróbb pillanatok Tahitin és Hawaiiion sem létezhetnek, áttranszformálódik minden: csákó, egyenruha, szorító cipő: a cipő keskenysége és fényessége úri, az egyenruha feszesége délceg, az arc és a kéz cserzettsége férfias, mint egy hajóskapitányé, a csákó sildjétől árnyékos tekintet mély lesz, mint Waldemar Psilanderé, és a rendőr mindennap fogadja a felvonulást, értékeli, ő, igazán értékeli a szépek versenyét, mindennap egyenáram lesz a váltóáramból meg ismét egyenáram, veszélyes és szép áramlások ezek, a rendőr szinte hallja a testében és a vasházikóban cirpegve megmutatkozó vegytani és fizikai törvényeket.

A délben felvonuló kisasszonyok és lányok nevetnek, csacsognak, kedvesen pózolnak, s a rendőr előre tudja, mindegyiknél tudja, hogy mielőtt végképp odáblépné, tekintete még érinti az ő karszalagját, s érinti az ő szemét, amit ilyenkor egészen acélos kéknek érez. Vicuska vihogna, és azt mondaná, hogy álarc van rajta, barna álarc.

Vicuska sok mindent nem tud: nem tudja az ikerlányokat sem, akik mindennap neki zongoráznak, énekelnek és zongoráznak, és felváltva lesnek a függöny mögül.

Az udvari szobában énekelnek és zongoráznak, s a rendőr minden hazaérkezéskor döndülve csukja a kaput, ez a titkos jelzés: tudatja, hogy megjött, itthon van immár, lehet kezdeni az éneket, lehet lebbenteni a függönyt, lehet édesen kuncogni, susorogni, s lehet lesni, amint a hosszú udvaron végigvonul: egyenruha-feszesen, meg-hitt-lezseren, kissé már beporosodott cipővel. A csákóját a döndülő kapu mögött már levehetné, hiszen az udvar ma-gánszféra, de nem teszi, mert az emeleti ablakból is láthatnák a lányok a homloka nevetséges fehérségét. Szép lenne pedig egy csákó-levevő, már-már kalaplengető mozdulat. Cirkum-cirka-citra-cisz, lép a latin előljárók ritmusára, a lányok is tudják, hogy ő egy érettségizett közrendőr, az ablakuk felőli karján ott a szalag; pumognak, kuncognak a lányok, ütik a zongorát: cisz-fisz- disz, és már harmadik napja azt éneklük, hogy Nyílik már a szarkaláb odahaza délen... Vagy lehet, hogy már egész héten ezt énekeltek? Alig halt el a kapu döndülése, és máris: Nyílik már a szarkaláb odahaza délen... mert ott lakik a babám... mosolygott a szeme rám. A sild árnyékából mosolygó Psilander Waldemar-tekitet. Ez az. És a hátsó lépcsőfordulóban mi más lett volna a szándékosan elhullajtott kék virág, mint összepöndörült, mélykékké zsugorodott szarkaláb? Ahogy a láb lép a lépcsőn, fokként egy-egy szarkaláb. Már-már olyan, mint a körmenetes virágszőnyeg, s a rendőr elképzeli az ikerlányokat, amint az ő távollétében hintik a virágot az ő eljövendő léptei elé; padlásra menéssel, teregetnivaló ruhákkal, ruháskosárral álcázva mindezt. Ó, ha egyszer ezt megleshetné; kihallgathatná, hogy közben mit sutyorognak a lányok! A lányok, akik megkettőzve néznek, megkettőzve énekelnek, megkettőzve dobog a szívük, kettőjük

közt egy szarkaláb-szín, mélykék indigó: melyik az indigó színe és melyik a visszája, sohasem szűnő izgalmas talány.

A megkettőzöttségben misztikum van, távolbalató varázserő, „távolbaérző” misztérium; van valami, amit empátiának neveznek. Ezeket gondolta a rendőr, míg megrendülve állt a krétarajz előtt: a kiszélesedő lépcsőfordulóban, a fényes kövön ott volt előtte a GOJZER VARROTT cipőtalp krétarajza, pontosan annak a mása, ami az Öhler kirakatának előterében látható: körbefutó öltésnyomok, kiszélesedő cipőperem. Íme, valakik távolból is átérzik az ő fájdalmaikat, veszik a szűkcsipős kínok éterbe sugárzó hullámaikat, s képesek rá, hogy legrejtettebb vágyait is leképezzék. Senkinek sem beszélt eddig a GOJZER VARROTT cipős látomásairól, s az ikerlányok mégis tudnak róla. Szinte jósolnak, minden jót kívánnak neki. Tudásuk valószínűleg a megkettőződésben rejlik: minden gondolatuk, vágyuk, szeretetük átüt egy szarkalábké kopírpapíron: az ikerlányok belül is egymás lenyomatai. Ide rajzolták az ő el-jövendő lábnyomát: egy kényelmes, puha, kézzel varrott cipő talpát, kilesték pontosan az Öhler kirakatában a nagyságot, a formát, az öltések hosszát. S az eljövendő lábnyomába beletettek egy szerteágazó szarkalábat, ismét egy szarkalábat, mely ismét indigókékké zsugorodott a várakozásban. A rendőr a virágot fölvette, jobb lábával beleállt a talpalatrazba, bal lábát felhúzta, ahogy napközben is szokta, ha üres volt az utca. Egész testében érezte egy kényelmes cipő lehetőségének boldogságát, és egyéb fajta boldogságok áramai is zsebogni kezdtek benne.

Vicska továbbra is kacagott az arca cserzetttségén és homloka fehérségén, most meg azt mondta, hogy csáko nélkül olyan, mint egy parasztember. Ez még annál is rosszabb volt, mint amikor álarcos rablónak nevezte.

Időnként még voltak lépcsőre szórt szarkalábok, ha nem voltak, hiányoztak a rendőrnek. Megkedvelte a titkos üzeneteket, valami reményt táplálgattak benne, maga sem tudta, miféle reményt. A nyár végével a szarkaláboknak is végük lett, a kerítés melletti kis kusza tövek mintha pókhálóvá váltak volna, az ikerlányok visszautaztak az angolkisasszonyokhoz, de egyébként sem hallatszott volna az énekük meg a zongorázásuk, mert az ablakokat már többnyire csukva tartották.

Neve napján köszöntötték a kapitányt, egybegyűltek a padlószagú klubteremben, ott voltak a közrendőrök, altisztek és mindenféle tisztek; a főkapitány helyettese mondta a köszöntőt, együtt emlegetve Szent Mihály hőstetteit a kapitány helyállásával. Poharat ürítettek a kapitány egészségére. A borpárák és lehetetek sűrűségében a karszalagos rendőr ismét érezte a priznices melegséget, verejtékes tapadást, káprázó szeme előtt vibráltak a fehér homlokok és fehér ádámsutkákat, a fényes kincstári cipők fájósán toporogtak.

Szerbusz ciszter, fiszter, miniszter, csapott a hátára a régi osztálytársa, aki már a második pohárral itta, és méltatlankodva mondta, hogy bezzeg a pezsgővel nem őket kínálják, pedig délelőtt látta a Törley és Tsa. kocsiját, amiről nagy ládákat pakoltak. A régi osztálytársnak is fáj a lába, álltak egymással szemben, mint a felhúzott lábú gólyák. Bezzeg a FOGALMAZÓNAK nem fáj a lába, mondta az osztálytárs, és a szemével az ablak felé intett. Melyik fogalmazónak?, kérdezte a rendőr szórakozott udvariassággal. Hát a SZARKÁNAK. Ismered. Nem? Arra lakik tífelétek. Az ablaknál állt a fogalmazó, akit SZARKÁ-nak hívnak, lábán az Öhler kirakatából való GOJZER VARROTT puha félcipő, állt lezseren, egyenletes finombarnára érlelt arccal, homlokkal és ádámsutkáival. Mióta van neki ilyen cipője? Kérdezte a rendőr kásásra vált hangon,

s azt már nem is érzékelt, hogy a régi osztálytárs furcsán néz, csodálkozva bámul, végül azt mondja, hogy már tavasszal is abban járkált.

Hol járkált? Hol a francban járkált!?, kiabálta a rendőr, és megmarkolva rángatni kezdte a régi osztálytársa zubbonyát. Akkor már mindketten két lábon álltak, és egymás szemében látták, hogy valami rettenetesen fáj.

Sulyok Gabriella: Kis golgota

HÁRS JÓZSEF:

KÖVETNEK

Nem ismerek lehetetlenebb helyzetet, mint amikor utcán, közel a hátam mögött, jön felém valaki. Gyorsítsak, lassítsak, forduljak feléje? Súlyosbító körülmény, ha ismeretlen helyen, néptelen utcán és esti félhomályban történik. Nem valószínű, hogy ezt érzékelve, ne emelkedne a vérnyomásom.

Békés haladásom közben váratlanul eszembe jutott, hogy Bélát nagyon régen nem láttam, pedig volt idő, amikor szinte naponta összeszaladtunk. Valahol errefelé. Nevetve mondtuk egymásnak: legközelebb beülünk megünnepelni az eseményt. Béla, miért gondolkodok rá éppen most, s egyáltalán miért őrá! Ide jutva, már tudtam a választ. Igen, de ha ő lenne, már rég rám szólna: – hova ülünk be? Már ha ő lenne. De hiszen az osztály legjobbjá, akivel a kertjükben elemeztük soha el nem készülő regényemet, évekkel később már csak emlékezés maradt. Hiába próbáltuk lebeszélni elhatározásáról, mégis önként jelentkezett és a háború utolsó heteiben, feltört lábbal vonszolta magát a golyózápor kellős közepébe. Apja élete végéig re-ménykedett. Tőlem is kérdezte valamelyik lobogós májusi felvonuláson, nem tudok-e újabb hírt felőle? Szerettem volna, de honnan?

Béla... Nem is Béla. Imre volt az, akitől nem lehetett szabadulni. Egyszerűen nem ismerte... mondatai végén a pontot. Nem öccse volt Béla? Korai esteken, fekete ernyős lámpák gyenge irányfényénél álltunk meg a sarkon, hogy alaktalan sorok vonuljanak előttünk, távoli táboraikba. Akkor, ahogyan a bennem most felmerülő képet a valóságban néztem, nem gondoltam arra, ezeknek a lényeknek nincs magasságuk, csak éreztem a döbbenetet: ezek is emberek? És mentem, mihelyt szabaddá lett az út, barátaimmal a gazdag gyáros szép szőke lányainak udvarolni. Oszkár, Béla öccse nem kért másodsor a tortából. Ő mindig komolyabban viselkedett, mint mi. Pedig mi is homlokunk redőzve tanakodtunk a jövőnkön. Jól jött ilyenkor egy kis zongoraszó. A forgatható székek felénk fordulva kérdezte Pozsgai? Biztosan P-vel kezdődött a neve. Mit is válaszolhattunk mást, mint A szűz imáját.

P. érdeklődve figyelte hazafelé menet, amint nagyjából mindenkiről elmondtam, mi lesz belőlük háború után, kivéve egyet. Nem látom benne a jövőt. Oszkár, Béla öccsére céloztam.

– Rólam mit látsz előre? – kérdezte P., a vendéglátók zongorájára gondolva.

– Túléljük. Mi biztosan. Fogod te még zongorázni a szűz imáját!

Akár egy évtizednyi távolságból csodálkozott, hogyan éreztem rá, hogy akkor találkoztunk utoljára Vele.

– Nem találtam szavai mögött a jövő képeit – ismételtettem elmerengve.

A várost ért utolsó nagy bombatámadásban, a biztosnak hitt óvóhely mélyén feküdt holtan. Népes családjából, akik ott szorongtak, csak az ikreket találták élve az embermentők.

A szűz imája. Szívesen élveztük P.-től máskor is. Ha nem akartuk Imrét tovább hallgatni, kórusban kértük P.-t, szedje elő a szépen felcicomázott kottát (ahova jártunk, mindenütt megvolt). Csak, hogy nézhesse, hiszen rég tudta már betéve. Irigyeltem. Előző zongoratanárnóm, bár szerinte szalongiccs, de ha nem írtattak volna be a zeneiskolába (mégis csak bizonyítványt adnak), akkor talán hajlott volna rá, hogy megtanítsa. Így Tekla Badurzevska, a 18 éves lengyel lány 1856-ban komponált szer-

zeménye nem került be repertoáromba.(Örökéletű, legutóbb az interneten részesülhettem benne.)

Közben majdnem elfeledkeztem úticélomról, sőt néhány lépéssel túljutottam rajta. Meggondolatlanul hirtelen megfordultam.

– Bocsánat – morogta.

Válaszul önkéntelenül ugyanúgy mozogtak az ajkaim és a váratlanul nyíló ajtón gyorsan beléptem a házba. (Ezek szerint fentről észrevettek.)

Odabent halkán elmeséltem „a dolgot”. Megfagyott a levegő. Az óra végeztével a ház asszonya a nehéz függöny mögül nagy sóhaj után alaposan megfigyelte a környéket.

– Most mehetsz. Legközelebb pontosan gyere. Mert kulcsot nem adhatunk, de nem állhatunk mindig az ablaknál.

– Understood? .– hallatszott a kandalló mellől.

+ + +

Amint résnyire megnyíltak a határok, kiléptünk a friss levegőre. Nem voltunk ezzel egyedül. Csaba egész egyesületét rászervezte az egynapos buszkirándulásokra. Segítségére volt a bécsújhelyi testvéregyesület. Nem csoda, hogy egyik kirándulásunk céljául az osztrák város nagy becsben tartott emléktárgyának, a Mátyástól kapott úgynevezett Corvin-kehelynek megtekintését jelölte ki. Azoknak az éveknek az „illetékesei” nem szólhattak semmit sem. Ilyen történelmi sátor védelme alatt végigjártuk Burgenland egész területét, kolostoraival, templomaival együtt.

Ne hagyjuk említetlen azt sem, hogy Kismarton dómja előtt „meglepetésre” audienciát tartott számunkra özvegy herceg Esterházy Pálné, akit kislánykorában csak úgy, mint Ottrubay Melindát, a budapesti Operaház primabalerinájaként ünnepeltek, s aki még most is hatalmas vagyon birtokának ezer gondja közepette, a legjobb állapotban levőnek látszott, mikor kezét fogott egy néhai hitbizományi építésmérnök fiával. Én persze hátul álltam, Csaba persze előre hívott és persze magyarul bemutatott. Nekem ebből nem sok hasznom származott. Már akkor sem helyeselte mindenki. Később erre hivatkozva kértem, hogy a kastély eldugott helyén porosodó levéltárban családomra vonatkozó iratokba bepillant-hassak, de a két szúrágta levéltáros még arra is nehezen szánta el magát, hogy jelezze, melyik ajtó nyílik kifelé.

Viszont meg vagyok győződve, hogy Csaba ezt a „ziccet” sem ott, sem másutt nem hagyta kihasználatlanul. Nincs adatom arról, hogy megszervezte-e a találkozást. De a lehetőségét alaposan kiaknáztta, az biztos. Például az egyesületi évadot záró vacsorán, tanácsházi és bécsújhelyi vendégek jelenlétében.

+ + +

Ahogy nőtt az engedélyezett terület, az elkölthető zsebpénz, az idő és az alkalom száma, úgy szaporodtak a kirándulások, a többnapos utak megszervezői. Talán egy nem változott jó ideig: a rendelkezésre álló autóbuszok típusa és állapota. Örök időkre emlékezetes marad az a vállalati kirándulás északi szomszédjaink útjain, amiből én azonban már csak arra emlékezem, hogy egy megnézendő várhoz vezető emelkedőn a legalább harminc utasnak ki kellett szállnia a köhögve kínlódó járműből és

megtolni azt. Így jutottunk fel a célhoz, nagy hórukkok közepette. A velünk volt gyerekek jót szórakoztak rajta.

Kisebb-nagyobb nehézségekről természetesen lehetne akár oldalakon át beszélni, de ezek nem nyomták el a külföldre rácsodálkozás örömét.

De vajon mindenki azért ült be az autóbuszba, hogy élvezze az utazás örömét és csodálja a műemlékek sorát? Hallottam, buszon mesélték, tanúja voltam? Kies hazánk valamelyik konyhájában már rég megfőtt az a krumpli, amit Firenze egyik teréről szedett babérlevéllel ízesítettek. Hogyan bizonyítsam be eredetének igazságát? Ha olvastam volna, akkor legalább megmaradt, ha megmaradt az utókornak. Azt viszont sokan látták, amint nagyságos asszony kofferjából a szemfüles vámos előhúzogatta a tilosban vásárolt akármit. Mert persze erre sem emlékszem biztosan, pedig ott álltam a közelben, mikor hazaérkeztünk (helyette írhattam volna: „ott ültem a közelben, amikor közeledtünk a határsorompóhoz”). Ilyen előzmények után nyugodtan fogalmazhatom meg a következő felfedezésemet.

Nagy és veszedelmes útra vállalkoztunk, amikor befizettünk egy buszkörútra Erdélybe. A várható látnivalókról Mátyás Vilmos (Utazások Erdélyben, 1977) még nyomdászágú könyvéből készültünk. Miután elfoglaltuk a lista alapján ránk osztott helyünket, idegenvezetőnk fojtott hangon közölte velünk, hogy azt a könyvet sürgősen dugjuk el, mert a rövidesen felszálló román határőrök meglátják és elveszik. Egy példánya hogyhogy nem idegenvezetőnk kezében maradt, s abból olvasta a látnivalókról olvasnivalókat. Nekem jobb híján fennakadt a tekintetem a legeslegutolsó ülésre zötytyent férfiún. Először semmi különös, de nemsokára valami zavarót vettem észre rajta. Egy pillanatra sem nézett ki az Ikarus-méretű kis ablakon, hogy beazonosítsa a sofőrök felől érkező felvilágosításokat. Nem is aludt, csak nézett. Mégpedig – rövidesen rájöttem – minket, valamennyiünket, kitartóan nézett. Vacsorakor az egyik asztalársunk szinte csak saját meggyőzésére adta tovább: figyelnek. Mire hazaértünk fárasztóan érdekes utunkról, már mindenki az útitársunkat tárgyalta:– Pszt!Besúgó. És otthon elolvastuk a szennyes alól kiszabadult útikönyvet, hogy legalább utólag legyen fogalmunk arról, amit sorra-rendre megmutattak nekünk.

+++

Ahogy múlnak az évek, változik az öregedő ember magatartása általában az élőlényekkel szemben. Ifjú családapaként semmilyen félelmet sem éreztem, mikor egy Schneeberg környéki panzióban családostul alváshoz készülődve kopogásból erőteljes zörgetésre kellett szendergésemből éber állapotba zökkennem. Arra is pillanatok alatt rá kellett döbennem, hogy a fekete éjszakában a zaj a mi ajtónkon fokozódik. Nem mérlegeltem. Helyzetünk ecsetelése helyett (hogy ugyanis családom az egész napos mászkálás után a legmélyebb álmát alussza odabent), kiléptem a függőfolyosóra. Legalább négy fácántollas kalpagban végződő férfi nézett rám meglepődve. Nem én voltam a tulajdonos. Az egész ház üres. Mivel nem tudtam megmondani, hol lehetnek a háziak, sűrű bocsánatkérések között lehangoltan távoztak. Bátor voltam? Most kezdem igazán félni.

Sokat repültem, anélkül, hogy igazából félttem volna. Bennem az utazás izgalma foglalta el a rettegés helyét. De ha ma házunk felett átdübörög egy szúnyogirtó sárgaság, bizony összerезzenek s agyamban egymást kergetik az olvasott, vagy képen látott szerencsétlenségek. Tényleg hiányzott volna belőlem ez az állapot?

A bombázások idején a Templom utcában, az egyik Esterházy-palotában húzódtunk meg. Riadó esetén „Belenézni tilos!” feliratú füzetemmel felvonultam valamelyik terembe, s dolgoztam a nagy regényen. Nem voltam egyedül. A Budapestről menekült közellátási minisztérium államtitkára csak szellemként bolyongott falfehéren, mert ő sem félt. Már rég nem voltak Sopronban, már bent keresték a jobb helyeket a szovjet katonák, mikor én a szebbik ruhámban, csuklómon karórával elindultam világot látni. Láttam hegedülni nyitott ablakban ülő vörös csillagos hadfit, a Rákóczi utcában hosszú lángokkal égő házat, sürgölődő, oltani igyekvő emberekkel, feljutottam a Lövérékbe, ottan találkoztam a Boór-Mohácsy családi villában a rajtam csodálkozó ismerősökkel, de bajom nem lett és cseppet sem féltem. Csak talán utólag, amikor elmondták, mit tehettek volna velem. Ugyanakkor anyám naplója telis-tele van esetekkel, hogyan menekültem ész nélkül valami elől, amin öcsém csak nevetett, sőt alkalmas időben engem bosszantott vele. Csak egyet említek számtalan produkcióm közül: a fogorvos, kifogyván az ilyenkor szokásos elterelő hadműveletekből, feltornázta a széket a szükséges magasságba és kezébe vette a fogót, hirtelen elhatározással kiugrottam kezei közül és bögve-üvöltve kirohantam a Fásor utcából. Meg sem álltam Tisza István úti házunkig. Amikor végre saját magamtól szóhoz jutottam, világgá kiabáltam: – Becsapott, azt mondta csak megnézi! Anya többet oda ne vigyél.

Szintiszta félelem. Megerősítve azzal a szent meggyőződéssel, hogy létezik, aki meg tud szabadítani a Gonosztól. Csak kérni kell rá. Mert természetesen a hatalma megvan hozzá.

+ + +

Ebbe a jelenetbe amúgy istenigazából jól belegendolva fel kell fedeznem, hogy életem ezernyi zezuga egyszeriben megvilágosodna, ha elismerném, ahogy József Attila, hogy kisgyerekként még őszinte voltam. Legalább magammal szemben. Hiszen nincs nap, hogy ne félték valamitől. És hogy ne félt volna az államtitkár? Hiszen olyan volt mint fekete táblán a krétakör. Vagy ez csak most van így?

Micsoda sötét gondolatsort ébresztett bennem, mikor éjnek évadján valakik becsöngettek hozzám! Az összes kavargó lehetőség, mint hatóság. részeg szomszéd, távirat egy családtag haláláról eszembe jutott. Óriási zavarba jött az a fiatal rajzoló, aki másnap a hivatalban nevetve elmesélte, hogy társaságával mulatság után végigcsöngette a vendéglő közeli ház összes lakását a kaputelefonnak hála. Ez sikerült, de csak a munkahelyén derült ki, hogy abban a házban lakom. Ejnye, ejnye – mondta a főnök. Az én éjszakám ettől még nem lett utólag nyugodt. Úgy rémlik, hogy nem véglegesítették. A csíny semmiképpen sem javított a helyzetén.

Az egyik lakónak rövid ideig kutyája volt. Többször is láttam bentről, hogy végigszalad függőfolyosón. Borzongtam még a lehetőségtől is, hogy bejön. Szerencsémre gyűlésen mondták ki, hogy kutyát nem tarthatunk. Az ok: a sok kis gyerek és a higiénia, nem csak az én félelmem.

A nagy ház valamennyi kisebb-nagyobb zaja egyre ijeszítőbben hat rám. Össze-rezzenek a telefon minden megnyilvánulásától. A hangoskodás, az ajtócsapkodás, a vízcsap megeresztése „az idegeimre megy”. Mindig így volt ez? Az viszont biztos, hogy a legújabb furcsaságok régebben nem jelentkeztek: elsuhan valaki a konyhablak függönyén túl, a rossz balszemem könnyes látóterében, de a valóságban senki sincs. Ketten mozognak percekig ugyancsak bal felől, az ágyam mellett, ébredés után.

A két férfi egyike barna zakóban, a másik szürkében. Mire jobban megfigyelném, már eltűnnek.

A legújabb most történt (ez már ezotéria?): a futár háromnegyed tizenegykor meghozta a rendelt könyvet. Mentegetőztem, hogy nincs apróm. Már tudta és adta a visszajárót, holott a nekik erről szóló közlésemet az előbb akartam elküldeni, de csak az Internet illetékese jelezte, hogy nem továbbította, mert gyanúsnak találta. Felszabadítottam, közben szólt a kaputelefon. A futár érkezett. A jelenetet lásd az előbbi mondatokban. Ennek az ezoterikus zűrzavarnak és egyben írásomnak befejezése mi is lehetne? A Jelenés címen A csillagok ígézetében című pályázatomban megjelentetett tudósításom az álmovilágból úgy, ahogyan akkor lejegyeztem:

Jelenség (Jelenés?)

Ilyen még nem történt velem.

Ma hajnalban (2014. február 12-én 4 óra 50 perckor) elhatározás előtt kifordultam az ágyam szélére és – döntés helyett – a túloldali szekrényosorra néztem. Tulajdonképpen félálomból ébredve a sárga háttérben kisméretű, sötétbarna köpönyeges, csuklyája mögött arc nélküli nőalakot vettem észre. Bizonyára nekem szólt mezzé hangon. Csak annyit, azt tisztán, de hangsúlyozás nélkül: Hallottad? Sem erősen, sem gyengén, mozdulatlanul. Mielőtt még bármilyen hatást éreztem volna, az egész a pillanatnyi nyugalommal együtt visszahullott a korábbi zűrzavaros, álom nélküli állapotomba. Arra sem volt akkor késztetésem, hogy felkeljek és leírjam a jelenséget. Fölkeléskor jegyeztem be a vérnyomás mérése után (6,05: 123/59/63) az előjegyzési naptáramba. Kisvártatva már azt is kezdtem zavarosnak felfogni, mi volt az a szó, amit oly tisztán hallottam akkor. Most, gépeléskor, próbálok valami túlvilágian szorongó érzést hozzá illeszteni, de nem igen megy. A szóhoz pedig semmilyen előzményt, környezetet, célzást sem tudok kötni. Élesen elkülönül mindentől. (-14,32)

Nem létezik, hogy valamit ne kezdjek vele. P. azt mondja, hogy csak álom lehet. De amikor annyira elűt minden eddigi álmomtól! Az unikornis hang nélkül közeledett felém. (Kisgyerek koromban álmodtam, Lásd: Anyánk és mi. Pista álma XXXII. Tábla.) Általában tömegjelenetekbe tévedtem, ha szöveg talán volt is, nekem szóló felszólításra, különösen ilyen se előtte, se utána félére végképpen nem emlékszem. Hallottad? Mit hallottam! Kitől hallottam? Most kezdek borzongani.

Legutóbbi éjszakám zűrzavara inkább humor. Felrepültem és mindenkinek segítettem a kabátját valamiféle ruhatárba vinni. A környezetet kórház. Folyosók előtér, porta. A főorvos prémes felöltője. Valaki idegen kabátban akart távozni. Mi volt ebben a humor, nem tudom.

HEGYI FERENC

A CSEMPÉSZ AJÁNDÉKA

Idősebb Alexander Dumas ifjúkoráról írt könyvében olvastak jártak eszemben, miközben átballagtam a soproni Bécsi utca fekvőrendőrré ráfestett, ezáltal szintjéből kiemelt gyalogátjáróján — mint egy hídon — a robajló forgalmú úttest felett. Az író évtizedekkel később visszatérve szülővárosába, hiába kereste, kutatta az annak szélén a 19. század elején még ott zöldellő rétet a vizes árokkal, ahol gyermekként az időt múlatta, a helyén házak emelkedtek, ami volt, csak a képzeletében élt. Az, az édes, borongós érzés tolthette el, mint most engem? Örök komédia? Tény, a macskaköves, tehéncsorda járta, a hátán nyikorgó szekereket zötyögtető külvárosi utca már a múlté. Viszont a ház — torpanok meg előtte — ahol egykor éltem, még áll, és kívülről alig változott!

Belépve kapuján hirtelen elpárolog az elköltözésünk óta eltelt fél évszázad, tekintetem a múltat és a jelent fürkészi, a hosszú udvar végét, ahol néhány lépcső magasságában L alakú terasz terpeszkedik, melynek hosszabbik szára mentén helyezkedett el a mi lakásunk. Elkülönülve a többi lakótól, egész közel ahhoz a padlásfeljáróhoz, amelyen át — mint az utca számos házában — fel lehetett jutni a felettünk elterülő kertbe. Ez az elkülönülés csak részben volt igaz — jut eszembe — ugyanis a mi ajtónk és a padlásfeljáró között egy külön bejáratú, keskeny kis szoba húzódott meg, melyben hol lakott valaki, hol nem.

Bálint bácsi — suttogom magam elé, s megelőzve a kapualjban felbukkanó öregasszony kérdését, lassan kihátrálok a házból. Ugyan mit felelhetnék rá, mit keresek, kitesek itt? Egykori teraszunkat üvegfalak fedik, a kert helyén lakópark épült, azt a különc figurát, gyermekkorom Bálint bácsiját pedig, aligha ismerte. Tulajdonképpen én se nagyon — vallom be magamnak, a szemközti Szt. János-templom kopottas tömbjét vizslatva. Egyszerre csak ott volt a közelemben, apámmal beszélgetett a teraszon, furán mozgatta nagy orrát, barackot nyomott a fejemre. Kisgyerekként természetesnek vettem megjelenését körünkben, hiszen folyton ismeretlenekkel találkoztam, mikor hozzatartozóim elcipeltek a piacra, templomba, a Bécsi dombra, avagy kivíttek sétálni.

Sok-sok évvel később a moziban ülve, amint a híres francia színész, Bourvil megjelent a vásznon, fura érzés kerített hatalmába. Ezt az embert én láttam már testközelben! Arcát, mimikáját, mozdulatait... Lassan felderengett előttem az egykori szomszéd munkásruhás, színes micisapkát viselő figurája, vele a Rákosi éra hamisítatlan hangulata. Bár ez utóbbit én akkor túlzottan nem érzékeltem — idézem fel mindezt már a templom tövében —, de azért leszívargott valami hozzám, leginkább az óvatosság az idegenekkel szemben. De papám láthatóan megbízott Bálint bácsiban, mivel a teraszon ácsorogva nekihevülten politizáltak az esti órákban, így nekem sem voltak fenntartásaim, családtagként kezeltem. Ahogy nőtem, egyre többet sündörögtem körülöttük, hallgatva, amint Sztálint, Rákosit vagy úgy általában csak a komcsikat szidták. „Meglásd” — mondta apám — „az oroszok lekommunizálják az egész világot, és akkor fog összedűlni ez az egész!”

Azt hiszem, barátságuk alapja a fennálló rendszer iránti közös gyűlöletük, meg valahol lelkük mélyén a másik életmódja iránti nosztalgia lehetett — mivel mindenben különböztek. Apám törvénytisztelő, templomba járó, a napi robotba kissé belefásult, családcentrikus ember volt, beszélgetőtársa egyedülálló, szabad szellemű templom-

kerülő, ügyeskedő és börtönviselt. „Szegény, olyan, mint a kivert kutya” — legyintett anyám, mikor vasárnap a konyhában az asztalnál ülve, kanalazva a húslevest, szó esett Bálint bácsiról. „Csempészség miatt csukták le, nem lopott, rabolt” — magyarázta nekem apu, mert hallottam délelőtt ezt-azt az udvaron játszva. „Akármit csinált, jó összeköttetései lehetnek, ha nem utalták ki senkinek a lakását, míg bent csücsült” — szedte le előlünk a terítéket anyám. „Az csak egy lyuk, nem lakás, kinek kellett volna?” — replikázott papám. Erre anyu csak bosszúsan nevetett, én pedig, az általános iskola első osztályába készülõ komoly fiatalemberként eltûnõdtem a hallottakon.

Másnap, a borsóleves készítésének elõkészületei közben a borsõhüvelyeket bontogatva anyukám mellett, rákérdeztem, mi az a csempészség? „Hoznak, visznek titokban a határon át mindenféle árut, és jó pénzért eladják” — jött a válasz. Ezt hosszan latolgattam, de a nap eseményei — kibiceltem a rétestészta nyújtásánál, magoztam a cseresznyét, Tatyi barátommal fociztam az udvaron, ebédnél a cseresznyés rétes édes mámore, délután a kert fájának megmászása — kiverték a fejembõl. Ám este az ágyban, a sötétben újra ízeltettem a hallottakat. A határon át, titokban... A megszokott, távoli vonatzakatolás ezúttal furcsán hatott rám. Biztosra vettem, ott a messzeségben, ahol a mozdony dübörög, ott lopakodhat valahol Bálint bácsi is a micisapkájában és mészfoltos nadrágjában! Csak el ne kapják! Vagy már megtörtént? Hiszen egész nap nem láttam! Nyugtalanul forgolódtam. Reggel leintettek. „A szomszédunk rendszeren dolgozik a házkezelõsége, esze ágában sincs már csempészni. Ne törd felesleges dolgokon a fejed!”

Bizony, ha megfogadom tanácsukat, nyugodtabban éltem volna — mosolygok magam elé, lefelé ballagva a Sas tér irányába. Aztán gondolataim újra visszareppennek az idõben, mintegy filmen szemlélem egykori napjainkat. „Mindenféle árut? Honnan veszed ezt a butaságot? Csak ami nagyon értékes és kis helyen elfér, mint a tüzkõ, okos ember azzal vág neki a veszélyes útnak” — igazított helyre apám a fãskamrában, ügyesen kettészelve a tuskóra állított hasábot. Olyan hangon mondta mindezt, mint aki nagyon ismerõs ebben a témában. Hiába, mindent tud — néztem rá elismerõen.

Este a pattogó tûzû sparhelt mellett, a székre tett lavórban álltam, míg anyám gyors mozdulatokkal lecsutakolt. Fejemmel egy magasságban, a fali polcon díszes, fényes doboz pompázott, rajta fura alakok: kínaiak, vállukon kétágú mérleggel, növények közt sürgõlõdve. Miatta vártam, mikor jön el a mosdatás ideje, hiszen tudtam, ilyenkor megszemelelhetem újra közelrõl. Ha valami értékes, akkor ez biztos! Ezt kelene kicsempészniük — mutattam rá. Sokat érhet! „A tea, ami egykor benne volt, az igen. Az sokat érne, ha lenne! Ez csak egy bádogdoboz, fiacskám.” — nevetett mamám. „Olyat nálunk nem találsz, amit érdemes lenne messze elvinni.” Ezen elámultam, hiszen úgy véltem annyi mindenünk van. Még a kék színû vizespoharainkat sem? — kérdeztem. „Jól összetõrnéd õket árkon-bokron a sötétben” — kapott le választ a közben a magasból. Igazat kellett adnom neki, hiszen megtörtént ez világosban is.

Aztán meg ott van a sárkány, amirõl apu szokott néha-néha mesélni elalvás elõtt — gondoltam, már fekhelyemen heverve. Ki tudja, mikor bukkanna elõ, miközben csempészek? A fenevad fészket régebben kellõ messzeségben, az udvar közepe táján, ahol Bõsze néni lakott képzeltem el — semmi összefüggésbe nem hozva a házsártos öregasszonnyal, aki gyakorta leteremtett bennünket, ha Tatyival elõtte ricsajoztunk, és melleleg kis apanázsért Bálint bácsi szennyesét mosta. Most a sárkányt már a határ közelében húzódó erdõkbe telepítettem, és lassan kételkedni kezdtem a létezésében. Elég félelmetesnek tûnt magában a sötét rengeteg, a vadállataival. Megborzongtam,

elképzelve, amint ott lopakodom. Azután próbáltam elképzelni micisapkás, vicces grimaszokat vágó szomszédunkat, hátán nagy zsák tűzkövel, éjszaka a fák között. Nem ment. Talán csempész volta is csak olyan mese, mint a sárkányról szóló? Viszont bőrtönben ült miatta, ami félelmetesebb hely lehet, mint az iskola...

„Na, fiatalember, milyen a sulí? Csinos a tanító néni?” — kérdezte Bálint bácsi, rágyújtva a cigarettára, amivel apám megkínálta. Akkor már egy hete járhattam abba a klinkertéglás épületbe, ahol Magdi néni terelgetett bennünket a betűk, számok megismerése felé. Pirulva ismertem be: bizony csinos, és jó lába van! Nevettek zavaromon, s már ügyet sem vetettek rám, belemélyedtek, mint szokásosan, a politizálásba — ahogy nevezték beszélgetésüket. „Csak meg ne hallja őket valaki!” — sopánkodott mamám, mikor odabent elpanaszoltam neki, hogy mi miatt nem voltak kíváncsiak az iskolában velem történteke.

Akkor este apám jókedvűen jött be a teraszról. „Azt mondja a szomszéd” — fordult felém — „ha minden jól megy, karácsonyra igen szép ajándékot hoz neked a Jézuska!” „Te jó Ég! Elkezde megint, ezért látjuk itthon ritkábban mostanában?” — csapta össze kezét anyám. „Vigyázz, nehogy belekeverjen valamibe! Veszélyes ember!” „Badarság!” — morogta mérgesen papa.

Az iskola annyira lefoglalta a gondolataimat — emlékszem vissza, lecövekelve a Sas tér díszes kútjánál —, hogy nem sokat spekuláltam a hallottakon. Gyönyörűen sütött a nap, a karácsony még végtelenül messzinek tűnt. Kűszködtem a betűkkel, mondtam hangosan az egyszeregyet, mint a litániát. Már javában október lehetett, hiszen ott álldogáltam a teraszunkra kirakott teknőnk mellett, amely színültig tele volt a kertben frissen szedett dióval, mikor Bálint bácsi hangosan nevetve kifordult Bősze néni ajtaján, hóna alatt nagy csomag fehérneművel. „Te istentelen, megint nem fész a bőrdöbe!” — kiabálta utána az öregasszony. Szomszédunk öltönyben volt és hajadonfőtt. Elámultam, mert egyszer, ha láttam így, húsvétkor, vagy pünkösdkor, most viszont hétköznap délután volt. Észrevehette csodálkozásom, mert odaérve mellém, megsimította fejemet. „A nénikhez szépen felöltözve kell menni” — mosolygott rám. Aztán, mielőtt belépett volna szobájába, még visszaszólt. „Ha jól imádkozol, akkor igen gazdag karácsonyod lesz!”

Odabent boldogan meséltem el mit hallottam, és rögtön találgatni kezdtem, vajon milyen az, mikor gazdag a karácsony. Nagyobb fenyőfát hoznak az angyalok? Több lesz rajt a habcsók, amit nagyon szeretek? Vagy talán kapok egy olyan pedállal hajtható piros autót, amit a népbolt bejáratánál láttam múltkor? Ez az ötlet nagyon megtetszett. Biztos piros autót fog hozni a Jézuska — jelentettem ki magabiztosan. „Akkor meg kell neki írnod szépen levélben, mit kérsz tőle ajándékba!” — mondta pedagógusnak készülő nővérem, sikeresen kedvemet szegve, mert az írással még hadilábon álltam.

November vége felé, azonban kezdtem bízni a levél megszületésében. Már folyékonyan olvastam és — bár rondán —, de írtam. Többszöri nekifutásra egy kitépelt füzetlapon: „Kedves Jézuska! Mennyország” címzés után, ott sorjázta kívánságaim, a biztonság kedvéért a végén szép nagy betűkkel aláírva. Apukám csak hümmögött, mikor megmutattam neki. „Rossz kedve van, mert a Bálint bácsid mostanában eljár hazulról, és nem tud vele beszélgetni a világ dolgairól” — vigasztalt anyu, miután nagyon megdicsérte művemet.

Mikor legközelebb találkoztam közvetlen szomszédunkkal — mint érintettek — azonnal elújságoltam neki: már megírtam Jézuskának a kívánságaimat! Ezúttal szokásos öltözékében volt, nyilván munkából jöhetett. Meghökent, majd tréfásan

megmozgatta nagy orrát. „Kérdés, imádkozol-e rendesen? Mert azon múlik minden!” — nézett rám tettetett komolysággal. Én azonban, átérezve a tét súlyát, nem vettem tréfára, hanem részletesen előadtam, hogy első áldozásra készülök, ráadásul ministrálok a Szt. János templomban — jelezve, részemről mindent megtettem az ügy érdekében. „Nagyon derék” — simította meg fejemet — „azért a nagy igyekezetbe, nehogy beállj csuhásnak! Akkor soha nem járhatsz ilyen koszos göncökbe” — bökött nevetve magára.

Most akkor lesz piros autó a karácsonyfa alatt, vagy sem? — néztem utána elbizonytalanodva. Szüleim a vállukat vonogatták, nem oszlatták el kétségeimet. Az iskolában Téalapós dalokat énekelünk, otthon megjött a Mikulás. A cukorkáknál, csokoládénak mondott mázzal bevont nápolyiknál is édesebb volt, hogy kézzelfogható közelségbe ért az első iskolai szünetem. Apám a faskamrában fűrt, faragott, csak úgy zengett a padlástér alja, de hiába próbálkoztam, nem engedett a közelébe. „Veszélyes, szikrák repkednek, meg szilánkok, megsérülhetnél” — magyarázta.

Éreztem, más lehet a dolog mögött — dőlök neki kissé a kútnak. Néha megorrontjuk az egymástól távol álló tények közötti rejtett összefüggéseket. Egyfelől hittem, az angyalka hozza karácsony estéjén ajándékaimat; másfelől sejtettem, valahogy szüleim, meg Bálint bácsi is benne vannak ebben. Apám szokatlan titkolódzását úgyszintén a közelgő ünnep előkészületének tudtam be, ezért hihetetlenül kíváncsi lettem. Mikor senki sem láthatta, odaoldalogtam a faskamránkhoz, de meglepetésemre, csukva volt! Próbálkoztam még néhányszor, ám sosem találtam nyitva, ha igen, akkor papám tevékenykedett bent valamit, és elhessentett. Bálint bácsi meg egyszerűen eltűnt, pedig igen szerettem volna konkrétan rákérdezni, megegyezett-e végre az égiekkel az ajándékomról. A végén már gondolataim az iskolapadban is e két talány körül jártak — szegény Magdi néni bosszúságára.

A továbbiak jó részét csak mások elmondásából ismerem. Apu akkor délutános volt — idézem fel a történetet — és jóval este tíz után érkezett haza. Ahogy belépett a kapun, ketten fogták közre, revolvert nyomtak az oldalába! Megmotozták, elvették személyi igazolványát, aztán morogva elengedték, de szigorúan megtiltották, hogy bárkinek szóljon ottlétükről. Anyámnak azért elmondhatta, mert félálomban hallani véltem szörnyülködését.

Másnap délutánra számomra is kikerekedett az éjszakai dráma, méghozzá Bösze néni előadásában. A melléte lakó Horváthné — kinek épp a szoknyája mellett lábatlankodtam — világosította fel az eseményekről: „Szóltak neki a haverjai, tűnjön el gyorsan, mert jönnek érte! Tegnap délután épp csak beköszönt, megölelt — majd üzenek kintről, ígérte — és elrohant. Sajnáltam persze, de mégis megnyugodtam, jobb helyen lesz a túloldalon az osztrákoknál. Este meg hallom az ablakon át — kicsit nyitva hagyom a levegő miatt — amint feltartóztatják Hegyi urat a kapunál! Hánytam magamra a keresztet, és hálát adtam Istennek, amiért a Bálint időben elszelelt. Már majdnem elaludtam, mikor újabb nesz a kapualj felől! Füleltem. A Bálint hangja, meg a nyomozóké! A szívverésem elállt, hogy került ide az a marha?” Hatásszünetet tartott, mi ketten meg se mukkantunk. „Mégis csak a rokonom, utána eredtem a dolognak” — folytatta. „Természetesen amiatt a kurva, miatt járta meg, akit az ősszel szedett fel!” Horváth néni élénk hümmögéssel próbálta figyelmeztetni jelenlétemre. „Odament hozzá elbúcsúzni, közben ittak, aztán megint — szeme felém villant — búcsúzkodtak, gondolom. A végére szegény unokaöcsém, aki ritkán él szesszel, teljesen berúgott, és elfelejtette, hogy nem szabad hazajönnie! Most megint becsukják.”

Míg a két asszony egymás szavába vágva értékelte az eseményeket, én eloldalogtam mellőlük azon tűnődve, lesz-e hatása mindennek az ígért gazdag karácsonyra? Anyám megsimogatta fejem, „ha semmi panasz nem lesz rád, eljön hozzád az anyyalka szegény Bálint bácsi nélkül is” — és lelkekre kötötte, az iskolában ne beszéljek a történetekről.

Otthon annál több szó esett arról az estéről. Anyu túlozta a veszélyt, ami apámat fenyegette: „egy rossz mozdulat és véged”; papi kisebbitette: „igazoltattak, ennyi az egész.” Majd szomszédunk sorsán sajnálkoztak, latolgatták mennyit kaphat visszaesőként — és megvitatták mindezt újra meg újra, felvetve néha, lesz-e ennek valamilyen következménye rájuk nézve? Aztán leesett a hó, utat kellett vágni benne udvaron, utcán, beköszöntött a szünet, hátán hozva az ünnepet, és mindez kiséperte időlegesen a kínos eset emlékét fejünkben.

Szenteste, mikor csengettyűszóra végre beléphettem a szobába, káprázatosan égtek a gyertyák a gyönyörűen feldíszített karácsonyfán. Se nagyobb, se kisebb nem volt, mint tavaly, és előtte néhány csillogó papírba burkolt ajándék hevert a padlón. Aztán teli tüdőből fújtuk a karácsonyi dalokat, összeöleleztünk, és utána mindenki kereshette, mit hozott neki a Jézuska? A csomagok között egyetlen olyant sem láttam, ami magában foglalhatott volna egy piros, pedállal hajtható autót. Ímmel-ámmal lehajoltam az egyik doboz formájához, mikor apám látványosan a homlokára csapott. „Majd elfelejtettem, amit énrám bízott az anyyalka” — kiáltott fel. Kivágtázott, és hóna alatt egy szánkóval tért vissza! Büszkén tette le elé. Feketére festett, megfelelő formára hajlított, összehegesztett acélszalakból készült a váza, melynek egy részét szépen lakkozott, egyenként odacsavazott falapocskák borították, ülőhely gyanánt. „Tessék, ez a te ajándékom!” Ahogy néztem, csalódottságom lassan örömmé változott — végül boldogan ugrottam a nyakába. Ki tudna autózni ekkora hóban?

Csak utólagosan gondolom, hogy mindenkinek nagy kő esett le ettől a szívééről? — méházok magamban, még mindig a kútnál, amely mellől egykor a város felé berepülő, röpcédulát szóró angol gépeket figyeltük suliból jövet. Tény, a szánkóm elnyűhetetlennek bizonyult, hosszú évekig teleim főszereplője lett, ahogy a többi évszaknak a futball-labda. Gyerekként Puskásnak, Kocsisnak képzelve magamat kergettem a bőrt, hiszen az Aranycsapat éveit éltük. Meccseiket Bösze néni csak a Kossuth adó fogására képes néprádióján, Szepesi hangján hallgattuk, néha megemlékezve szegény Bálintról, aki ki tudja meddig fog csücsülni a hűvösön?

Valószínűleg sokáig bent marasztalták volna — indulok végre tovább —, ha közbe nem jönnek azok a politikai változások, melyekről annyit fantáziált teraszunkon. Kitért a forradalom, alaposan felforgatva napjainkat. Előbb nővérem udvarlója jelent meg váratlanul. Egyenesen Pestről érkezett olyan motorbiciklin, melynek tanksapkáját koszos rongycsomó helyettesítette. Szavaiban egyszerre volt lelkesedés és levertség. Hívta testvéretem, menjen vele. Hiába (engem meg nem kérdezett!), így egyedül robogott el megviselt motorján a szabad világ felé. Aztán meg beállított Bálint bácsi! Nagyon sietett, mint aki be akarja hozni az elvesztegetett időt. Megölelték egymást apámmal, kihúzódtak szokott helyükre, a teraszra — a keskeny kis szobát kiutalták már egy magányos nőnek. Szokatlanul halkán beszélgetek, így semmit sem értettem belőle, hiába hegyeztem füleimet az ajtónkba állva, ráadásul később bementek együtt a padlástérbe.

Vörös hajú, mókás kinézetű egykori szomszédunkat akkor láttam utoljára, mikor távozása előtt beköszönt hozzánk. „Igen jól megvoltunk itt együtt, Isten velük, vigyáz-

zának magukra, én indulok Svájcba késedelem nélkül — viccesen grimaszolt — remélem, még ma.” Bősze nénitől megtudtuk, szerencsésen megérkezett. „Szerintem ott sem lesz nyugta, csempészésre csábítja majd a sok határ, meg a könnyű pénz” — jegyezte meg befejezéskeppen. Apám rosszállóan dörmögött, és mikor visszatértünk lakásunkba, behozott egy koszos rongycsomót, letette elénk a konyhaköre. Amint szétbontotta, csillogó érmék sokaságát pillantottuk meg! Mellé guggolva percekig turkáltunk köztük ámulva, mert volt ott minden: római, Árpád-kori pénzek tömege, Monarchia korabeli súlyos, tenyérnyi ezüst emlékérmék, ezüst ötpengősök. Káprázott tőle a szemünk. „A Bálint ajándéka. Mivel sikeresen kiérkezett Svájcba, mindez a miénk” — mondta ünnepélyesen a fejünk felett. „Majd lecsuknak, ha megtalálják nálad! Ki tudja, miként szerezte?” — jött rá mellőlem kevésbé fennkölt hangon a válasz. Erre papi dühösen összecsomagolta, és morogva visszavitte kincseit, hiába szerettem volna még nézegetni. Anyám vizes ruhával feltörölte utána a kövezetet. Hosszú ideig szó sem esett köztük az ajándékról. A forradalom leverésének torokszorító hírei, megélt eseményei elterelték róla a figyelmet.

Lám, a Szt. János templom restaurálásáról szóló előadás miatt jöttem ismét erre a tájra, és az új ismeretek fontolgatása helyett, saját múltamban kutakodom. De mi lett a „kincsünkkel”? — állok meg pillanatra a Szentlélek utca lejtőjén. Beteljesedett rajta a mondás: „ebül jött jószág, ebül vész.” Már egyetemre jártam, mikor a kitört ezüstműgyűjtési láz hatására szüleim eladták az egész gyűjteményt, súlyra! Nehéz idők jártak, kellett a pénz a továbblépéshez, mivel nővéremék hozzánk költöztek, jött a gyerek, a szomszéd kis szobát pedig, nem utalta ki számukra a városi tanács. Mikor szünetben hazamentem, büszkén mesélték, mennyit kaptak az érmékért. Rontsam el az örömeiket? Évekkel később osztottam csak meg velük az éremgyűjtő évfolyamtársamtól szerzett tudást — lássák, mit potyáztak el. Akkor beszélünk családi körben Bálint bácsiról utoljára.

G. Nagy László: *Vers (Cím nélkül.)*

LEVENDULA, ÁPRILISBAN

Az agg Plumputy Károlyt nevezték már pocakos úrnak, félholdasnak, Karcsi bácsinak, de mostanában, ami az elmúlt negyvenkét évet illeti, inkább csak úgy hívják, hogy az Ámpás. Tábláján, amely ki tudja, miért, ferde, ennyi áll: ámpa készítő mester megrendelést felvesz.

Olykor egy szegény idős asszony, akinek hosszú, tisztességes élet után sem telik új csillárra, vagy egy régi vágású úr, aki csak a hasonszőrű mesteremberekben bízik, még mindig elszalajt valami fiút az Ámpásért.

A fiú tényleg szalad. Felszabja az ajtót, vadul csilingel a rézcseggő a fakeret felett, megreccsen a parketta, Károly szöszmötöl egy pillanatig, majd felnéz az éppen javított lámpából.

– Ugyan mi lelt, fiam? Ellopták a levegődet? – kérdezi, és lejjebb tolja a félhold-szemüvegét az orrán. Ugye, mert félholdas is Plumputy Károly. A fiút nem ismeri. Senkit sem ismer. Mert nem lát el odáig.

– Áhm phás bhá bhá csi, jhó na pot! – lihegi a fiú, miközben a ruhája ujjába törli a homlokát.

– No gyere, ülj le ide, én meg körülnézek – tolja a fiú alá a kissámlit, odacsoszog az ajtóhoz, döcögve kitarja. Kidugja rajta ősz fejét, a szél beleborzol gondosan fésült szakállába. Elnéz jobbra, csak egy macskát lát, ahogy a tejeskocsi körül somfordál. Balra egy apró néni megy át az úton, rendíthetetlenül. Fekete ruhájából nem látszik ki a keze, amivel botjára támaszkodik. Rá se bagózik Károlyra tulajdonképpen. Károly még szokása szerint beleszipant a reggeli levegőbe, amolyan lopott módon, hiszen ilyet nem csinálnak régi vágású mesteremberek, ugyebár.

Ma reggel nem csak a halárus szagát hozza erre a szél. Szokatlan. Újra beleszago. Levendula, áprilisban. Hmm, különös. Aztán fejét csóválja, visszafordul, és megáll a fiú előtt.

– Komám, ahogy láttam, a tatár nem kergetett idáig. Akkor mi ez a sietség? – kérdezi, na, de nem igazi szigorról, mert már gondolkodik, maradt-e még a szomszéd Róza néni csipkeszörpjéből.

– Ámpás bácsi, kérem szépen, engem Meczkó néni küldött. Mert hát, tudja, az úgy kezdődött, hogy amikor szellőztetés közben a Meczkó néni macskája... – mondja a fiú, mintha jegyre mondaná.

Plumputy Károly közben eltűnik hátul, a csipkeszörpért, persze. A fiú megkukul hirtelen, magára hagyták. Az Ámpás szódát tölt, lefröcsköli a kötényét, olyan hűsítő érzés a hideg szóda a mellkason. A csipkeszörpben kering a rost, milyen régen nem keverte fel senki.

– Mit is mondtál, ki szalajtott? – topog előre, kezében a pirosan zizegő szörp. Átnyújtja a fiúnak, az égen közben báránnyelűk gyűlnek, beér a fény a műhelybe, sárga tőle a padló. Áprilisban.

– Köszönöm, Ámpásbácsi. Szóval, a macska, meg a szellőztetés, tetszik tudni, amikor Meczkó néni...

Meczkó! Meczkó néni! Nyílik nagyra Károly szürkére öregedett szeme. De nem szól, kitolja a fiú mellé a magasabb stokedlit, helyet foglal. Őlébe ejti a kezét, és a fiúra figyel, mert az megint elhallgatott.

– Mondjad fiam, figyelek – néz rá. Szeplős az arca, cirmos a szeme. A haja szé-
nakazal, néhol szőke, máshol vörös. Levendula illata van, de lehet, hogy csak nafta-
lin az.

– Meczkó néni kinyitotta az ablakot, hogy szellőztessen. Nem lehet tudni, hogy
a huzat volt-e vagy a macska, de a csillár megszenvedte a dolgot. Nem is világít most
mindenhol, el kell jönnie, kérem, Ámpás bácsi, meg kell azt javítani.

– Ennyire sürgős? – kérdi felhúzott szemöldökkel.

– Igen, kérem, Meczkó néni mindenképpen ragaszkodna hozzá, hogy mielőbb
– hadar a fiú.

– Luminszky nem vállalta el? Én már rég nem megyek házhoz – mondja
Károly.

– A néni nem is akarta őt, egyből magáért küldött – válaszol. Károly nem néz rá,
nagyokat szuszog, a kirakathoz sétál.

Csend van. Bárányfelhők, levendula illat. Piros szörp, sárga fény. Meczkó néni
meg a szellőztetés. Mert Meczkó néni sosem bírt a széllal. Károly kifelé néz, a fel-
hőkre.

– Téged hogy hívnak, fiam? – kérdezi.

– Engem is Meczkónak, Ámpásbácsi – áll fel vigyázzba, – Meczkó Lőrincnek.

– A bácsikád után? – fordul felé. Csikordul a foga, de nem veszi észre.

– Igen, tetszett ismerni? – vidul fel a fiú.

Károly pislog néhányat, megdörzsöli az orra hegyét. Aztán nagy levegőt vesz.
Ilyen fiatal emberek még úgyszemint értik az ilyesmit.

– Futólag. És mondd, hogy van a bácsi? – kérdezi, miközben másodszor is köté-
nyébe törli egyébként is makulátlanul tiszta félholdszemüveget. De a fiú szája most
lekonyul, cipője orrával a parkettát piszkálja.

– Nincs már köztünk, Ámpásbácsi, lassan egy éve – mormog.

Fogyott a szörp, fehéredik a fény. Károly csak nem akar visszaülni a fiú mellé.
Most a körmét piszkálja, pedig ott sincs semmi. Közlebb megy, egyenes kézzel szo-
rítja meg a fiú vállát. Persze, csak úgy képzeletben.

– Részvétem, fiam.

Újra csend.

Harangoznak valahol, a szomszéd utca villamosától megremegnek a csillárok.
Lőrinc figyelni őket, elmosolyodik.

– Ámpás bácsit miért nem lámpásnak hívják, mint Luminszky-t? – ezt már úgy,
hogy kalimpál a lábával közben.

Plumputy felmordul, becsoszog az asztala mögé, háttal Lőrincnek. Előszed vala-
mit, ami régen kész van, mégsem jött érte senki. Nekiáll, szétszereli. Most nehéz, pedig
negyvenkét éve megy már.

A fiú kér még szörpöt, Károly a polc felé biccent. Lőrinc is lefröcsköli magát
szódával. Jó érzés.

– Mikor költözött haza a nénikéd? – kérdezi az Ámpás. Nem vesz hozzá leve-
gőt.

– Alig egy hete, még annyi sincs. Ismerte őt is? – néz fel rá a fiú, piros bajusz
szörpből. Illik a vöröshöz, a szőkéhez is a hajában. Ez a két szín nem Meczkó-vonás,
a mézszem és a szeplő sem az. Most Károly is mosolyog.

Halkan leteszi a fogót. Összeborzolja a szakállát, de hát ugye kit zavar ez. Újra
kifelé fordul, felhőkig ezúttal nem lát, az üveget bámulja. Felcsillan a szeme.

Levendula illat, vörös, szőke, áprilisban. A fény újra sárga.
– Mondd meg a nénikédnek, hogy az L-betűmért cserébe megjavítom a csillár-
ját. De csak ha ő maga hozza vissza.

Büki Attila: Nyári virágok

KOVÁCS GYÖRGY

KÓRHÁZI KAPRICCSÓ

/ első tanka /

Halálmuslincák
rajzanak neonfényben
júniusi ég
gomolygó álomkertje
mozdul a hámló falon

— Kovács Úr! Maga csak üdögeljen oszt vérezgessen! — mondta az ápoló személyzet nőnemű tagja, s Kovács Úr csak üdögelt a kis széken az ágya végiben és vérezgetett.

Már a második vesetál is teli lett vérezgetésével, s ő továbbra is, mintegy rutin-szerűen köpködte ki a tüdejében fölgyülemelő vért, minden különösebb érzelem, fájdalom, vagy veszélyérzet nélkül, csak úgy, mintha ennek az éjszakába nyúló estének ez lenne a rendje, akár egy koncertnek valami templomban, félájult angyalkák semmibe kapaszkodó kezétől irányítottan.

Azt az egyet homályosan érezte, hogy reggelig nem fog tudni vérezgetni, mert lassan elfogy a vérezgetni való anyag. Azt is csak homályosan érezte, hogy nem most fog meghalni, ez csak fricskája a sorsnak, paródiája az elmúlásnak.

Valójában rejtett feltűnési viszketegségének megvalósulása, amolyan jutalomjáték, melynek szerves része a helyszín: egy lepukkant kórház még lepukkantabb kórterme, ahol az előadónak tulajdonképpen semmi keresnivalója sincsen, csak mert máshol nem volt hely, hát azért került oda.

Itt mutatta be produkcióját Kovács Úr órák óta, a közönség biztatását nélkülözve, mert alapjában véve igen szerény mondanivalójú, repetitív elemekkel tarkított előadást produkált.

A közönség öt fizető nézőből állt: egy fogatlanul s hozzá még székelty tájszó-lásban hablatyoló vidám természetű atyafiból, egy csöndes, ugyancsak véletlenül oda keveredett sztómás (tasakba kakiló) szomszédból, egy szívkatétértől rettegő bosszantóan fiatal és sokhajú úrból, egy mindenén átesett, meztelenül járkáló pocakos egyénből, s egy haza készülő férfiúból, ki egész gyógyintézményi múltját igyekezett meg nem történtenek tekinteni.

Ezek után érthető, amiért egyes nagyobb természetű véröklendezéseit nem kísérte harsány „Ollé!” kiáltás, inkább csöndes morgolódás, hogy közeledvén az éjfél, még mindig ez az egyetlen szórakozásuk.

Az éjszakás nővér ókor-ókor betévedt az arénába, kicserélte a vérrel telt vesetálat, föltett a fogaásra egy újabb adag vérplazmát, vagy valami mást, legyen az ő titka, hogy mit. Egyik ilyen vizitáció alkalmával Kovács Úr megjegyezte:

- Kedveském, nem hiszem, hogy reggelig bírni fogom, talán szólni kéne valakinek! - majd odafordult a közönségéhez:

- Látjátok mi történik, ha valami lesz velem hajnalig, majd tanúskodtok.

Nem volt ez fenyegetés, csak a világtörténelem e kicsiny epizódjának összefoglalása, mit is a nőnemű szakápoló személy valahogyan felfogott, s intézkedett.

Jött az ügyeletes orvos, aki belgyógyász lévén nem sokat tehetett (jobbra el), majd kis idő múltán megjelent a mellkassebész (jobbról ketten be), majd ismét el, majd ismét be a mellkassebész, aki följánlotta a helyzet kínálta lehetőségeket:

- Na, Kovács Úr! Vagy most rögtön megoperálok, vagy meghal.

- Doktor Úr, túltárgyaltuk! — válaszolta Kovács Úr, s helyet foglalt a kerekesszékekben, mely már röpítette, ha nem is egy szebb, de talán kevésbé véres jövő felé.

A kerekesszék akár egy lokomotív, zakatolva száguldott végtelen folyosók működőlapburkolatán, csengő hangú liftangyalok szárnyán szállt egyik emeletről a másikra, egészen a műtő előszobájáig.

Határozott és erős kezek emelték magasba Kovács Urat, majd letették. Kedves hangú altatóorvos próbált meg információkat kicsikarni belőle, habzó szájára függesztve tekintetét, hogy talán megért motyogásából valamit.

Megtörölték véres kezét, s alárajzolt valamit a papírra, mely lehetővé tette tehetlenné tételét. Próbálta volna mondani, hogy pisálnia kell, de már döfködtek belé avatott kezek a katétert, hát ez a gond is megoldódott.

Hip-hopp, már a műtőlámpa alatt volt, s mielőtt teljesen leszíjazták volna, oldalra pillantott: látta a mellkassebészt, ahogyan kezeit tördelve föl s alá járkal, mint virtuóz muzsikus, mielőtt a rivaldafény elzárná előle a világot, beszorítva-kényszerítve őt megismételhetetlen valóságába.

Valamit még kérdeztek tőle, de mielőtt válaszolhatott volna, lekapcsolták a villanyt...

Ébredése lassan indult, az éjszaka történéseinek emléke csak halványan derengett.

Feje fölött valaki, vagy valami rendezte az időt, régi falióra ketyegését idéző ping-ping-ping szólammal, majd időnként szisszenő hang, s egy erős kéz szorítása a karján, azután erőlködő köhögés karnyújtásnyira tőle. Otthonos hangok, illatok lengtek körül, mintha már régóta ebben a monoton ritmusú világban élne.

A mennyezetet nézte, a hámló festékre mázolt újabb rétegek rajzolta képeket, mint a júniusi ég felhőiben gomolygó alakokat, ha a réten hanyatt fekve elmerült bennük. Muslicák rajzoltak a neonsövegek alól, egyre sötétebbé téve a teret, az ablakkeret lefolyni látszott a könyöklőig, majd szilárd testet öltött újra, de ugyanezt a misztikus táncot járta az életerét leeresztő műanyag függöny is.

Béke, megszokottság, otthonosság.

Az infúzió csöve végtelenbe vész, mégis látni a kicsiny hengeres tartály alatt a csöppeket, melyek harmóniára kelnek a ping-ping-ping hangokkal.

Mindig is itt élt, soha egy tapodtat sem lépett be más világokba, mert hiszen ez, s csak ez volt az övé. Öröm töltötte el, hogy végre, végre hazatalált.

Tudomásul vette, — mit tudomásul vette, szinte kiugrott a bőréből —, hogy ezt a dolgot rendesen megoldotta, még ha nem is a maga szorgalma, tehetsége által, hanem

egy idegen ember, egy mellkassebész igen hathatós közreműködésével. Emlékezett rá, hogy amikor egy kicsit elállt a vérzés, s kiszökött a kórteremből amolyan felvonás közti szünetben dolgát végezni, még sétált is egyet a folyosón nagyokat sóhajtván: „egy frászt fogok én ezeknek meghalni!” Na! Meghalt, vagy sem? Háhá! Még szép, hogy nem halt meg! Minden csak elhatározás kérdése.

Az is csak az ő döntésén múlik, fölemeli-e a bal kezét, vagy sem. Valami azt súgta, hogy a kísérlet nem fog sikerülni, hát maradjon csak ott, ha olyan jól elvan mellette.

Az is fölmerült benne, vajon az övé e egyáltalán? Ujjait próbálgatva úgy tűnt: az övé. Amint ennek a kérdésnek sikeresen utánajárt, sorra vette volna a testrészeit, csak úgy, a biztonság kedvéért (a sebész nem lacafacázik, ami útját állja, azt levágja), de közben elaludt, régi megszokott sötétségébe merülve.

Miért zakatolnak a kórházi talicskák! Őrjítő! Tolnak rajta mindenfélét: ennivalót és ürüléket, gyógyszert és válogatott kínzóeszközöket, csipeszt, csövet, fecskendőt miegyebet, de mindig és mindig za-kat-akata-tokolva, sosem csak úgy rendesen hozzák-viszik, mint pincér a tálcat, hanem megadják a módját, s ha eddig nem tojtál be, most biztosan be fogsz.

De csak a reggelit hozták, mely Kovács Úr számára elérhetetlen volt, mert műfogsorát vérével együtt kiköpte, s most nem tudni hol van. És akkor...és akkor odajött hozzá egy mosolygós, szőke Tündér, s csak úgy egyszerűen! Csak úgy, kérés nélkül! Mondhatni magától föltette a kérdést: —

Segíthetek valamiben? Mondotta volt egy kórház intenzív osztályán, ahol azt se tudja a szerencsétlen nővérke, hova kapjon. “Segíthetek?”

Kovács Úr szeme fölesillant, mint led a műszerfalon, s elmotyorgta, mi a gondja, hogy az ő fogsora fene tudja merre rág, s kinek a szájában. A Tündér föl kacagott, nevetésének buborékjai szálltak, s boldogan pukkadoztak. Alig pár perc múlva sikerült kiöblíteni a száját, s betenni megtisztított fogsorát. Hálásan megszorította a szőke Tündér kezét, evett valamit, majd az erőfeszítéstől gyötörtén hanyatt vágta magát, nézte a plafon muslicáit, a lassan folydogáló ablakkeretet, majd miután így meggyőződött a világ állandóságáról: elaludt.

Nem tudta milyen nap van, azt se, mely napszak, csak amikor a szomszédban egy női hangot halott, akkor hasított belé a felismerés, hogy ébren van, s azt is tudta, ezt a helyet teljes szívből szereti. Nem a hatodik érzékével érezte, hanem teljesen és pontosan TUDTA: ez egy formázható és folyamatosan formálódó világ, állandóan változó résztvevőkkel, akik megtöltik élettel: hangokkal, szagokkal, emlékezet-tel. Ha még az ő emlékeivel telt volna meg ez a tér, de nem! Sok száz, talán ezer nemlétből létre tért lélek emléke, tapasztalata sajgott ebben a szobában, s ha valóban odafigyelt, akkor hallhatta, tapasztalhatta, elmerülhetett benne, mint valami folyóban. Ez a folyó beszédes, ugyanakkor nyugalmas, mint a magzatvíz, amely megtart, előkészít egy újabb világra, valójában nem folyik sehová, hanem... mint mikor a fürdőkádban

a víz alatt hanyatt fekve kinyitod a szemedet, s látod is, meg nem is, ami fölötted van, hát ilyesmivel telik meg a tér az elmúlás közelségétől.

A szenvedés magától értetődő, nem érdemes küzdeni ellene. Az ajtó mellet valaki, aki ezt nem így gondolta, káromkodik, tépi ki magából a csöveket-drótokat, felül és liheg. Győzött! — gondolja a nyomorult, de éppen Kovács Úr hívja a nővért, aki meg a segítőt, így hiába vívta meg győzedelmesen a neki szánt harcot: lekötözték és annyi.

Kovács Úrnak ezek után már csak a ping-ping-ping zenegéppel volt gondja, mert azt arra találták ki, hogy ha valami baj van, akkor tudjon róla az ápoló személyzet, de nem arra, hogy ő ne tudjon aludni. Mindent meg lehet oldani...drága Tündére kikapcsolta a zenegépét, nem is kellett könyörögni, csak panaszkodni. Erre kikapcsolta.

Különös bája volt ennek a helynek: műanyag leplekkel szeparékat alakítottak ki az ágyak körül, így téve a kényszerből koedukálttá tett teret valahogyan mégis intímebbé, személyre szabottá. A dolog természetéből adódóan néhol itt, néhol ott nyitották meg a függönyt, s alkalmanként szándék nélkül nyitva felejtették, s így a színjáték más és más jelenetébe nyert bepillantást a leáncolt lélek. A leáncolás nem csak képletes, mert aki ide került, annak legalább kettő cső jött ki az oldalából, néha több, a mellkassebész invenciói által meghatározott számban. Ez még rendben lett volna, de ezeket a csöveket vákuumszivattyúkhöz kötötték, melyek egységnyi időnként leszopták az ember belsejét. A fal melletti tároló edény színéről, s az anyag gyarapodásáról nyertek a doktorok információt arról, mennyi lé rotyog még a delikvensben.

Kovács Úr szeparéja a sors fintora folytán szomszédossá vált egy ifjú hölgyével, akit kulcscsonttöréssel hoztak ide, meg a tüdejébe fűrődött bordájával, hajnali autózása nem remélt (egyébként szerencsés) következményeként. Valami kis celeb lehetett, meg műkormös, mert sok nővér ismerte valamelyik tv csatornából. Szeretett volna vip részlegre kerülni a drága, de a csöveknek csak itt volt csatlakozásuk, meg a hely szellemét alkotó zenegép is csak itt működött. Mozognia nem volt szabad, ezért egész nap telefonált. Így rendezte a műkөрm fronton keletkezett káoszt, mely Vas megye nyugati részét feldúlta.

Kovács Úr jól lakván saját vérével, megszokásból étkezett, de nyilvánvaló volt, hogy ami bement, annak ki is kell jönni, bizonyos százaléknyi veszteséggel, mibe az élet kerül. Készülődött hát az akcióra, melyet egy kerekes-lukas széken szoktak volt az itt lakók megvalósítani. Kissé bonyolulttá tette a szervezést a műkөрmös szomszéd, bár nem tiltakozhatott, hiszen elemi szükségleteit neki is bizonyos körülményességgel kellett kielégítenie, okostelefon használata nélkül.

Kovács Úr e megtisztulási folyamat elő és ülőjátékát megbeszélvén a férfi ápolóval, szelíden, mondhatni külső jelek nélkül elrendezte a nagy dolgot.

És eljőve az esti fürdetésnek az ő ideje!

A teljes éjszakai nővércsapat a férfi segítőtől kiegészülve, szakmai alapossággal mosta le a betegek hagymázás veritékét. Pontosság, diszkréció, empátia, s langyos víz, saját tusfürdővel!

Kovács Úr tudta, hogy ez az ő helye, nehezen fog hazamenni innen, ahol valami okból, érdek nélkül, vagy csak hivatásszerűen: SZERETIK!

Az idő olyan, mint a gumi: nyúlik-nyúlik, de nem történik semmi, majd hirtelen elpattan, s a történések tömege zúdul az emberre.

Az azért túlzás, hogy zúdultak a történések, de felbolydult a kórterem, amikor a híres színésznőt behozták: kopaszon, rémülten. A szenvedés olyan foka tükröződött a szemében, ami már sok egy embernek. Nem tudni mi történt vele, de levegőt nem nagyon kapott szegényke.

A neki kiszemelt ágy szélén ült, s várta az ítéletet. Ott strázsált mellette a férje, s egy magas úr, akinek köze volt hozzá, aki a sajnálaton kívül intézkedett is.

Kis idő múltán megjelent az ügyeletes orvos (történetesen az, aki Kovács Urat is megmentette), s minden különösebb kertelés nélkül vázolta a helyzetet. A művésznő elég hangosan felsóhajtott (kiáltani nem tudott volna) : “Annyi fájdalomban volt már részem, nem bírom tovább!”

- Nem fog fájni, csak az érzéstelenítés — mondta a doktor, s odaadta a szegény nyomorultnak a beleegyező nyilatkozatot.

Jól felcuccolt kocsival megérkezett az a nővérke, aki az ilyen akcióknál segédkezni szokott, s szinte teljes nyilvánosság előtt nekiláttak, hogy jól meghatározott helyekre csöveket vezessenek belé.

A hazugság itt nagyon hamar kiderül. Nagyon fájhatott neki, mert sikoltozott a maga erőtlenségében. Az orvos nem tehetett mást: életet mentett, még ha kegyes hazugság árán is.

Az idő tehát pendült egyet, s megint nyúlni kezdett, fogyni, telleni, a maga módján.

Kovács Urat minden reggel 8 óra körül elvitték átvilágítani.

Az átvilágításra rendelt mellkasműtöttek utaztatása jól olajozott kerekesszéken vette kezdetét, lengő s nem lengő ajtók rengetegén át száguldottak velük, elesöndesedtek a lift zenélő angyalkái között, s megérkeztek egy sokirányú előtérbe. Külön gyönyörűsége volt a helynek, hogy kávéillatú automata is kínálta portékáját a vizsgáló szoba különlegességei mellett. Kovács Úr elhatározta, összekötve a kellemest a kellemetlennel, megpróbálja megfejteni a kávéautomatát, mert a csokis kapucsinót korábban igen megkedvelte. Úgy hozta a sors, most éppen elérte a pénzbedobó nyílást (na éppen csak hogy): a pénz bepottyant, azután semmi...

A vörös lámpa az ajtó fölött kialudt, egyik dodgem ki, másik be, rajta Kovács Úrral, s megérkezett a bíróság elé, mely eldönti majd: életben marad e vagy sem. De nem, a „fehér urak” csupán odarendelték valamiféle szószekre, s elrejtöztek egy kis üvegfalú szobába, belenézni az ő külön rendelésre átszabott tüdejébe.

- Látjátok! Pipál — mondta főfőorvos, s elrendelt egy extra csövezést Kovács Úr számára grátisz...

Kávé nincs, lakályos új helyén megint le fogják láncolni, s persze nem fog fájni, miként a művésznőnek se fáj!

Egy dolog vigasztalta, az utánozhatatlan száguldás a beteghordóval a kórteremig, mely élménnyel egyszerűen nem tudott betelni. (Zaka-taka-taka -takatik, amíg el nem felejttem.)

Alig helyezkedett el ágyán, már hallotta a kocszi zörgését, mely kínjai eszközt hozza. De nem az, hanem a takarítónő, egy apró, vékonyka, agyonhajszolt teremtes érkezett. Némán összeszedte a szemetet, megköszönte a reggeli maradékot, amit neki készítettek a hűtő tetejére a betegek. Rövid, ám alapos tevékenykedés után távozott kocsijával, s rekvizitjeivel (partfűsok, sprickolók, műrongyok). Amikor kifarolt az ajtón, kocsiját maga után húzva, még küldött egy fáradt mosolyt a betegeknek.

Elcsöndesedett a kórterem, mindenki visszatért a neki rendelt vizsgálatról, s tette mindenki azt, ami kedvenc foglalatossága volt. Egyikük az éppen regnáló miniszterelnököt szidta, másikuk ingerülten visszautasította ezt, megint másvalaki a plafont nézte s rádiót hallgatott, valaki az asztalnál kersztrejtvényt fejtett, Kovács Úr pedig régi jó szokásához híven elaludt...

Ez a kórterem az eddigi poklokhoz képest már purgatórium volt, ide kerültek műtét után néhány nappal a túlélés bajnokai. Itt már nem volt pittyegő zenegép, műanyag függönyös szeparé, de megmaradtak az extra szolgáltatások az olyan renitens egyedeknek, mint Kovács Úr: a cső, s a szivattyú.

Alig egy deci lötyöt produkált a kulcscsontja mellé döfött csőből, mindjárt az első órában, hogy ráérték ezt a tortúrát, attól kezdve a leláncoltság fölösleges volt. Kérdezték lemossák-e, de Kovács Úr, ismerve a napi menetrendet, másként döntött. Megbeszélte a csöves doktorral (már azzal, aki belé tette), hogy adnak neki egy kis szabadságot akkor, amikor átvilágítás előtt kiveszik a csövet a szivattyúból. A vizsgálóba való utazás előtti időben gondolta elrendezni teste dolgait.

A kerekesszékes száguldás korán jött, nem volt idő semmire, a virtuóz masiniszta elkapta, csak a fülei lobogtak a szélben.

Amikor visszaért, a nagyvizit korán jött, ő még a fürdőszobában volt, s kéjesen ápolta avítas testét. No, amikor meglátták a doktorok vidáman, üdén, de cső nélkül, vágni lehetett volna a csöndet. Mindent elmesélt, töviről hegyire, biztosítva a főfőorvost, hogy nem a nővére tehet a rebellióról.

Szó nélkül visszadugták a csövet, amiből már semmi sem folyott, lesulytó tekintettel kivonultak a kórteremből. Menet közben még hallani lehetett: „ki engedélyezte?”, meg ilyesmit.

Nem sokára belibbent a nővére aki a mentegetőzésre csak legyintett. Alig telt el fél óra, megjött a kínzókocsí a csöves doktorral, aki nem teremtette le, hanem csak azt mondta: „Vegyén egy nagy levegőt!” — s mintha az egész belsejét húzták volna kifelé, s fordították volna ki, mint egy zoknit, határozott mozdulattal kitépte belőle a csövet, a sebet bevarrta, megpaskolta a mellkasát, s a hálás tekintetre válaszolva megkérdezte:

- Most akkor mi van Putyinnal?

- Hazament adjunktus úr, bizony az hazament!

/ második tanka /

nyerítő lófej
festékfolt uszadékban
pokoli arcok közt
kér magányos harcához
segítséget pont tőlem

Kutyám szenvedve, nyüszögve fekszik a napon, feneke körül döglegyek rajzanak, szép szivárványszínű döglegyek. Ollót keresek, de nem találok mást, csak az édesanyámtól örököltet, amivel a lánykaruhák varrásakor a cérnát elvágta, most hát én esek neki kutyám farának, s vágom a csimbókokat egészen a végbélnyílásig. Régi vécékefét mártok fertőtlenítős, samponos langyos vízbe, azzal mosom, mosom, amíg tiszta nem lesz. Fertőtlenítem, kamillás kenőccsel bekenem, s reménykedem gyógyulásában. Néhány nap elteltével ez be is következik, mozogni kezd, séta alatt már nem liheg, könnyebben végzi a dolgát.

Kesernyés illatú avaron ballagunk kutyámmal a hűvösödő őszi szélben, és a kételemek, melyek bennem járnak köreiket, messzinek, értelmetlenek tűnnek. Színes levelű bokrok, vérvörös és kék bogyók vidámkodnak körülöttem. Ők képesek magukba gyűjteni a nyár melegét, a ködös hajnalok csendjét, lassan úszó, vagy rohanó felhők árnyait, a kelő s lenyugvó nap vörösből lilába hajló tükröződéseivel.

Visszatérve cellámba, még bennem él ez a mindent ölelő kép, s valahogyan szeretném megfogni, továbbadni, de belátom, nincs rá mód, mert minden csak úgy van, tőlem függetlenül, érinthetetlenül. Megnyugvásom csak átmeneti, mert a világ, amelyik körülvesz ugyanilyen nyüszítést csal ki belőlem: hát miként kerülök én ide? Azért, hogy összegezzek, tegyek még valamit, ami tőlem telik?

Itt vagyok hát a magam készítette magánzárkában, rovom a köröket, bor és cigaretta és cigaretta és bor...és a fene tudja mit akarok én összegezni?

És egyáltalán... Kit érdekelhet egy jó, vagy rossz döntés eredménye (majd elvállik melyik volt a jó s melyik a rossz), s vajon hol keletkezett az az elemi döntés, ami ide vezetett? Mert mellette és ellene oly sok minden szólt. Megtörtént, és már nincs mit tenni, időm s erőm fogytán.

Megundorodtam az italtól, mitől a kérdések kiáltásokká erősödtek, s bár az elhátározás, hogy nem iszom már régebbi, de valahogyan nem tudtam másból erőt méríteni, továbblékni a dolgokat valamiféle rend irányában.

Előre bejegyzett dolgom van a doktorokkal, kimosódom, Istennek ajánlom lelkemet.

Most hát hallgathatom a kórházi zsúrkocsi zakatolását, a beteghordozók ordibálását, szobatársam nem is tenor, inkább falzettban hörgő köhögését, segélykiáltását. Mindez a zajtömeg tér nélküli, beazonosíthatatlan: a szomszéd ágyban fekvő sorstárs mocorgásától zizzenő lepedő úgy jelez, minha a zsúrkocsi jönne, valahol a folyosó végén valamilyen célzattal (pelenka, vérvétel, reggeli stb.), s az ember csak fülel ebben a történés nélküli halvány kékeszöld világban. Azután nem történik semmi, de egyszer csak kicsapódik az ajtó, jól megtermet ápoló jön be, hogy akkor most fürdetés lesz a két ágyhoz kötöttnek. Kiballagok könyvemmel a folyosóra, megbújok a sarok asztalánál egy széken. Már éppen elfáradt a szemem az olvasástól a negyvenes lámpa mellett, s

úgy érzem aludni tudnék, de egy ajtócsapódás felébreszt. Hiába próbálok az olvasott betűket gondolattá szervezni, nem megy, négyszer is elolvasom ugyanazt, mire gondolataim helyükre kerülnek. Valamiért ez így rendeltetett, ha akartam, akkor azért, ha nem, akkor is. Orvosok jönnek, egzakt számaikkal, a 276/2-höz, azaz hozzám, s mondják vélt igazukat, ami lehet, hogy valóság, de nem tudom eléjük tenni eddigi életem zárójelentését, mert nem tudnának velem mit kezdeni sőt, zavarná őket a velem való bánásmód objektív megválasztásában. Kibékíthetetlen ellentmondás. Ismerik az emberi test működését, tudják, hol a halál mezsgyéje, amit segítségükkel a beteg ideig óráig kikerülhet, de nem tudnak élni helyettem, nekem meg nélkülük nincsen esélyem.

Felrikolt a falzett köhögés, és csak nézem a kékeszöld falat, a könyv felhúzott térdemen: újabb kötelességmulasztáson kapom magam, mivel nincs hozzá erőm összerakni magamban, amit az író egyszer már oly nagy tehetséggel és kínszenvedéssel nekem szánt.

Jobb fordulat, bal fordulat, kékeszöld fal, hörgő segélyrikoltás. Fél egy. Hallom, a szomszéd sem alszik, a kért altató nem működik, talán placebo volt. Lepakcsolok minden villanyt, az ablak előtti platán maradék levelei lebegtetik az udvar fényeit. Vonat zuzog át az út feletti hídon.

Imádkozom. Már a tizedik miatyánknál tartok, néha összekeverem az úntig ismételt szavakat, talán már álmosodom. Megcsörren a telefon a nővérpultnál, a gerincvelőmön át a talpamig megrendít. Alvásról szó sem lehet.

Újra olvasni próbálok, most valamiért maguktól állnak gondolattá a betűsorok. Talán mégis bölintottam egyet észrevétlen. Félrepillantok az órára, s valóban, már kettő is elmúlt. Az idő tudja a dolgát, s néha nem engedi, hogy én töltssem el, hanem egyszerűen odébb ugrik. Már csak három óra a vérvételig, s hattól mehetek kávézni az új épületbe. Amikor csak tehetem megszököm egy kis időre a kékeszöld zárkából, már ismerem a programot, időre visszaérek. Elered az eső, örökzöldek között lehullott lombok emlékeznek a napfényre vörösen, sárgán. Már csak egy szegény kaktusz árválkodik ott, ahová a többiekkel együtt ültették. Keresztbe nőtt tuskés ágai krisztusjelek a kicsiny kis Krisztusok honában, ahol a szenvedés magánügy, s nem ajándék a többi halandónak. De jó is lenne, ha összeadódna a temérdek szenvedés, legalább csak egyvalaki megváltására is!

De itt a szenvedés magánügy, számokba fojtható tények sorozata. A kórházi személyzet szolgálata, is személytelen, üzemszerű. Hogyan is lehetne másként. Mozdulataik kimértek, takarékosak, mondataik célzottak, idézni sem érdemes, alkalmi gondok megoldására vonatkoznak, mit tegyen s mit ne a beteg, egyrészt a maga érdekében, másrészt a fölösleges tennivalók elkerülésére, mert akkor megint jöhet új bronült szűrni.

Nekem pechem volt, mert nem sikerült a nővérnek eltalálni a vénámat, s a kábító injekció nem hatott, amikor egy csövön keresztül beleimben turkáltak (iszonyúan fájt), karom cipőnyira dagadt az infúziótól, amíg észre nem vették. Hát így...

Leteszem a könyvet s a szemüveget a kis asztalkára, lekapcsolom a villanyt, elfog valamiféle éber kábulat, talán alvás is lehet belőle. Csukott szememmel csak a kiterjedt, végenincs teret látom. Próbálok körülnézni, de sehol semmi, azaz csak a semmi van, teljes valójában, de annyira életszerűen, mintha csak az lenne és semmi más, se a zsúrkocsi, se a főorvos kifejezéstelen tekintete, se az ápolónő kényszeredett mosolya. Egyszerűen csak a semmi, és ebből nem tudok szabadulni. Próbálok az imához folyamodni, hogy eltereljem a figyelmemet, de ettől meg mintha valami

igazi dologra koncentrálnék közben, a szent mondatok mélybe süllyednek, értelmüket veszítik.

Az Idő kegyesen átsiklik a természetlen semmi fölött, s bár azt hiszem a szomszéd ágyneműje zizeg, nem, a zsúrkocsi közelít, egyenesen hozzánk, s kezdődik a pelenkázás... Én szégyenlősen kioldalgok a folyosóra, de nem úgy, mint akit álmából riasztottak, hanem mint aki a semmitől menekül, egy valamiképpen mégiscsak valóságos világba, ahol fények s hangok vannak, emberek jönnek-mennek. Rovom a köröket szobám s a nővérpult között, míg végre kiszellőztetik a szobát, s mehetek vissza az ágyamba olvasni, vagy a semmibe merülni, mindegy már, közelít a reggel. Nem tudom, lesz e vérvételem, ami feltétele a kávézásnak. Kiderül, ma nem lesz, ezért csak a hat órát kell megvárnom, amikor nyitják a kaput.

Rászoktam a csokis capuccinóra, cipelem a forró műanyagpohárban lötyögő italt a kapu elé, ahol rá lehet gyújtani. Kerülök egy nagyot a kertben, hogy a bagószag kiszellőzzön belőlem, s vissza a cellába. Hozzák a gyógyszert s a reggelit. Mit reggelit? Valamiféle táplálékot... Nem baj, tegnap vettem kefir, azzal egy kicsit pótolhatom az ízetlen zsömlé s a ki tudja miből álló szeletelt felvágottat.

Szegény kutyám jár az eszemben, aki most nem tudja, hová tűnhettem, de nekik különös tehetségük van a várakozásra. Akármédig. Éhen nem hal, mert a fiam eteti, de a délutáni séták bizony elmaradnak, s akármekkora helye van a mozgásra, az mégsem ugyanaz, mint amikor velem együtt ballaghat le a Fertő felé vezető úthoz, s a kis kocogástól végre jól kiszarhatja magát.

Szelíd kérdezősködésemből kiderül, hogy ha nagyon akarok, holnap hazamehetek, mert a fekvésen túl a hét végén más úgysem történhet velem. Nagyon készülök rá, mert az otthoni, még ha magánzárka, akkor is az enyém, nem hallok a segélyhörgést, a zsúrkocsit, a betegszállítók ordítását, az orvosok tárgyilagos fenyegetéseit, nem kell elbújva bagóznom. De az italtól tényleg megundorodtam. Igaz, mindig csak bort ittam, csak kicsit sokat. Meddig fog tartani nem tudom, csak reménykedem, hogy végleg. Mert ugye az összegzés... itt az ideje, s erő híján nem fog menni, az pedig fogytán. Már a bor sem ad lendületet, marad hát a Münhausen effektus, ami eddig még mindig bejött.

Kár, amiért zárkám még nem teljes, besüvít a hideg novemberi szél az ajtó alatt, rücskös betonon járok át a szobámba, a konyhában egerek lesnek buta kerek gomb-szemükkel: megeszem-e őket? Eszi őket a fene, csak ne néznének olyan rettegéssel fűszerezett hülyeséggel! Bizony drága lakótársaim, én bizony kinyírlak benneteket, ott a padlás, ha nem tetszik, mást nem ajánlhatok.

Kutyám öröme megvígasztal, hogy mégis csak otthon vagyok, várt valaki, s nem csalódott.

Hallom az unokáim visítozását, de szép, de érzékenyen modulált zene ez a szomszéd ágyon haldokló sikoltó köhögéséhez képest! Mert mégis csak szép az élet, ha már nincs is sok hátra!

Nem marad el a séta sem, csak rövidre sikerül, mert még igen gyöngé vagyok, de a szép egészséges hurkák, amiket kutyám hátrahagy, nagy meglepéssel töltenek el.

Szépülő cellámban írok, dzsesz szől (semmi zsúrkocsi), nem a semmi vár az ágyban, hanem az álmok világa, ahol mindig történik valami...

/ harmadik tanka /

duzzad az anyag
szűk láthatárrá tágul
az ablakkeret
tésztaként omlik alá
s szilárd testet ölt újra

Most akkor vagy megtalálják és kiveszik, vagy nem találják és kutakodnak tovább, vagy úgy döntenek, sebészre bízzák a dolgot, s akkor varrhatom össze megmaradt erőmet. Ilyen kilátásokkal készülődtem, igazán nem túl nagy nyugalommal és bizalommal orvosaim elé. Befejeztem egy munkát, biztos, ami biztos, kitakarítottam, imádkoztam, hogy ne maradjak adósa szegény lelkenek, becsomagoltam mindent, amire szükségem lehet, s úgy éreztem, mindent megtettem, ami tőlem tellett.

Ülök a nővérpult s a látogatóknak szánt wc mellet, teljes apátiában, fölkészülve a hosszú várakozásra, míg helyet találnak nekem valamelyik kórteremben. Azután egykettőre helyemre kerülök, miután megjártam az osztály irodáját, s megtudom, hogy dél körül kerülök sorra. RCT, vagy valami hasonló neve van ennek a beavatkozásnak, melynek során egy ujjnyi vastag hajlékony gumirudat tolnak le majd a torkomon, s haladnak előre az epémig. Mindezt majd kábításban teszik. Már volt szerencsém kétszer is átélni ezt a tortúrát, mindkettő kellemetlen, néha fájdalmas volt.

Ágyammal együtt tolnak át a kerten, nagy kanyarokkal be a diagnosztikai részlegbe, egészen a tethely előtti toloajtóig. Elöttem a másik ágyon sorstársam, egy idős hölgy fekszik, párja szóval tartja. Nemsokára betolják, nekem pedig időt adnak a felkészülésre. Imádkozom. Az idő kásás, nincs kiterjedése.

Fekszem egy asztalon, félig oldalt, félig hason, bal karom kitekervedve mellettem, mintha nem is az enyém lenne, valamelyik ujjamon érzékelővel, mely a szívverésem hangosítja ki. A készülék visítani kezd.

- Szed vérnyomás csökkentőt? - kérdi az asszisztens. Alacsony a pulzusa, azért jelez a gép — teszi hozzá bólogatási kísérletemet megértve, s kikapcsolja a riasztót. Rendezgeti a műtét eszközeit, föltép egy csipszes zacskót, mindenféle drótokat szed ki belőle. A főorvost láttam kimenni egy oldalajtón, gondolom ebédre, hát egyhamar nem kezdődik el a dolog, vagy csak haladékat kaptam.

Az asszisztensek pletykálnak, és suttogva előadják, hogy ők bizony se magukkal, se családtagjukkal nem engednék ezt a beavatkozást. Na, szépen vagyunk...

Mint a disznó a böllér kése után, mozdulatlanul fekszem ebben a természetellenes pózban, nem tudom meddig, de nem érzek semmit, szívem lelassult, alig ver, csak amennyit éppen szükséges.

Meghallom a főorvos hangját, s tudom itt a vég, bár készségesen tátom szájamat, nyelem az érzéstelenítőt, fogadom a csutorát, amelyen keresztül majd kiszenvedek, emelem fejemet, hogy egy pánttal fejemre erősítsék. Előkerül a fecskendő, a művénán keresztül belém eresztik a kábítószert, és valóban vége van mindennek. Megnyugvással veszem tudomásul aényt.

Az ágy zötykölődésére ébredek, neoncsövek derengő fénye suhan el fölöttem, a szobába már teljesen tiszta fejjel érzem. Nézem a kékeszöldre festett falat, a fehér

mennyezetet, s nem értem, bár tudom: vége van, s most itt leszek ebben a szobában egy ideig. Nem fáj és nem fáj semmi, nem is tudok az egésztől, nincs mit elfelejteni.

Késő délután megjelenik ágyam lábánál a főorvos és kezelő orvosom, mondom: jól vagyok, minden rendben. Holnap hasi ultrahangra kell mennem, megint éhgyomorral. Az éjszakát szépen átalszom, de amikor ki kell mennem a wc-re, még érzem a kábítószer hatását, lépteim bizonytalanok.

És itt az a második reggel, amikor még mindig nem ehetek, bár gyomrom köveledzik. Aranyos kis cigánygyerek jelentkezik, átvinne vizsgálatra, de lebeszéltem a fáradtságról, hiszen tudok én járni, és valóban. Megegyezünk, hogy azért kísérni fog, de inkább én teszem azt, ő egy másik beteget tol az ágyán. Kenetteljesen udvarias, egyes szám harmadik személyben (mint egy kedvenc ölebet) utasít, mit tegyek: „itt leül, és vár, majd szólítják!” Majd... De itt megtanul várni az ember, a kásássá hígult idő nem is telik, inkább körülvesz, hangosbemondó szólít valakit ebbe, vagy abba az öltözőbe, másoknak készen van a leletük, mehetnek a szakorvoshoz, a vizsgálóba mindig mást hívnak, nem engem. A kiterjedésétől megfosztott idő pedig csak telik, tőlem függetlenül. Végül csak bekerülök, nem tudom hány óra múlva. Valami ragacsot kennek a hasamra, kicsi, vasalószerű célszerszámmal masszíroznak, latin varázsszavakat mormolva. Fordulok, ahogyan mondják, visszatartom a lélegzetem, ahogyan parancsolják. Bevallom a kávé, mert tényleg nem mondták az osztályon, hogy folyadékot sem szabad magamhoz vennem. A varázslat végén kiderül, nincsen epekövem, műtét tehát nem lesz.

Megnyugtat, hogy ebédre gulyást és túrós felfújtat kapok. Nem igazán diétás menü, nagy baj akkor csak nem lehet. Délután nagyvizit orvosjelöltek részvételével, ahol megkapom verdiktet: nem lesz műtét, két nap múlva mehetek haza. Este megjön az ebéd és a vacsora bőjtje, nyilall, fáj az egész hasam, s mintha hőemelkedésem lenne. Találok egy olyan fekvési pózt, amikor éppen csak sajog, s ez az éjszaka is eltelik. Dehogyan szólok orvosoknak az éjszakai fájdalomról! Egyrészt tudom, hogy a majd kétnapos koplalás után nem lett volna szabad ennyit ennem (mit csináljak, a vasszöveget is megettem volna) másrészt az előző alkalommal is így jártam néhány napig. Úgy látszik a szervezetem tiltakozik, ha turkálnak bennem a kicsodával. Megegyezünk a főorvos asszonnyal, már másnap délelőtt elmehetek, csak jöjjenek majd vissza a zárójelentésért.

Ebéd után csak kicsit pihenek, s rendes délutáni kávézós sétámra indulok. Meleg van, a fátolyfelhős ég, mint kiterjedt kelés borul fejem fölé, nem akar fölfakadni, áldot esőt adni. Már visszafelé megyek, mikor megszólít költő barátom felesége. Megtudom szegény Balázsról, azóta is kórházban van, mióta februárban meglátogattam. Megígérem, hogy elmegyek hozzá egy kis beszélgetésre.

Még gyöngé vagyok, rövid pihenőt tartok, majd erőt veszek magamon, s barátom látogatására indulok. Csak azért megyek, mert megígértem, igazából semmi kedvem hozzá, erőfeszítésnek tűnik a találkozó. Keservesen mászom meg a két emeletet a kardiológiáig, kopogok a szoba ajtaján, s belépek, de mintha senki sem lenne odabent, a fertőtlenítő szag eltörli az emberi jelenlét érzékelhető nyomait. Barátom az „L” alakú szoba másik részében ül a székén, TV-t néz. Hosszan beszélgetünk bajainkról, Máriról, az IGE elsődlegességéről, kiállításomról, az ő írásáról, az alkotás folyamatáról, ami minden műfajban hasonló, vagyis életfontosságú, ám teljesen fölösleges dolgokról. Visszafelé azon tűnődöm, hogy kicsoda ereje van az emberek kisugárzásának, ha azok szinkronban vannak.

Utolsó napomat töltöm a kórteremben a két Józsival, az egyik bádogos, a másik postás volt, de mindketten fiatalabbak nálam. A tükörnek még csak elhíszem a koromat, de ők mintha egy kicsit azért öregebbek lennének nálam...vagy mégsem? Vigasztalom a postás Józsit, hogy a gyomor tükrözés nem is olyan elviselhetetlen (pedig majdnem az), nekem is csinálták, próbálom tapasztalataimmal enyhíteni rettegését. Cserében postás történetekkel szórakoztat, hrabali őszinteséggel és vidámsággal mesél a Rákóczi-téri kurvák viselt dolgairól.

Már csak egy éjszaka és otthon leszek. Megint a nyilallás, a fájdalom, de közel se olyan erős, mint tegnap, már tudom a pózt, ahogyan a legjobb, s kisebb megszakításokkal reggelig alszom. Ötkor bejön egy nővérke, még nem láttam, csöndben és észrevétlen vért vesz, de a tű nyomát nem ragasztja le vattával, hanem rám parancsol, szorítsam rá tíz percig, mert bevérzik és megkékül.

Még emlékszem, hogy évekkkel ezelőtt így ment a vérvétel, s vagy nem volt, vagy drága a ragasztószalag, s így kellett tenni.

Nyolc után pár perccel megjön a főorvos asszony, mondom jól vagyok (és tényleg semmi bajom, az éjszakai fájdalom elmúlt), jó, akkor mehetek, de hétfőn tíz után vár a záró jelentéssel. Megegyeztünk!

Szegény postás Józsi köti az ebet a karóhoz: ő csak a főorvos asszonynak engedi a gyomortükrözést. Kis idő múltán érte is jönnek, s megy mint vágóhídra a barom. Elmenőfélben még kezét ráz velem, mondja: fasza gyerek vagyok, én meg, hogy: csak lazán, hagyd történni a dolgokat, tedd, amit mondanak, ki fogod bírni.

Megreggelizem, pakolok, elbúcsúzom a másik Józsitól. Biztosan összefutunk még valamikor, néhány faluval lakik csak odébb.

Otthon Mici kutyám fogad, lelkesen, büdösen és otthonosan.

Hajdú László: József Attila

RINGASD EL MAGAD

ELBESZÉLÉS

Ferdinánd Klöcl felriadt álmából. Zavarosakat álmodott, de ébredése után nem tudott visszaemlékezni miről, csak azt érezte, hogy valami feszültség maradt benne. Próbált visszaaludni, de nem tudott, letolta magáról a paplant azzal a szándékkal, kimegy a konyhába, elszív egy cigarettát, attól talán elmúlik a feszültsége. Kikelni azonban már nem kelt ki, nem volt hozzá ereje. Nem fizikai, lelkiereje. Úgy érezte, meg se bírna mozdulni

Ferdinánd osztrák volt, és hatvanhat éves koráig agglegény. Fura, magányos figura. Világéletében dolgozott, szépen gyarapodott is. Volt lakása egy kisvárosban, jól felszerelt háztartása, autója és egy darab szőlője, kis pincével a közeli hegyoldalban.

Nem élt szűzies életet, voltak rövidebb-hosszabb kapcsolatai nőkkel, de arra nagyon ügyelt, hogy nála egyetlen egy se érezze magát otthon. Néhány napot eltölthettek otthonában, de munkát végezni, mosogatni, takarítani nem engedte őket. Azt tartotta ez csak az első lépés lenne, utána már jogot formálnának az ottmaradásra, szép lassan átvennék a hatalmat az élete felett.

Voltak ismerősei: szomszédok, munkatársak, sporttársak, ivócimborák, de olyan, akit barátjának tartott volna, egy se. Barátként csak azokra gondolt, akikkel ifjú korában barátságot kötött. Ezek egy része meghalt már, másokat meg messze sodort az élet. Ezekről is tudta, nem azt szereti bennük, amivé lettek, hanem azt amilyenek voltak. Új barátságokat nem kötött. Iszonyodott azoktól, akik ajándékokkal, szívessegekkel akarták lekötözni, barátságát kierőszakolni. Nem, nem utasított el durván senkit, de a közeledést nem viszonozta, gondolta előbb utóbb rájönnek, hogy nem akar velük kölcsönös kapcsolatba kerülni. Barátkozni csak nőkkel tudott, de Karinthy óta tudjuk: lehet-e barátság férfi és nő között, és ha igen, akkor miért nem?

Mondom furcsa, magányos figura volt.

Dolgozott, szabadidejében sportolt, sokat olvasott, televíziózott, zenét hallgatott. Ellátta magát, rendben tartotta a lakást. Hétféteken kiment a szőlőjébe, elbíbelődött vele. Időnként elborozgatott egy-egy szomszédjával. Negyvenéves kora után rendszeresen átjárt csajozni Magyarországra, ott egyszerűbb volt alkalmi kapcsolatokat létesíteni. Nem, nem kurvákat hajszolt, képtárakba, hangversenyekre, kulturális eseményekre járt s ott hihetetlen jó érzékkel választotta ki a magányos nőket. Kicsit tudott már magyarul, korábban valamikor tagja volt egy osztrák-magyar kulturális társaságnak, a határ menti magyar városkában is sokan beszéltek németül, vagy így vagy úgy, de általában nem voltak megoldhatatlan nyelvi problémái. Az volt a módszere, hogy valamilyen ártatlan szöveggel megszólította a kiszemelt hölgyet. Megjegyzést tett egy képre, ami előtt az láthatóan megindulva állt, a színházi szünetben megkérdezte a ketős szereposztásból ma melyik színész játszik, vagy egyszerűen kért valami gyakorlati segítséget. A reagálásból rögtön levette, van-e esélye? Ha úgy ítélte, hogy nincs, nem erőltette a dolgot, elköszönt, továbbállt. Legtöbbször azonban volt, lévén magas jövedelű, láthatóan jólszituált külföldi úr. Azokban az években, értsd alatta a nyolcvanas éveket, ez igen vonzóvá tette a magyar nők számára. A következő tánc lépés egy

olyan étterembe szóló vacsorameghívás volt, ahová kocsival kellett menni — hadd csodálja meg a hölgy a hatalmas Mercédészét. Ez majdnem mindig hatott. Vacsora közben igyekezett könnyed, humoros és szórakoztató lenni. Természetesen a hazavitel is benne volt a pakliban. Utána aztán azoknak a nőknek a többsége, akik önálló lakással rendelkeztek, maguknál marasztalták éjszakára, bár ezt soha sem erőltette, csak burkolt célzásokat tett rá. Ha nem jött össze elsőre, következett egy ausztriai meghívás, gondosan megválasztva, kire hathat jobban egy prэшházlátogatás, egy romantikus, gyertyafényes vacsorával, vagy kire a gyönyörű környezetben lévő, modernül berendezett lakóparki lakás.

A kapcsolat időtartama mindig a hölgyeken múltott. Hősünk sohasem szakított senkivel sem. Azokkal, akik megelégedtek a közös programokkal, vacsorákkal, wellness hétvégekkel, közös külföldi utazásokkal, azokkal éveken át együtt maradt. Azokat, akik arra hajtottak, hogy elvegye őket, gyorsan kiábrándította, és maguktól szakítottak.

Ferdinánd azon a reggelen, amikor oly zavarosan ébredt hetvenedik évében járt és roppantul utálta magát. Utálta lúdtalpbetétét, szemüvegét, protézisét, hogy támaszkodás nélkül egy székről sem tud felállni, és bittal kell járnia bizonytalan egyensúlya miatt. Utálta, hogy megöregedett, kiábrándult és kiégett. Evangélikusnak keresztelték, de vallását már évtizedek óta nem gyakorolta. Demokratának vallotta magát, a szó nyugati értelmében, egyszer csatlakozott is a szociáldemokrata párthoz, de belülről megismerve a politikát, hamar otthagya őket. A politikus szitokszó lett a számára. A pénzszerzés sem érdekelte. Még aktív éveiben gondoskodott arról, hogy öregkorában ne kelljen anyagi gondokkal küzdenie. Jó fizetése volt, kötött néhány kiegészítő biztosítást, vett néhány részvényt, melyek közül kettő igen szépen teljesített. Elégedett volt azzal, amije van. Tudta, már nem fog bekerülni a jól megélők kategóriájából a valóban gazdagok csoportjába. Mihelyt tehetne elment nyugdíjba.

Mostanában testi és lelki bajai miatt állandóan fáradt és erőtlen volt. Néha legszívesebben napokig ki sem kelt volna az ágyból. Ahogy ott feküdt behunyt szemmel, azt próbálta felidézni, miről is álmódott. Sokáig nem jutott eszébe semmi. Azután egyszer csak beugrott: sárkányokról. Talán, mert néhány nappal ezelőtt, a tévében látott egy kisfilmet őskori gyíkokról? Tovább kutatott emlékezetében, és rájött, az elalvása előtt olvasott magyar újság lehetett a ludas, ott látta a következő sorokat: „Valójában ma egy olyan ál patriarchális társadalomban élünk, amelyben a nők jelentős része mindinkább házisarhánná válik, miközben sok férfi egyre zsugorodó kerti törpének érezheti magát: ezek a kényszerű szerepek valamennyi érintettre rombolóan hatnak - összegzi többéves szakmai tapasztalatát Aszalós Péter pszichológus. A párkapcsolatok javítására szakosodott, önismereti tréningeket vezető szakember az MTI-Pressnek elmondta a jelenségről, hogy több lépésben lezajló, hosszas folyamatról van szó, amelynek alapja a férfiak általános elbizonytalanodása, az utóbbtól pedig az egész euró-atlanti kultúrára jellemző hagyományos férfiuralom megrendült.”

Igen, ennek a megállapításnak az igazságtartalmán gondolkozott, és felidézte Helénnel kötött, sikertelennek bizonyult házasságát.

Telegdy Helén, azaz személyi igazolványa szerint Telegdiné Weingruber Ilona egyike volt azoknak a hölgyeknek, akikkel magyarországi „vadászatain” ismerkedett meg.

Egy színház előcsarnokában látta meg először, rögtön felkeltette az érdeklődését. Magas volt, elegáns, jó lábakkal, pikánsan domborodó fenékkal, kicsit vörösbe

hajló barnás, rövidre vágott hajjal, és ami lényeges, egyedül állt. Negyven-negyvenöt körülnek saccolta, pedig akkor már az ötvenkettőt is betöltötte. Volt még ugyan jó tíz perc a színházterem megnyitásáig, még befuthatott volna egy partner, de Ferdinánd kidukkolt: nem csatlakozott hozzá senki sem. Szerencsére, két sorral előbbre szólta a hölgy jegye, mint az övé, rálátott, így láthatta, mellette mindkét oldalon olyanok ültek, akikkel nem volt kapcsolata.

Elhatározta, a szünetben megismerkedik vele. Az események a megszokott koreográfia szerint követték egymást, csak a Mercédeszes trükk nem vált be, mert mikor udvariasan felajánlotta, hogy elviszi az étterembe, a hölgy arcán finom mosollyal megjegyezte, szívesen veszi, ha a terepjáróját be tudja tenni a csomagtartóba. Így aztán két kocsival, egy hatalmas BMW terepjáróval és a már sok nőre nagy hatást gyakorló Mercédesszel mentek vacsorázni. Ferdinándot ez váratlanul érte, hirtelen nem tudta hogyan folytassa, miként lesz ebből hazakísérés? Gondolta, majd vacsora közben kitálálja. Kellemesen eltársalogtak, jól megvacsoráztak, végül még egy pohárka pezsgőt is megengedtek maguknak. Ferdinándnak azonban nem jutott eszébe semmi frappáns megoldás. Elég ügyetlenül célozgatott a hazakísérésre. Helén arcán ismét megjelent a már ismert finom mosoly – feleslegesek a tiszteletköreid, ne erőlködj — mondta, én is szeretkezni akarok. Ettől aztán Ferdinánd először meghökkent, majd megnyugodott: a dolog, sínen van.

Kapcsolatuk békés része hét évig tartott. Hetente, kéthetente találkoztak, mindig az asszony mondta meg mikor. Eljártak színházba, hangversenyre, képtárakba, ilyenkor együtt vacsoráztak, majd valamelyikük lakásán reggelig élvezték egymás társaságát. Minden évben elmentek külföldre, vagy valamelyik magyarországi fürdőhelyre. Néha-néha egymás lakásán töltöttek néhány napot.

Telegdy Helén azaz Weingruber Ilona anyja, Gertraut német, nemzőapja magyar, nevelőapja magyarországi sváb volt. Első férjét hívták Telegdinek. Már kislánykorában megkövetelte, hogy Ilona helyett, Helénnek szólítsák, amikor pedig elvált a férjétől, a Telegdi névben az i-t felcserélte egy y-nal, s így használta.

Gertraut még a háború előtt, húsz éves korában jött Magyarországra, német nevelőnőként, egy gazdag zsidó orvos két kislánya mellé. Anyanyelve mellett beszélt angolul, franciául, sőt egy ifjúkori szerelme, egy orosz emigráns fiú kedvéért, megtanult oroszul is. Az orvos és családja még idejében elhagyta az országot, Geutraut egyedül maradt a szépen berendezett, négyszobás nagypolgári lakásban. Amikor az oroszok bejöttek, valamilyen parancsnokság részére lefoglalták a házat. Először a lányt ki akarták lakoltatni, de amikor az oroszul tiltakozott, rájöttek, jól használhatják tolmácsként, s meghagytak neki egy kis félreeső szobát. (Akkor, már jól beszélt magyarul is.) Két évig dolgozott az oroszoknak, jól élt, azok gondoskodtak róla. Amikor elhagyták a várost, igen jó ajánlólevéllel átadták a magyar honvédségnek. Innen emelte ki az ÁVH, itt is először, mint tolmács, majd a vezető, egy vele egy korban lévő magas rangú tiszt közvetlen munkatársa, rövid idő múlva szeretője lett.

Gertraut akkor már betöltötte huszonkilencedik évét, amikor megtörtént a baj, terhes lett. Főnöke, aki nő és családos ember volt, rögtön felajánlotta neki, elintézi, a gyerek elvételét. A lány azonban nem akarta, félt attól, hogy később már nem tud szülni. Abban az időben ő a maga huszonkilenc évével már vénlánynak számított. „Asszonynak szülni kötelesség, lánynak dicsőség” – szölt az akkori szlogen, gondolta a férfi, ha akarja, hát szülje meg, de ő nem adhat nevet a gyerekeknek. A lánynak azonban ez a megoldás sem tetszett, napokig sírt, emésztette magát.

– Jó, akkor szerzek neked egy férjet, aki elfogadja a gyereket, s nevet ad neki.
Erre aztán hosszas gyözködés után ráállt a lány is.

Másnap aztán a férfi, felkérte az irodájába az összes letartóztatott dossziéját, s gondosan áttanulmányozta mindegyiket abból a szempontból, kiből lehetne alkalmas férj. Választása egy Weingruber József nevű emberre esett, akit kulákká minősítettek, áru felhalmozással, beszolgáltatási kötelezettségének kijátszásával, sváb származása miatt volksbundista múlttal vádoltak. Felhozatta magához a cellájából, az őrt aztán kiküldte a szobából, ne legyen tanúja a kihallgatásnak.

Weingruber úgy negyvenes, valaha jó kiállású férfi lehetett, most fizikailag össze-törtnek festett, megviselte őt a „szívélyes fogadtatás”, egy módszeres és alapos verés. A szintén nem barátságos első kihallgatások azonban – mint az iratokból kiderült — lel-kileg nem törték meg, következetesen tagadta a terhére rótt, légből kapott vádakat.

A Parancsnok nyugodt, tárgyilagos, szinte már barátságos hangon felvázolta neki, mire számíthat.

– Itt, mint láthatja nem bánunk kesztyűs kézzel a rendszer ellenségeivel. Előbb vagy utóbb alá fogja írni azokat a jegyzőkönyveket, amelyekben elismeri a vádakat, s amelyek alapján a bíróság hosszú évekre, esetleg életfogytiglanra elítéli. Ha pedig vala-kiben olyan erős az akarat, hogy a végsőkig ellenáll, annak rendszerint a teste mondja fel a szolgálatot. Innen még élő ember nem ment ki, aki nem ismerte el a bűnössé-gét.

Itt egy kis hatásszünetet tartott majd így folytatta:

– Magának azonban szerencséje van, mert ajánlok egy másik utat. Nekem módomban áll magát szabad emberré tenni. Kaphat állást, lakást, békés életet egyet-len feltétellel, hogy elvesz egy asszonyt, aki terhes, s róla és a gyerekről élete végéig gondoskodik.

Kíméletlen őszinteséggel elmondta a történetet, magában pedig elszánta, ha nem tudja rábeszélni a férfit, az csak holtan hagyhatja el a Hatóság épületét.

Weingruber ráállt az alkura.

A Parancsnok még búcsúzóul megfenyegette: élete végéig figyelemmel kíséri születendő gyermeke életét, s ha Weingruber nem tartja a szavát, könnyen visszake-rülhet, de akkor már nem lesz más választása.

Harmadnap a gyanúsítottból szabad ember lett. A parancsnok elhelyezte egy fedett lakásban, s Gertrautot bízta meg, hogy hozza rendbe a sebeit s hizlalja fel egy kicsit. Két hét múlva megtartották az esküvőt, az ország egy távoli sarkában kaptak lakást, és mindketten munkahelyet — a parancsnoki gondoskodásnak köszönhetően. Itt kezdték meg közös életüket.

A férfiak halálukig megtartották egyezségüket. József rajongásig megszerette és sajátjának tekintette a megszületett kislányt. Idővel szerelmes lett a feleségébe, bár ezt az csak elviselte, de nem viszonzta. A Parancsnok, akinek házasságából három fia született vágyott a kislányra, folyamatosan figyelemmel kísérte annak fejlődését, ahol tudta segítette. Erre mindig megvolt a lehetősége. Nagy túlélő volt. Túlélte ötvenha-tot, túl a „légió elbocsájtását” s túl a rendszerváltást. '90 után privatizált egy nyugati exportra koloniál bútortokat gyártó kisüzemet. Túlélte Józsefet, túl Gertrautot is, nyolc-vanegy éves korában, polgári jólétből hagyta itt a világot.

Helén soha sem tudta meg, hogy József nem a vérszerinti apja, a Parancsnok-ról meg azt gondolta: szüleinek egy régi barátja. Geutraut sohase bocsájtott meg a két férfinak. A Parancsnoknak mert nem vette el, Józsefnek, mert hagyta magát zsarolni

és elvette. Űgyesen visszaélt mindkettőjük lelkiismeret-furdalásával, lenézte őket, és a végtelenségig kihasználta mindkettőjüket. Helén kamaszkorában ugyan érzékelt a felnőttek közötti burkolt feszültséget, de okát nem tudta felderíteni. Anyjának a férfinemre vonatkozó, gyakori negatív megjegyzései miatt benne is kialakult az a nézet, hogy a férfiak valami alsóbbrendű lények a nőkhöz képest.

Helén jól tanult, úgy tudta, apjától az érettségire kapott egy Trabantot, valójában azt a Parancsnok finanszírozta. Ű bábáskodott egyetemi felvételijénél is. Közösen döntöttek úgy, hogy a lány szőlész-borász képesítést szerezzen, s ha majd végez, ő is a borkombinátnál helyezkedjen el, ahová a Parancsnok annakidején szüleit elhelyezte. József azonban ezt már nem érhetette meg, annak az évnek az elején halt, meg amelynek nyarán lánya megkapta a diplomáját. A Hatóságon megrugdalt veséje mondta fel végképpen a szolgálatot. Helén tizenöt évet dolgozott a Kombinátban, mígnem a kilencvenes évek elején véletlenül kiderült, hogy a slendrián hatalom nem vezettette át a telekkönyvben József elvett szőlőbirtokát, így az még a nevéen volt a rendszerváltáskor. Egy ügyes ügyvéd közreműködésével, több pert követően, Helén, mint törvényes örökös, megkapta a birtokot. Kapott még egy jelentős összeget kárpótlási jegyben, az elvett szántó- rét-, és erdőbirtokok fejében.

Helén ekkor már hosszú évek óta – ma úgy mondanánk – szingli volt. Voltak ugyan időnként futó kapcsolatai, de mivel a testi együttlétet nem jelentett számára örömet, ezek hamar megszakadtak. Telegdi volt az első férfi, aki harmincas éveinek végén felkeltette benne a szexuális izgalmat, szép türelmesen bevezette az élvezetek birodalmába. Viszonyuk már több mint egy éve tartott, amikor Helén úgy döntött elköltözik szülője közelébe a nyugati határszélre. Telegdi, mérnökember volt s épp ekkor szűnt meg az állása, csődbe ment az üzem ahol dolgozott, így elfogadta Helén ajánlatát: kezdjenek együtt új életet. Űsszeházasodtak.

A község szőlősgazdái épp ekkor munkálkodtak egy közös borgazdaság létrehozásán, amikor megtudták, hogy az új tulajdonos képzett borász és jelentős nagyüzemi gyakorlattal rendelkezik. Megkeresték, társuljon be hozzájuk. Űten voltak a tulajdonostársak, mind férfiak, Helén lett a hatodik és az egyetlen nő. Helén belevetette magát a munkába, szinte reggeltől estig dolgozott. Nem csak a munka, hanem a tulajdonostársakkal folytatott állandó vitái fogyasztották az erejét. Telegdi viszont nem talált képzettségének megfelelő munkát. Alkalmazták ugyan a gazdaságban, de őt a borászat egyáltalán nem érdekelte, munkáját kényszernek érezte. Így ment ez jó két évig. A borászat szépen megindult, a házasságuk meg a tönk szélére került. Helén egyre nyüzöztöbber, idegesebb lett, otthon már szinte szólni se lehetett hozzá. Nem tudta elfogadni, hogy férje más munkára vágyik, lustának, kényelmesnek tartotta. Férje viselkedése és tulajdonostársai gáncsoskodásai megerősítették azt a képzetét: a férfiak valami alsóbbrendű lények. Ezt egyre gyakrabban hangoztatta férje jelenlétében is.

Telegdi aztán egy szép napon felült egy Ausztriába tartó vonatra, feleségének csak néhány soros búcsúlevelet hagyott, legközelebb csak három év múlva jelentkezett azzal, hogy váljanak el törvényesen, mert szeretne újra nősülni.

Helént nem viselte meg férje eltűnése, szinte észre se vette annyira lekötötte munkája. Szívósságával legyözötte férfi tulajdonostársait. Kettőjüket ki is vásárolta, így többségi tulajdonos lett a borászatban. Felvirágoztatta a céget. Megmaradt társai méltányolták szakértelmét, eredményességét, hozzászótkak, beletörödtök, hogy Helén uralkodik felettük.

Az anyagi jólét megváltoztatta Helén életvitelét. Új lakást vett és luxus terepjárót, s egyre több időt fordított önmagára. Rendszeresen járt fodrászhoz, kozmetikushoz, divatosan öltözött, színházba, képtárakba, hangversenyekre járt. Meghatározott időközönként, főként azért, hogy önmagának bizonyítsa vonzó női mivoltát, alkalmi szexuális kapcsolatokat létesített. Így jött össze Ferdinánddal.

Hét éven keresztül, míg csak szeretők voltak, tökéletes volt a kapcsolatuk. A bajok akkor kezdődtek, amikor Ferdinánd beleszeretett az asszonyba és feleségül kérte. Az először hevesen hátrította az ötletet, majd a férfi hónapokig tartó ostroma után nagy nehezen igent mondott. Hiba volt, nagy hiba. Ferdinánd nem gondolta át, amit az asszony finoman sugallt, hogy nem ugyanaz közösen szórakozni, pihenni, utazgatni, hetente-kéthetente találkozni, mint folyamatosan együtt élni. Pláne úgy nem, hogy Helénnek ott volt a borgazdaság, ahol folyamatosan és szenvedélyesen dolgozott, Ferdinándnak pedig nem voltak ambíciói, ő csak jól szeretett volna élni hátralevő éveiben.

Nem is húzták sokáig a közös igát, nem telt bele két év és Ferdinánd, aki nagyon egyedül érezte magát a házasságban, megkeseredve visszaköltözött Ausztriába. Most ott fekszik, szépen berendezett lakásában, kedvenc tárgyai között, és minden erejét össze kellett szedni ahhoz, hogy kinyúljon a CD-lejátszóhoz, hogy hallhassa a már százszor meghallgatott dalt: HA SENKI NINCS, KI ELRINGASSON, RINGASD EL MAGAD!

Nagy Béla Lajos: Emlék-síkok I.

EGY KUPAC TÉGLA

Ólmos, szürke hajnal, Roskó felemeli fejét a párnáról: valami villog odakint. Az ablakpárkányhoz húzza magát, odébb kaparja a kilincsekre akasztott szőnyeg sarkát, kinéz. Mentőautó. Haldoklik az Ági néni. Már mióta, de csak nem akarja elvinni az ördög. Viszik, meg hozzák. Mit gyógyítottak rajta? Semmit. Kap egy injekciót, egy hétig jobban van, aztán megint viszik. Mennyi pénz ez? Ezért halnak meg a rászoruló, mert rájuk meg nem jut. Az ilyen vénségek miatt.

Visszafészkeli magát, nem tud elaludni. A mentőautó villogója pörög a plafonon. Mintha sürgős eset lenne. Van ennek a vénségnek valakije a kórházban, aki rendezi a dolgát. Hozzá mindig kijön a mentő, akár kell, akár nem. Bezzeg őerte nem jött, amikor tavasszal rádőlt a fa. Összevissza verte a lábát, nem tudott felállni sem. A doktor úr vitte be vizsgálatra, a saját kocsján. Hogy van ez?

Kimászik az ágyból, egyből a bakancsába lép, nincs türelme a papucsát keresni. A bőszárú kék munkásnadrág azon is átjön. Dzsekit vesz, kiriglizi az ajtót, a kutya máris a hasának ugrik. Éhes, tegnap nem adott neki enni. Lehet, hogy ma sem fog. Nincs mit. De egy kutyának napokig ki kell bírnia. Ha ő kibírja, a kutyának is ki kell.

Hordágyon viszik. Pedig tud járni, tegnap is a kertben futkározott. Micsoda egy vén boszorkány! Agyonszurkáltatja magát azzal a sok energiainjekcióval, aztán beszél a mentőknek, amikor lemerül. Jöhet az újabb kúra. Más meg tíz évig vár egy nyomorult csipőprotézisre. Ha meg nem döglik addig.

„Csak nem kórház megint, Ágica néni? Ajjaj!”

Nem biztos benne, hogy meghallotta, elmondja újra.

„Csak nem kórház...”

Az öregasszony mintha legyintene a kezével, de addigra betolják, ajtó becsap, motor indul. Még jó, hogy nem szirénázva viszik, gondolja. Attól dagadna csak a vénségnek a keble. Hogy aztán jól kinevessen mindenkit, amikor visszahozzák.

Leballag a folyóhoz. Minden reggel leballag a folyóhoz, már maga sem tudja, miért. Most talán azt nézi meg, mennyit áradt. Sok eső esett mostanában, biztosan megtelt a medre. Mintha attól kellene tartania, hogy elviszi a házát. Persze nem ezért megy le. Megszokásból. Folyó, vécé, reggeli. Indulhat a nap.

De nem indul. Ha nincs mit csinálnia az embernek, nem indul a nap. Azt lesi, mikor lesz dél, hogy kotyvasszon magának valamit. Pedig lenne mit csinálnia, de nincs hozzá anyag. Téglá kellene meg habarcs. Be kéne falaznia egy ablakot. A hátsót, ahonnan huzatot kap a ház. Az ablakkeret kirothadt, nincs értelme üvegezni. Meg azt nem is tudná megcsinálni. De befalazni be tudná, csak anyag kellene. Kinéz a téglarakásra. Minden nap kinéz rá, legalább ötvenszer. Ott áll a vénasszony háza végében, kétszáz darab kisméretű téglá. Még hozzá klinkelt. A kéményhez hozatta, hogy újat építtet, de valamiért elmaradt. Le van takarva kátránypapírral, az eső sem éri. Azzal a téglával olyan szépen befalazná, hogy a helye sem látszana meg az ablaknak. Simító vakolat, mész, oszt kalap. Kétnapos munka. Csak lenne övé az a téglá.

Becsukja az utcaajtót, elballag az önkormányzathoz. Van munka, Irénke? Nincs? Hát segély? Menjen a jófrancba, Feri. Megy is. Bandi kocsmája, savanyú bor, vizes kávé. Írd fel, komám. Hová? Már nem fér a lapra. Írd fel a gerendára.

Délután három körül szokták visszahozni. Ül a konyhaasztalnál, és a faliórát nézi. Elmúlt három, igaz, csak tíz perccel. Elbóbiskol. Fél négy. Semmi. A mentő hangjára felébredt volna. Kinéz a téglaralkásra. Megvan még. Attól tart, túloldalról a Kozma is szemet vetett rá. Alig várja az a nyomorult, hogy az öregasszonnyal történjen valami, máris lecsap a házára. Ebben egészen biztos. Állítólag valahonnan távolról rokonok. Állítólag. Mert mása nincs a vénasszonynak, azt tudja. Eltemette mind a két fiát, még örökölt is utánuk, mivelhogy öreglegény volt mind a kettő. De a Kozma azt állítja, hogy rokonok. Ami ötöt nem érdekli, de azt a kétszáz klinkelt téglát akkor is megszerzi magának. Ahhoz a Kozmának semmi köze. Ő pakolta le a kocsiról, ő talicskázta be, ő rakta kupacba. Tehát az övé.

Ha a vénasszony elpatkol.

Öt óra. Máskor mindig visszahozták aznap. Valami történhetett. Vagy csak nem vette észre? Dzseki, sapka, cigaretta a szájba. Megyünk örködni. Ki tudja, miféle alakok mászkálnak errefelé. Ha megürül egy ház, máris ellepik az ingyenélők. Vagy a még azoknál is rosszabbak. A Kozma-félék. Akik mindjárt szét is hordják. Szolgáltatba helyezem magam, elvégre polgárőr vagyok. Voltam. Az új főnöknek valamiért nem kellek. Nem mentem el neki napszámba, napi ötszáz forintért. Menjen el a hülyéje, én biztosan nem.

Átmegeg az úttesten, visszajön, úgy tesz, mint aki andalog. Nem szeretné, ha valaki is. De szeme az öregasszony házán: tudja, mit kell néznie ahhoz, hogy megtudja, itthon van-e. Kislámpa fénye a konyhaablakban, szunyoghálós ajtó sarkig kitérve. Se lámpa, se ajtó. Ezek szerint benn fogták. Igaz, mostanában elég sokat panaszkodott: Jaj, Feri, a lábam! Jaj, Feri, a csípőm! Jaj, Feri, jaj! De, aztán meg úgy ment a botjával, hogy utol se lehetett érni. Fifikás, önsajnáltató vénasszony, aki még most is azt hiszi, hogy az egész világ ellene van. Pedig sosem volt ellene. Aranyélete volt.

Besötétedik. Nem kapcsol lámpát, nehogy a Kozma meglássa, hogy virraszt. A talicskát már a kerítés tövébe készítette, épp csak át kell nyúlania a tégláért. Mellig se ér, a kutyák letaposták, könnyű dolga lesz. Eddig is ott járt át, ha segítenie kellett az öregasszonynak. Csapás vezet, igaz, belepte jócskán a gaz.

Csak ne lenne álmos. Így őszutón, amint besötétedik, már hívja is az ágy. Pedig hatvan se múlt még. Talán a bor, amit a Bandinál ivott. Délelőtt is, délután is. Meg hogy alig evett valamit. Megfigyelte, ha tele a gyomra, sokáig fönn van. Ha üres, menekül a paplan alá.

Minduntalan lecsukódik a szeme ültében. Talán a sötétségtől. De ha felkapcsolja a lámpát, átlát a Kozma. Mint ahogy az imént ő is a Kozma házába, amikor egy pillanatra felvillant, majd ki is aludt a fény. Úgy látszik, az a másik is virraszt. Micsoda ésszerű alak! A szart is kilopná a másik segge alól.

Elaludt. Egész biztosan elaludt. Ruhástól fekszik az ágyon, fázik, a szeme ég. Fölül, didereg, meg kéne nézni, hány óra, de nem akar villanyt gyűjtani. Gyufa után kotorászik, nem talál. Elemlámpa? Már tegnap sem volt meg. Ki kéne néznie még egyszer. Aztán be az ágyba. Ma már nem oldódik meg itt semmi.

Kimegy az utcára, elvándorog a kapuig, beles, nincs változás. Ezek szerint nem hozták haza. Akármennyit aludt is, észrevette volna. Biztosan észrevette volna. Egy csapásra magához tér, ugrik, szeméből eltűnik az álom. Még sosem volt olyan, hogy aznap ne hozták volna haza. Korábban vagy később, de mindig hazahozták aznap. Ha benn fogták, az azt jelenti, hogy...

Némán dolgozik, a téglá koccanását se hallani, se azt, ahogy óvatosan elhelyezi őket a talicskában. Régi rossz kabátot terített az aljába, elővigyázatosságból. Egy idő után szeme megszokja a sötétséget, a koszfehér bundájú kutya pedig mutatja az utat, ahogy előtte fut. Hat-hét talicskával elhordja, az egész félóráig se tart. Már rég megcsinálta a helyét a pajta sarkában. Oda meg vissza. Oda meg vissza. Gyerünk. Csak föl ne bukfacezzen ezen a vakondtúrásos udvaron. Jobban is elegyengethette volna a földet a gaz alatt, de hát nemigen járka!l errefelé.

Minél gyorsabban akarja csinálni, annál lassabban megy. Fázik. Rettenetesen fázik. És valamiért nem érzi a karját. Emelné a talicska nyelét, de nincs benne erő. Félúton ledobja. Belehel a sötétségbe, a kutya kíváncsian les vissza rá. Na, mi történt? Persze nem ettem ma semmit, legyengültem. Meg nem is aludtam. Munka sincs már hónapok óta, nem vagyok edzésben. Megemeli, irtózatot szúrászt érez a szíve tájékán. Menten ledobja, alig bír kiegyenesedni. A felét ha elhordta, vagy még annyit se. Nem hagyhatja félbe, akkor inkább el se kezdte volna.

Legalább azt tudná, hány óra van. Éjjel van-e, vagy csak este. De nem is fontos. Hordani kéne a téglát. Lehajol, megfogja a talicska nyelét. Ezúttal kétszer akkora vilám nyílal a mellébe, épphogy össze nem esik tőle. Mi a kurva jófene van? Leguggol a talicska szarvai közé, úgy marad egy darabig, majd megpróbál kiegyenesedni. Lassan, de megy. A legokosabb, ha most abbahagyja. Kialussza magát, reggel korán kel, tíz perc alatt befejezi. Gyerünk az ágyba. Itthagyni mindent, gyerünk lefeküdni, ha jót akar. Őérte nem jön ki a mentő.

Arra ébred, hogy valami fényes pörög a plafonon. Még egyszer odanéz, nem tévedt. A mentő villogója. Nagy nehezen az ablakhoz húzza magát, kinéz. Ott villog a saját háza előtt. Nem tévesztették ezek el a házszámot? Int nekik, hogy odébb. A szomszéd ház. De csak jönnek befelé. Mit akarnak tőle? Megpróbál felülni, menten visszahanyatlik. Maradjon a bácsi, hallja, csak nyugi. Mindjárt segítünk. Mit csinálnak? Ági néni hívott ki bennünket, hogy rosszul lett. Elesett a kertben. Fáj valamije? Igen, azt hiszem. Mije? Nem tudom. Mindenem fáj. Mindenem. Nyugi, csak lassan. Segítünk. Engedje el magát. Engedje el magát. Hallja? Engedje el magát.

KIÁLLÍTÁSMEGNYITÓK

REMBRANDT TEKINTETE

Takáts Márton grafikus- és festőművész kiállítása

Már szinte valamennyien itt vannak, bár jószerivel még egyikük sem látható.

A vörösréz lemez is már ott az asztalon, - még egy kevés munka van vele: néhány karc eltüntetése, polírozás, a fazetták lesimítása, a sarkok legömbölyítése és hasonlók. A teavíz föltéve, a fények hibátlanok, a délután színpatakzása visszavonulóban. Először az olasz válik láthatóvá, vagy inkább hallhatóvá, amint a hatalmas utazótáskát a bejárat mellé ejti, majd az ajtófélfának dőlve nézi, ahogyan TM egy ülepített krétával és szesszel átítatott ronggyal még egyszer átdörzsöli a rézlapot. Zsirtalanít – dörmögi, és bizonyára már ismeri a következő mozdulatot is, ahogy TM mintegy ellenőrzésképpen vízbe mártja a lemezt. Beljebb lép, leveszi a fekete háromszögkalapot és kihámozza magát a prémes zsüstkörből is. Ha nem ismerték volna fel, ő Giacomo Casanova, s látszik rajta, nem először vendégeskedik X-ben, TM úr műtermében.

Egy fazékban közben készül az alapozó keverék: méhviasz, masztix, szíriai aszfalt precízen kimért főzete. Folyamatosan keverni kell, szemmaró, kábitó füst támad, de most TM nem nyit ablakot, tudja, hogy vendégeit úgysem zavarják ezek a világi dolgok, s voltaképpen ő is játéknak fogja fel, demonstrációs kelléknek tekinti a sűrűsödő ködöt. Megszólal két hang a zongorán. Tudható Glen Gould is megérkezett. Közelebb húzza a forgószéket: ez már egy trilla a Goldberg variációkból.

Közben TM türelmesen várja, hogy az oldat szilárdulni kezdjen, beszappanoz egy litográf követ, majd a masszát a köre dönti. A dermedő anyagot kockákra vágja, gömbökké gyúrja. Ezekkel kell bedörzsölnie a felhevített rézlemezt. Amikor egy kis bőrhengerrel összefüggő réteggé teríti az anyagot, már érzi, ott áll mögötte Hercules Seghers, sőt Ady is. Borszag elegyedik a pálinka szaggal. Bizonyára együtt jöttek, nem csak a liftben botlottak egymásba. Fellobbant egy gyertyát – tudják-e vajon az urak, hogy a vízben megáztatott gyertya sokkal kormozóbban ég? – kérdi, persze inkább magától, és a hosszú láng fölött befeketíti a lealapozott lemezt. Minden mozdulatát képes úgy végrehajtani, mintha először tenné. Bálint Endre a teája mellől erősen bólogat. Ő szinte itthon van, aligha venné jó néven, ha TM vendégek tekintené, de századszor is szívesen nézi a bemutatót. Olykor segít is: most irány a csap: hideg vízsugarat enged a lemez hátsó oldalára, és a hirtelen hűtés következtében az alapozóréteg tükörfényes lesz.

A rajz már régóta kész, sok vázlat után eldöntetett, mely kompozíció kerüljön át a lemezre. Pauszpapírra kell áttenni a körvonalakat és néhány jellemző részletet. A téma: a híd, innen a szomszéd utca végéről: naná hogy tudná rajzolni fejből is, emlékezetből, csukott szemmel akár, oly sokszor látta, skiccelte, talán álmodott is vele TM. Mégsem haszontalan a pauszozás: meg kell ugyanis fordulnia a látványnak, a lemezen tükörképként kell megjelenjen, hogy majd a nyomtatásnál... Értik? Persze, ő igen, Giovanni mester tekintetét keresi, miközben kemény hegyű ceruzával átviszi a rajzot a lealapozott lemezre.

Egy kis fatámasz, (jobb híján nevezzük hídnak ezt is) kerül a lemez fölé, arra való, hogy a rajzolásnál megtámassza a kezét. Nem akar a lemezhez érni, mert a tenyér melegtől megolvadhat az alapozó réteg. Nem a lemezre, valójában csak az alapozórétegbe „gravíroz” TM, a vörösreztet igyekszik nem felsérteni. Nagyítóüvege fölé hajolva ellenőrzi a részleteket, pontosítja a karaktereket. Most már Rembrandt is közelebb lép végre, természetesen utat nyitnak neki; kitágul a kör.

Észrevették már? – a rajzokból, a vonalak ívéből sejtették, de most látják is: TM balkezes. Glen Gould is az. Ők persze tudták egymásról, de elviccelik: ez csak pingponuban előny, Glen közben Bachra gondol, TM meg talán Picassóra. Van rá idő, ez most elég hosszadalmas munka lesz: egy fanyélre erősített tüvel karcolja a lemezre a képet, vagyis a hidat, vagy legyünk még pontosabbak, a híd roncsát, hiszen évszázadok múlva lesz talán ilyen. Hommage a... írja majd alá, de ne fussunk még előre. Persze Giovanni mester (sejtik ugye, Piranesiről van szó) tudja már, szerényen hátul is marad, a többiek meg mutathatják a jól értesültet. Ki-ki vérmérséklete szerint veszi tudomásul, hogy bele kerül a képbe, szereplőjévé válik a készülő rézkarcnak. Lelkesülten, vagy tettetett duzzogással figyelik lassan kirajzolódó hasonmásukat, s próbálgatják, mire képesek alteregói minőségükben. Van, aki a hídkorlátnak dőlve bámészkodik, van, aki tüzet gyújt a rom tetején, s elgémberedett ujjait melengeti, más a partja vesztett folyó fölé görnyedve ökredezik, és valaki látszólag céltalanul bolyongva, egyre távolabb kerül a többiektől, míg fel nem oldódik alakja a távolság érzékeltetésére kimódolt vízszintes sraffozásban.

A maratás következik. Előkészíti a vegyszeres tálat és a lemez hátoldalát lefedi sellakkal, hogy ne marja meg a sav. Nagyjából kilónyi lehet a sárga vas-klorid kristály, amelyet egy liter langyos desztillált vízben felold. Az aranybarna oldatba meríti a lemezt. Időről-időre egy puha lúdtollal végigsimítja a lapot, nehogy rézszemcsék tapadjanak meg a felületen. A marás hosszadalmas, van idő hátradőlni kissé: - ki lehet ez a klosár-forma későn jövő? Ragacsos szakáll, iromba zsákruha, levágott ujjú kesztyű, szakadt szandál. Persze Jónás lesz, akkor az orrfacsaró halbúz is megbocsátható. De ne feledjük a maratást! Amikor TM úgy véli, a leghalványabbnak szánt vonalak már elérték a megfelelő mélységet, kiemeli és vízzel öblíti le a lemezt. Itatással felszárítja, majd lakkal fedí le a késznek gondolt felületeket. Amikor a lakk megszárad, folytatódhat a maratás. Most már az erősebb vonalak következhetnek. Az eljárás többször ismételtető és TM él is a lehetőséggel. Szeretné, ha a közeli részletek és a messzi tájkép elemek jól elkülönülnének. Meglehetősen nagy rutinja van, mégsem kalandozhatnak túl messzire a gondolatai. Nem csak a kompozíció rendjét, a vonalmélységgel és vastagság különbséggel elérhető perspektivikus hatást figyeli, gondolnia kell arra is, hogy fárad az oldat, aranyárgából sötétzöldre vált, s egyre hosszabb terminusok szükségeltetnek a kívánt hatáshoz.

A háttér félhomályában kisebb csoportokra szakad a társaság, König tanár úr fel-emelt ujjal magyaráz a csokoládét szürcsölő Villonnak, Casanova félrecsúszott parókája alól Karácsonyi Irénnel próbál szemezni, Barta László szódát nyom Bulgakov borába, és Babitscsal diskurál. Persze közben igyekeznek nem lemaradni semmiről. A maratás mélységének ellenőrzését némileg megnehezíti, hogy a rajzolat a savban megfeketedik, TM, hogy eltávolítsa a keletkező vékony bevonatot, olykor salétomsav vizes

oldatába mártja a lemezt. Az utolsó maratás végeztével irány a vízcsap, bő vízzel leöblíti a rézlapot, megszáritja, majd benzines ronggyal lemossa az alapot és a lakkréteget. A hátoldalról a sellakot alkohollal oldja le.

Érezhetően nő a feszültség, a vendégek tudják, most fog hozzá az első próbanyomat elkészítéséhez. A műterem nem túlságosan nagy, mégis megkockáztathatjuk a „vonulás” kifejezést. A korpulens Gargantua vezetésével mindnyájan a nyomdagép felé veszik az irányt. TM úgy mondja: kézi-sajtó. Két súlyos fémhenger közt masszív acéllemez. Leemeli a polcra a festékesdobozt, spatulával kiemel egy adagot, kevés firniszt kever hozzá, s a mély fekete színt megtörendő egy kevés olajfestéket is kinyom: az égetett szienát választja. Egy üveglapon szétkeni, majd összekeveri a festékeket. Kissé felmelegíti a lemezt, majd gumilappal keni rá festéket, úgy, hogy a fölösleget le is húzza azonnal. Zsírpausz lapocskák vannak üveglap mellé készítve, körkörös modulatokkal, belülről kifelé haladva dörzsöli velük tisztára, egyre fényesebbre a lemezt, de tenyere élével is tisztogatja a felületet. Persze vigyázni kell, a vájatokban meg kell maradnia a festéknek. Előkerül egy puha gézdarab is, ezzel áttörölve lazúros tónust terít szét a nyomófelületen. Egy ronggyal letörli még a lemez éleit, majd arccal fölfelé ráhelyezi a sajtóra. A papírt, amelyet a lemezre kell fektetnie, már jó előre benedvesítette, most kellően megsikkadva, nejlonfóliák közt várja, hogy használatba vegyék. Puha, kis enyvtartalmú merített karton a legjobb, ezt használja most is. Összehajtott kartoncákkal fogja meg, nehogy a kezétől festékes legyen, óvatosan ráfekteti a rézlemezre, majd egy filclappal borítja be. A sajtó tengelye fölött két menetes csavart meghúz, ezzel állítható a nyomás erőssége.

Mielőtt megmarkolná a nagy csillag alakú hajtókart, körbenéz. Mély lélegzetet vesz. Nem sürgősebbet kíván, inkább az esemény fontossága miatt érzi, hogy kell egy rövid hatásszünet. Naná, hogy Rembrandt tekintetét keresi, és jól esik valami biztatás-félét olvasni ki belőle. Alig több mint egy teljes fordulat a hajtókarral és máris a hengerpár túlsó oldalához hajol a társaság. Az izgalom természetesen most a legnagyobb. TM engedi, hogy az a kecskeszakállas pofa emelje föl a filcet, de helyesebb úgy fogalmazni, nem tudja megelőzni a kéréstlen segítséget (lassan ráeszmél: a Mester és Margaritából olyan ismerős az alak), a papír sarkát azonban már maga csippenti föl, átlós irányban, óvatosan emeli, amíg el nem válik teljesen a lemeztől. Aztán a másik kezében tartott karton csipesszel is fogja már, és újra a rajzasztalhoz vonul a csapat. Most már ő a vezetőjük. Időközben besötétedett, a karos lámpa fénykörébe fekteti a lapot. Szívesen vizsgálná sokáig, ellenőrizné, vajon erősek-e a vonalak, megfelelő-e a tónusérték, kijön-e a téri mélység, amelyet oly fontosnak érzett, amikor elképzelte a grafikát, de most mégis hátrálép. A vendégek a képet nézik, TM pedig őket. Lehet, hogy ezért a percért lett rézkarcoló?

Elhangzott 2014. decemberében a soproni Pannonia Galériában.

RUJAVECNÉ FERENCZI KATALIN

**GR. CROUY-CHANEL ADÉL FESTŐMŰVÉSZ
ÉLETMŰ-KIÁLLÍTÁSA**

„Áldott a kéz,
Melyet Isten vezet,
Mely megrajzol
Könnyet, s hitet.,
(Arany Viktor)

Mindnyájukat szeretettel köszöntöm Kedves Hölgyeim és Uraim!

Mai kiállításunkra egy olyan művész életművéből válogattunk, akinek emberi tartása, helytállása, lelki tisztasága mindnyájunk számára példa.

Kérem, engedjék meg, hogy bemutassam gr.Crouy-Chanel Adél festőművészt és alkotásait!

Budapesten, 1917. január 21-én született. A Képzőművészeti Egyetemen tanult. Mestere Jaschik Álmos, korának jelentős grafikus, művészeti írója volt. A híres Jaschik-iskola valamennyi technikában erős és sokoldalú képzést adott, mely később a művésznő életében is visszaigazolást nyert.

Gr. Crouy-Chanel Adél festőművész oltárképe

Fiatal rajzolóként közreműködött Óbuda római kori leleteinek feldolgozásában, valamint mestere mellett a Nemzeti Színház díszleteinek kivitelezésében. Kiállítása volt a Múcsarnokban, ahol Gárdonyi Géza Isten rabjai című regényének illusztrációival szerepelt. A 12 képből álló sorozatból mára már csak egy darab maradt, melyen azonban látható a valamennyi jelenetre jellemző fekete-fehér osztás, és az aranyfüst lapokkal felvitt részletek, melyek hitelesen adják vissza a 13. századi kolostorok szigorúan zárt világát.

Ösztöndíjasként külföldön tanulmányozhatta a 15. – 19. századi mesterműveket, festési technikákat. Láthatjuk a 16. századi El Greco Lovagjának kitűnő másolatát, mely egyben értékörző munka is, ugyanis az eredeti kép a sok restaurálás következtében szinte tönkrement.

A London, British Múzeum miniatúrái nyomán, saját mesék alapján készültek az un. perzsa miniatúrák. A kis foltokban, intarzia-szerűen felvitt történeteket még hitelesebbé teszik a képeket övező, perzsa mintás festett bordűrök.

Közben házasságot kötött Grosschmid István ügyvéddel. Férje, Madách Imre testvérének, Pálnak egyenes ági leszármazottja a Madách birtokra, Csesztvére vitte. Dr. Grosschmid István unokatestvérei Márai Sándor író és Radványi Géza filmrendező. A Crouy-Chanel család, történész kutatások alapján az Árpád-házi királyok leszármazottjai, Franciaországból kerültek vissza Magyarországra. A magyar történelem és irodalom két, meghatározó vérvonala egyesült ebben a házasságban, melyet gyermekeik méltóképpen vittek tovább. Mária lányuk neves operarendezőként világhírű énekesekkel dolgozott, Pál fiúk keresett tolmács, műfordító. Itt jelzem, hogy a család minden tagja öt nyelvet beszél.

Az Unikornist ábrázoló képen láthatjuk az Árpád-házi és a Grosschmid család címereit, középen az egyszarvú, fehér lovacskával, melynek a legenda szerint tavasz az aurája, ezért veszik körül kedves nyíló virágok és kisállatok.

Ígéretes, szép pálya várt rá itthon.

A történelem azonban úgy alakult, hogy 1945-ben a már családos művésznek emigrálnia kellett. Először Argentínában, majd Spanyolországban telepedtek le. Argentínában gr. Crouy-Chanel Adél a legnagyobb irodalmi kiadóvállalat munkatársaként gyermekkönyveket illusztrált. Evita Peron égisze alatt számos közintézmény, kórház, iskola, gyermekotthon épült, díszítésükre, a freskók festésére gr. Crouy-Chanel Adélt is felkérték. Magyar művészt, annyi sok más argentin művész közé! Ha belegondolunk: Adél a világ egyik legszínesebbet, a magyar mesevilágot vitte magával, valamint a magyar emberre jellemző érzékenységet, elkötelezettséget, akaratot – nem is csodálkozunk. Ezeket a tulajdonságokat még külföldön is felismerték, elismerték!

Nem könnyű magyarságunkat választott hazánkban megtartani. Miközben családunk és sorstársaink körében ápoljuk hagyományainkat, őrizzük nyelvünket, át kell venni az új ország szokásait, ritmusát, bele kell olvadni. Szerencsére a szívünkbe nem láthat senki, így nyugodtan hordozhatjuk a szülőföld iránti szeretetünket, a belső haza mindig velünk van.

Argentínából Spanyolországba költözött a család, ahol gr. Crouy-Chanel Adél elismert restaurátorként és portréfestőként dolgozott, sőt még egy kis porcelánfestő manufaktúrát is létrehozott!

Művészetére a felszabadult örömfestés jellemző, a természetről, az emberekről, az élet szépségeiről. Minden alkotásában érezhető a témához kötődő közvetlen kapcsolat. Külföldi körútjairól készült vázlatait már itthon festette készre. Az un. akadé-

mista szabályokon túllépve modern, impresszionista és expresszív elemeket, stílusjegyeket használ.

A 90-es évek közepén a család visszaköltözik Magyarországra. Pár évig Sopronban laknak. Továbbra is sokat utazik, vázlatokat készít. Festményeiben egyre nagyobb szerepet kap saját élményvilága, valamint a modern, üde festői nyelvezet. Szereti a sokalakos kompozíciókat. A madridi, vagy a török piaci jelenetekben a vásári forgatógot a délvidék pompás színvilága adja, az alakok mozdulatai és a pár vonallal felvitt mimika pedig szinte hallhatóvá teszik az alkudozást.

A művésznő 1998 óta él Nyárligeten lányával és unokájával. Ez a kis határ menti település és lakosai tisztelettel és szeretettel fogadták, itt nyugalmat és békét talált és rengeteg festeni való témát: a kukoricaföldeket, a mezőn dolgozó asszonyokat, a terményeket, a csendéletekhez virágokat- több, mint tíz éve a sarródi Ferenczi Művész-tábor tagja, a legmagasabban képzett művészként a tábor erőssége, példaképe, szellemi mentora.

Művészetének külön fejezete a szakrális alkotásai. Egyéni megfogalmazású ikonjai szép mívű kereteit is maga tervezte, készítette. Az 1995-ben épült, Jáky György tervezte nyárligeti templom oltárképét, a Szent Szűz életének legismertebb jeleneteit ajándékként, felajánlásból festette meg. A templom üvegablakainak tervezése és kivitelezése ugyancsak az ő munkája. Majd a határ másik oldalán Alsópulya Donatius kápolnája oltárképe következett, mely Krisztus mennybemenetelét ábrázolja.

Legfrissebb munkája Madách Imre: Az ember tragédiája c. drámájának illusztrációja. Fia, Grosschmid Pál spanyolra fordította ezt az un. emberiségkölteményt, illusztrátorként édesanyját kérte fel. Tizenkét színt láthatunk, melyeket elegánsan, modern hangvétellel oldott meg, Az egyszerű, fehér alapon barna tussal megrajzolt jelenetek egyszerre kért üzenetet is hordoznak a művész részéről kiemelt sort: „nem adhatok mást, csak mi lényegem” – valamint a szállóigévé vált záró mondatot: „,mondottam ember, küzdj és bízva bízzál!”

Drága Adél! Megtiszteltetés és nagy öröm, hogy ezt a kiállítást a sarródi Ferenczi Művelődési Házban mutathatjuk be. Mindnyájunk nevében köszönöm bizalmadat, barátságodat, szeretetedet!

Szívvel gratulállok!

Elhangzott: 2010. július 10-én a sarródi Ferenczi Művelődési Házban.

Gr.Crouy-Chanel-Adél, 2013. március 31-én hunyt el Sopronban. Férje és fia mellett nyugszik Csesztvén, a Madách-birtokon. (A szerkesztő megjegyzése.)

RASKÓNÉ DÉRI ERZSÉBET

MAGYARNÉ DERSZIB ETI KIÁLLÍTÁSA ELÉ

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves Barátaim!

Megtiszteltetés és egyben kihívás számomra Magyaréné Derszib Eti festőművész felkérése a kiállítás megnyitására.

A „Vándor Székely” néprajzi kiállítás megnyitóján férjemnek – Raskó Lórándnak – ajánlatot tett, hogy szívesen megfestené a portréját. A meghívást komolyan vettük, és arra jártunkban meglátogattuk a Magyar házaspárt. Kíváncsi voltam, kit takar ez a kedves, őszinte, szókimondó, határozott fellépésű művészember, és a csendes, szarkasztikus humorral megáldott párja – Magyar Balázs.

A lakásukban rögtönzött tárlatvezetéskor, Eti akvarelljei nagy hatással voltak rám. Impressziói, a fény-árnyék játékok, a tónusok merész használata, a színvilága, ecsetkezelése izgalmas volt számomra. Ismerős érzéseket hívott elő.

Barátságból és a művészet iránti érzékenységeből eredően fogadtam el a felkérést.

Derszib Eti. Ízelgettem a nevét. Különleges, török eredetű. Anagrammájában benne van az Írisz – a szivárvány, a színek skálája – s az eb szó, a hűség szimbóluma. Így hát hordozza magában a színek hűségét, avagy Eti hűségét a színekhez. Nomen est omen. Költőien úgy is mondhatnám: Eti a Szivárvány hűség. Hűség az akvarellhez, Balázshoz, Mende Gusztáv emlékéhez, Sopronhoz - a Festőközhöz, az Ikva patakhoz,

Magyarné Derszib Eti: Sopron, Fő tér télen

templomaihoz -, Nagycenkhez, barátaihoz, tanítványaihoz, állataihoz, és nem utolsó sorban hitéhez.

A rajzolásal és a festéssel 13 évesen kezdett foglalkozni. Édesanyja – a Mama – szorgalmazta, hogy rajz tehetségét ne hagyja veszni. Mende Gusztáv soproni festőművész rajziskolájába járt, munkásságát is ő alapozta meg, ő alakította ki benne a plain air festészet és a francia impresszionisták – Monet, Renoir és társai iránti rajongását. Az Ikva-patak környékét gyakran kereste fel festőtémaként. Mái kedves számára ez a városrész.

14 évesen lavírozott tus képével ifjúsági Helikon-díjat nyert, amely megerősítette benne a hitet, hogy a festőművészet szolgáltatója legyen. „Sopron 700 éves” jubileumi pályázatán 1977-ben alkotói díjat nyert.

Férjével – Magyar Balázssal – 1978-ban kötött házasságával új időszámítás kezdődött nemcsak magánéletében, hanem munkásságában is. Az egyéni kiállítások sora – ha kezdetben nehézkesen is –, de beindultak. Hála Balázs nyitott és kapcsolatteremtő képességének, sokszínű és mélyrétegű ismereteinek, első számú menedzsere, kritikusa és motivációs bázisa lett Etinek.

Kiállításainak a száma jelentős. 1978-2014 között mintegy 50 alkalommal tekinthette meg a közönség az akvarelljeit. Természetesen, jelentős részben Sopron adott helyet képeinek, de megemlítendő – többek között – Kapuvár, Celldömölk, Sárvár, Szentendre, Budapest, Győr, Esztergom, Dorog, Mohács, Pécs, Mosonmagyaróvár s Nagycenk neve is.

1990-ben a németországi Landauban, 1990-ben és 1996-ban a Cziffra Alapítvány ösztöndíjasaként Franciaországban, 1992-ben és 1994-ben Ausztriában volt önálló kiállítása. Erzelmi és szakmai szempontból a Soproni Festőteremben rendezett, 2005-ös kiállítása mérföldkövet jelentett számára. A megújult Soproni Képzőművészeti Társaság alapító tagja. Művei több múzeum-ban és magángyűjteményben megtalálhatók.

Szakmai pályájában meghatározó eseményt, élményt jelentett, s máig hatással van munkásságára Cziffra György zongoraművész franciaországi meghívása, ahol leginkább Senlis-ben és Rouen-ban alkotott. A tanulmányút jelentős szakmai elismerést hozott számára.

Senlis és a többi franciaországi város gótikus épületei és a hangulatos francia tájak nagy hatással voltak rá. „A gótikus hangulatú városrészek megfestése határozottabb és keményebb ecsetkezeléshez szoktatott, és markánsabb színhatások alkalmazására bátorított” – idézi Etit Magyar Balázs a róla írt és szerkesztett, 2006-ban megjelent „Képek és epizódok” c. albumában.

Etinek a felszabadult alkotáshoz magával ragadó témára, megbecsülő, egészségtelen rivalizálástól mentes társadalmi háttérre, nyugodt környezetre van szüksége. Reméli, képei is tükrözik ezt a szemléletet.

Mentálhigiénészként én is vallom, hogy csak a természettel harmóniában (szimbiózisban) vagyunk képesek fizikai és szellemi létünket egészségesen tartani. Témái a természet, környezete, város- és tájképek, ember- és állatportrék, csendéletek. Városképei, templomai méltóságot, utcarészletei, házai bensőséges hangulatot, tájképei nyugodt derűt árasztanak. Portréi karakterisztikusak, átsugárzik az ember habitusa, lelkiisége. Állatábrázolásában – cicája, s főleg Maci és Huba kutya meleg tekintetében benne van a gazdája és közte lévő szeretetkapcsolat lényege, a bizalom és a hűség.

A virágcsendéletek hűen tükrözik Eti lelkiállapotát. A virág női szimbólum. Benne van a fiatal lány kacérsága, a szerelem, az asszonnyá érés folyamata, az öröm, a fájdalom érzése, az elmúlás gondolata és az élni akarás lendülete.

Úgy gondolom, hogy a Jóistentől azért kaptuk a talentumot – ki többet, ki kevesebbet –, hogy szellemben gyarapodjunk, lélekben gazdagodjunk, hogy embertársaink javát szolgáljuk. Magyar né Derszib Eti jócskán kapott a Jóistentől talentumot, és nem rejti el, hanem megsokszorozza azt, s kiteszi elének szublimált formában önmagát, belső látását, véleményét a világ egy darabkájáról, hogy élményként befogadva, általa gazdagodjunk.

Eti nemcsak termékeny alkotó, de tanító is. „Szeretközösségben” évek óta foglalkozik 2 tanítványával, Fodorné Győrffy Gabival és Fülöpné Farkas Gyöngyivel, akik 1-1 portréval hozzájárultak a kiállítás anyagához.

Köszönjük Etinek s nem utolsó sorban Balázsnak e kiállítás létrejöttét!
Fogadják sok szeretettel!

Elhangzott Sopronban, 2014. szeptember 28-án, az Erdélyi Házban.

GONDOLATOK FEJÉR ZOLTÁN FESTÉSZETÉRŐL

Nagy öröm számomra, hogy a soproni művészek, életművek közül elsőnek Fejér Zoltán képeit méltathatom. Mindig érdekes helyzet, ha egy fiatal és egy idős egymásra talál és felfedezi, hogy rokon lélek, mert közös szenvedély van benne: a művészet szeretete. Én is ezt éreztem meg, amikor átléptem Fejér László lakásának a küszöbét. Kérdéseimre, amelyeket feltettem neki mindig kimerítően és szeretettel válaszolt, tanusítva, hogy csak a megélt tudás érték, az, ami az élettapasztalatból fakad, vagyis az alkotó ember életútjából.

Mert mi is tesz hitelessé valakit? Nem más, mint a saját élete, az erőfeszítés, hogy valamire feltegye az életét, azonosulva a kitűzött céllal. Így került Fejér Zoltán festészetének középpontjába az Alpok alja, a Fertő tó és a Rábaköz világa, ez a sajátos és összetett földrajzi térség. Ő ennek a mikrorégióknak a flóráját-faunáját nem csupán felszínesen, de belülről ismeri. Elmélyülten tanulmányozta a néprajzot, a helybeli szokásokat, és beépítette mindezeket képeinek világába. Sajátos, autentikus életművének ismeretéhez a kulcsot az jelenti, ha megértjük a kétféle művészet hagyományt, amelyből merítkezik.

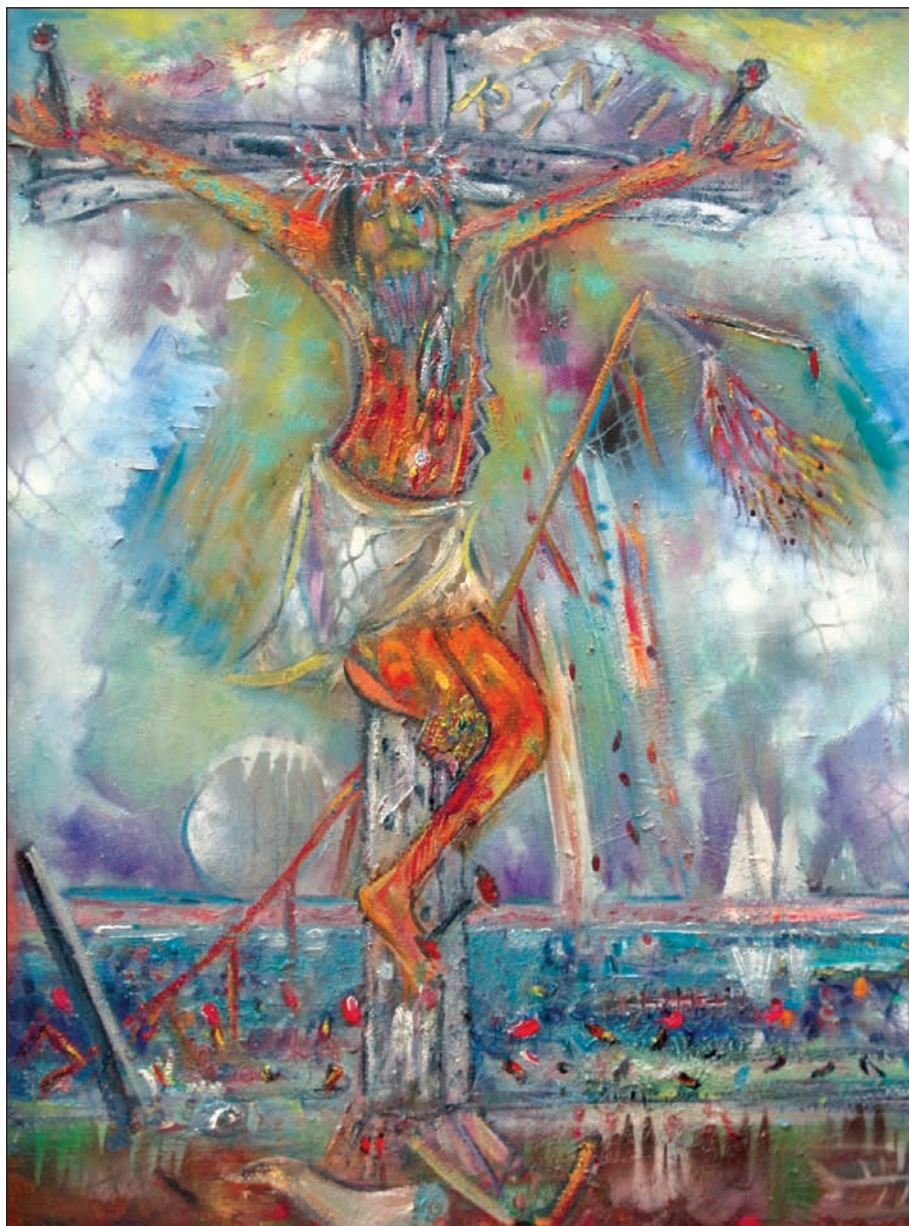
Az első a látványközpontú, a fények és a színek kölcsönhatásait kutató irányzat. Mivel elsősorban a tájképfestészetéről van szó, érdemes utalni a XVII. századi németalföldi (holland) mesterekre, akik elsőként tették a tájat önmagáért való témává. Látásmódjukat meghatározta a tengerszint alatt elterülő holland síkság sajátos fényviszonyai, amelyre egy nemrégiben vetített dokumentumfilm világított rá, különböző szakértők nézőpontjának ütköztetésével. Ez a hagyomány élt tovább, gazdagodott a XIX. században is, érdemes megemlíteni Mednyánszky és Mészöly festészetét, valamint a nagybányaiakat és Egry Józsefet. Fontos az ún. tájspecifikus elemek hangsúlyozása, hiszen nem mindegy, hogy egy alkotó milyen környezetben dolgozik, ahhoz hogyan viszonyul, milyen kölcsönhatásban van vele.

Emellett van egy másik irányzat, amelyik az emberi lélek rezdüléseit igyekszik megragadni, szimbólumokat és azokból saját, egyéni mitológiát, vagy jelképrendszert teremt; ez a szimbolista-expressionista-szürrealista irányzat. Fejér Zoltán természetes módon nem tudott megállni a "látványnál," mert érdeklődése mélyebb kutatásokra sarkallta. Mivel az egyetemen biológiát, földtant is tanult, a tájelemek mikroszkópikus struktúrája is érdekelné kezdte. Szimbólumokat hozott létre a néprajzi tárgyakból, a soproni (poncichter) pincék barokkos motívumaiból, az út menti kálváriák expresszív vonásaiból, amelyek egyéni jelképrendszerré állnak össze. Ebből a szempontból tehát a festészetének egyik része a szürrealistákhoz (Klee és Chagall, valamint a szentendreiiek) áll közel. Az első alkotót, Kleet a kép struktúrájával, a vizuális rendszerekkel kapcsolatos kérdések, ezek elméleti vizsgálata miatt említem. Hasonló kérdések izgatják Fejért is, akit elmélyülésében segített tanári munkája mellett a hosszú évek alatt tett számos külföldi utazás, múzeumlátogatás.

Mindezekből az elemekből azonban nem állna össze koherens egész az életmű akkor, ha Fejér Zoltán nem választott volna magának egy adott földrajzi térséget, amelyet igyekezett mindennél jobban megismerni és egy sajátos életformát is. Ennek része volt a tanítás, utazás, a folyamatos belső építkezés. Ezek a közvetlen tapasztalatok, ez élet és a valóság kimeríthetetlen kútforrásból való el nem szakadás (amit ő "látványnak"

nevez) teszi képeit megragadóvá. Élet és művészet szorosan összetartozik, talán nem is lehet másképpen, erre Fejér Zoltán festészete is példa.

A jelen kiállítás egyes darabjait a tájkép-miniatűrökből válogattuk. A magyar biedermeier portréfestés kimagasló alakja, Barabás Miklós arcképek mellett tájképpel is kísérletezett: gémeskútja, vagy tengerképei egy műfaj fontos hazai képviselői lettek. Mellette ott vannak idősebb Markó Károly ideális tájai a miniatűrökre jellemző finom-

Fejér Zoltán: Fertő-menti golygota

sággal megfestve. A Markót megelőző, vagy vele párhuzamos időszak kismestereitől őriz számos tájképet a Soproni Múzeum is, ilyenek például Anton Siegel (1763-1846) akvarelljei. Mindezeket a példákat azért is említem, mert Fejér Zoltán ezekkel a mesterekkel is érez szellemi rokonságot, saját bevallása szerint hatottak is rá, bár a hagyományos tájképfestészet látványelemein tovább kellett lépnie. Festészete mindig az urbánus és a természeti világ határán helyezkedett el, ezek egymásbahatását kutatta.

Nehéz feladat miniatűr méretekben tájképet festeni, még nehezebb hangulatokat, érzéseket közvetíteni. Fejér Zoltánnak ez mégis sikerült, képei ha közel hajolunk hozzájuk, magukba szippantanak és elvarázsolnak bennünket. Ennek része, anyaghasználata, az a sajátos kiterjeszkedés a sík felület világán túl, amely meghódítja a miniatűrök keretét is, elborítva azokat is színekkel, motívumokkal. Ezek a keretek már a reliefek felé mutatnak, ablakok, amelyeken át egy külön világ nyílik meg előttünk, mint amikor miroszkópba vagy kaleidoszkópba tekintünk. Egy különös "mágiát" vagy varázslatot hoznak létre a miniatűrök, amelynek részei a festékbe kevert homok, vagy kavics, és egyéb anyagok. Ezek révén el is szakadunk a látványtól, a festészet (a szín és a fény) saját "nyelvét" kezdi beszélni, a látványelemektől szinte függetlenül is, nem hiába utalt éppen ő maga beszélgetésünk alkalmával Turner képeinek világára.

Néha a papírlapot is körbevágja, perforálja, rétegeket helyez egymásra, máskor lehetőséget ad a véletlennek is, hogy művének kialakításába beleszóljon. Ilyenek a maratott rézlephoz hasonló hatású foltképei, melyeken a felszívódó festék a téli ablakot birtokba vevő zúzmarához hasonló mintázatot ad. A festészet alkímiája számos titkot rejteget még, amelyeket a mester féltékenyen őriz, de szeretettel megoszt mindazzal, akik képeit értékelik és figyelmesen szemlélik. Régente az aranyművesek, ill. az ötvösök figyeltek ennyire a technikai titkokra és részletekre, amelyek elárulása céhes szabályzatot sértett.

Mindezzel pedig visszatérünk Sopronhoz, ehhez a sajátos hagyományokkal bíró német és magyar városhoz, amely bár kis léptékben, de mindig is urbánus volt, olvasott és zenét hallgató, színházba járó emberekkel. Közöttük kellett Fejér Zoltánnak is a helyét megtalálnia. Lakásának ablakai a Várkerület sétányára nyílnak, mozgalmas környéken helyezkedik el, de belül mégis csendes, biztosította számára a nyugodt munkát. Sosem zárkózott el emberátársai elől, sőt maga kereste fel őket. Tanítványait ma is szeretettel készíti fel az egyetemre, főiskolára, miközben a szomszéd szobából zongoralecke hangja hallatszik. Kívánok neki jó egészséget és termékeny alkotó éveket!

Elhangzott 2015. március 13-án, a Torony Galériában.

TUBA JENŐ

TIMÁR ANTAL 80. SZÜLETÉSNAJÁN RENDEZETT EMLÉK-KIÁLLÍTÁSA ELÉ

30 éves barátság apropóján kérte fel a művész özvegye a tárlat megnyitására. Hosszú baráti kapcsolatuk miatt nehéz volt tárgyilagosnak maradnia. Citalta Dante Alighieri-t „Nincs az fájdalom nagyobb, mint a boldog időkre emlékezni a nyomorúságban.” – Boldog időket idéz az együtt töltött idő: emberi, baráti és művészeti vonatkozásban is, a közös rajzolásokkal, festéssel, egymás alkotásainak megbeszélésével, a város kulturális életének felderítésével töltött sok gazdag óra. Tanulmányait Szarka Árpád stúdiójában folytatta.

Timár Antal foglalkozása dekoratőr volt, szépítette a város üzleteinek kirakatait, szervezett kiállításokat, rendszeresen publikált rajzokat, akvarelleket a Soproni Füzetekben. Otthon volt a szénrajz, zsírkréta, akvarell, pasztell, tus, olajfesték és diópác alkalmazásában – emlékezhünk: az egykori Baján-vendéglőt az ő diópác technikával készített képei tették még hangulatosabbá. Viszontláttuk képein a város ódon házait, szép loggiákat, belső lépcsőket, homlokzatokat, kapualjak rejtett csodáit. Megörökítette a szüretelőket, aratásból jövőket, markáns arcú soproni polgárokat. A Répce vidékéről indult, végig elkísérte a természet végtelen szeretete, erről tanúskodnak tájképei. Portréi nem csak arcmások, hanem jellemrajzok.

A Képzőművészeti Társaság tagja – egy ideig vezetőségi tagja - volt, és a Művészetbarátok Körében is tevékenykedett.

Közel 30 kiállítása közül az egyiket Sopronhorpácson rendezte: úgy sereglettek a megnyitóra a falu lakói, mintha templomba mennének. Képeit nézve bennünk is visszhangra talál a természet végtelen szépségét visszaadó igyekezet. Kérem, csodálják meg ezeket a képeket, vigyék el a kiállítás jó hírét és őrizzék meg emlékezetükben Timár Antalt, Sopron festőjét.

Timár Antal: Halász a Fertő tavon

Elhangzott 2015. március 22-én a Várkerület Galériában. (Szerkesztett változat.)

SZABÓ KATALIN ÉS GERHARD CERVENKA FESTŐMŰVÉSZEK „CRANACH-OK ÚJ FORMÁBA ÖNTVE” CÍMŰ KIÁLLÍTÁSA ELÉ

A ma nyíló, Szabó Katalin és Gerhard Cervenka közös kiállítására szóló meghívón szereplő cím „A Cranach-ok új formába öntve”, bizony sokunk számára titokzatosnak tűnhet. Annyit sikerült megtudnunk az invitálóból, hogy ez a kiállítás az ifj. Lucas Cranach születésének 500. évfordulója alkalmából meghirdetett képzőművészeti pályázatra készült művek bemutatására született.

Nem kis büszkeség számunkra, hogy a Soproni Képzőművészeti Társaságunk tagjaiból ketten vállalkoztak arra, hogy a pályázat felhívását elfogadva, a német festészet ezen kiemelkedő alkotóit, Id. és ifj. Lucas Cranach szellemiségét, korukat megértve, művészetüket alaposan megismerve, műveiket újra értelmezve, az itt látható alkotásokban, új formában, jelenítsék meg.

Nem kis feladatra vállalkoztak, de abban egyetérthetünk, hogy nagyon is becsülendő, roppant értékes, számukra érdekes, izgalmas és inspiráló alkotói munkára.

Azért, hogy mi is e képek, alkotások szemlélői, be tudjunk lépni e különleges világba, megértjük Szabó Katalin és Gerhard Cervenka műveinek alap gondolatát, kicsit meg kell ismerkednünk a XV. XVI. században, az 1400 – 1500-as években élt Cranachokkal.

E két század a humanizmus szellemiségének kibontakozása, a reneszánsz művészet előretörése, virágkora. A vallás, az egyház területén a reformáció kialakulásának, megerősödésének az elterjedésének érdekében vívott harcok ideje. A tudomány, a művészet, a gondolkodás megújulásnak, az újjászületésnek az időszak, a történészek által, újkornak nevezett korszak hajnala.

Id. Lucas Cranach 1472-ben egy Kronach nevű városkában született, talán innen származik neve is. Apja festő volt.

Ifjú éveiről keveset tudunk, de az biztosnak látszik, hogy 1501-ben már nagy tudású, tehetséges emberként érkezett Bécsbe, ahol az un. Dunai iskola egyik alapító tagja, jelentős alkotója lett.

Az iskola lényege, hogy a reneszánsz művészetre jellemző eszközökkel – a formák, színek, új kompozíciók segítségével - fejezi ki a természet nagyszerűségét, a táj és az ember egységét. Ennek az iskolának központja Regensburg és Passau volt és később a barokk stílusba való átmenetet képviselte.

A bécsi tartózkodás 4 éve alatt id. Cranach műveit a pátosz és líraiság jellemezte, kiváló portréfestő vált belőle, de nem csak festett, hanem fametszeteket, rajzokat is készített. Megújította a kompozíciót, a képek központi szimmetriáját - amely kortársa, Dürer alkotásain annyira jellemző volt – megbontotta. PL: a golgota ábrázolásain a kereszt, a középponti tengelyből eltolódott.

Lucas Cranach 1504-ben meghívást kapott a szász választó fejedelem, Bölcs Frigyes humanista szellemű udvarába, Wittenbergbe. Ettől a pillanattól kezdve udvari festőként, teljes anyagi biztonságban, itt éli le életét.

Nagyszerű, és mondhatjuk, szerencsés időszakban érkezett. Akkor, amikor német területen is alakulóban a humanista szellemiség kibontása, az ember központba helyezése, az ókori kultúra felélesztése, a tudományok, a filozófia megbecsülése, a gondolat, a művészet szabadabb szárnyalása. Új művészeti stílus születik.

Cranach németalföldi fejedelmektől is sok megbízatást kapott, hiszen Wittenbergben kialakított egy ugyancsak népszerű és kedvelt festői, dekoratív, udvari, un. manierista stílust.

Ez a stílus és az itáliai művészet (melyet szintén jól ismert) derűje jellemezte, az általa teremtett művészmanufaktúra műhelyéből kikerült alkotásokat. Rendkívüli népszerűsége, anyagilag is sikert hozott számára. Moralista témájú festményeken túl, nagyon sok portrét készített, és a mitológiai témájú képek lehetőséget adtak az általa nagyon kedvelt női aktok festésére is.

A nőkről készített portréi, a harmónia, a szépség ábrázolására adtak neki kiváló lehetőséget. A csodás ruhákba öltöztetett nők és a férfiak is, később a tájból kiemelve,

Gerhard Cervenka: Amor és Vénusz

általában semleges háttér előtt állnak. Így érvényesülnek igazán az aprólékosan, nagy gonddal megfestett ruhaköltemények. Festményein a XVI. sz. főúri és polgári divatja tárul szemünk elé.

A Nő képviselte titok központi szerepet töltött be művészetében. Ruhában, avagy ruhátlanul ábrázolta is őket, látható és érezhető, hogy mindig a lényegi, az eredendő lelki tisztaság, vagy a bűnhöz kapcsolódó megfejthetetlenül titokzatos talány, vagy a természetben és a teremtésben oly fontos szerepet játszó Istennőnek minősíthető Nő érdekelte.

Humanista polihisztor mivoltát mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy művészetének sokszínűsége mellett, ma úgy mondanánk - aktív közéletet élt. Gyógyszertári

Szabó Katalin: Hölgý arcképe

monopóliuma, nyomdája, könyvesboltja, vendéglője is volt. 1519-ben Luther elkötelezett híveként már tanácsstag. Többször megválasztották polgármesternek is, hiszen Wittenberg leggazdagabb és legmegbecsültebb polgárai közé tartozott. Lutherről és köréről számtalan portrét készített, barátságuk meghatározó volt mindkettőjüknek. Luther fő művét, az Új Testamentumot, Cranach nyomdájában nyomtatták és így terjesztették. Mondhatjuk teljes lélekkel és hittel állt a reformáció, az egyház jobbítását célul tűző tanok mellett. A jelentős német templomok oltárképei is a Cranach műhelyben készültek.

Négy leánygyermek és két fia született, Hans és az ifjabb Lucas, (1515.)

Fiai szintén tehetséges művészként a manufaktúrában dolgoztak. Jellemző volt, hogy megbízásokról, az alkotásokról több másolatot is készítettek, s már nehezen elkülöníthető, hogy kinek a keze munkája volt egy-egy alkotás. Minden esetre az 1508-ban kialakított mesterjel a szárnyas kígyó és a monogram világosan mutatja, hogy a Cranach műhelyben készültek. Hans fia 1537-ben Bolognában meghalt. Így 1550-ben az ifjabb Lucas veszi át apjától a műhely vezetését, és 1586-ban bekövetkezett haláláig, apja szellemiségét megőrizve, továbbra is a reformáció szolgálatában állítja a manufaktúra művészeti tevékenységét. A kortárs Dürer mellett, tehát a német festészet nagy, kiemelkedő alakjáról, alakjairól van szó.

Ez az áttekintés, remélem, segít minket abban, hogy értőbben tekintsünk az itt látható alkotásokra és megtaláljuk a párhuzamot korunkkal, a most zajló változásokkal és újjászületéssel.

Szabó Katalin a nőkről készült képeket öltöztette leegyszerűsített, modern formába, kicsit másként hangsúlyozva a ruhák fontosságát, a tájból kiemelve, semleges, de színes háttér előtt. A Cranachok szépség ideálja még a vékony derekú, nyúlánk, kismellű, körte hasú nő. A dús formákat hangsúlyozó, művek csak a XVI sz. végén keletkeznek, ekkor érkezik a barokk szépségideálja. A szépségideál koronként változik, de a lényeg marad.

A nő a művészet örök témája és legtöbbet alkalmazott szimbóluma. A termékenységű szobroktól, az istennői, madonnai ábrázolásokon át, a hétköznapi munkával teremtő asszonyain keresztül jutunk a mához.

A szépséget, harmóniát, melyet a reklámok világa sem tudott kikezdeni, továbbra is hordozó örök, a teremtésben az istennői minőséget hordozó nőhöz.

Gerhard Cervenka a női alakot a természetbe, a tájba helyezi el, a csak őrá jellemző módon. A természeti háttér dekoratív, modern, a kiválasztott formát ismételve jelenik meg, de a Dunai iskola időszakában készült cranachi képek hangulatát megőrizve, megidézve. A táj és az alak harmonikus egységet képez. Líraiság és pátosz XXI. századi módra. Nem csoda, hogy ez a cranachi időszak nagyon kedves számára, hiszen G. Cervenka osztrák, Bécsben élő művész és értője, tisztelője, rajongója és alkalmazója a Dunai iskola máig ható szellemiségének.

Mindketten, Szabó Katalin és Gerhard Cervenka is több festészeti technikában jártas. Az akril képek mellett a grafika, a kollázs és a számítógép, a digitális technika alkalmazása is szerepet kap.

500 év nagy idő, ez alatt az idő alatt fantasztikus fejlődésen, változáson ment keresztül az emberiség. De történelmi tény, hogy szörnyű háborúk, sok-sok próbatétel nehezítette az utat, melyen az ember járt és jár, de az újjászületés, a korszakok és stílusok váltása eddig mindig sikerült, a fény soha sem aludt ki teljesen. Nagyszerű emberek, tudósok, gondolkodók, nem utolsó sorban művészek adták kézzel a hitet,

az örök értékekben, az életbe és a teremtőbe vetett megingathatatlan bizodalmat. Itt és most látott művek alapján nekünk is lehetőségünk van mindezen üzenetek megértésére, újragondolására és ez által a változásra, az újjászületésre. Korunk is erről szól.

Éljünk a lehetőséggel, legyen így! Köszönet a jelen művészeinek, a példamutatósért, esetünkben Szabó Katalinnak és Gerhard Cervenkának.

Elhangzott 2015. április 12-én a Várkerület Galériában.

KERESZTÉNY RICHÁRD

PÁLHEGYI ÁRPÁD GRAFIKUS JUBILEUMI KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÓJA

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!
Kedves Kiállítás látogatók!
Kedves Pálhegyi Család!

A Soproni Képzőművészeti Társaság nevében köszöntöm Önöket, köszönjük, hogy elfogadták meghívásunkat a mai kiállítás megnyitóra. Elnézést kérünk azoktól, akiknek gondot okoztunk azzal, hogy nem a megszokott időben, vasárnap délelőtt nyitjuk meg a kiállítást.

Engedjék meg, hogy nagy szeretettel köszöntsem a kiállító művésznket, Pálhegyi Árpád grafikusművészt, aki április 27-én tölti be 75. születésnapját.

A 2015 évi kiállítási programunk nagy részét, jubiláló tagjaink kiállításai töltik meg. Az éves tervezésnél Ők előnybe részesülnek, az idén is többen él vele. A korábbi időszakban is így volt ez, aki nem tartozott ebbe a körbe, nehezen kapott lehetőséget. Évekkel ezelőtt az egyik tagunk jelezte, hogy jubilál, így bekerült a kiállítási programba, s mi annak rendje módja szerint elkezdtük a kiállítását szervezni, már az ajándék bort is megvettük, amikor kiderült, hogy még két éve van arra, hogy jubiláljon. A bor azért nem romlott meg.

Azt gondolom, hogy egy nagyon tiszteletre méltó sok megpróbáltatással, küzdelemmel teli, élet utat járt meg Árpai, míg eljutott a 75.-ig. Sopronban született, itt nőtt fel.

38 évig a Bástya Építőipari Szövetkezetnél dolgozott, mint a festő részleg vezetője. Járt a várost, a régi lakóépületek felújításait vezette, itt fedezte fel a város legszébb részeit, valószínű itt hatották rá azok a kövek is, amelyeknek nagy jelentősége van a mai kiállítás anyagában.

1998-ban agyi infarktot kapott, melynek következtében lebénult a jobb oldala. Ezután kezdődött az a küzdelem, amely még a mai napig is tart, ami tulajdonképpen életbe tartotta, s Zsuzsa asszony segítségével, aki a nagy megpróbáltatásokban is kitarított mellette, nem kis sikereket ért el.

Elkezdett bal kézzel rajzolni, először nehezen ment, kezdetlegesek voltak a vonalak, a körök, óriási akaraterővel „taníttatta” bal kezét. Igazi terápia volt ez számára, s ebben a küzdelemben Árpai győzelemre áll, amit a mai kiállítás anyaga is megerősít.

A kezdetektől tagja az újra induló Képzőművészeti Körnek, majd a Képzőművészeti Társaságnak. Szinte minden rendezvényen részt vett, nagyon közvetlen, segítőkész volt, mindig lehetett rá számítani. Először Szarka Árpád festőművész rajziskolájában kezdett el komolyabban foglalkozni a rajzolással. A legtöbbit Szabó Alajos grafikus művésztől tanult. Az első kiállítása előkészítésénél meghívta, hogy nézze meg melyik képeit tartja alkalmasak a kiállításra. Ali azt mondta neki, hogy mind. Ez az elismerés még jobban arra sarkalta, hogy dolgozzon tovább, jó úton halad. Mühl Aladártól is sokat tanult. Kertszomszédok voltak, sokat beszélgettek a művészetről, ellátta jó tanácsokkal, elmondta véleményét a munkáiról. Először egy-egy alkotásával részt vett Országos, Megyei és Soproni Tárlatokon. A Társaságunk közös kiállításain,

Sopronban, Ausztriában, Németországban, majd 1995. április 15.-én, - itt a Várkerület Galériában - megrendezésre kerül első önálló kiállítása, amelyjel nagy sikert aratott. Már a 60. születésnap kiállítására készült, amikor infarktust kapott. A második önálló kiállítása a Pláza Galériában volt 2001-ben, aminek azt a címet adta, hogy „Visszatérés”. A harmadik önálló kiállítása 2005-ben, a Várkerület Galériában volt, aminek az „Újrakezdés” címet adta. Micsoda sokat sejtető címek. A 40 db kép másfél év alatt készült el mind balkézzel. Azt nyilatkozta 2005-ben a Kisalföldben (Ivánkovich Józsefnek) „A bal kezem ma már teljesen olyan mint a jobb volt. Megtanítottam mindenre. Most ott tartok, hogy a jobb kezemet okítom”. Ez a jobb kéz oktatása a mai

Pálhegyi Árpád: Ikva mente

napig tart, nem igazán akar szót fogadni. Amikor nála jártam, aláírásokat mutatott, az egyik csoportba a bal a másik csoportba a jobb kéz aláírásai voltak. Én úgy láttam teljesen egyformák .

Hölgyeim és Uraim !

A mai kiállítás címe „Amiről a fák és a kövek mesélnek” , mennyire más ez mint a korábbi két cím. Azt jelzi, hogy Pálhegyi Árpád már nem visszatérésről, az újrakezdésről kíván szólni hozzánk, hanem a körülöttünk lévő világról, még ha a „mesével” visszahelyezi egy kicsi a múltba képi világát.

Pálhegyi Árpád elhozta nekünk megmutatni grafikáit amelyeket mind balkézssel készített. Az előtérben vannak régebbi akvarellek (Híd utca, Tóalmi út) amely arról tanúskodik, hogy az alkotó akvarell technikában is otthon érezte magát, két pasztell képet is láthatunk még itt.

Visszakanyarodva a grafikához, láthatjuk, hogy vonalai rövidebbek lettek, több apró vonallal építkezik. Azt tartja „a grafika marha aprólékos munka”, sokat kell dolgozni 2-3 napot is igénybe vesz, míg elkészül egy egy alkotás.

Először megrajzolja a vázlatot, körvonalakat utána kezdődik a kép kidolgozása, vagy mint ahogy Ő mondta „megdolgozása”. Ha közelebről megnézzük, láthatjuk hogy tényleg rengetek aprólékos munka van egy egy alkotás elkészítésében, a „Manók fogságában” , a „Szirének birodalma”, „Vének lesben” , mind ennek ékes bizonyítékai.

Több olyan képet láthatunk, amelyen egy egy városrész van megörökítve, amely arról tanúskodik, hogy Árpád mennyire szereti városát.

Az alkotót különös vonzalom fűzi a fákhöz és a kövekhez, mindez nagyon sok képen tetten érhető. Van ahol kiemeltet szerepet kapnak, van ahol csak fa, vagy csak kő látható a képeken. Minden egyes kő és fa jelentőséget kap, egyenként van „megdolgozva”, sokszor egyenrangú a kép fő témájával. Ez a vonzalom a két témához, talán tükrözi, a múlt emlékeit, s talán azt is hogy mennyire vágyik a szabadba, a természetbe. Sajnos betegsége miatt, csak egy egy rövid sétát tud megtenni a Deák tér széléig.

Kedves Jelenlévők!

Árpád egyik ismert képe a „ Sopronban jól érzi magát a ciklámen”, ami a bejáratnál fogadja a vendégeket. Vajon Pálhegyi Árpád, hogy érzi magát Sopronban, 75 évesen? Árpád azt válaszolta, hogy „nagyon jól”, itt születtem, itt nőttem fel, szeretem Sopront.

Csak azt sajnálja, hogy nem vehet részt olyan aktívan, mint korábban, a város művészeti közéletében. Az optimizmus szinte sugárzott róla. Tanulhatnánk tőle !

Kedves Árpád, a Képzőművészeti Társaság és a magam nevében is kívánok erőt, egészséget, sok szép alkotást a 75. születésnapodon.

Elhangzott 2015. április 25-én a Várkerület Galériában.

Szerkesztőségünk tisztelettel köszönti a 75 éves Pálhegyi Árpád grafikusművészt.

SÓGOR FERENC

AZ ALPOK KÉPZŐMŰVÉSZETI KÖR TAVASZI KIÁLLÍTÁSA ELÉ

Rendhagyó tárlatmegnyitó, villáminterjúkkal

Vallomással tartozom a jelenlevőknek, mindig kissé irigykedve hallgattam/hallgatom azokat akik úgy kezdik mondandójukat, hogy „már kora gyermekkoromtól...” s úgy folytatódik, hogy megérintette az ének, a zene, a kotta, a muzsika, a vers, az irodalom, a rajz, a festészet, a képzőművészet, a kép, a fotózás különféle technikája...

Természetesen csak keveseknek adatik meg, hogy egész életükben az őket megérintő művészeti ágat/ágakat gyakorolják, fejlesszék tovább tehetségüket és munkájuk eredményeként jussanak el valóban, a tökéletes felé!

Azok, akikben az alkotásvágy és az emberekkel való foglalkozás jelentősebben párosul, az életük hivatásának a pedagógiai pálya művészetekhez közelebb álló ágát választják s lesznek zene- irodalom- rajz- művészettörténetet tanító/oktató, tudásukat átadó emberek, adott esetben kiemelkedő, a hétköznapi ember életét szebbé tevő személyiségek.

Többek között ezért jó soproninak lenni, mert régi és közel-múltbeli életünkől az eddig elmondottakhoz számtalan nevet, arcot, alakot tudunk kapcsolni, mintha itt sétálnának közöttünk... a teljesség igény nélkül, gondoljunk csak

Giczi Lajos: Leány kalappal

Soproni Horváth Józsefre, Mende Gusztávra, Szarka Árpádra, Mühl Aladárra vagy Szekendy Tamásra, Szokolai Sándorra, még itt él velünk Sarkady Sándor és Bösze Balázs irodalmi munkássága...

Aki, mint én is, csak szereti a szépet hallgatni, látni, alkalom-adtán egy szép könyvet, (hogy ne mondjam: illatát megérezni) szobrot megfogni, megsimogatni az is, Sopronban számtalan lehetőséget talál a szépérzékének fejlesztésére, a hétköznapi életének tartalmasabbá tételére. A számtalan civilszervezet pedig a közönségi lét kibontakozására is alkalmat ad.

Ilyen alkotói közösség a „négy-öt magyar összehajol...” –ből 1998-ban megszületett képzőművészeti kör, Szepes Péter ötlete, vezetése nyomán.

- Péter, kérlek mondj néhány mondatot arról a nevezetes brennbergi délutánról... A Bányász pince teraszáról, a Nostalgia névtől az Alpokig.

- Néhányan, voltunk vagy tízen, úgy gondoltuk, hogy miután megszűnt az AFIT képzőművészeti kör (majd az AFIT is!) létrehozunk egy újat, de nem ám akárhol hanem a brennbergi bányász kocsmában jöttünk össze! A kellemes italok mellett volt ott harmonikazene, táncoltunk: és megszületett a Nostalgia Képzőművészeti kör. Akik ott voltak nagyon jól érezték magukat!

(Az első kiállítás 1998.07.11. megnyitotta, Dr. Fülöp József a másodikat Fejér Zoltán nyitotta meg 1998 augusztus 22.)

Bár Péternek már valóban gyermekkorától szerves része a művészet, a festészet, a grafika mégis civil életében az ipari területen dolgozott, ha jók az információim és nem tévedek, akkor a kör jelenlegi, egyik legidősebb tagjának

Giczi Lajosnak, szakoktatóként is a civil foglalkozása mellett csak később lett lehetősége tehetségének kibontakoztatására.

- Téged is arra kérlek, hogy mondj néhány mondatot, amelyből az érdeklődők jobban megismerhetik művészi elkötelezettségedet!

- Mit is mondjak? Eleinte saját és mások örömeire soproni képeket festettem. Most már néha – bár nem mindig merem megmutatni, de – elvontabb képeket is készítek. A legnagyobb örömöm még is az amikor az utcai kiállításon vagyunk, mert a kiállítótermekbe ritkábban jönnek be a látogatók, de az utcán a kirakodás után odajönnek, érdeklődnek, véleményt mondanak, elbeszélgetünk. Ez az élmény a kör minden tagját további alkotásra ösztönzi.

Korosztályom tagjainak –ha nyitottak voltak, nemcsak néztek, de láttak is! – szerencsájük volt, mert fiatal korunkban olyan egyéniségek között élhettek, nap mint nap találkozhattak, mint Pröhle Jenő, Földi Lőrinc, Höfle József, de ki ne emlékezne Augusztinovicz (Elemér) Guszti bácsi, Csatkai Bandi bácsi vagy a legendás Friedrich Kari bácsi alakjára, széleskörű tudásukra és mindenek felett a lelkesedésükre, a példértékű Sopron szeretetükre!

Sokszor elgondolkodom azon, hogy a mai húsz év körülieknek van-e ilyen, későbbi életüket befolyásoló, meghatározó személyiségélményük?

Aktívabb életemben könnyű helyzetben voltam, mert míg a család, az iskola, a munkahely az egyének számára alá-fölé rendelt kapcsolat, én mindig olyan intézményben dolgoztam ahol a szabadidejét eltöltő gyermek,

Bokán Csilla: Festőköz

fiatal, felnőtt és az ott dolgozó között mellérendelt kapcsolat, az egymás becsülése, a tudás átadása, megszerzése, a sikerélmény volt a közös cél!

Emlékszem, hogy sok-sok évvel ezelőtt az ifjúsági fűvószenekarban hamar elterjedt a hír, hogy az egyik fiú külföldről hoz egy leányt! (Talán 1999-et írtunk.)

A jelenlévők fantáziájára bízom a következő mondat tartalmát: mikor a 14 éves leány megjelent, valóban ketté oszlott a csapat, a lányok pillantásairól most nem beszélek, de a fiúk mintha látványos, pozitív változáson mentek volna keresztül, aztán mindenki lenyugodott, mert tiszteltben tartották, hogy Sanyi a győztes! (a napjainkban is) Döngölő Eleonóra személyisége, festészete a maga nemében is különleges, ő most az Alpok egyesület legfiatalabb tagja.

Kérlek, néhány mondatban – hogy stílusos legyek – színesítsd a megnyitót!

- 2009-ben kezdtem festéssel foglalkozni. Szakmám szerint kozmetikus vagyok. Kezdetben a sminkeket kitaláltam, lerajzoltam. Később a női arcokat, testeket is megörökítettem.

Dekoratív Art –nak nevezem ezt az irányzatot. Különleges, érdekes. A körben egyenrangú tag vagyok senki sem érezheti az esetenként jelentős korkülönbséget. Nagyon jó érzem magamat!

A ma kiállító 21 művész 38 képe a NAP és a FÉNY jegyében került bemutatásra. Ismerve az ALPOK Képzőművészeti Kör alapítóinak elképzeléseit a közel húsz esztendeje megfogalmazott célt elérték! Egymást segítő közösséget alkottak, rendkívül sok kiállítást, bemutatót, alkotótábort szervezetek egymás és közönségük örömére.

Abban az évben érettségiztem amikor, Kapuváron meg-született a jelenlegi elnök, aki a második évtől tagja a körnek,

Rozmán Zoltántól kérdezem – megfordítva az ismert mondást – mit adott neked a kör, a közösség, élményben, tudásban... és mit szeretnél a művészeted fejlesztésében elérni?

- Akkor Bánfalván élő festőművész, Kelemen Tibor, 1999-januárjában hívott a körbe, azt mondta ez egy jó társaság, alkotó, egymást segítő, baráti közösség. Nem fogom meg-bánni! Sajnos ő már régóta nincs közöttünk, de igaza lett, azóta is bár-mikor a hétköznapi vagy ilyen ünnepi alkalmakkor, kiállításokon mindig eszembe jut kedves alakja.

Kedves vendégeink, amikor megköszönöm a felkérést, abban is reménykedem, hogy talán a megnyitó rendhagyó módja többek tetszését elnyerte és megbocsátja a hagyományostól eltérő időtartamot.

Nézzenek körül, egy-egy képet újra tekintsenek meg, beszélgessenek az alkotókkal, érezzék jól magukat!

További sok sikert, alkotó kedvet, közös örömet, NAPOT és FÉNYT kívánok kiállítóknak és látogatóknak egyaránt,

A KIÁLLÍTÁST MEGNYITOM!

Elhangzott 2015. május 10-én a Várkerület Galériában.

GÁSPÁRDY TIBOR

GRABNER JÓZSEF „SZÍVVEL ÉS ECSETTEL”

Köszöntöm Önöket Hölgyeim és Uraim ezen a napsütést kandikáló Pünkösöd vasárnapon Grabner József 75. születésnapja alkalmából rendezett kiállításon!

Valahogy lassan úgy van ez - és erre rajtam kívül már bizonyára sokan felfigyeltek - ha vasárnap, ha 11 óra, ha Várkerület Galéria, akkor – Kiállítás megnyitó.

Hovatovább annyira hagyománynak tekinthető ez már, mint Sopronnak és az akvarellnek az elválaszthatatlansága. Ennek oka nyilván sok mindenben kereshető - és be kell vallanom, noha én is e technika szolgálója vagyok, a válasszal valószínű szintén adós maradok.

Nyilván lehet okát keresni a nagy elődökben, Soproni Horváth József, Mühl Aladár és persze sok más művész festészetében. Lehet holmi tréfás allegóriát találni a várost körülvevő, átszelő vizek kapcsán. A Fertő, a Tómalom (Tómalmok), az Ikva patak... Közvetlenül jegyzem meg, festőnk, mint az itt bemutatott alkotásokon is látszik valamennyit, nem is egyszer, felkereste. Az biztos, a kapcsolat Sopron és az akvarell esetében régtől való...

Tehát az akvarell. A műfaj, mely Dürer keze, hogy ne mondjam ecsetje nyomán válik önálló műfajjává a reneszánszban. A nem is oly ritkán lesajnált festészeti ág keretében oly művészi nagyságok alkottak maradandót, vagy éppen nyújtották tudásuk legjavát mint Turner, Nolde vagy Kandinszkij.

A tartósságot, az öröklétet (ha művészileg létezik ilyen) hangoztatva pedig gyanítom kevesen gondolnak az akvarell esetében használt merített papír, rongypapír, tehát a textil és a festővászon közti párhuzamra. És ha már festővászon, akkor ugyebár

Grabner József: Reggeli fényben

barokk, mely korban a festővászon válik -nem utolsó sorban a belga takácsok jóvoltából- a legelterjedtebb klasszikus festőalappá. Ugyancsak ekkor alakul ki a mai értelemben vett tájképfestészet.

Hogy mindezeket megemlítem, annak oka kettős. Részint Grabner József főként akvarellista, másfelől tájképfestő. Ha úgy tetszik elsősorban soproni tájképfestő. Talán még precízebben: Soproni akvarellista tájképfestő.

Giczy János mondta valahol: „... esti sétáim során néha bepillantottam a soproni otthonokba és a falakon függő képekre. Ilyenkor mindig megállapítottam, ezeknek a soproni tájképfestőknek a képei nagyban hozzájárulnak ahhoz, hogy ezek az otthonok polgáriak és soproniak legyenek.” Lehet az idézet nem egészen pontos, mégis úgy hiszem tanúskodik arról, hogy a jó képzőművészeti alkotás mintegy akkumulálja az energiát, alakítja környezetét. Hatása a zenéhez fogható, még akkor is, ha ezt a zenét nem halljuk, hanem látjuk.

A héten a sors (és a sógorom) ajándékként lehetőségem nyílt jelen lenni a régi zene mesterének, a világhírű gambaművésznek Jordi Savallnak a koncertjén a Zeneakadémián. A Maestro gyakorta hangoztatott tétele, hogy a régi zene is kortárs, ha kortársak játsszák. És bár Ő szigorú értelemben véve a régi kotta megelevenedésére gondolt, és interpretálására a jelenben, mégis azt hiszem tétele mindazokkal szemben is alkalmazható akik a tájképfestészetben holmi letűnt műfajt látnak. Hiszen a hiteles tájképfestő - mint azt Van Gogh

óta biztosan tudjuk - nem csupán a külső környezetét, hanem önmaga belső világát is festi. Még valami mást is mondott a már említett Jordi Savall a koncertet követő pódiumbeszélgetésen. Nevezetesen: Jobban szereti azt a művészetet ami megéri, mint azt, ami meglepi. Meggyőződésem, a megérintés Grabner József festészetére is igaz.

Sopron mindig Sopron marad. Sopron a festőnek és Sopron a nézőnek. Találkozás. Találkozás, amit nyilván sokan értenek, de elsősorban úgy gondolom mi soproniak értünk igazán, de ha nem is igazán, akkor valahogy másképp... Ugyanis nem csupán a ráismerés öröme-ről szólnak ezek a képek,

Grabner József: Langyos eső

hanem emlékeinkről is. Emlékeinkről, napsütésről, esőről, hóról, szélről és tavaszról...

Jómagam az én Jóska bátyámat mindig valamiféle festői garabonciásnak láttam és látom, aki biciklijével, különböző hátra, vállra, nyeregkapára erősíthető piktorságot szolgáló instrumentumaival fáradhatatlanul járja a várost és környékét. Rögzít és tolmácsol vízfestményeken. Emlékszem valamikor - sajnos már nagyon régen - az adventi kiállításra készülődtünk itt, a Várkerület Galériában. Valaki megkérdezte (talán az Sz. Nagy Sanyi volt) hol van a Grabner?

- Ott fest a patak partján - válaszolt egyikünk.

December volt, este, sötét és hideg. A sarki lámpa fénye fürdött a patakban. Azt hiszem tudom, miért volt ott a Jóska. Abban pedig biztos vagyok az lett egyik, valaha festett legszebb képe.

Noha e kiállítás bevallottan nem szándékozik retrospektív tárlat lenni, úgy érzem mégsem kerülhette el, hogy valamiféle összefoglalót ne nyújtson a grabneri életműből, és ez nagyon jól van így.

Engedtessek meg nekem, hogy néhány szó, néhány gondolat erejéig beszéljek a művekről, legalábbis azokról melyek engem személy szerint megérintettek. Grabner József -mint az számos nyilatkozatából kiviláglik- mindenekelőtt Mühl Aladárt tekinti mesterének.

A mester és tanítvány korszak igen szép bizonyítékait láthatjuk a Sütkérező házak, a Futó fény vagy a Hófűvás című festményeken. A magam részéről úgy gondolom az „igazi” a „klasszikus”, Grabner mindenekelőtt a Hétköznapi pillanat, a Külváros, vagy a Titokzatos Szt. Mihály című képeken érhető tetten. Ide sorolnám még a szinte Udvardi Erzsébet világát idéző Balfi kistemplomot, vagy az ébredező tavasz színpompáját felvonultató Ikva részletet. Be kell vallanom az utóbbi kettő különöst kedvencem.

De ne feledkezünk meg a gyakorta újat kereső Grabner Józsefről sem, akit a jelen kiállításon a Fertő tavi képek, például az Ingó tükröződés, vagy a Kistómalomról készült alkotások képviselnek. Igaz, ez utóbbiakat a fedőfehér merészebb alkalmazása okán inkább vízfestménynek nevezném. A kísérletező művészt talán mindennél jobban reprezentálja a Foto a képben sorozat, illetve sorozatok.

Ne felejtsük el, a festménnyel, műalkotással való mindenfajta találkozás párbeszéd. Párbeszéd a művésszel, az alkotással - és nem utolsósorban önmagunkkal.

Neked Jóska bátyám Nagyon Boldog Születésnapot és még sok sikeres alkotásokkal teli esztendőket kívánok! Önöknek pedig - kedves közönség- ma és a későbbiekben, meghitt beszélgetéseket Grabner József festményeivel, magával az Alkotóval, és természetesen egymással, itt a Várkerület Galériában, e pünkösdi délelőttön, melyet ha az égbolt nem is, de mindenképp beragyog e festmények napfényes színvilága.

A kiállítást megnyitom!

Elhangzott 2015. május 24-én a Várkerület Galériában.

Szerkesztőségünk tisztelettel köszönti a 75 éves Grabner József festőművészt.

WOSINSKI KÁZMÉR SZÜLETÉSÉNEK 120. ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL RENDEZETT EMLÉKKIÁLLÍTÁS ELÉ

Tisztelt Hölgyeim és Uraim, kedves Barátaim!

A Vörösmarty utcai lakásunk - ma nappali szobának nevezhetnénk - falán a Szent Család békés harmóniája Örökösödött családunkra. Nem volt a lakás képekkel agyonzsúfolt, de kifinomult ízlés és hozzáértés válogatta őket. Aba-Novák Vilmos, Rippl-Róna József, Mühl Aladár, Horváth József, Rudnai Gyula, Edvi-Illés Aladár, Mende Gusztáv, Iványi Grünwald Béla és Wosinski Kázmér egy-egy alkotásával írta be számunkra természetes jelenlétével magát életünkbe. A gyermekkori otthonunkban a Szent Család akvarell élménye Wosinski Kázmérnek, Szasának egy életre szóló rajongót szerzett Winkler István személyében, megágyazva egy komoly Wosinski gyűjteményt és a mai kiállítást.

Wosinski Kázmér 1895. október 15-én Kismartonban látta meg a napvilágot a lengyel származású de már Tolnán született Dr. Wosinski Kázmér és a Drezdában világra jött Siemens Mária tíz gyermekéből hetediként. A mindkét oldalról nemesi család hagyományát követve a papi, a jogi és az orvosi hivatás közül Kázmér kismartoni és budapesti tanulóévei után Bécsben kezdet rövid ideig tartó orvosi tanulmányokat, melyeket a Bécsi Képzőművészeti Akadémián folytatott, eljegyezve magát egész életére a képzőművészettel. Pontosabban az akvarellfestéssel. A napjainkban leginkább Fertő tavi képeiről ismert festő életművében komoly bizonyosságot tesznek portréin és alakbrázolásain keresztül anatómiai ismeretiről, miközben akvarellista világa megbízható rajztudására épül. Nagy erénye a most megnyíló kiállítás gazdag anyagának, hogy a bemutatott nagyszámú portré és grafika Wosinski szakmailag is megalapozott és alátámasztott művészetét bizonyítja.

Wosinski másfél évig látogatta a bécsi Akadémiát mielőtt végleg hazatért Balfra, hogy ízig vérig balfi polgárrá váljon. Kezdetben a családi otthon műteremszobája nem csak művészetének, hanem társasági életének is biztos hátteret biztosított. Megihlette a Fertő gazdag világa, a vidék szokásai, rendezvényei és embereinek színes kavalkádja. Szén és krétarajzai, olajfestményei fontosak voltak művészeti világában azonban a vízfestés lehetőségeiben találta meg igazi nyelvét, amihez aztán élete végéig hű is maradt. Hamar bekapcsolódott a soproni Képzőművészeti Kör életébe. Sopron ezekben az évtizedekben számos kiváló akvarellistát tudott művészei között. Wosinski hazatérése után hamarosan közös kiállításon szerepelhetett Horváth Józseffel és a Mühl testvérekkel. Kiállított Budapesten a Mücsarnokban, a Nemzeti Szalonban és valamennyi soproni közös tárlaton. Témái a Fertő tavi állat és növényvilág, a halászok, a környék favágói. megfesti a táj valamennyi évszakának szépségeit de szinte mindig benépesítik képeit a helyi lakosok. Szívesen fest - nemcsak anyagi kényszerből - portrékat. Gyerekeket, rokonokat, megrendelésre számára ismeretlen embereket de azt vallja, legkedvesebb portrét ábrázoló képe a kishúgát, Katalin-t megörökítő. Nagyszerű szintén család legfiatalabb gyermekéről, az akkor már Dr. Wosinski Katalinról, a bécsi orvosnőről festett kékrűhás portréja. Egész pályája alatt vonzódott a szakrális témákhoz, melyeket gyakran helyez környezetébe. Belelátott a Fertő romantikus világába, a szomszédos ligetekbe, mezőkbe bibliai jeleneteket, így született többek között az „Erdei Madonna” című emberközeli képe is. A családi beszélgetések hozadékaként megrajzolta édesapja

elképzelését a Balfi Szanatórium bővítéséről, de falusi ünnepek, vigasságok is gyakran témái színes akvarelljeinek. Kis tanulmány portréival régi korokba helyezi arcképeit, de gyakoriak a családon belüli gyerekek, rokonok ábrázolásai is. Magát gyakran, mint a Fertő bohókás Pán-ját örökíti meg, síppal, furulyával és sugárzó jó kedvvel.

Nem szabad, ha a szakrális képeiről beszélünk a nagy lélegzetű alkotásairól sem elfelejtkezni. Készített több oltárképet valamint az ő művészetét gazdagítják Kópházán a faluban lévő kápolna freskói. Ákos Ernővel valósították meg a kópházi búcsújáró templomban Ágoston Ernő által tervezett freskókat. Sopronban a Szent György templom oldalkápolnájának több freskója is igazolja templomfestő művészetét.

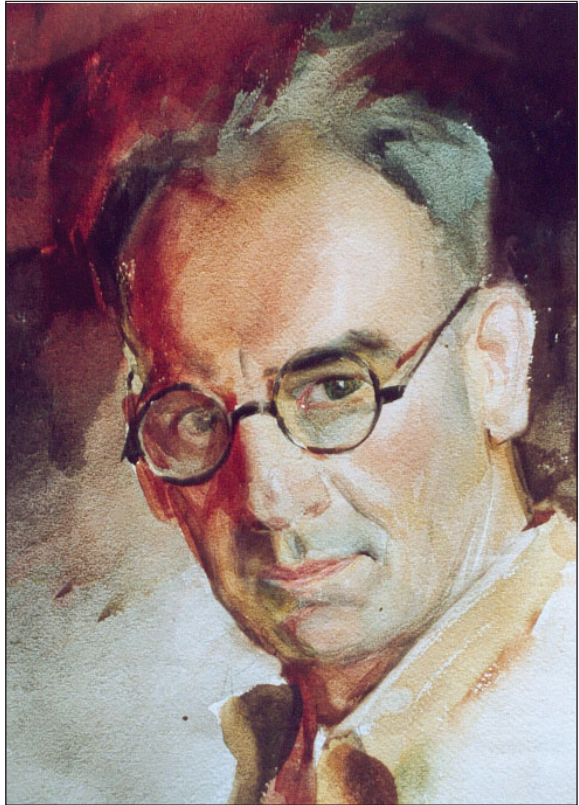
Miközben készültem a mai kiállításra elolvastam minden fellelhető dokumentumot, írást a balfi művészről, Szasáról. Így került kezembe Szarka Árpádnak a mai napig teljes érvényű mondata:

„Megérjük-e valaha is, hogy az öreg, ismert soproni mesterek alkotásai a múzeumból napvilágra kerülnek és egy állandó soproni kiállítási helyiségben Sopron kulturális idegenforgalmát gazdagítják!”

Szeretném a beszámolómat egy Wosinskitől származó vallomással is gazdagítani. Egy beszélgetésben a következőképpen látta a sikert:

„Háromszor, négyszer szerepeltem budapesti tárlatokon, Sopronban mindig, ám nem ez a fontos... tetszeni kell a közönségnek és önmagunkkal elégedettnek kell lennünk.”

Hogy önmagával mennyire lenne ma elégedett nem tudom megmondani, de a soproniakban a festményei iránti szeretet halála óta sem csökkent, bizonyítja ez az a segítő összefogás, ami a tárlat létrehozásában élvezhettünk. Köszönetet kell mondanom a Pro Kultúra vezetésének, hogy helyt adott a kiállításnak, mindenkinek, aki a kiállítást a tulajdonában lévő képek kölcsönadásával gazdagította, a Ház munkatársainak önzetlen technikai segítségükért, kiemelve Fodor György nélkülözhetetlen munkáját. Köszönöm Fejér Zoltánnak segítő közreműködését, tanácsait, aki Wosinskit találó meggyőződéssel a Fertő ögrófjaként emlegeti. Köszönöm Sulyok Gabriellának hogy a kiállítás rendezésében társa lehettem, nagyszerű látásával és ízlésé-

Wosinski Kázmér: Önarckép

vel a kiállítás létrejöttében meghatározó érdemei vannak. Wosinskiné Zsuzsa végig segítőnk volt, képviselve az egykoron oly kiterjedt családot. Végül, de nem utolsósorban Winkler Istvánnak a kiállítás létrehozásáért és kitartó gyűjtő munkájáért szeretnék köszönetet mondani. Tevékenysége az elmúlt évtizedekben egy-egy Wosinski mű megmentését is jelentette.

Wosinski Kázmér balfi akvarellfestő jubileumi kiállításának megnyitóját Becht Rezső idézetével szeretném zárni. Szasa halálát követő emlékkiállítás alkalmából így jellemezte az általa oly nagyra tartott művészt:

„Wosinski Szasa nem tartozott a nehezen alkotó, töprengő, kereső, kísérletező festők közé. Már korán kialakította sajátos stílusát, színeinek különös harmóniáját, azokat a kékeket és rózsaszíneket, melyek képeinek egyéni varázst adtak. Csodálatos termékenysége, melynek eredményei annyi soproni lakás falát töltik be szépséggel és életörömmel...”

Becht Rezső méltató szavaival a „Hanyistók útódja” című Wosinski Kázmér jubileumi kiállítást tisztelettel megnyitom.

Elhangzott 2015. június 20-án, a Pro Kultúra Nonprofit Kft. Munkácsy - termében.

KÖNNYŰ SELYMEK ÉS BÁRSONYOS KÖVEK

Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim! Tisztelt Művészetbarátok! Kedves Szurok Család!

Pénteken este megkezdődött az 59. Soproni Ünnepi Hetek sokszínű, tartalmas, programsorozata. Az idei szenzáció, hogy több éves zárva tartás után, - kettő milliárdos fejlesztéssel - ismét megnyitotta kapuit a fertőrákosi Barlangszínház, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar ünnepi hangversenyével. Mi igyekeztünk minden évben olyan kiállítással megjeleni a kínálati palettán, amely megfelel az Ünnepi Hetek színvonalának. Az idén talán sikerült még emelni is ezt a kínálatot és a színvonalat is. Aki részt vett a tegnapi Wosinski emlékkiállítás megnyitóján, - amelynek ötletgazdája és rendezője is vagyunk - és itt van a mai megnyitón is, azt talán tudja miről beszélek.

Szurokné Strassner Klára „Könnýű selymek és bársonyos kövek” című kiállításán az ember úgy érzi mintha egy illatos, színes, világba, cseppent volna. A kiállított művek mintegy fele virág, a sokféleséget egy virágbolt is megirigyelhetné. Klárit egy párizsi kiránduláson a Montmartre színes festői forgatagában, olyan impulzusok érték, amely arra készítette, hogy próbálja ki magát a képzőművészet területén. Már az általános iskolában is kitűnt a jó rajzkészségével. Később a három gyerek, majd a négy unoka mellett nem volt egyszerű képezni magát, elmélyedni az alkotó munkában. Szurok Feri - Klári a férje - azonban minden segítséget megadott, hogy kibontakoztassa tehetségét. Itt szeretném megemlíteni, hogy Feri barátom, a Társaságunknak is sokszor segítette a különböző feladatok megoldásában, nem utolsó sorban, kiváló fafaragó, lehet, hogy Klári következő kiállításán már ő is bemutathatja munkáit. - Klári minden alkalmat megragadott, hogy képezze magát. Több éven keresztül volt

Szurokné Strassner Klára: *Margaréták*

Roisz Vilmos tanítványa, sokat tanult később Szabó Béla festőművésztől. Milyen jó lenne ha ma itt lehetnének Ők is, láthatnák, hogy beérett munkájuk gyümölcse. Gondolom, hogy onnan fentről azért egy elismerő pillantást vetnek egykori tanítványukra. A művészet iránti alázat, a különböző technikák elsajátításában, nagy hatással volt rá, hogy rendszeresen járja a nyári alkotótáborokat. Nyitott minden újra, ami elvezette a grafikától, az akvarellen, a selyemfestésen át a szobrászatig. Persze kellett hozzá egy-egy kolléga, jelen esetben mindkettő Ausztriában élő, holland származású festőművész. Az egyiktől a szobrászkodást, míg a másiktól a selyemfestés alapjait sajátította el. A selyemfestésben már sikerült egy önálló, saját technikát kialakítani, talán a szobrászko-

dásban is megtalálja saját útját. A selyemgyártásnak és festésnek mintegy háromezer éves múltja van. Kínából származik, ma is Kína adja a világ exportjának 72 százalékát. Sokoldalúan felhasználható, igen munkaigényes, könnyű, textilipari anyag. Érdekes, hogy Feri egykor a Soproni Selyemgyárban dolgozott. Lehet, hogy innen ered a családban a selyem szeretete?

A kiállításon 36 selyem kép látható. Többségére jellemző a realista ábrázolás, erős friss színek világa, ilyen a virágok többsége, a Pityu, a Mór. A selyemfestés bőven ad lehetőséget az elvontabb ábrázolásra, amikor a szemlélő szabadon engedheti fantáziáját, belemélyedhet, gyönyörködhet az alkotásban. Ilyenek például a Borult ég, Háborgó tenger, a Nyugalom. Több téma is található párban, mint például az Esernyők, Mikulásvirág. – Meg kell említenem, az igényes keretezést, amely jól illeszkedik a képek hangulatához. Ma itt öt darab zsírkőből készült alkotás is látható. Amikor a kiállítás anyagát megtekintettem a Művésznőnél, egy részletes előadást hallhattam a zsírkőről, aminek a lényege, hogy jól megmunkálható, kiváló a hasadása, hasadási lapon gyöngyfényű, több színű, sima kellemes a tapintása, sokoldalúan felhasználható (a többit nem jegyeztem meg). A zsírkő formálása, csiszolása azért kemény munkát kíván, mint láthatjuk Klári eredményesen küzdött meg az anyaggal. Az alkotások a neumarki alkotótáborban készültek, miközben Feri a kincsesláda faragásával volt elfoglalva.

Tisztelt Megjelentek!

Klári 1995 óta tagja a Soproni Képzőművészeti Társaságnak. Rendszeresen részt vett a Társaság hazai és nemzetközi kiállításain. A tematikus kiállításokon több alkalommal díjazták munkáit. Résztvevője volt több Soproni Őszi Tárlatnak, Amatőrök Országos pályázatára kerültek be munkái. Láthatták munkáit, Győrben, Pécsen, Budapesten, Oroszlányban, Bécsben, Grazban, Pozsonyban, hogy csak néhányat említek. Részt vett az ART FOCUS 2000 Nemzetközi vándorkiállításon, így munkái eljutottak a Festőtermi kiállításon túl, Ausztriába, Németországba, Franciaországba. Eddig hat önálló kiállítása volt, Budapesten, Sopronban a Pannónia Galériában, Bánfalván, és a Várkerület Galériában három alkalommal. – A Társaság vezetőségének több cikluson keresztül tagja, ahol a gazdasági ügyekkel foglalkozik, így hozzá tartozik a nem túl népszerű tevékenység, a tagdíjak beszedése. Hét éven keresztül a Barokk Nemzetközi Alkotótábor vezetőségének volt tagja, ahol az alkotó munkából is kivette részét.

2015. a jubileumok éve. 25 éve, hogy kiállításokat rendezünk a Várkerület Galériában, ebben az évben öt tagunknak lesz vagy volt már jubileumi kiállítása. Egy-egy korábbi tagunknak, emlékkiállítása, illetve emlékülése.

Végezetül engedjék meg, hogy megköszönjem a Grabner József és Horváth F. Péter festőművészeknek a kiállítás rendezését.

Klárinak egy kissé megkésett jubileumi kiállítása ez a mostani, amihez a Társaságunk minden tagja nevében szívből gratulálok, jó egészséget és sok szép alkotást kívánok. Köszönöm a figyelmet, a kiállítást ezennel megnyitom!

Elhangzott 2015. június 21-én a Várkerület Galériában.

Szerkesztőségünk tisztelettel köszönti a 65 éves Szurokné Straszner Klára festőművészt.

**VESSZŐ KATALIN NÖVÉNYPORTRÉK, IN MEMORIAM
DR.CSAPODY VERA CÍMŰ KIÁLLÍTÁSA ÉS A LÉLEKTÖREDÉKEK
/BLOGRÉSZLETEK CÍMŰ KÖNYV BEMUTATÁSA ELÉ**

Kedves Hölgyeim és Uraim, Mindnyájukat szeretettel köszöntöm!

„Az Univerzum tetteink és gondolataink visszhangja” – a Dalai Láma fogalmazta meg ezt a mondatot, hogy hangsúlyozza az egyén felelősségét a természet védelmében.

Mindnyájan tehetünk valamit! Ma egy olyan ember emlékének ajánljuk ezt a kiállítást, aki ecsettel őrizte a természet értékeit: ő volt Dr. Csapody Vera állami díjas botanikus, matematika-fizika tanár és növényrajzoló. Ma is egyedülálló és használatos az a lexikon sorozat, melyet Csapody Vera illusztrált.

30 éve nincs közöttünk.

„Én mindig azt mondom –vallotta-, hogy növényrajzoló vagyok, tehát nem művész, nem is tudós, hanem a természetnek alázatos másolója. Az én munkám a megfigyelés és a valósághoz hű visszaadás.”

Az alapos megfigyelés és a valósághű ábrázolás vezeti mai kiállítónkat, Vessző Katalint is, aki 2004-től tagja táborunknak.

Már az első évben lehetett látni, hogy Kata feltétel nélküli rajongója a természetnek, minden mozzanatának, évszaktól és időjárástól függetlenül. Nincs fehér folt, nincs egyetlen elvesztegetett pillanat sem, rendkívüli kíváncsisága, alkotói készsége, kreativitása és nyitottsága a vérében van, gondoljunk csak édesanyja szenzációs fel-

vételeire, vagy nővére tüne-
ményes figuráira. Önéletraj-
zában olvasható, hogy még
korábban nyúlik a művészi
véna.

„Nagyapám nagyon precíz ember volt, mindent katalogizált és felcímkézett. Amikor nyáron a kert virágai magot érleltek, összegyűjtötte őket. Barna papírzacskókat és színes filctollakat vett elő és a zacskóra rajzolta a virágot, odaírta a magyar és a latin nevet, a begyűjtött magokat a zacskóba szórta.

Talán innen ered a szenvedély, hogy szeretek növényeket rajzolni. Papa gyönyörűen rajzolt – gyöngyvirágokat nagy-

Vessző Katalin: Növényportré

anyám fadobozára, ciklámeneket édesanyám emlékkönyvébe, ibolyákat a nővéremébe és tulipánokat az enyémbé.”

Vessző Katalin a szakdolgozatát is a Biblia növényvilágáról írta.

Nem fotókról, hanem élesben fest, vagy, ha úgy adódik, hazaviszi és lepréseli az egész növényt. Van ennek a folyamatnak egy kedves, lányos bája, vajon hányan préselgetnek virágokat manapság, akár emlékebe?

A növényportrék mellett még tájképeket, csendéleteket fest, az akvarellal párhuzamosan más, az iparművészet felé hajló technikákkal is szívesen kísérletezik. A rajz és festészet mellett hobbija a fotózás és az írás. 2008 óta írja a Lélektöredékek című blogját, melyben bemutatja írásait, verseit és fotóit. A bloggal azonos című könyv a napokban jelent meg.

Írásai is éppen olyan igényesek, mint festménybeli megfogalmazásai, pontosan körbeírja a témát, ahogy a legapróbb részleteket is kitölti a képeken. Leírásai képszerűek, a fotókkal a lényegyet emeli ki. Sokan, akik csak virtuálisan tudnak utazni, nyugodtan támaszkodhatnak Kata válogatására.

Vessző Katánál minden anyag, minden téma, minden évszak és időjárás jó valamire. A Lélektöredékek című blog egyik legszebb, egyben különlegessége a Hónap csokra című, következetesen összeszedett és felvezetett témaköre. A májusi csokrot választottam:

„Ragyogott a kert. Az ágyasokban teljes pompájukban virítottak az évelők. A harangláb mély lila és rózsaszín virágai valóban egy-egy kis harangra hasonlítottak, talán titkon csilingeltek is egy kicsit. Az íriszek lilája még nem látszott ki a bimbó burkából, de a búzavirág rikitóan kékllett. Mögötte vöröses szín tűnt fel, a tüzeső virágai. A labdarózsa bokor roskadozott a pomposzerű virágok alatt, melyek habkönnyűen libbentek egyet, ha megfújta őket a szél.

A leánykökörcsin már rég elvirágzott, de a virág helyett most borzas tollgomolyaggal szállt versenybe a többi virággal. A hunyor zöldes kelyhei szolidan bújtak el a levelek mögött.

A májusi csokrot ők alkotják, kiegészülve néhány szál aszparágusszal, csillagfürt levéllel és „nyuszifüllel”.

Májusi rigófüttel tálaljuk!

„Olyan ritmussal írja le az erkélykert előbújó kis csodáit, hogy szinte kitágítja ezt a kis zárt teret, és mintha nagytón keresztül közvetítené az éppen aktuális virágzásokat, megsokszorozza az ott élő növényeket az un. „minidzsungelben”.

De nemcsak a növények, hanem a víz, az állatok, a kövek, a felhők, a fények, a váltakozó évszakok minden mozzanata, de mostani lakóhelye, az ezerarcú, szépséges fővárosunk minden épülete, lépcsői, kupolái, kerítések, de még a pincék is, a liftaknák mérnöki vonalai, az ólomüveg ablakok és a mozaikberakások mind-mind állandó témái Vessző Katalin emléktárának!

És akkor az aktuális, az idő- és anyagiak függvényében megtett hosszabb, rövidebb túrák során begyűjtött hangulatos és különleges szépségű felvételekről nem is beszélünk, a művészi látásmód, a jó aspektus megtalálása és az öröm, mellyel a saját lelkét is kibéleli,- átjön minden felvételen, minden mondaton.

Az olvasót elvarázsolja az a sok szépség és érték, melyeket ő elénk tálal.

Nagy örömmel válogattam az itt látható anyagot, melynek az lett az eredménye, hogy az összes képet felraktuk.

Vessző Katalinnak ez az első, önálló kiállítása, még számtalan vár rá, útravaló legyen ez a Mikszáth Kálmán idézet, mely a jövőre nézve is nagyon találó:

„Aki az erdő fáitól, a sziklától, a zuhogó pataktól és a vándorló felhőktől kéri kölcsön a gondolatokat, az nem is fogy ki soha belőlük.” Legyen így!

Megköszönöm a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatósága támogatását, Vessző Katalinnak szívből gratulálok, a kiállítást megnyitom!

Elhangzott 2015. július 24-én Sarród-Lászlómajorban.

A SOPRONI FOTÓMŰVÉSZETI KÖR SZELFI CÍMŰ KIÁLLÍTÁSA ELÉ

A szelfi, azaz önfotó készítése már a 2000/es évek közepétől kezdett teret hódítani, s mára már nemzetközivé vált ez a vizuális műfaj. A közösségi oldalakon napi szinten árasztanak el mindenkit ezek a 'self portrait'-k. A műfaj sajátossága, hogy az önkép készítője valamilyen személyes háttérrel választ, s azt a maga igényeinek megfelelően illeszti be vagy manipulálja az életeseeményeibe. A technikai fejlődés itt is tapasztalható, mert ma már az exponálás történhet akár taposással is vagy a selfie tükör használatával a tükör lefényképezi az előtte állót és automatikusan posztolja a pillanatot.

A Soproni Fotóművészeti Kör tagjainak szelfi képeihez egy pár gondolat:

Ambrits Tamás: a szelfijét képszerkesztő program által manipulálta, melyet titokzatossá tesznek a kitakart részelemek. Az arc megtört, feszült érzésekre utal, s a képfoszlányok idősíkok egymásra fényképezésére mutatnak. A kép centráisan komponált és erős térhatást kelt.

Bánfalvi Kata: sejtelmes a félpórtre képkomponálása. Az agy ugyanis egészé egészíti ki az arc részletéből a látványt. Az alkotó lágy fény-árnyékkal dolgozik, a tekintet tiszta, kissé kérdőre fogja a mimikáját, a testtartás pihenésre, ellazulásra utal. A szelfi a maga hétköznapi jelenetével válik nőies megfogalmazásúvá.

G. Nagy László: a pillanat gyorsasága érezhető ennél az élethelyzetnél, melyben az alkotó munka közben egy grafikai stúdióban vagy nyomdában rögzíti saját magát. A háttér megválasztása mozgalmas, minden mozgásban van, a gép és ember egyaránt mozog. A kép exponálása tudatos bemozdításra utal, hogy a mondanivaló mindinkább hason a kép nézőjére.

Hainer István: a gázálc kiválasztása jó döntés volt, melyet felhúzott az arcára, mert az alkotó egyfajta elbűvölésére utal: utalhat az operatőri munkájára is, melyben a háttérben mintegy arc

Ambrits Tamás: Szelfi

Hainer István: Szelfi

nélkül van jelen, valamint utalhat társadalmi kritikai nézeteire, a háború megfogalmazására. A szelfi szimmetrikusan komponált, a tekintet a háború borzalmainak félelemmel teli kifejeződése.

Hajdú László: egy vonatutazás pillanatképe, mely a visszatükröződés hatását használja ki. A kép érdekessége, hogy a sínek mellett látható felsővezetékek párhuzamossága folytonosságot nyer az alkotó homlokráncain. A képszerkesztő program felhasználásával eljutunk az arc részleteinek végigpásztázásából az idő múlásának a nyomhagyásáig, az emberi élet rövidségének megfogalmazásáig.

Herr József: a szelfi az arc karakterének legfontosabb elemét, a bajuszt emeli ki. De egyben egy szurreális tájat is láttat, sejtet. Sokat ígérő az a fajta arcrészlet felvállalása, amely a maga testiségére, bujaságára is utal. A kép lényegre törő és jól komponált.

Horváth Tamás: centrálisan komponált portré, melyet egy hihetetlen urbanizált tájba illeszt, a felhőkarcolók közé. A szelfi a képalkotás tagadását, kitörlését, kitakarását láttatja. Az egyén egyéniségét elhomályosítja, felismerhetetlenné teszi, amelyet manipulál. A szelfin szöveges információ is megjelenik, mely a tömegpusztító fegyverekre, bombákra utal, mint a közösségi oldalak megszemélyesítői.

Kiss Péter: a szelfi témáját az egyén morfológiai jegyének, az ujjlenyomatának felhasználása adta. Az alkotó kifejezi mintegy az egyedi, megismételhetetlen barázdákkal önön magát. A kép megfogalmazása grafikus jellemre utal, mert maximálisan kihasználja a fekete- fehér vonalak szépségét.

Kránitz András: az énkép a tükröződés műfaját felhasználva alkot egy kontrasztos és misztikus képet. A kép mondanivalója egy ötletes fénytörési vonalháló megjelenítése a gondolatok hálójában.

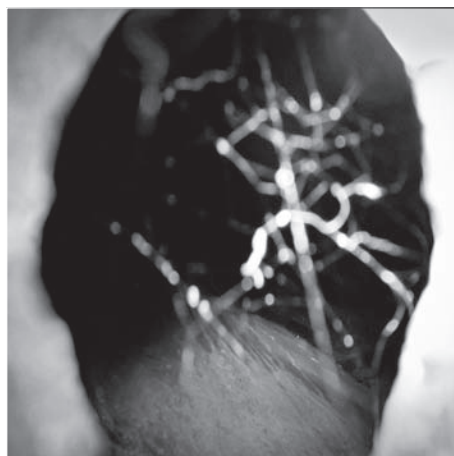
Mayer Kornél: játékos a témafeldolgozása, a maci, aki szelfizik. Megszemélyesíti önmagát egy festői háttérben és beemeli az attribútumát, jelképét a 'self- portrait' -ba.

Németh Béla: egy vidám énkép, mely a pillanatot a maga egyszerűségével és frappánságával oldotta meg. Egy tipikus kéz- és arckifejezés, amely egyúttal az egyént mutatja be és felvállalja ezáltal önönmagát. Arc az arcban, vagyis kép a képen megoldással. A szelfi kompozíciója centrális.

Németh Csaba: az énkép egy sajátos megközelítést választotta, önönmagát hátulról duplikálva ábrázolta. A tükröződés adta lehetőségeket felhasználva az énjegy-

Hajdú László: Szelfi

Kránitz András: Szelfi

ket (szem, orr, száj) viszont nem megmutatva készíti el szelfijét, mely a találgatásra ad okot. Mondanivalója a műfajt illetően provokatív hozzáállásra utal.

Pócza Gábor: a szelfiképen megjelenő fehér tónus a tisztaságot, majd-hogynem földöntúliságot sugallja. Az énkép érdekessége a nézőpont kiválasztása volt. Az oldalnézeti önkép, mely nem keresi a saját tekintetét; s nem látjuk saját magunkat természetes körülmények között oldalról, ezért ritka és bravúros a megfelelő pillanat exponálása ilyen nézőpontból.

Simon Tibor: az önfotó keretbe zár, beszorít; a főbb jegyek sziluettként kezelését látjuk, mintegy zászlóképet. A fej karakterének körvonalát láttatja, s nem foglalkozik az arc részleteinek bemutatásával, nem tekinti fontosnak, úgymond részletkérdés a jelen pillanatban. A szelfi megfogalmazása kontrasztos, plakátszerű.

Szőcs Géza: a tükröződés adta lehetőségeket használja ki a szelfikép megalkotásában. A témafeldolgozás véletlenszerűsége utal, a pillanat, a látvány gyors elkapása lehetett a cél. Az arc sejtelmessé válik a fény-árnyék viszonyok miatt. Az elengedhetetlen kalap, mint emberi tartozék árulkodik az egyénről. Az önkép aszimmetrikus együttfik, mulfie kategóriát súrolja.

Újvári Gábor: egy aszimmetrikus képkomponálási mód kiválasztására látunk példát, melyen erőteljes fény-árnyékokat fedezhetünk fel az arcon. Egyiségben kezeli a portrét és környezetét, ember és táj egymásra hatásáról szól. A képszerkesztéskor kiválasztott játékos elemek beemelése a képbe egy szépen kivitelezett önképpé válik.

Elhangzott 2015. július 31-én, a 10 Art ausztrusi Rondella Tárlatán.

Simon Tibor: Szelfi

Szőcs Géza: Szelfi

Újvári Gábor: Szelfi

MÁCSADI ORSOLYA

INDÁK ÉS FORMÁK- RAJCZI JÁNOS KIÁLLÍTÁSA ELÉ

Sok szeretettel köszöntök minden kedves vendéget, barátot, művészetkedvelőt. Találkozásunk apropóját itt, a Várkerület Galériában ismét egy fiatal soproni alkotó, Rajczi János Indák és formák nevű kiállítása adja. Szeretném üdvözölni körünkben alkotót, festőművészt, Rajczi Jánost, kinek ez úton is szeretettel gratulálok, és hálásan köszönöm a lehetőséget, a felkérését, hogy rám gondolt a megnyitóbeszéddel kapcsolatban.

János 1979-ben született Mosonmagyaróváron. Sz. Nagy Sándor festőművész vezetésével ismerkedett a rajzolás alapjaival 2000 és 2005 között, majd későbbi tanulmányait a Kaposvári Egyetem Művészeti Kar Rajz és Vizuális Kommunikáció szakán folytatta. 2003 óta tagja a Soproni Képzőművészeti Társaságnak, a SZINT Művészeti Csoport alapítója és vezetője, jelenleg a Sarródi Tájház kulturális munkatársa.

János, bár fiatal alkotóművésznek számít, már több önálló kiállítást is maga mögött tudhat, és széles látókörű, sokoldalú művészt köszönthet benne a soproni közönség. Régóta érdeklődik a művészet más ágai iránt, ő azonban a festészet, a fotóművészet, illetve installáció formájában a film és zene ötvözetében alkot a legszívebben.

A Soproni Képzőművészeti Társaság társkiállítójaként 2003 óta jegyzi János nevét- más tagokhoz hasonlóan neki is szerepeltek képei a Soproni Őszi Tárlaton, majd 2005-ben Ausztriában Hausmanstaten-ben, aztán egy évvel később Bécsben is. Első önálló kiállítása 2003-ban nyílt Petőházán, valamint ugyanebben az évben itt, a Várkerület Galériában, azóta alkotókedve töretlen, ezt mi sem bizonyítja jobban, mint hogy jelenlegi tárlata immáron nyolcadik a sorban.

Pár gondolat a kiállítás anyagáról: Bár János pasztell, és akrill kiállításának címét motívumok és formák ölelik körül, ezek a formák, elemek, még sem teljes egészében integrálhatók világunkba, és fordítva.

Most arra kérem Önöket, hogy utazzunk. Terek és motívumok segítségével lépünk át a kereteket, és a képeket figyelve adjuk át magunkat a színeknek, a színek segítségével az érzelmeinknek, ahogy ezt az alkotó-folyamat során a művész is tette.

Rajczi János: Nap-kapu

Hagyjuk nekik, hogy egy másik, egy, a miénkkel párhuzamos világba repítsenek minket. Az absztrakt tájképek világába, egy világba, mely eddig csak Jánosnak, de az ő keze nyomán most már számunkra is valóságossá válik. Valóság - ugyan nem empirikus valóság, de mely világ elemeit, építőkockáit mégis saját világunkból nyeri.

Solart Projekt installációiban ez az absztrakt táj egyszerre megváltozik. Többé nem csak egyetlen képet szemlélünk, de filmkészítő effektek segítségével- és így a műalkotások keletkezésébe bevonva az idő hányadosát-, a festmények és fotók egymásra montírozódnak, mozgókép sorozatot alkotva kapcsolatba lépnek egymással, és új jelentésárnyalatok születnek. Vajon mely képpárok jelennek meg együtt, és éppen milyen zenei motívum, milyen hangzásvilág kíséri majd barangolásunkat az elvarázsolt erdőben?

Kép és hang szimfóniája ez, melyhez Molnár Krisztina művésznő személyében az alkotó alkotótársra lelt.

Velem szemben látható a jelen kiállítás egyik címadó képe, az Indák, amelynek hideg tónusú vonalai a pasztell segítségével elevenednek meg. A hűvös árnyalatok lágy hullámzása ugyanakkor valami melegséget, barátságos atmoszférát áraszt, köszönve mindezt a földszíneknek, melyek a képi világ alsó tartományából nyújtóznak fölfelé.

Tűz és víz című munkáján, ott, az Életfa mellett viszont nyoma sincs a hideg színnek dominanciájának, mert a két szín, a kvintesszencia két alapköve az alkotás egyenrangú elemeivé válik. Úgy fonódnak össze, akár a Jing és Jang kínai ábrájában és szimbólumrendszerében az ősi, egymással szemben álló, de egymást kiegészítő kozmikus erők, melyek a világegyetem összes jelenségében benne rejtőznek.

Ugyanebbe a sorba illeszthető az előtérben elhelyezett Vihar, ahol azonban már nem egy, de több uralkodó szín is megjelenik, ezáltal a kompozíció mozaikszerűvé válik.

Ez a mozaik aztán Szin-bio-zis nevet viselő alkotásán tovább hullik szilánkjaira, éppen úgy, ahogy azt a cím szótagjainak feldarabolása is jelzi. A szó maga rájátszás a szimbiózis, vagyis együttélés biológiai fogalmára, de szójáték is egyben. A kép szét-törik színekre, és az élővilágból kölcsönzött motívumokra.

Jó szó a szimbiózis. Természetes együttélés, egyfajta harmonikus béke, amely mozgalmasságuk ellenére itt minden alkotásban megtalálható. Életközösség, a műalkotások világában a színek életközössége, akárcsak az erdő, a tavak világa. A befogadó a teljesség érzetét fedezheti fel bennük, ha hagyja vezetni magát általuk.

Indák, kötelek, cserepek, levelek, erek, gallyak, ágak árnyai kavarnak, a semmiből születnek, fejlődnek és elhalnak. Vagy csak az érzelmeink kavarnak? Csupán egyetlen érzelem, vagy több érzelem egymásba fonódásáról volna szó? Ki-ki döntse el maga.

Augusztus harmincadikáig hétfőtől péntekig van idő megtekinteni a műalkotásokat, melyekhez most kellemes műélvezetet kívánok, és a kiállítást ezzel a gondolattal megnyitom.

Elhangzott 2015. augusztus 15-én a Várkerület Galériában.

BANNER ZOLTÁN

**SZABÓ BÉLA FESTŐMŰVÉSZ CSÍKSZEREDÁTÓL SOPRONIG”
CÍMŰ JUBILEUMI EMLÉKKIÁLLÍTÁSA ELÉ**

Tisztelt Megjelentek!

Nagyon sajnálom, hogy csupán emlékbeszédet mondhatok Szabó Béla képei között; nagyon sajnálom, hogy első magyarországi kapcsolat-felvételünket nem követte más.

Mindketten az utolsók közé tartoztunk, akik, végül is nem érzékelve az alagút végét, kiléptünk a romániai diktatúrából.

Megérkezése után körülbelül fél évvel, 1990-ben levelet írt hozzám, aki akkor már két éve Békéscsabán éltem, s mintegy jelentkezett: „Itt vagyok én is Sopronban, adj tanácsot, mit tegyek, nagyon nem érzem magam itthon, hogyan tovább?!”

Akkoriban jelent meg a budapesti Képzőművészeti Kiadó gondozásában Erdélyi magyar művészet a XX. században című könyvem, amelyben három helyen is említettem Öt, s egy gyönyörű rézkarcát is sikerült közölnöm. A könyv nyilván a kezébe került s azt hihette, hogy én itt már valami nagy megbecsülésnek örvendek. Válaszomban azt írtam, hogy bizony én is csak egy egyszerű muzeológus vagyok a Munkácsy Mihály Múzeumban, de bátorítottam: dolgozz csak keményen, majd észrevesznek... (Csak életrajzi dokumentumaiból látom: gyöngye vigaszom valóra vált, Sopron befogadta és érdemeit is többször elismerték.)

A bizalom azonban, amellyel hozzám fordult, régebbi keletű. Noha odahaza összesen kétszer, háromszor találkoztunk, Ő ismerte azt a meghitt kapcsolatot, amely

Szabó Béla: Sopron

az általam Hargita Műhelynek nevezett, csíkszeredai központú művészközösséghez fűzött, s amelynek Ő is egyik legfiatalabb tagja volt a 70-es évek végén, 80-as évek elején.

A Hargita Műhely évenkénti csíkszeredai kiállításai az erdélyi művészeti élet legizgalmasabb eseményei közé tartoztak, hiszen az alapítók, Gaál András és Márton Árpád köré a 60-as évek végétől azok a legtehetségesebb fiatalok telepedtek le, akik nem maradhattak a nagyobb, a magyarok számára zárt városoknak nyilvánított erdélyi településeken. Ő pedig azért érezte magát sokáig magányosnak, mert a Hargita Műhely tagjainak a szolidaritása már az akkori időben is ritkaság számba ment a művészvilágban.

Miből fakadt ez az összetartozás- és szolidaritás élmény?

Az azonos világnézetből, amelyet úgy hívunk: TRANSZILVANIZMUS.

Bizonyára mindenki sokat hallott a transzilvanista irodalomról, de sokkal kevesebbet a transzilvanista művészetről, amely pedig sokkal szemmel láthatóbb és kézzel foghatóbb megnyilvánulása annak a világszemléletnek és életformának amelyet egy szóval ERDÉLYISÉGNEK tartunk.

Trianon után, elzártságunk ellenére is, az erdélyi irodalom és művészet befogadta és magához idomította a modern Európa minden irányzatát, s e kettőnek: az erdélyiségnek és a modernségnek a szintézise az a világnézet amit transzilvanizmusnak nevezünk.

A transzilvanizmus tehát nem stílusirányzat mint a kubizmus vagy a szürrealizmus, hanem VILÁGNÉZET, ÉLETÉRZÉS és ERKÖLCSI ELKÖTELEZETTSÉG Erdély emberi és szellemi értékei iránt.

Melyek e világnézet pillérei és az alkotás forrásai?

Én ezt egy matematikai jellegű képletben összegeztem, amely szerint a transzilvanizmus: TERMÉSZET+TÖRTÉNELEM+TANÚSÁGTÉTEL (törve)

európai rangú mesterségbeli tudással

Szabó Béla életműve szemléletesen példázza ezt a képletet.

A törtvonal alatti tétel az alapvető, mert amikor a művész elindul a pályán, kizárólag a megszerzett szakmai ismeretek birtokában kezdheti elvégezni legelső feladatát: tisztázni a világ és a művészi Én viszonyát. S már itt eldől: kívánja-e felvenni a transzilvanista világnézet terhét és felelősségét, vagy nem? Hiszen ez nem kötelező, mindig is éltek Erdélyben művészek, akik a világpolgár köpenyét választották.

Szabó Béla önmaga keresésének a folyamatát a grafikai műfajhoz mérten hatalmas, tehát nagyalakú és egyre finomabb textúrájú rézkarcokon végezte. Hiszen grafikát végzett Kolozsváron, s bár csoportvezető tanára Ioachim Nica volt (s ez konceptuális munkáin meg is látszott), a mesterséget Feszt László tanszékvezető műhelye avatta európai rangúvá, ahová mindenki belátogathatott megtanulni a művészettörténet valamennyi régi és új sokszorosító technikáját. Bélát is ez a lehetőség ihlette annak a nagyméretű rézkarc-présnek a megszerkesztésére, amelyen otthon dolgozott.

A diktatúra roncsoló hatása a 80-as évek végén a Hargita Műhely harmóniáját is megbontotta s a belőle kilépő Szabó Bélában akkor és itt tudatosult a hiány, akárcsak társaiban, akik Magyarországon, Németországban vagy máshol keresték a szabadság madarát.

Mint említettem, az erdélyi magyar művészet minden jelentős európai művészeti tendenciát beépített kifejezési nyelvbe, ily módon Szabó Béla is könnyen áttérhetett

Sopronban a festészetre, s hol természeti ritmusokban, hol kozmikus kavargásokban kereste helyét, útját a Végtelen felé.

Kedves Béla! Végezetül szeretnék Hozzád szólni, mert szeretném nemcsak a történettudomány, hanem az erdélyi magyarság nevében megköszönni az erdélyi fejedelmek arcképcsarnokát.

Valaha, a 16-17. században, 150 éven át ők voltak a magyar államiság képviselői, azt is mondhatnók: a magyar királyok helyettesei, s olyan értékeket őriztek, amelyek a mai összmagyarság legfontosabb szellemi és erkölcsi javai közé tartoznak. S amikor a török félbeszakította Mátyás király reneszánszát Budán és Visegrádon — folytatódott a FEJEDELEMSÉG várkastélyaiban, templomaiban, a kazettás famennyezetek virágos reneszánszában és népművészetünkben.

Éppen társszerződtől, Csetri Elektől, az én kedves tanáromtól, majd tanártársamtól ismertük meg e korszak jelentőségét, s arcuk ismerete nélkül is tiszteltük a főszereplőket, akiknek Te adtál arcot, jellemet, méltóságot, s ezen túl örökké így fogjuk ismerni őket.

Művészeted maradandó, s köszönet Sopron városában mindenkinek, aki ehhez segítséget nyújtott. És emlékezetünkben örök helye lesz annak az ÖNARCKÉPNEK, amelyet e 22 portré vonásaiból teremtettél.

Szigorú arcvonások ezek, annak a kötéláncosnak a jellemrajza, aki a Csíkszereda és Sopron közé kifeszített kötélen egyensúlyozva bizonyítottad, hogy haza csak egy van, s azt mindenki magában hordozza haláláig.

Elhangzott 2015. szeptember 20-án a Festőteremben.

SZÉNYI PÉTER JUBILEUMI KIÁLLÍTÁSA

Tisztelettel köszöntöm Szényi Péter kiállításának megnyitóján, résztvevő vendégeinket, tárlatlátogatókat, művésztársakat és természetesen az Alkotót!

Péter kérése az volt, hogy a megnyitó ne róla, hanem az alkotásairól szóljon. Ezért is rendezte a kiállítást rendhagyó módon vasárnap este, mivel alkotásainak meghatározó eleme a fény, itt a kiállítás megnyitón is a fény jelentőséggel bír alkotásainak a bemutatásában.

A kiállító terem ajtaján belépve, a művészi élményre szomjas szemlélő választhat! Hiszen alkotásai által négy korszakot mutat be nekünk a művész, amelyek szerteágaznak, itt a teremben és a valóságban. Majd bizonyos pontokon összeérnek, párhuzamosan haladva, és erősítik egymást.

Péter különböző képzőművészeti technikákat alkalmazó alkotó, sajátos eszközökkel, mutatja be tudását, képességeit és attitűdjeit, életről, történésekről, sajátos gondolatairól. Képeit áthatja a mindig kísérletező, új utakat kereső művész sajátossága, gyakran játékosága.

Szényi Péter a Képzőművészeti Társaság alelnöke, számtalan kiállítás technikai kivitelezője, digitális rendezője. Így művészetében is megjelenik a kor elektrotechnikai szellemisége. Szívesen használja a digitális technikát, amely napjaink elfogadott, alkalmazott művészeti ága, amely túlmutat a jelenen. A klasszikus értelemben vett festészethez hasonlóan a művész itt is szabadkézi munkával, ecset helyett digitális tollal, veti digitalizáló táblára alkotásait.

Sopronban született, azóta is itt él és alkot. Ifjú korától fest. Mesterei voltak Mende Gusztáv, Szarka Árpád és Roisz Vilmos festőművészek. A Soproni Képzőművészeti Társaság alapító és vezetőségi tagja. Ez a tagság segítette hozzá, hogy számos közös és nemzetközi kiállításon sikerrel részt vegyen. Számtalan önálló kiállítása volt és rendszeres résztvevője az Őszi Tárlatoknak, Nemzetközi Alkotótáboroknak. Képei eljutottak az USA, Németország, Románia, Ausztria stb. területére is.

Péter művészetében az első korszak festményei olaj technikával készült csendéletek, tájképek.

A következő korszak alkotásai is olaj technikával készültek, de kifejezőmódjában a képei az egyéniségen átszűrte természet egy darabkáját adják.

Ezek a képek: a „Szeptember 11.”, „Páneurópa”, „Csend és élet”, „Barcelonai halpiac”, „pipacsok”, „fény és sötétség”, „Kentaur” és az „Őszi erdő”, amely közönség díjas alkotás.

Tehát látható, hogy képzelete a valóságból merít, majd azt módosítva újat teremt és létrehozza rendkívül élénk színű, lendületes képeit. Olyan alkotásokat hoz létre, amelyekbe saját egyéniségét és látásmódját is beleviszi.

A következő korszak a digitális, melynek jellemző alkotásai a fraktálok, ezek a végtelenül komplex geometriai alakzatok.

Amelyeket ma már nem tartanak bosszantónak és riasztónak, mint egykor, hanem lebilincselőnek. Azonban a fraktálok jelentősége a matematikán kívül is óriási.

Népszerűen alkalmazza napjainkban a komputergrafika. Így Péter alkotásai között is fellelhető a „Fraktálok” sorozat.

Az első fraktálokat az 1800-as évek utolsó évtizedeiben fedezték fel, ám ekkoriban még nem nyertek önálló „szaktudományos” elnevezést, inkább kellemetlenségnek és vitaalapnak számítottak a matematikusok számára.

A fraktálok meglepő tulajdonsága, hogy: nem - vagy alig - változnak, ha kicsinyítjük vagy nagyítjuk őket. Önhasonlók, és olyan, mint a természetben is előforduló alakzatok. Hasonlítanak, a felhők, a hegyek vagy a szárazföldek partvonalaira, vagy éppen a szemlélőben milyen emlékek ébrednek a látvány során.

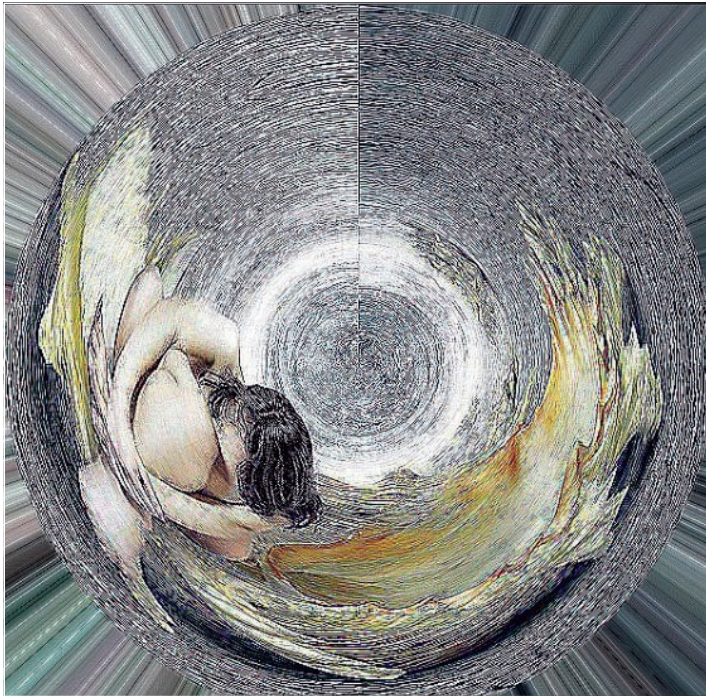
Péter képeket teremt újra a digitalizálás elvén, ilyen képek: „az esti Tűztorony”, az „akt” és a struktúrájában domborított „Soproni panoráma” című alkotások.

A „Fonódások” című kép elveszti az objektív valóságát, és a képi egyensúlyban a színek, a dinamika, a ritmus, az irányok és súlyok maradnak meg, mint képalkotó elemek. A kép Internetes pályázaton a legjobb három alkotás közé került.

A negyedik korszak a Művész elnevezése szerint az „Aranykor”, amely során akril arany, ezüst, bronz, színekkel dolgozott. Alkotásaival egy magasabb szintre lépett, megjelenik a spirituális gondolkodás, és amint a digitális technikánál is láthattuk megjelenik a fényvel és a spatulával felvitt anyagok izgalmas felületi hatásaival való játék.

Az „Aranykor” kompozícióiban megjelenik a művész lelkiállapotának, érzelmi kivetülésének „képi” ábrázolása. Képeire úgy is tekinthetünk, mint a művészi absztrakt ábrázolás, alkotói kifejezésére, magyarázatot nem igénylő érzelm-áradására.

Kedves Tárlatlátogatók! Izgalmas kérdés, hogy az évezredek során miként jut el az alkotó ember az objektív látvány megjelenítésének szándékától? Hogyan válik a természetelvű leképzés célja kizárólag érzelmi kivetülések vizuális megjelenítésévé?

Szényi Péter: Fonódások

Ha évekbe is mérjük a figuratív és nonfiguratív kifejezésmódok történetét, a figuratív alkotás évezredes múltra tekint vissza, míg a nonfiguratív alig egy évszázadra. Igaz, hogy a modernizmus gondolatiságában fontos szerep jut a hagyományok felülírásának, így szinte törvényszerűnek tűnik az absztrakciós törekvések egyre nagyobb térnyerése a 21. századi festészetben. Egyértelmű azonban az elvonatkoztatott- jelteremtő ábrázolás és a valóságábrázolás törekvéseinek párhuzamos jelenléte a művészetben.

Kedves Vendégek! Vannak, akik érzik, mások pedig tudják, hogy a művészet varázslatos erővel rendelkezik. Műalkotások nélkül el sem tudjuk képzelni életünket, hiszen ha élvezzük a művészetet, akkor tartalmasabban élünk.

Ez az este megadja számunkra ezt a tartalmat, nyitott szívvel éljünk hát vele.

A kiállítást szíves figyelmükbe ajánlva, megnyitom.

Elhangzott 2015. október 4-én a Várkerület Galériában.

Szerkesztőségünk tisztelettel köszönti a 70 éves Szényi Péter festőművészt.

HERCZEG ANIKÓ KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÓJA

Premier: Örkény István: Macskajáték

Tisztelt Ünneplő Közönség! Kedves Hölgyeim és Uraim!

Valóban ünneplő közösség vagyunk, hiszen most, Örkény István: Macskajáték c tragikomédiájával kezdjük, indítjuk útjára a 2015-16-os ünnepi évadot.

Ünnepi főleg annak okán, hogy 25 éve van önálló, önálló társulattal működő színháza Sopronnak.

Mi soproniak, akik köztudottan szeretjük városukat, büszkéek vagyunk szellemi kincseinkre és hittel építjük, fejlesztjük, (Hamvas Béla szavaival élve) nemesítjük környezetünket, közvetlen pátriánkat. A történelem viharaiiban méltán kiérdemelt „a leg-hűségesebb város” rang mellett, a kultúra városa címet is magunkénak mondhatjuk... Ennek a ténynek, annak, hogy nem vagyunk méltatlanok erre a címre, egyik ékes bizonyítéka a Soproni Petőfi Színház legújabb, immár negyed százados története.

Három éve Pataki András vezetése alatt működik megújulva, a város kultúrájába, közéletébe beépült régi és új tagokat integráló sokszínű, több lábbon álló szintársulat.

Sok-sok nagyszerű értő, érző kezdeményezésük egyik okán vagyunk mi most ebben a rövid szünetben együtt. Nevezetesen, hogy minden premier alkalmából soproni képzőművészeknek biztosítanak bemutatkozási, megmutatkozási lehetőséget.

Köszönet ezért a lehetőségért. A lehetőség méltó városunk kiemelten fontos képzőművészeti életéhez. Hiszen csak a Soproni Képzőművészeti Társaság 50 tagot számlál és nem az egyetlen ilyen közösség Sopronban.

A most kiállító alkotó, Herczeg Anikó is ennek a közösségnek a tagja. 1996-ban meglepően fiatalon nyert felvételt, ami önbizalmat és sok fejlődési, tanulási lehetőséget adott számára. A csoportos kiállítások állandó résztvevője lett, de önálló kiállítást ritkán vállalt. Ha jól tudom ez a mostani a harmadik. Hogy miért? Erről így vall:

„Önálló kiállítást rendezni, sok képpel igazán megmutatkozni, számomra nem egyszerű dolog. Nekem személy szerint nagy izgalom, hiszen a képek

Herczeg Anikó: Festőköz

mesélnek rólam. Elmondják, hogy hogyan látom a világot, hogyan érzem, hogyan látatom a magam módján, a bennem létrejövő, a bennem élő képek megfestésével. Soha nem akartam senkire hasonlítani. Nincs un. példaképem. Tudom, hogy a bennem élő kép nem hüen olyan, mint ahogyan azt a valóságban látni lehet. Sok esetben csak a saját örömet, a bennem megszülető nyugalmat, harmóniát, szépséget akarom megfesteni a kiválasztott témában. Azért kezdtem festeni, mert meg akartam őrizni a számomra felejthetetlen pillanatok, megőrizni a mindennapjainkban velünk történő kicsi vagy nagy csodáknak örömet. A képek, az alkotások pedig emlékeztetnek. Nekem az alkotás hallatlan örömet jelent.”

És íme Itt állunk ma este Herczeg Anikó alkotásainak ölelésében és gondolom Önök is megállapították így első ránézésre, hogy igazán különlegesek. A bátor, nagyon egyedi szín- és formaviláguk, a kompozíciójuk valóban izgalmas, rendhagyó, valamilyen végtelen egyszerűséget, nyugalmat, ugyan akkor belső izzást, dinamizmust sugárzó. Akár milyen sötét színeket, markáns kékeket, zöldeket esetleg feketét is alkalmaz alkotójuk, ezek a képek még is izzanak és fényt árasztanak. Valóban mesélnek, üzenetet közvetítenek, Anikó képzelete és ecsetvonásai nyomán. Tolmácsolják egy sokoldalú kreatív alkotó ember igazi bölcsességét, amellyel szemléli, befogadja és elfogadja világunkat, és érezzük azt az örömet, szeretetet mi is, amivel Herczeg Anikó éli az élet minden pillanatát.

Befejezésül arra buzdítanám Önöket, mindannyiunkat, hogy nyitott szívvel szemléljük e képeket, és ülünk a nézőtéren. Engedjük, hogy tudatosodjon bennünk, itt és most, Örkény István nagyszerű tragikomédiájának a Macskajátéknak és Herczeg Anikó képeinek nem véletlenül összecsengő legfontosabb üzenete: a világ általunk és értünk van, nekünk kell észrevenni és teremteni folyamatos változását, állandó szépségét, múlhatatlan csodáját. Úgy gondolom, és érzem mind ezt szívből megköszönhetjük a művészeknek, így Anikónak is.

Elhangzott 2015. október 10-én a soproni Petőfi Színházban.

SZÍNHÁZI ÉLET

SOPRON BALETT

A Sopron Balett első professzionális táncegyüttese a városnak illetve a szűkebb régióknak. Ez nagy felelősség, hiszen a Sopron Balett táncművészeti alkotói munkája nemcsak a színházba járó közönségre, hanem a városban működő amatőr táncegyüttesekre is kihat. A Sopron Balett három éve még, mint a Soproni Petőfi Színház Tánc-tagozata alakult. Feladata a színház repertoárján szereplő művekben a táncművészeti tevékenység elvégzése volt. Tigris és Hiéna, Csíksomlyói Magyar Passió, Kabaré, Evita, Csárdáskirálynő, Az elveszett levél... stb. művekben meghatározó jelleggel bírt a tánctagozat színpadi jelenléte. Már az első évadban önálló táncművel jelentkezett a tánctagozat. A Csillagok szárnyán c. táncfantázia a kozmikus rend és a közösségben élő ember kapcsolatát mutatta be a tánc sajtósága látvány- és mozgásvilágával. A mű különlegessége volt, hogy a tánc és a rúdtánc fúziója dramaturgiai értelmet is nyert a darabban felépített cselekményben.

A Petőfi Színház vezetésének alapvető törekvése a fiatal nemzedék színházi kultúrával való megismertetése, amit már úgymond a kezdeteknél meg kell tennünk. A szép Cerceuska magyar népmesének a feldolgozása hálás feladat volt számomra, mert az első előadás után látva az óvodások és kiskamaszok elragadtatót tetszénnyilvánítását, tudtam, hogy ezek a gyerekek a jövőben is igénylik majd a színházi élményeket.

A Sopron Balett tánctagozatból profi együttesé akkortól vált, amikor bemutattuk a Végtelen Európa című egész estét betöltő, két felvonásos táncművet. A Páneurópai Piknik 25. évfordulója ihlette e darabot, mely visszanezéz a szocialista múltba. Tudjuk, hogy az államrendszerek változnak, de az emberi viszonyok nem. A táncmű cselekménye egy párkapcsolaton keresztül ad életérzéseket az előző rendszer ideológiai és fizikai bezártságáról drámai és humoros képekkel. A mindennapi klasszikus tánc-tréning és a koreográfiák színvonala és azoknak színpadi megjelenítése oda juttatta az együttest, hogy idén tavasszal a Magyar Táncművészek Szövetsége e fiatal csapatot tagjai közé választotta. Az évenként Győrben megrendezendő Magyar Táncfesztiválon A szép Cerceuska gyermekeknek szóló táncművünk elnyerte a közönségdíjat.

A városvezetés, látva a feltörekvő együttes eredményeit, a GYIK Rendezvény-házban kialakított egy profi balett-termet megfelelő padlózattal és infrastruktúrával.

A Sopron Balett művészeti koncepciója olyan alkotóközösség megteremtése, melyben évek során fiatal koreográfusok, díszlet- és jelmeztervezők, zeneszerzők és a társművészetek minden képviselője alkotói lehetőséget kaphat. Tudomásul kell vennünk a mai zaklatott korban élő néző éhez a világos gondolatokat, tiszta érzéseket és a kiművelt kifejező mozdulatok által való cselekményt. Nos, én ezen az úton akarok járni, mely a Sopron Balettet szerethető és nagy mesterségbeli tudással rendelkező együttesé teszi.

A tudatos repertoárépítés nemcsak a Sopron Balett művészi színvonalát növeli, hanem a közönség egyre jobban betekintést nyer a különböző táncstílusok által a modern táncművészet törekvéseibe. Áprilisban mutatjuk be az Álmos legendája c. két felvonásos történelmi táncdrámánkat, melynek zeneszerzője Szarka Gyula a Ghymes együttes egyik alapítója. A mű a magyar őstörténet egyik legszebb mítoszát dolgozza

fel. Emese álmától kezdődően Álmos történelmi szerepvállalásán át Árpád vezér honfoglalásáig kísérli meg a tánc sajátos eszközeivel bemutatni a magyar nép újra hazatalálását.

Minden emberi és művészi adottságunkkal azon vagyunk, hogy Sopron várostörténeti múltját és az itt élő embereket a jelenben is szolgáljuk táncművészetünkkel.

Demcsák - Mikó F.: Végtelen Európa

IGAZI MŰHELYMUNKA FOLYIK

Az elmúlt három évad tapasztalatairól

Sikerült elérnünk, hogy igazi műhelymunka legyen a színházban. Nálunk nem csak az olvasópróbától az előadásig tart egy produkció elkészítése, hanem harmadik síkként tréningekkel, workshopokkal, háttérfoglalkozásokkal egészítjük ki az alkotói munkát. Így építjük, fejlesztjük a társulatot, amelynek fiatal alaptagjai az elmúlt három évben érett művészekké váltak - többek között ezt tartja az egyik legnagyobb eredményünknek Katona Imre, a Soproni Petőfi Színház vezető-dramaturgja.

Amikor elkezdtük Sopronban a munkát, az volt a céljunk, szándékunk és terveink, hogy igazi közszolgálati tevékenység jellemezze a színházat. Olyan koncepcióval kezdtünk el dolgozni, hogy a műsorpolitikánkat a sokrétűség jellemezze, s egyfajta tágas és gazdag műfaji kínálat, mely átfogó képet tud adni a drámairodalom és a színházművészet alapértékeiről. Olyat, amely felöleli és bemutatja a meghatározó értékeket széles skálán, - de arra is oda kellett figyelniük: akár zenés, prózai, modern vagy klasszikus műveket tűznek műsorra, ne kommersz és átlagos szinten legyen az, hanem művészi igényességgel és változatosan.

Ha a könnyebb utat választjuk, talán kevesebbet kellene küzdeni a nézőkért, de mi Sopronban nem engedhetjük meg azt, hogy egyoldalú legyen a kínálatunk. Budapesten néhány színház már tudatosan választja az egysíkúbb terepet. Sopronban és a vidéki városokban mindent kell játszani! Nekünk ez közszolgálati feladatunk. Városi színházként egyfajta népszínházi-modellnek igyekszünk megfelelni, amit mi úgy értelmezünk, hogy a színházi nyelv és a megfogalmazási mód is sokszínű, sokszínű lehet. Ennek jó példája volt az elmúlt években Petőfi Tigris és Hiénája, vagy a Két úr szolgálja című Goldoni vígjáték, ezeket karakteres előadásoknak tartom. Ide sorolnám Pataki András nagyszerű rendezésében az Egerek és emberek és a Kígyómarás című előadásainkat is, amelyek fogadtatása azt bizonyítja, hogy a közönség értékeli, elismeri a komoly és elmélyült törekvéseket. Természetesen, a zenés előadásaink, az Evita, a Csárdáskirálynő vagy épp a Zene, New York, Szerelem is beváltották a hozzájuk fűzött a reményeinket, amelyeket nagy műgonddal és hivatásszeretettel vittünk színre. Ezeknek a műfajoknak is fontos és egyértelmű helye van egy-egy színházi évad repertoárjában. Két területen látok problémákat, amelyek nem is annyira soproni sajátosságok, mint inkább országos tendenciáknak tekinthetők. Az egyetemistákat nagyon nehéz megszólítani a színháznak. Ez a korosztály nincs olyan módon jelen az intézmény életében, mint ahogy arra számítani szerettek volna. A másik gond, hogy egészen minimális az a nézői réteg, amely érdeklődést mutat a stúdiószínházi előadások iránt. A renkhagyó, kísérletező, rétegigényeket kielégítő produkciókra kevésbé nyitott a közönség.

Igazán örömteli számomra az, hogy az elmúlt három évadban sikerült a nagyon kis létszámú alaptársulattal olyan műhelymunkát elvégeznünk, amely alkalmassá teszi a csapatot, hogy az eddiginél is fajsúlyosabb és magasabb szintű feladatokkal tudjunk szembenézni. Érett művésszé értek többen.

Három síkon dolgozunk. Nálunk nem csak az olvasópróbától a bemutatóig tart egy előadás színpadra állítása. Tréningekkel, workshopokkal, háttérfoglalkozásokkal egészítjük ki az alkotói munkát. Most is ez történik A bábjátékos című rockopera pró-

bái során. Így építjük, fejlesztjük a társulatot. Meggyőződésem, ahogy egy zongoristának, úgy a színésznek is szüksége van az állandó gyakorlásra, nem állhat meg egy általa elgondolt vagy elégségesnek tartott szinten. A folyamatos képzés és megújulás elengedhetetlen. Így lehet felfrissülten és állandó fejlődésben hatékony színházi munkát végezni. A társulatunk olyan állapotba került, hogy képes szembenézni nagy kihívásokkal is. Úgy érzem, erről meggyőződhetek a nézők az elmúlt évadok előadásait látva, s ezt a munkát szeretnénk folytatni tovább.

Örkény István: Macskajáték

A SOPRONI PETŐFI SZÍNHÁZ

A színházcsinálás nem könnyű munka, de ezt akkor is tudtam, amikor három évvel ezelőtt szakmai stábunkkal együtt vállalkoztunk erre a feladatra. Nem könnyű, hiszen nagyon szerteágazó az a viszonyrendszer, amelybe a színház mint társadalmi-kulturális intézmény illeszkedik. S ez így természetes, hiszen magam is azt valom, hogy a színház – mint a művészet sajátos létmódja – a közösség, a közönség és az alkotók olyasféle hármasságban létezik, amelyen belül lehetetlen nem figyelemmel lenni a rendszer összetevőire. Ráadásul ez Sopron városában speciális módon jelentkezik, hiszen az egyetlen színház vagyunk az országban, amely egy – számos művészeti, közművelődési funkciót magában foglaló – nagy szervezet (Pro Kultúra Sopron Nonprofit Kft.) fenntartásában működik mint annak egyik részegysége. Amikor negyedszázaddal ezelőtt Sopron városa úgy döntött, hogy létrehozza a saját színházát, azzal egyrészt követte a város polgárainak mint közönségnek az igényeit, másrészt előregondolva létrehozott egy olyan intézményt is, amely a demokratizálódás ígéretével átalakuló társadalmunkban be tudja majd tölteni a maga embernevelő szerepét is. Hiszen ha meggondoljuk, a színház művészi elhivatottsága éppen abban van, hogy erőteljes élményeken keresztül, az „itt és most” történő dolgok érzéki erejét felhasználva segítsen közönségének az öntudatos emberi és tudatos polgári létének kiteljesítésében. A rendszerváltás környékén ez az igény felfokozottan élt a magyar társadalomban, s talán ennek egyik erőteljes megjelenési formája volt a színház-alapítási szándék kinyilvánítása. Amikor három esztendővel ezelőtt beadtuk a pályázatunkat, hittük, hogy ez a törekvés továbbra is ott munkál a soproni közösségben, s az önálló – a helyiekkel együtt lélegző – társulat építésére kinyilvánított szándékunk találkozik Sopron és környékének a színházzal szemben támasztott társadalmi igényével.

Amikor három évvel ezelőtt hozzákezdünk a munkához, akkor egy olyan – nevezzük így – népszínházi modellben gondolkodtunk, amely ki tudja elégíteni a sokarcú közönség sokféle kívánságát, ugyanakkor igényt is támaszt közönségében az értékkel bíró, fajsúlyosabb és elgondolkodtató színházi élmények iránt. Ennek érdekében az elmúlt három évad sajátossága az volt, hogy a felnőtt színházi előadások között egyaránt megjelent a szórakoztató jellegű zenés színház, ott voltak a gondosan kiválasztott – évadok szerint tematikusan rendezett – prózai előadások, s képviseltette magát egy-egy új bemutatóval a – 2015-ben Sopron Balett néven önálló együttesé alakult – táncszínházi tagozat is. Emlékeztetnék arra, hogy pályázatunk három sarokköve közül éppen egy önálló táncszínház létrehozása volt az egyik. A balett kettős feladatot lát el a színház munkájában: egyrészt önálló előadásokkal illeszkedik a színház reper-toárjába (Csillagok szárnyán, A szép Cerceuska, Végtelen Európa), másrészt közreműködik a színház zenés és prózai előadásainak színrevitelében.

A színház állandó társulati tagsággal dolgozik. A vendégművészek között rendszeresen érkeznek a színházba kiemelkedő, művészeti díjakkal is elismert ének- és színművészek, rendezők, díszlettervezők, táncművészek, akik új stílust, izgalmas látásmódot, kevéssé ismert formanyelvet is „tanítanak” kollégáknak és nézőknek egyaránt. Ezt az állandó tanulási folyamatot emelném ki, mint a társulat egyik meghatározó vonását.

Elképzelésünk harmadik sarokkövét a színházi nevelési programunk jelenti. Itt nem csupán arra kell gondolni, hogy a gyerek és diák közönséget átgondolt bérletezéssel bevonzzuk a színházba – bár nyilván ennek a tudatosan tervezett szervezőmunkának is eredménye az, hogy megháromszorozódott az ifjú nézők száma a kiinduló állapotokhoz képest. Annak idején végiggondoltuk, mennyire fontos az, hogy a színházunk minden korosztály számára tudjon az életkorhoz, az érzelmi és gondolkodási szinthez igazított, fontos problémákat fölvető előadásokat kínálni. Ezt az évek során maradéktalanul meg tudtuk valósítani, s idei évadunk is erről a magas színvonalú kínálatról tanúskodik: az óvodások láthatnak bábelőadást, részük lesz egyszemélyes kamaraszínházi meseprodukcióban, s nézői lehetnek a Sopron Balett lassan legendássá váló mesetáncjátékának is. Ahogy a kínálatból is látható, tudatosan vezetjük be a legkisebb gyerekeket a színház műfaji és nyelvi sokféleségébe, hogy növekedve egyre inkább anyanyelvi szinten értsék, és a lehető legtermészetesebb módon használják önmaguk javára a színházi szövegeket.

Az alsósok szintén láthatják a komáromi partnerszínházunk bábjátékát, de számukra elérhetővé tesszük a Lázár Ervin egyik legkülönösebb s talán leginkább szívszorító meséjéből színpadra állított előadást, sőt a színház saját bemutatójaként nekik készült játékkal, a Fehérlófiával is meglepjük őket. E példa kapcsán hadd említsem meg, hogy rendkívül fontosnak tartjuk szűkebb pátriánk, Sopron város és környéke színvonalas művészeti alakulatainak bevonását a színház alkotómunkájába. Az új mesebemutató áprilisban éppen a színház, a helyi Pendelyes Kulturális Egyesület táncportjai és a Fajkus Banda együttműködésének eredményeképpen jön létre.

A felsősök és a középiskolások bérlete műfaji szempontból hasonlóképpen színes: láthatnak rockoperát, kamaraszínházi vígeposzt Arany Jánostól, s nekik szól a Gion Nándor regényéből adaptált színpadi játékunk, A kárókatonák még nem jöttek vissza. Az előadás a felnőtté válás története, amely során a kamaszok szembetalálkoznak álmaik és a felnőtt világ kegyetlen ellentmondásaival.

A színházi nevelési program – tantermi színház elnevezés alatt – három évvel ezelőtt indult el: 2013-ban a Dúvadnevelde című előadáson és foglalkozáson 30 soproni és Sopron környéki általános iskolai osztály vett részt, 2014-ben már 36 előadás és foglalkozás valósult meg a Semmi című produkcióból, míg 2015-ben 43 osztálynyi gyerek vett részt a programban szereplő Luke és Jon című előadáson. A program egyértelmű siker a gyerekek és a tanárok körében is: Sopronon kívül több kis falu iskolájába is elvittük a színházat, de megfordultunk Csepregen és Kőszegen négy iskolájában, s volt olyan soproni iskola, ahol mind a nyolc felsős osztály részt vett a programban. Eddig 25 iskola 110 osztályába jutott el a színházi nevelési programunk – évente lemorzsolódás nélkül, újabb iskolák és osztályok belépésével. Minden számnál beszédesebb azonban, amikor azt tapasztaljuk, hogy egy diáklány félig ismeretlenül megszólítja a rendező–foglalkozásvezetőt az utcán, hogy elmondja neki: ő még nem nagyon járt színházban, de ez az előadás és foglalkozás nagy élmény volt neki. Vagy amikor az előadás végén egy kamasz fiú oldalba löki könyökével a mellette ülő társát, s felmutatja neki felfelé tartott hüvelykujját, mint a tetszés egyezményes jelét. A pedagógusok pedig rendre arról számolnak be, hogy az előadást és a foglalkozást végigkövetve új oldalukról ismerik meg a többiekkel együttgondolkodó tanítványaikat.

A tantermi színházi projekt mellett kínál még a színház az iskolák számára az egyes darabokhoz készített drámafoglalkozásokat (Kövek), az iskolai térbe vitt mono-drámákhoz (Az örült naplója; Jónás könyve) rendhagyó irodalmi órákat is. A nevelési

programokhoz kapcsolódóan megemlítendő, hogy a színház szakemberei (dramaturg-drámatanár, színész-drámatanár) rendszeresen tartanak foglalkozásokat a soproni és városkörnyéki iskolák pedagógus-továbbképzésein, színházi szaktanácsokkal segítik az egyes nevelési intézmények öntevékeny művészi alkotómunkáját.

A program sikerét és a vele támasztott igény iránti felelősségünket felismerve az idei évadtól szeretnénk kiterjeszteni színházi nevelési programunkat a középiskolákra – annál is inkább, hiszen már odaértek azok a gyerekek, akik 7-8. osztályos diákokként részt vettek első színházi nevelési programjainkon. Számukra ebben az évadban a Jelentés az Akadémiának című monodráamához készítettünk színházi nevelési foglalkozást.

S ha már az idei évad új terveinél tartunk, említsük meg, hogy augusztusban örvendetesen bővültek színházi partnerkapcsolataink. Az oroszországi Szaranszk városának egyik vezető színházával, a Jausev Állami Zenés Színházzal kötöttünk együttműködési megállapodást táncművészek, koreográfusok, rendezők és előadások cseréjére, mesterkurzusok kölcsönös megtartására, koprodukciónak létrehozására. Ez a kapcsolat különösen izgalmas távlatokat nyit zenés produkcióink és táncéletünk előtt – erősítve a finnugor népek barátságát is (lévén Szaranszk a Mordvin Köztársaság fővárosa).

Hadd térjek még vissza néhány gondolat erejéig partnerkapcsolataink alakulásához. Az elmúlt három esztendőben olyan rendszert alakítottunk ki, amely beköti színházunkat a Kárpát-medence színházi és kulturális vérkeringésébe, de színházunk is pezsdítőleg hat a szűkebb régióknak határon átnyúló részeinek kulturális életére. E folyamat első lépcsője a Bécsi Európa Clubbal kötött megállapodás volt, amelynek keretében az egyesület 960 magyar tagja értesül a színház előadásairól a határokon túl, és sokukat bérletesként is köszönhetjük színházunkban. A felvidéki Komáromi Jókai Színházzal, a vajdasági Zentai Magyar Kamaraszínházzal és az erdélyi miházi Széllyes Sándor Csűrszínházzal kialakított partnerség jegyében koprodukciónak, közös programokat hozunk létre, színházművészeti képzések, előadáscserék és művészek vendéjátékai erősítik az összefogást. Az elmúlt évadban Révkomáromból nálunk járt Székely János műve, a Caligula helytartója, a gyerekek az ottani Süsüvel ismerkedhettek meg. A mostani évadban Zentáról érkezik hozzánk A legkisebb boszorkány, Lázár Ervin meséje és Gion Nándor A kárókatona még nem jöttek vissza című regényéből készült előadás. S beszámolhatok egy igazi partneri koprodukciónak is: egy erdélyi és egy soproni színésznő, Farkas Ibolya és Molnár Anikó játssza idei Bergman-bemutatónak, az Őszi szonáta két főszerepét, férfi partnerük pedig egy vajdasági színész, Vukosavljev Iván lesz.

Az idei évad új kezdeményezései között szerepel, hogy Színház(értő)néző címmel színháziszöveg-értést segítő beszélgetős fórumot teremtünk a színházban közvetlenül az előadás után iskolai csoportok számára. A két kiemelt darab az Aranysárkány és A kárókatona még nem jöttek vissza lesz. A fórum alkalmat kínál arra, hogy a diákok jobban értsék, milyen nyelven beszél az előadás, és hogyan fejtsék fel, mit mond számukra. A másik izgalmas dolog egy játék, amelyet „Szövegközi” nyomozás címmel indítunk a honlapunkon felsősök és középiskolások számára az említett két darab kapcsán. Mindkét darab egy-egy regény adaptációja, de létezik filmes feldolgozásuk is. A színház, a film és az irodalom határán barangolunk majd együtt a játékban résztvevőkkel.

Megújul a havonta egyszer, szerdánként jelentkező Színházklub is. Az évad első felében – a színházalapítás negyedszázados évfordulójára emlékezve – az igazga-

tói Páholyban lesznek vendégeink a színház korábbi direktorai, a második félévben pedig öt kortárs drámát mutatunk be felolvasó-színházi formában, amelyek mindegyike magyar szerző munkája, s egyúttal ősbemutatók is lesznek. Sőt, talán nem árulok el nagy titkot, ha elmondom, hogy a szerzők közül ketten is szűkebb pátriánk lakói. A színházunk azt is célul tűzte ki, hogy a fontos kérdésekről szóló, leginvenciózusabb s a felolvasószínház közönsége által legjobban fogadott művet színházunk a következő évadok egyikében műsorára veszi.

A most kezdődő évadunk a „Magyar évad” szlogent viseli, s ahogy eddigi évadaink, úgy a soron következő is hangsúlyosan ügyel az igényes sokféleség elvének betartására. Évadnyitó premierünk, Örkény István Macskajáték című tragikomédiája kétarcú játék: bölcs iróniával, szívbe markolóan szól a kisember helyzetéről, s mély gondolatosság és emberség bújik meg szelíd, ironikus-groteszk humora mögött. Ugyanakkor a darab mementója a huszadik századi európai kettészakítottágnak is. Tamási Áron Énekes madár című székely népi játéka a stílus megjelölésével humoros évődést ígér, mégis fiatal hőseinek tragédiájával zárul: szerelmüket megöli a középszer és az irigység. Várkonyi Mátyás rockoperája, A bábjátékos pedig nem kisebb kérdéseket feszeget, mint hogy el lehet-e szakadni a teremtőtől, s érdemes-e haszonelvű politikára alapozott társadalmat építeni, s hol a helye a művészetnek ebben a világban. Kosztolányi Arany-sárkányának középpontjában a meglett értelmiségi, Novák Antal tanár úr dilemmája áll, akinek szembe kell néznie élete értelmével vagy értelmetlenségével. Színházunk adaptációjának érdekessége, hogy egyedi nézőpontot választva, a filmes dramaturgia eszközeit és a mozgókép látványvilágának sajátosságait is felhasználva kerül színre. Színházi nevelési programunkban a felsősök számára a Bocsáss meg, Madárijesztő! készül. A játék kamasz hősenek olyan dilemmák között kellene eligazodnia, mint a másság tolerálása, az igazmondás és árlás kettőssége vagy a közösségi elvárásoknak való megfelelés, illetve az elhatárolódás egymásnak feszülése.

A Sopron Balett igazi ősbemutatóval rukkol elő: Szarka Gyulának, a Ghymes együttes vezetőjének a darabhoz írt zenéjére Demcsák Ottó koreográfál táncjátékot Álmos legendája címmel. Az előadás kiemeli a múlt ködéből egy emberi léptékkel is felfogható hőst, akin keresztül a nagyobb közösséghez tartozásunk is átélhető.

Idén sem lesz híján közönségünk a nagyhatású és népszerű vendégművészeknek, hiszen láthatják egy-egy előadásban Haumann Pétert, Mikó Istvánt, Györgyi Annát és Szilágyi Tibort is.

Összegzésül talán erről az évadról is elmondható, hogy a legmesszebb menőkig figyelembe vesszük közönségünk sokféleségét, régióink kulturális értékeit és azt a közeget, amelyben „minőségi népszínházként” kell működnünk. De leginkább azt tartjuk szem előtt, hogy közönségünk mélyen átélt élményekkel és meggondolt gondolatokkal gazdagodva használhassa a maga javára a saját színházát.

DOKUMENTUMOK

KOSZTER ATYA

Ezt a történetet - melyet az elmúlt XX. század ismert és kedvelt ifjúsági írójáról, Koszter Atyáról mondok el, akár ember-mesének is nevezhetjük. Mindezt azért is szeretném elmesélni Önöknek, mert a regényeit, a történeteit sok ezren olvasták Sopronban is a XX. század első felében. Koszter atya város legjobb kollégiumában, a Szent Imre Kollégiumban mintegy 200 kis-és nagydiákot nevelt. Számomra is fontos személyiség a pap- író, aki Koszterszitz József néven Újpesten született a XIX. század utolsó évében.

Egy személyben volt jó író és remek nevelő. Az 1910-es években megtanulta a Regnum Marianum atyáitól, hogy a kisdíákot nem poroszos parancsolgatással, hanem mesélve és szeretettel is kell nevelni. A főiskolás nemzedéket pedig rendszeres munkára, felsőbb tanulmányaik végzésére kell bírni. Ezt a rendszert valósította meg következetesen Sopronban. A fiatalok tanítója és szinte játszótársa lett egy személyben. Így nevelte a Szent Imre Kollégiumban, a Lövérekben felépült neobarokk palota fiataljait.

Ő volt az Atya, akire nemzedékek fiataljai hallgattak. Novelláit, érdekes történeteit olvasták a népszerű Zászlónk diákújságban meg a Magyar Cserkészben. Szót értett az I. világháború frontot megjárt nagy diákjaival, a főiskolásaival is. Ezért is szerkeszthette 1933-ban a Jamboree-, a cserkész világtábor napilapját. A Magyar Cserkészben az 1930-as évek közepén folytatásokban jelent meg a Fulgur regénye, melyben a jövő magyar valóságát az okosan felhasznált technika segítségével akarta felépíteni. Új világot rajzolt meg a fantasztikus technikai regényében. A Zászlónk Könyvek sorozatában az 1944-ben megjelent kötetben is ez az ifjúsági regény. A szeniális Fulgur (magyarul Villám) a főhős, segítői a kisdíák gimnazisták és a hozzászegődött főiskolások hada. Segítségükkel a távolba-látás eszközével - itt „Telehor” a nevezetesen a világbékéért, hőseit pedig az elpusztíthatatlan gaborit ruhába öltözteti. Velük állítja meg az országra támadó ellenséget. Mert Fulgur mindenre képes. Megszünteti a nyomort, és megvalósít egy olyan „Ogur országot”, azaz Magyarországot, amelyben boldogan élhetnének ma is. A regény csodálatos álom volt, főleg a II. világháború vérzivatarában! A harmadik kötet, az „Iluska” kézírata 1945-ben elveszett, ezért a szerzője újra megírta ezt a könyvet.

Koszter Atya 1944-45-ben regénytrilógiát alkotott: Lurkó becenéven nő fel az erdők nemes-embere. Ezt követi a Fulgur története: ez az országalapító könyv, számos soproni helyszínnel. A soproni sziklavárából építi ki ezt a csodálatos álomvilágot. A trilógiát természetesen betöltötték 1945 után. Az Atyát pedig Kalocsára száműzték. De a trilógia könyvritkasággá vált! Egy közelmúltban tartott aukción 36.000 forintért kelt el!

Koszter Atya 1928-tól 1936-ig volt a soproni Szent Imre Kollégium igazgatója, a Frankenburg Irodalmi Körben a helyi irodalmi élet egyik számottevő személyisége. A regényében ő is szerepel „Father” néven mint gróf Thurzó Imre, azaz Fulgur egyik segítője. A történet valóban ezer szállal kötődik Sopronhoz. Még Fulgur csodarepülői is a várasi Békató tükrén át szállnak fel és vissza a sziklavárba. Ma újra olvasható a regényes álomvilág Fulgur kötete, melyben az Atya a világbékét teremti meg kis hősi

csapatával. A művet 1944 után másodszer tette közzé a Szent István Kiadó az első kiadással azonos formában.

A Szent Imre Kollégium a soproni keresztény nevelés tiszteletreméltó műhelye volt. Mintegy 60 középiskolás diáknak és 140 főiskolás hallgatónak adott meleg ott-hont. Ez a palota Sopron szellemi műhelye lett.

De számomra is neves és emlékezetes helyszín. Itt töltöttem életem első 10 esztendejét. Édesapám, Kovács József volt az intézmény „gépész bácsija”, aki 1935-ben hősi helyállással, hogy megmentse a diákokat, tűzoltás közben hunyt el. Édesanyám pedig a minden szakadást megjavító varrónő, a „gépész néni”.

Még a keresztvíz alá is Koszter atya tartott engem 1932. október 30-án a Kollégium kápolnájában. Lehet, hogy én vagyok az azóta elpusztult kápolnának első (és talán egyetlen?) megkereszteltje?! A Kollégiumi megkeresztelésem különös és érdekes történetét édesanyám többször is elmondta nekem, ezért jól emlékezem a történetre. Az Erzsébet kórházban születtem 1932. október 22-én. Majd 8 nap múlva vittek haza szüleim a Lövérekebe, a kollégiumba, ahol mi is laktunk.

Az Atya szeretettel üdvözölt minket a ház ajtajában, de rögtön meg is kérdezte Apámat: „Jóska! Megvan-e keresztelve ez a kisember?” „Atya kérem, még nem”. Természetesen csak ez lehetett a válasza, mert akkoriban nem volt a kórházban kápolna.

Erre az Atya újra megszólalt: „Jóska, ne haragudjanak rám, de én egy kis pogányt nem engedhetek be a házba! Előbb meg kell keresztelni! A Dom templommal – Bürchner prépost úrral majd én megbeszélem a többit.” Így is történt.

Ezt a történetet még nagydiák koromban sem hittem el egészen addig, amíg Édesanyám kezembe nem adta a keresztlevelemet. Ott olvashattam, hogy valóban ez történt. Az élet pedig folyt tovább, apám dolgozott a gépházban, meg a kertben, amihez ezer jobbnál jobb történettel kötődött. Például egyszer megkérdezték a kertészkedő gépésztől a ház konyháján dolgozó falusi lányok: „Mit ültet, gépész bácsi?” „Hát nem látjátok, lányok, tarhonyabokrot!”

A Kollégium hétköznapijait pedig megírta, megörökítette Koszter Atya (egy újabb „Szektor” álnévvel) Ez a történet sor 1944-ben, a Zászlónk Könyvek sorozat 4. köteteként jelent meg. Szerencsénkre Koszter atya szerette a valósághoz kötődött, életszagú történeteket így a „Csibészklub” kacagató novella- sorozatában minden kollégiumi diák és munkatárs a saját nevével, jellemvonásaival jelenik meg. Így Jenei Berta néni is, aki a kollégium gazdaasszonya volt. A valódi diák vulgójával jelent meg édesapám, a „Jóska bácsi, a gépész bácsi” megnevezéssel. Édesanyám csak egyszerűen „Kovácsné, a varrónő” néven szerepelt a műben. A „gépész bácsi”, Édesapám lapátolta a havat a behavazott Zrínyi utcában az utat tipró diákhad élén az egyik nagy tél idején. Ezzel segítette a gimnazistákat és a realistákat, hogy időben eljussanak az iskolába. Jóformán azt is sejtem, hogy ki lehetett a mellette a havat hányó társa a „lapát tenyerű inas” a hótömeg eltávolításakor. Ő ugyanis némi dicsekvéssel „igazgatói főinas” névvel szokta felvenni a telefont. Édesanyám és Berta néni volt az, akiknek fa cérnaorsóit elcsórták a kisdíákok, mert akkoriban tört ki a fiúk között a „yoyo”-láz. Mindez olvasható a Csibészklubban.

A diákok „Csibészklub”-ja is az Atya engedélyével alakult meg.

Ők megdézsmálhatták a gazdaasszony bőséges éléskamrája süteményes polcait is. Berta nénit azonban nem bánthatták meg a „csibészkedés” során sem. Kis Gyula testnevelő tanár volt: „Muki bá”, az erős”. Később nekem is tornatanárom a bencés gimnáziumban. Vele is „csibészkedhettek” a klub tagjai- a végén azonban mindig a

daliás „torna muki” győzött. A diáknevét is ezért kapta. Volt a kollégiumban „KUSZ”- azaz Kövér Urak Klubja, ennek tagjait Muki bá egyszerűen „Gömbi” névvel jellemezte. A kisdíákok az Atya vezetésével mentek „törpét fogni” a Lővérek fái közé. De a „törpe” azonban a kollégiumba érkezéskor természetesen elillant. Persze csak azért, „mert a klub tagjai nem tudták jól a varázsigét...” A Csibészklub tagjai faliújságot szerkeszthettek, ami remek szórakozása volt az ifjú írójelölteknek. Ez a diákújság tette közzé a diákköltők első szerelmes verseit.

Barátkozhattak a kisdíákok a kollégium munkatársaival- így Édesapámmal, „Jóska gépész bácsival” is. A főiskolásoknak szervezett „garden-party”, kerti táncest után a megmaradt sör hordójának megcsapolásához üvegcsovet kunyeráltak tőle a kicsik. Az Atya azonban rájött erre is, és a sörivással próbálkozó kisdíákokat rövid időre a szenes kamrába zárta büntetésből. Gondolom, Apámnak is kijárhathott némi intés- de a kikezdett hordócskát apám és a portás kapta meg elfogyasztásra, nem pedig a sör ízére kíváncsi fiatalok. De a sör árát kifizettette a diákokkal.

1935 februárjában az alagsor szeneskamrájában meggyulladt a nedvesen ledobált brikett Ennek oltásakor édesapám a mérges gázokkal küzdve hunyt el.

Apám gyászkoszorújára Koszterszitz József igazgató ezt íratta: „Leghűségesebb emberemnek”. Az Atya fogalmazta meg a sírkő feliratát is: „Hazatértél. Megsirattunk. Imádkozunk. Követünk”.

Az özvegy édesanyámat továbbra is alkalmazta, azt is megígérte neki, hogyha tehetséges tanuló leszek, a kollégium vállalja majd taníttatásom költségeit.

Itt dolgozott édesanyám egészen 1942-ig, amikor is a háborús időkben, a katonaság kórháznak foglalta le a tekintélyes nagyságú épületet. A kollégium iratanyaga ekkor, a magyar, majd orosz katonai kórházi időszakában megsemmisült. Koszter atya dokumentum hűségű ifjúsági regényeiből azonban sok mindenben követhető a kollégium élete.

Koszter atya 1936-ban Sopronból a pesti Szent Imre Kollégiumba ment igazgatónak, majd 1945 után Kalocsára került egyfajta száműzetésbe. Személyét soha nem feledtem el, leveleimmel kerestem meg az elhallgattatott író-papot.

1953-ban már egyetemi hallgatóként váltottam vele, „Jóska Bácsival” – szinte rejtjelesen – néhány levelet, mert másképp nem lehetett. Koszter Atya pedig ebben az időben sem tagadta meg magát, okos tanácsokat adott nekem leveleiben Kalocsáról. Elküldte ezeket nekem, a „leghűségesebb embere”, „Jóska gépész” bölcsészhallgató fiának. Ebből szeretném fontosabbakat idézni, mert Koszter Atya sorai, tanácsai ma is tanulságosak!

KOSZTER ATYA 1953-AS LEVELEIBŐL

„Kedves Jóska!

Édesanyáddal együtt küldött kedves jó kívánságaidat igaz szívvel köszönöm. Boldog újesztendőt nektek is! Sok erőt és türelmet a nagyon elfoglaló (?) egyetemi tanulmányokhoz. Ha naponta 1 órát este a saját a saját érdeklődésed tárgyának adsz (filozófia, néprajz) a vasárnap délutánokat pedig mindig hosszabb kirándulásokra fordítod, akkor sohasem fogsz úgy kifáradni, hogy ne bírd tovább. Ilyen szempontból is jó, hogy magad lakol, mert így magánéleted van.(...) Mint kicsi fiúra emlékszem még rád, de bizony azóta nem láttalak. Ha megtalálod az igazi kislányt, nagyon vigyázz rá! Klinda(Pál) valamikor növendékem volt, később soproni igazgatóságom idején

prefektus volt Pesten, bizalmas lelki barátság fűzött hozzá. Mozgalmi liturgikus munkáját szeretettel támogattam. Most csak lapon, röviden írok, most időhöz kötött igen sürgős munkám van. Ha készen lesz, talán ráérek fényképet keresni. Keményen állj a talpadon, gyürkőzzél neki a munkának, és ne hagyd magad! Ha nekem írsz, pósta-
fiók 24-re címezd.

Szeretettel ölel: Józsi bácsi I./4.”

(A kézírásos lapra ráírtam: 1953. I. 7. - ekkor kaptam kézhez a kézírásos lapot...)

Kedves Jóska!

Lefőztél. Én ígértem képet neked és te küldtél elsőnek. Nagyon kedves és jó kép (...)

Nagyon kényes és nehéz szaktárgyakat választottál. Az irodalom elsőrendű világnézeti tárgy; azt meg nem úszod messzemenő politikai állásfoglalás nélkül. Már a pozitivista felelet sem egyezik a katolikus világnézettel, és lám, még az is gyenge az ő szemükben! Nehéz lesz eleget tenned minden kívánságuknak!

Igen a mai kor több áldozatot kíván az egyetemi hallgatótól. Vagyis úgy mondhatnám: a mai egyetemi hallgató a kor áldozata. A régi szabadabb mozgású világban sok baj és visszaélés volt, főleg a jogászoknál, akiket tantárgyak és professzorok nem kötöttek oda a hallgató termékhez; de a mai tisztán külső- fegyelm/e/i (!) rendszer is túlzás, az ellenkező irányban. Azelőtt egy orvos vagy műegyetemi hallgató eszébe sem jutott volna, hogy hiányozzék csak egy órától is, mert a tanár magyarázatának elmulasztása súlyos kiesést jelentett; tehát a tárgy, az előadás a professzor egyénenként kötötte a hallgatókat, míg most villám-cikkek, dékáni megrovás kényszeríti a padokba a hallgatóságot. Ez program szerinti: hiszen nálunk az egyetem egyszerűen csak felsőbb iskola, szakiskola, nem lehet többé azzal a szóval mérni, ahogy nyugaton ejtik ezt a szót: egyetem. Ezért nem jó összehasonlítást tenni a kettő között. Csak azt ne feledd el: a magyar orvosképzés és a magyar mérnökképzés világhírű volt!

Meg kell szoknod azt is, hogy nálunk a pártos propaganda mindenbe beleivódik. A professzor nemcsak tudományos alapon nagystílusú leadja egy-egy órára kijelölt irodalomtörténeti anyagát, hanem ugyanakkor propagandát is űz: a mai munkásmozgalmak tükrébe állítja bele a korábbi századokat, és kíméletlen kritikával ostromozza mindazt, ami azokban nem eléggé marxista. Ez annak az elvnek a keresztlüvitele, hogy minden a politika, és hogy a tudomány is a világnézetnek és politikának függvénye.

Világnézetnek mindig is függvénye volt, amennyiben volt hívő és volt hitetlen tudomány /materialista/; de politikának és párt-világszemléletnek függvényévé tenni a tudományt: túlzás ilyen túlzások között csikorogtok ti. Ezért fáradtok el estére lelkileg és ezért nincs kedved a könyvet kezdedbe venni, ha alkonyatkor hazaértél.

De ne hagyd el magad! Amit elkezdted, csináld végig! Ma így tanítanak, tehát így tanulj. Csak ara vigyázz, hogy a jó isten nem függvénye a politikának, és az ember vallásos meggyőződése is lelkiélete fölötté minden párt- irányításnak. Légy jó egyetemista mai értelemben véve; de ugyanakkor maradj meg jó katolikusnak. Ez ma az élet művészete!

Sokszor ölel

1953. III. 4. Pósta-
fiók (!) 24. Atya

(Gépírásos levél, kézzel írva csak az aláírás, Atya. Kézhez kaptam III.11-én Felmerül a kérdés bennem: előttem más is ellenőrizhette, elolvashatta-e a levél szövegét?)

Kedves Jóska!

A Szerb-esetre gondolok. Remélem, megérezteték, hogy a professzortok nagyon kisfiú Szerb Antalhoz képest, és ha most világnézetileg másképpen „divatos” megítélni egy nagy magyar költőt, azért nincs joga, hogy lerántsa az elmúlt korszak kiváló irodalomtörténészét. Hiszen lehet valaki kiváló ember akkor is, ha nem kommunista. Ezt ma még bizonyos új óriások nem látják be, és ezzel sokkal nagyobb kárt okoznak a komoly tudományosságnak, mint amennyi haszna van a pártnak az ő túlonúl buzgó kommunistáskodásukból. (!)

Idővel majd kigyógyulunk ebből, addig pedig el kell viselni.

Könyvek egész nagy listáját adtam valamikor a Kérdőjelek c. könyvemben. Most utána kerestem, de az egész lakásban nem találtam egyetlen kötetet. Így jár az író, ha jószívű, és odaadja a könyveit! Csak úgy hirtelenében írok hát le néhány könyvcímet; ez a lista nem teljes, sem nem rendszeres.

Újszövetségi Szentírás. Naponta egy-egy fejezet, mindig a magyarázatok hozzáolvasásával. Tehát nemcsak olvassa az ember az Írást, hanem tanulmányozza és megemésztí. Hogy milyen mély és mennyi van benne, nézd meg mindjárt az elején Máté 5-6-7 fejezetét, az újszövetségi törvényhozást a hegyi beszéd keretében vagy mátl 10. az apostolküldetést. Roppant mély!

Prohászka: Diadalmas világnézet,- Élő vizek forrása.

Elmélkedések az evangéliumról

Bangha: Világhódító kereszténység

Kempis: Krisztus követése. /Napi egy fejezet/

Szalézi Sz. Ferenc: Filotea.

Evetovics: Katolikus erkölcsstan.

Papini: VI. Cölestin pápa levelei az emberekhez

Eglis: A keresztény szociológia főbb kérdései.

Könözsi: Bölcséleti vázlatok

Schütz: A házasság

Schütz: Dogmatika. Ez persze két óriási kötet, nem bírja az ember más tanulmányok mellett; de egy-egy aktuális kérdésnél itt érdemes utánanézni.

Egyelőre nem írok többet. Ha ezeken, főleg az aláhúzottakon átrágtad magadat, újra kérdezheted. Egyébként Prohászka, Bangha, Tóth Tihamér kiapadhatatlan források az olvasó katolikus számára; aztán a Szent István társulat tudományos könyvsorozata, a „Szent István könyvek” minden kötete érték.- Hozzá a legutóbbi fél évszázad pápai körlevelei, XII-Pius pápa beszédei. Érdemes jártni és olvasni az Új Embert, a Vigiliát. Rengeteget találsz minden számban.

Szeretettel: Atya

IV. 14.

(Géppel írt levél, csak az aláírás Atya kézírása. Ezt a levelet két napon belül megkaptam.)

A levél elején olvasható Szerb-eset magyarázataként leírom, hogy a Múzeum körüti bölcsészkar épületben Szauder József, az éppen megírt Kölcsey monográfiájáról beszélve türelmetlen támadást intézett Szerb Antal Kölcsey tanulmányai ellen. A hallgatók sorában pedig ott ült Szerb Antal szép vörös hajú lánya, Judit, akinek arcán valószínűleg felvillant a nemtetszés. Ez a látvány a különben türelmes előadóból indulatot váltott ki. Ezután Szauder József docens- különben jó szándékú tanárunk- türelmetlen osztályharcos stílusban szidalmazta a szellemtörténetet, elítélte Szerb Antal különben ma is kiválónak mondható írásait.

Míndezen magyarázataként hozzá kell tennem, hogy néhány nappal a Szerb- eset előtt halt meg J. V. Sztálin akinek „meggyászolásához” ez a szerencsétlen epizód is hozzájött. A „megrendült gyász” fenyegető hangulatához ez az epizód is hozzátársult, amikor a megrendült szó helyett a „megrendelt” sajtóhibájáért a „bűnös” nyomdász és a szerkesztő is súlyos börtönbüntetésben részesült.

Ehhez társítva el kell mondanom a saját esetemet.

Sztálin halála után mindnyájan felszabadultunk egy kicsit. Ezért „Őszinte részvétem” gyász-köszöntéssel idéetlenkedtünk Németh Elemér germanista évfolyamtársammal ezekben a napokban az évfolyamtársak közt. De rögtön akadt egy Wachulik Béla nevű gerinctelen évfolyamtársunk, aki mindkettőnket feljelentett. Megérdemli, hogy 60 év után is leírjam a nevét. . . Csak a saját javát kereste ez a kispesti borbélygyereke, mi pedig akár börtönbe is kerülhetünk volna a feljelentő komisz árulkodása miatt!!!

A vizsgálat a német tanszék keretében kezdődött, hívtak mindkettőnket. A Bizottság ajtaja előtt álló Vigh Gábor III. éves kollegánk még oda tudta súgni: ”Tagadjátok le!”

A jellemetlen feljelentő csak a káderlapját akarta a besúgással javítani. Egy másodpercen belül megfogalmazódott bennem az ellenhangú válaszom: Mivel a feljelentőt megnevezték, ezért én pedig harsogó osztályharcos hangon utasítottam vissza a vádat: „Eltársak! Ez provokáció! Engem a MUNKÁSOSZTÁLY fiát akarja ez a kispolgár az egyetemről eltávolítani!”

Ezzel a találékony válaszással az ügy lezárult: Legalább is egyelőre. Aztán később jobbnak látta a Tanszék is az ügyet lezárni. Mindkettőnk szerencséjére!

Mintegy két héttel később Mollay Károly nyelvész docens tanárunk félrevont mindkettőnket kemény szóval hordott le mindkettőnket: „Marhák! Nem tudták a szájukat befogni?” Valószínűleg Ő is hozzájárult a vád ejtéséhez!!! A valóban „megrendelt gyász” parodizálása így fonódott össze Szauder József ideges osztályharcos kiállásával Szerb Antal munkássága ellen!!! Ezúttal a lefejezésünk elmaradt.

Ezért szakadt meg a levelezésünk is, féltettem az Atyát, jómagam is félttem a gyalázatos feljelentés miatt magamat is. Egy Pestre tervezett találkozásunk is elmaradt. A levelek sokáig szellemi irányítóként határozták meg katolikus – keresztény világom formálását. Koszter atya tanácsaiért ma is hálás vagyok. Keresztelő papomnak, aki „egy kis pogányt” nem engedhetett be a Kollégiumba. Atya kérem, üzenem tisztelettel odaát, nem lettem pogány! Segítségét hálással köszöni az 1932. október 30-án megkeresztelt Jóska fia ...

AMI A „VALLOMÁSOK”-BÓL KIMARADT

Sopron szabad királyi várossá nyilvánításának 700 évfordulójára írt, az Akadémiai Kiadó gondozásában megjelent „Vallomások egy városról” című ünnepi kötetből kimaradt néhány figyelemre méltó írás.

Az elsőt, Somogyváry Gyula „Soproni dal” c. versét – bevallom – be se mertem válogatni a kötetbe, hiszem a hivatalos irodalompolitika az író minden művét indexre tette. A másodikat – Cs. Szabó László útinaplóját – az antológia egyik „éber” lektora, Illés Endre tiltotta le. A harmadik – Móricz Zsigmond nyilatkozata – bár tudtam róla – csak később került elő az Új Sopronvármegye egy régi számából. A negyedik fájó hiányt pótol: a nagybeteg Németh Lászlótól már nem kaptam írást a Vallomások-ba, helyette iktatom most ide az 1941. évi soproni vendégszerepléséről írott feljegyzését. Az ötödik – Móricz Virág soproni élménybeszámolója – talán zöld utat kaphatott volna, de erre az írásra is csak jóval később találtam rá. Késve leltem rá a hatodik írásra is, ám ez – „áruló” írója, az emigráns Márai Sándor miatt – akkoriban szintén eleve tiltólistára került volna. A hetediket pedig „renitens” tartalma, radikális állásfoglalása okán a szerző, Tatay Sándor is csak a rendszerváltozás után jelentethette meg. A nyolcadik írás Weöres Sándortól való. Weöres küldött anyagot az ünnepi kötet számára, de van egy korábbi „vallomása” is, amely a Vándortűz-ben jelent meg, még 1947 szeptemberében. Az ünnepi kötet összeállítása idején ezt az írást én még nem ismertem, a valószínűleg Weöres is meglepedkezett a három évtizeddel korábban kelt „Soproni naplójegyzet”-éről. S végezetül ide kívánczik még egy levél, Szabó Magdáé, aki a szűk határidőre hivatkozva mondta le részvételét a kötetben. (A levelet azonban írója miatt is, tartalma miatt kis érdemes közzétenni.)

Illés Endre mellett a kötet másik lektora Györffy Sándor volt. Ő, amíg élt, többször megpróbálta (sajnos sikertelenül), hogy a Vallomások-nak legyen egy második kiadása is. Ez a vágy megmarad álmnak, de ha egyszer – valami kerek évforduló alkalmával – mégis valóra válhatna, a „második, bővített kiadás” még hitelesebbé és gazdagabbá tehetné azt a Sopron-képet, amit legjelesebb íróink rajzoltak városunkról.

Vegyük sorra ezeket a vallomásokat!

Somogyváry Gyula: Soproni dal

Ha volt valaha valaki, akit a Hűség városa a maga írófiának tudhatott, úgy Gyula diák volt az. S ha volt valaki, akit a „három T” irodalmi inkvizítorai legszívesebben könyveivel együtt máglyára küldtek volna, az is Somogyváry volt. Műveinek jelentős hányadát azonban a nemzet titokban megőrizte, csak őt magát nem tudta megmenteni a Rákosi-diktatúra halált hozó börtönétől.

Írásaiból bőven válogathattunk volna az ünnepi kötetbe. Az 1277-es első hűség-ről, István bíróék megrendítő áldozatvállalásáról versben is (A soproni túsok), drámában is (Hűség) és regényben is (A város meg a sárkány) egyaránt vallott. A második, az 1921-es hűséges helytállást számos költeménye mellett (Kuruc riadó a soproni sáncon, Lajtai felkelők búcsúéneke stb.) legmaradandóbban az „És mégis élünk” című regényében örökíti meg.

Az ő sok-sok vallomása közül, hadd idézzük meg bekezdőben az egyik legszebbet, a Soproni dal-t, amelyet még 1927-ben a város 650 éves jubileumára írt:

SOMOGYVÁRY GYULA:

SOPRONI DAL

- Sopron 650 éves jubileumára -

Ó zúgott erre száz vihar
egy ezredéven által
és híven állt a férfikar
s a régi, büszke várfal.
Hát csüggedetlen nézd a bajt,
ha tűz, ha kard, ha jég ver,
Sopron csatáz, Sopron kitart
és győz is nagy hitével!

Apáink forró vére folyt
ez istenadta rögre,
de szolgasorba nem hajolt
s magyar maradt örökre.
Mert rendületlen volt a kard,
a bástya és a lélek,
Sopron csatáz, Sopron kitart
és véle győz az élet!

Feléd harangoz Istenünk
a szívünk és harangunk
te adj erőt, te légy velünk, hogy híveid maradjunk.
És kér a hűség városa,
mutasd meg szent hatalmad:
hogyan fölviruljon még sora
a megtiport magyarnak!

Cs. Szabó László: Határváros

Az írás a szerző „Pannonia kismagyarban” című esszéjének zárófejezete. Megjelent a „Levelek a száműzetésből” (Franklin Társulat, Bp. é.n.) című kötetben.

Annak idején Pröhle Jenő, a soproni líceum tudós könyvtárosa ajánlotta figyelmembe Cs. Szabó vallomását. Örömmel vettem fel a Határváros-t a készülő kötetbe, de Illés Endre politikai vétót jelentett be: „Cs. Szabó folyton ellenségesen nyilatkozik rólunk a BBC-ben, nem jelenhez meg írása hazai kiadványban.”

Pedig milyen szép színfoltja lett volna a kötetnek „A nyugati és keleti magyarról”, a Pázmány Péterről és Bethlen Gáborról elmélkedő író mélyre látó város-képe, s a város hűségének meghatározó hűségének meghatározó dicsérete: „Két nacionalizmus ütközőpontjára szorult: Herderre vagy Kis János első magyar önképzőkörére kellett sza-

vaznia. Tudjuk, hova szavazott. Önmaga ellen fordítva a germán eredetű nyelvi hazafiságot, iskolapéldája lett a magyarosodó városnak...

Persze a mondat befejező része – mégha írója nem is lett volna politikai emigráns – önmagában is elegendő indokul szolgált volna a kirekesztő ítéletre, hiszen a „soviniszta” Rákosi Jenőt merre piedesztálra emelni: „...s ő (t.i. Sopron) küldte később misziós útjára a pesti magyarosodás leghevesebb harcosát is.”

Bazsó Gabriella: Megszületett a fény

HATÁRVÁROS

Emlékszem, mennyire meglepett, mikor Bécsben, az Am Hof-i fogadalmi oszlopon először megláttam harmadik Ferdinánd tömzsi anygalkáit az eretnek – azaz protesztáns – magyar, cseh és stájer kígyók fölött lebegni. Hát volt az úgy, hogy nem kálvinista zsoldárok győztek? - tanakodtam hitetlenül. Akkor frissiben jöttem Erdélyből.

Most ismét Ferdinánd anygalkái röpdösnek körülöttem. Az idevaló gyerek aligha képzelel, hogy a császár bécsi várába szorulva szakállát tépi, könyörgő levelet diktál a vallásszabadságot erősít. – Hogyan is képzelje! A város hú volt a Habsburgokhoz s meghódolt Bethlennek, az ellenségnek. Ha sose hittem volna, most el kell hinnem, hogy van nyugati s van keleti magyar, mert volt egyszer Pázmány Péter és Bethlen Gábor.

A főtéren szentháromság. Tajtékos barokk szökőkút, egyik szögletén egy szent Nepomukká szelidített szent István jámboran illeszkedik a pálmás jezsuita szentek közé. Mintha csak Stájerben volnék! A szobor grófi ajándék, megkeresem hozzá a főuri palotákat. Vajjon mennyit költöttek el itt a föld zsírjából? Mert főurak és polgárok hiában éltek külön világban, mégis csak egymásnak építkeztek: a herceg vagy gróf, hogy hatalmát mutassa, a város, hogy a hercegi vagy grófi jövedelmet kurtizán falaiba csalja.

De bizony itt nyoma sincs vetélkedésnek, a főúr inkább csak a beszálló uradalmi tisztnek építtetett. Vincellérek, gazdák, gazdakereskedők, kapások városa volt ez mindenkor, nem kellett előtte hatalmat fitogtatni. Hol a megszokott városkép, egy hiú, ravasz, veszedelmes polgárváros képe és emléke? Hol a bizalmatlan, harcos, görbe utcákba húzódó Szeben vagy a kokett, nagyvilági szirén: Nürnberg? Még a temetőben is nápolyi kendős, barokk Madonnák siratják a polgárt.

A múzeum csak megerősít első hangulatomban. Három vagy négy antik síremlék tapintatosan figyelmeztet, hogy a hely valamikor Juhász Gyulásan melankolikus, elveszett határvároska volt az örökké vérző provinciában. Hallstadti és La-Téne kori edények, kelta leletek, amikhez édeskeveset értek. Néhány középkor emlék ugyancsak szerény polgármúltra vall. A többi már bécsi vagy kismartoni lelet: Liszt titáni ujjlenyomata, Haydn emlékek. Eisenstadt zenei árnyéka.

Amíg latin ország voltunk, nem kellett törődnie, kihez hú. Hú volt a magyar királyhoz, akár Budán, akár Bécsben lakott. De amióta „nyelvében él a nemzet”, neki is választania kellett a többségi anyanyelv és a történelmi együttélés közt. Nehezebb volt a dolga mint a zipszer vagy szász városoknak: azok idegennyelvű, nem német területen horgonyoztak – a zipszer néha tótul imádkozott, a szász mindig székellyel fuvaroztatott – ő ellenben a német határon feküdt s helyzete inkább Zágrábra emlékeztetett. Két nacionalizmus ütközőpontjára szorult: Herderre vagy Kis János első magyar önképzőkörére kellett szavaznia. Tudjuk, hova szavazott. Önmaga ellen fordítva a germán eredetű nyelvi hazafiságot, iskolapéldája lett a magyarosodó városnak s ő küldte később missziós útjára a pesti magyarosodás leghevesebb harcosát is.

Története két visszahatás a bécsi szomszédságra. Kezdetben királyhű volt, mert csak bécsi politikával maradhatott a magyar koronáé, később magyarosodó lett, hogy németből átfordított nemzeti eszmékkel a magyar nemzetállamé maradjon. Megren-

dító; szép történet s kicsit szokatlan is nekem, erdélyinek, keleti magyarnak, aki Konstantinápolyal paktáltam valamikor.

Hiszünk abban, hogy legkésőbb a város 750-dik évfordulóján, azaz 2027-ben megjelenhet a második kiadása a „Vallomások egy városról, magyar írók Sopronról” – című kötetnek, talán akkor is az Akadémiai Kiadó gondozásában.

(A szerkesztő megjegyzése.)

Kránitz András: Vers (Cím nélkül.)

HATÁRSÉRTŐK

Valószínűleg, Zsuzsával mi ketten voltunk az utolsó békés kirándulók, akiket az osztrák hatóságok határsértés miatt eljárás alá vontak, két héttel a határ megnyitása előtt.

Elmesélem, hogy történt a kalandos esemény.

Nem emlékszem már, hogy melyik évben és milyen évszakban jártunk, csak azt tudom, hogy vasárnap volt. Zsuzsa megjött a miséről, én már előkészítettem a nordic-walking botokat, hogy a kirándulásra csábító időben járjunk egyet. Melegítőt vettünk magunkra s edzőcipőbe bújtunk. A kapunál megtorpantunk: merre induljunk? Nem tudom már melyikünknek jutott eszébe, hogy már több cikk jelent meg a megyei újságban arról, megnyitják, vagy tán már meg is nyitották a határt Harkánál, a Neckenmarkt felé vezető útnál. Nosza, menjünk, gyalog még úgyse voltunk Ausztriában.

Vidáman botoztunk célunk felé. A határhoz érve: nagy csend, a magyar oldalon senki. A kocsis úton még áll a sorompó, elzárva az utat a járművek elől, de mellette gyalogosan kényelmesen el lehetett menni. Ahogy elérjük a határt, meglátjuk, hogy kicsit lejjebb, az út túlsó oldalán áll egy magasított őrbódé, előtte két osztrák katona álldogál. Oda ballagunk hozzájuk, gondoltuk megkérdezzük mi is most a helyzet? Zsuzsa beszél a nyelvüket, ő a szószóló. Meg is kapjuk a felvilágosítást: nincs még nyitva a határ. Elkészönünk, indulnánk vissza. De csak indulnánk, mert az egyik katona, fegyverrel a kezében utunkat állja, s közli: nem mehetünk sehova, megsértettük az államhatárt, igazoljuk magunkat. Mi is EU állampolgárok vagyunk, mondtuk, de csak azt hajtogatja, Kópházánál kellett volna belépnünk, itt megsértettük a határt, neki intézkednie kell.

Vadul telefonálgatni kezd: küldjenek ki egy járőr kocsit, mert határsértőket fogott. Úgy látszott azonban, az őrsnél nem nagyon örülhettek hősünk ötletének, vasárnapi ebéd helyett – gondolom – nem nagyon akaródzhattak jegyzőkönyvet felvenni, határsértőkkel bíbelődni, mert emberünk egyre idegesebben, egyre hangosabban magyarázta nekik igazát.

Épp itt tartottunk, amikor községünk köztisztvisletben álló orvosa és felesége kerekkeztek felénk, az osztrák oldalon, Neckenmarkt felől. Gondolom ők is itt akartak átkelni a határon hazafelé tartva. Meglátva minket leszálltak kerékpárjaikról, megkérdezték mi a probléma, elmondtuk. Próbálták ők is győzködni katonánkat: hogy szemmel láthatóan kirándulók vagyunk, csak azért léptük át a határt, mert tájékoztatást akartunk kérni tőlük, egyébként is itt lakunk Harkán a határ másik oldalán. De az ő érvelésük is megtört emberünk vaslogikáján: átlépték a határt, tehát határsértők, neki intézkedni kötelessége.

Különös fintora a sorsnak, hogy éppen azzal a dr. Kárpáti Györggyel nem tudott szót érteni a határ őrzője, aki mintegy húsz évvel korábban, tevékeny részese volt ama nevezetes nyolcvankilences határnyitásnak, s aki dokumentálta a világ számára a jeles eseményt. Mit tehettek Kárpáti doktorék, elkerekkeztek Kópháza felé, jókorát kerülve.

Lassan elkezdet szemerkélni, majd komolyan esni az eső és mi csak álltunk és vártuk a járőr kocsit, ami aztán – többszöri sürgetésre – jó félóra múlva meg is érkezett. Egy az őrizetesk számára átalakított katonai dzsip volt, hátsórészében rácsos fülkével. Oda tessékelték be minket az érkezők, egyikük fegyverrel a kezében beült hozzánk, velünk szembe. Zsuzsa akkorra már visszanyerte kedélyét, keresztbe tett csuklóval

megkérdezte: esetleg nem akarja-e megbilincselni. De őrünk ezt nem tartotta szükségesnek. Bevittek a neckenmarkti őrre, ott átadtak minket az ügyeletesnek. Az volt az érzésünk, hogy itt már restellték a dolgot, mert leültettek egy kerti asztalnál, tejeskávával, kuglóffal kínáltak. Felvettek aztán – igen udvariasan– valamiféle jegyzőkönyvet, s megkértek várakozzunk egy kicsit, míg megérkezik a rendőrség, mivel a további intézkedésre ők a jogosultak. Vártunk, jöttek. Ők is kikérdeztek, ők is jegyzőkönyveztek. Ezek után közölték: elmehetünk. Jó-jó mondtuk, de Kópházától már messzebbre vagyunk annál, mint ami egy vasárnap délutáni sétába belefér, ráadásul még egy cent sincs a zsebünkben, ha elhoztak hát vigyenek vissza. Némi tanakodás után ráálltak. Megnyugodtunk. Csak Kópházára érve fogott el a harci idegesség, amikor azt közölték: át kell adniuk a magyar határőrségnek. Jézusom – gondoltam – mi lesz még, ha itthon is kifogunk valami szögletesen gondolkozó embert. Szerencsére nem így történt, átvéőnk megmosolyogta ügyünket, utunkra bocsájtott.

Így esett a kaland.

Elmesélésével nem akartam én feszültséget kelteni a szomszédokkal, nem is a régi sebet nyalogattam. Egyedül csak arról szerettem volna szólni, milyen káros, ha túlbuzgó egy rosszindulatú ember, aki valamilyen hatalmat kapott a kezébe. Hogy ennek a megállapításnak igazságát éppen a sógorok határán kellett megtapasztalnom az csak merő véletlen, túlbuzgó emberek nálunk is vannak szép számmal. Sebről se beszélhetek, mert engem inkább szórakoztatott az eset, semmint megsebzett. Zsuzsánál is csak akkor tört el a mécses, amikor a huszoneves fiatalember fegyverrel a kezében leckéztetni kezdte a szemerkélő esőben.

Taschner Frigyes: Alkonyat

LISZT FERENC, A DALSZERZŐ

A romantika XIX. századában Liszt Ferenc is meghódította az európai zene-művészet magaslatait. Életművének jelentős szelete volt a dal, amely csaknem egész pályáját végigkísérte. Kroó György szerint „egyik határkö Petrarca szonettjeinek első megzenésítése az 1830-as évek végén, a másik Victor Hugo Le Crucifix című versének zenébe öntése 1884-ben”. Ha eltekintünk Schubert több tucat dalából készített zongoraátiratától, voltaképpen a harmincas évek második feléből kerítette hatalmába a műfaj varázsa. „Első dalait az 1838/39-es itáliai tartózkodás közvetlen ihletésére komponálta: ’Angiolin dal biondo Crin’ és ’Tre sonetti di Petrarca’⁽¹⁾ Az Aranyhajú angyalkát saját kislányának írta, annak születésekor, Cesare Bocella márki versére⁽²⁾. Lina Ramann kortárs német író szerint ez a dalocskája „bölcsoadal-féleség” volt. Másutt azt írják, hogy a gyermek születése után pár évvel komponálta.

A három Petrarca-sonettből⁽³⁾ „három tökéletes szépségű verset formált zenévé, zongoradarabbá és dallá, méghozzá többszöri újrafogalmazásban” – állapította meg Raics István. László Zsigmond úgy tudja, hogy az „eredetileg énekhangra írt művek olasz ’canzone’-k, „Liszt és nem Petrarca szelleméből fakadtak; nem a reneszánsz levegője és lelke árad belőlük, hanem a XIX. század romantikájáé”, a liszti romantikán belüli sajátos liszti hang, „mely a leggyengédebb lelki légkört is magasabb, finomultabb ... eszményi szférába tudja emelni”⁽⁴⁾. A negyvenes évek elejének kompozícióból a következőket mondhatjuk ismertebbeknek: A Rajnánál (Heine), A Loreley (Heine), Mignon dala (Goethe), A tulai király (Goethe), Ha álmod mély (Victor Hugo), Mint egy virág olyan vagy (Heine), A „Mi a szerelem”-nek (Was Liebe sei) a huszonegy éves berlini színésznő, a „szőke, kékszemű, jellegzetes bajor szépség”, Charlotte von Hagn a muzsája; a hölgy neki írta, hozzá küldte. 1844-ből ismerjük például a Goethe-verseszerzet „Freundvoll und leidvoll”-t (Örömmel és fájdalommal), Az apák sírját (Uhland szövege, Die Vätergruft), a Gyermekek, ha én király volnék c. dalt (V. Hugo). A következő évben született „az egyik legnagyobb formátumú Liszt-dal (Kroó), ami „méretei jogán is olyan, mint egy hatalmas zenei freskó”. „Liszt egyik méltatója találoán nevezte dalkölteménynek a szimfonikus költemény analógiájára. Ihletője Carolyne de Saint-Cricq, Liszt első ideájának 16 év után visszatérő emléke”, címe: Szeretnék eltűnni, mint a hajnalpír (Ich möchte hingehen). „Ez a dal ifjúkori testamentumom – ezért nem jobb s nem is rosszabb” – olvasható kéziratán a weimari Goethe-Schiller Archivumban. Búcsúdall volt. Egyikük se gondolt újabb találkozásra, 1853-ban mégis megtörtént Párizsban. A No.3-as szerelmi álmokat ugyancsak ez idő tájt fogalmazta, Schiller Tell Vilmosából szintén megzenésített hármatot (A halászfű, A pásztor, A hegyi vadász), Alexander Dumas nyomán elkészült a Johanna a máglyán; 1874-ben nyerte el végleges formáját. „Ez a mű sejtetni velünk, milyen operai hanggal szólalt volna meg Liszt, ha zenedrámái telentuma a zenés színházak ajtaját is feltárja előtte” – állapította meg Kroó György (1984).

A virtuóz korszak „magyar élményeiben” született az „Isten veled” Petrichevich Horváth Lázás versére⁽⁵⁾.

Egyformán érdekelték a kortársak, az elődök, a „rég századok üzenetét közvetítő költők”. A zongorakíséretes dalok a velük egyidős zongoraműveknél személyesebb, intimebb voltát az is magyarázza, hogy azok nem a nyilvánosságnak készültek. A

dalkompozíciókban kezdetben saját gondolatai, saját mondanivalói kerültek előtérbe. Igyekezett ezeknek a legmélyebbjet megfogalmazni, ami nem mindig sikerült első alkalommal, ilyenkor sort kerített újabb fogalmazásra, akár többször, akár évtizedekkel később. Korai dalaiban a zene olykor túlnőtt a szövegen, „a prozodiával, a helyes deklarációval sem sokat törődött”⁽⁶⁾.

„Mire Weimarba került, már vagy húsz dal volt a tarsolyában” – írta Alan Walker⁽⁷⁾. Hozzáfogott „a korai munkák revíziójához”, illetve továbbiakkal egészítette ki a meglévőket, hogy „az elszórt próbálkozásokat egy gyűjteményben egyesítse”⁽⁸⁾. Leveleiből kitűnik, hogy a weimari években (1848-1861) „egyre közelebb érezte magát a dalaihoz, zeneszerzői termésének ahhoz a részéhez, amelyet az utókor nem sok figyelemre méltatott”⁽⁹⁾. „Ez a közömbösség eléggé megdöbbenő...”. „A termés már pusztán méreténél fogva lenyűgöző... összesen több mint hetven dalt írt, hat különböző nyelvre – francia, német, olasz, angol, magyar, orosz”, valósággal „elcsábította ez a műforma”⁽¹⁰⁾. Például olyan költők szövegeire, mint Goethe, Herwegh, Schiller, Heine, Rellstab, Hugo, Petrarca, Uhland, Rückert, Lenau, Hoffmann von Redwitz, Nordmann, Rückert, Fallersleben és mások. Kroónál „mintegy 75 verset zenésített meg zongorakísérettel”, és „a költemények többnyire eredeti nyelvükön ihlették”. Weimarban erősödött meg dalainak páratlan, jellegzetes líraisága is.

A dalszerzés reformátoraként, ha kellett, lemondott a „széphangzásról”, majd nem hogy drámai jeleneteket komponált a költemények tartalmi-formai összhangjában, magas követelményeket állított a zongorakísérőnek, nagyfokú együttműködést igényelt az énekessel. Legjobb tehetségét, szívét-lelkét adta mindegyik dalába, akkor is, ha egyik-másik „fájdalmasan” rövidnek bizonyult.

Szóljunk a „Csengj halkan, dalom”-ról, Az öreg csavargóról, Gothe egyik daláról (Immár minden bércezen csend ül), a Szerelmi álmokról, A fenyőről (Heine, 1855), az 1857-es termésből a „Csodálatos dolog lehet”-ről, meg az „Ich liebe dich”-ről, az Ich möchte hingenen végleges formába öntéséről (1859), „A három cigány”-ról (Lenau), a korábbi években szerzett nyolc dal zenekari (!) kíséretéről, vagy A három cigány 1864-es hegedű-zongora letétjéről.

Életének „római fejezetében”, illetve utolsó éveiben szerzett dalait lásd Hamburger Klára Liszt könyvének 443-444. oldalain a Válogatott műjegyzékben, német nyelven!

A Liszt Ferenc Társaság Soproni Tagozata tavaly október 22-én Liszt Ferenc dalköltészete címmel emlékezett nagy zeneköltőnkre abból a célból, hogy ráirányítsa a hallgatóság figyelmét a csupán morzsáiban ismert témára, Liszt dalszerzői munkásságára. A soproni „lisztesek” összjövételén Látrányi Éva (ének) és Bencsik Erzsébet (zongora) az alábbi Liszt-dalokat adta elő: Freundvoll und leidvoll, Ha álmodom mély, Es muss ein Wunderbares sein, Die Loreley⁽¹¹⁾. (Ráadás: Schubert: Margit a rokkánál.)

A soproni zene régmúltjában ritka eseménynek számított egy-egy Liszt-dal szórványos felbukkanása. Így volt ez az újabb időkben is.

Liszt 1874. február 12-i soproni hangversenyén a közreműködő Lorenz asszony-ság „igen szépen, kellemesen énekelt”⁽¹²⁾.

A helyi sajtóban 1902. februárjában találkoztam azzal a „három gyönyörű dalal”, aminek egyike a Loreley volt.⁽¹³⁾

1916-ban a Frankenburg Irodalmi Kör január 30-i rendezvényén hangzott el ugyanez Cheiszberger Maca (ének) és Schnell Alfrédné (zongora) előadásában „a bolgár vörös kereszt javára”⁽¹⁴⁾.

Micsey Józsa operaénekesnő 1921. január 20-án lépett föl a Kaszinóban Altdörfer Viktor társaságában. A „Die drei Zigeuner”-t is megszólaltatták.⁽¹⁵⁾

A következő év márciusában ifj. Buresch Jenő klasszikus Bach-Liszt estjén szerepelt a Loreley.⁽¹⁶⁾

1926. március 14-én délelőtt a Városi Moziban tartottak ún. Kultúrmatinét. Soproni „dalszerzők” bemutatása is napirenden volt: Liszt Ferenc, Lorenz János, Altdörfer Keresztély, Czeglédy Gyula, Kapy Gyula mint „soproni dalköltők” álltak a közép-pontban.⁽¹⁷⁾

Július 7-én az Országos Erdészeti Egyesület 1926. évi kongresszusa alkalmából tartott hangversenyen Hoffmann Jánosné énekelt a Loreleyt Kárpáti Sándor zongorakíséretével.⁽¹⁸⁾

Az irodalmi kör október 30-i estélyén szintén a műsorszámok egyike volt.⁽¹⁹⁾

November 10-én Eisler Mihály és H. Dessewffy Bella hangversenyén ugyancsak szerepelt Liszt-dal (Ha álomom mély). H. Dessewffy Bella énekét dr. Marcsek Tiborné kísérte zongorán.⁽²⁰⁾

A licisták és a leventék műsoros táncmulatságán 1928. február 1-én a kaszinó nagytermében Wallner Irma „urhölgy” pesti énekművésznő intonálta az említett Liszt-dalt Králik Jenő zongorakíséretével.⁽²¹⁾ 1929. március 18-án Báthy Anna műsorában csendült fel ugyanez.⁽²²⁾ Október 9-én az irodalmi kör szezonnyitó estélyén Kornné Sztojanovits Lily énekművésznő Liszt- és Kodály-dalokat interpretált, zongorán Kósa György kísérte.⁽²³⁾

1930. november 22-én a soproni kamarazene-társaság programjában az Es muss ein Wunderbares sein hangzott el, H. Dessewffy Bella énekelt.⁽²⁴⁾

1932-ben az irodalmi kör alapszabályszerű estjének második műsorszáma a Loreley volt, előadók: Báthy Anna és Flórián György.⁽²⁵⁾

1933. novemberében a Zeneegyesület rádióhangversenyén a Loreleyt Fang Frida énekelt Flórián György kíséretével.⁽²⁶⁾

1934. november 5-én, hétfőn, a Frankenburg Irodalmi Kör Kaszinóban megtartott irodalmi estjén Báthy Anna és Flórián György a Ha én dus király volnék c. Liszt-dalt adta elő.⁽²⁷⁾

1935. február 23-án rendezte az irodalmi kör a Napkelet estjét a kaszinó nagytermében. A műsor 6. számaként jól ismert Liszt-dal hangzott el: Ha álomom mély. Előadók: Eyszen Irén – ének, Wissen Tibor – zongora.⁽²⁸⁾

1936. április 5-én ünnepi Liszt-hangversenyre került sor a Kaszinóban. Egyik közreműködője Fischer Anni volt. (A Sopronvármegye Anny-nak írta!) Az eseményt a rádió közvetítette, vezényelt Horváth József. A műsorban H. Dessewffy Bella Liszt-dalokat énekelt.⁽²⁹⁾

Április 26-án, vasárnap, a Kath. Kör Pázmány Péter emlékünnepején vitéz Somogyvári Gyula mondott ünnepi beszédet. Az estélyen föllépett Vaszy Viktorné Kováts Ilonka, a „kiváló budapesti hangversenyénekesnő” „ez alkalommal gazdag műsorral, aminek első felében Strauss, Grieg, Liszt „szebbnél szebb szerzeményeit és kamaradarabokat” adott elő Cerónay (másutt Geronnay) Kosow Mária zongorakíséretével.⁽³⁰⁾ Báthy Anna és Pilinszky Zsigmond novemberi műsorában⁽³¹⁾ a m.kir. Operaház művésznője Gárdonyi Zoltán dr. zongorakíséretével adott elő Liszt-dalt: Csengj halkan, dalom.

Decemberben az irodalmi kör 2. alapszabályszerű estjén Korponay Vali szólaltatott meg Liszt- és Strauss-dalokat Flórián György kíséretével.⁽³²⁾

A Turul-szövetség 1937. november 13-i „dísztáborában” Liszt-dalok is megszólaltak a műsorban, énekelte Pusztay Sándor, a m.kir. Operaház tagja, zongorakísérője Karácsonyi István, a m.kir. Operaház vezető karnagya.⁽³³⁾

1939. áprilisának első hetében a csornai Kath. Körben rendeztek Liszt Ferenc-„kulturdelutánt”. A kulturális programban a népszerű szerzemény is elhangzott: Ha álom mély.⁽³⁴⁾

Az irodalmi kör 1943. januárjában megszervezett Gyóni Géza estjén Raffai Erzsébet Liszt-dalokat adott elő, zongorán kísérte V. Simon Atala.⁽³⁵⁾

A Soproni Magyar Szövetség októberben Kapuváron tartotta soron következő rendezvényét. A műsor egyik száma Liszt: Ha álom mély kezdetű dala volt, énekelte H. Dessewffy Bella V. Simon Atala zongorakíséretével.⁽³⁶⁾

1944. február 15-én Pataky Kálmánt, „a világhírű magyar tenoristát lobogó lelkesedéssel ünnepelte” Sopron közönsége a Liszt Ferenc Zeneegyesület díszhangversenyén (Kóh Ferenc). Liszt Ha álom mély kezdetű dalát is énekelte, Dankó Andor zongorajátékával.⁽³⁷⁾

Márciusban Szilvássy Margitot hallotta a soproni közönség, többségében romantikus dalokat adott elő, természetesen Lisztet is.⁽³⁸⁾

1948. szeptember 25-én a Liszt Ferenc Zeneegyesület színházban megtartott hangversenyén hangzott el Liszt-mű H. Dessewffy Bellától.⁽³⁹⁾

„Az orgonairodalom remekei” sorozat 5. hangversenyén Margittai Sándor (orgona) és Pavlánszky Edina (ének) szólaltattak meg Liszt-dalokat.⁽⁴⁰⁾ A hangverseny időpontja: 1971. március 8.

A Kistétényi Melinda-Szirmai Márta orgona-ének kettős 1972. január 24-én lépett föl a művelődési központban; műsorszámak között Liszt-dalokat interpretáltak.⁽⁴¹⁾

Az 1986-os Liszt-évben, születésének 175., halálának 100. évfordulóján, május 5-én emlékhangversenyre került sor a művelődési központban. A gazdag Liszt-műsorban Illés Gabriella (ének) és Halmos Erika (zongora) csokorra való Liszt-dalt adott elő.⁽⁴²⁾

1990-ben a magyar kultúra napjának (január 22.) ünnepi programját az MDF soproni szervezete bonyolította le. Ebben Faragó Laura és ifj. Fasang Árpád Liszt-, Bartók-, Kodály-dalokat szólaltatott meg a Pedagógus Művelődési Házban, a műsor második részében.⁽⁴³⁾

A Zeneegyesület megalakulásának 160. évfordulóján, az 1989-es Zenei Világnapon (október 1.), Horváth József halálának 10. évében avatták fel a kitűnő muzsikussal és szervező domborműves bronz emléktábláját a művelődési központ I. emeletén. (Azóta máshová helyezték!) Ebből az alkalomból H. Dessewffy Bella énekhangját hallhatták az egybegyűlték egy 1938-as rádiófelvételtől. A művésznő két Liszt-dalt énekelt a Zeneegyesület zenekarának kíséretével, Horváth József hangszerelésében, vezényletével. Az egyik: Ha álom mély.⁽⁴⁴⁾

2012. június 17-én, pénteken, Pitti Katalin (ének) és Virágh András (orgona) hangversenye nyitotta meg a Soproni Ünnepi Heteket az Evangélikus-templomban, műsoruk címe: Liszt Ferenc és kortársai. Két Liszt-dal is elhangzott: Freundvoll und Leidvoll, Es muss ein Wunderbares sein.⁽⁴⁵⁾

2015. szeptember 30-án Várad Marianna és Barcza Beáta művészkettős kamarastjén - ugyancsak a Liszt-társaság Soproni Tagozatának szervezésében - Sopronban még el nem hangzott 11 Liszt-dal szólalt meg Lieben, Leben, Natur címmel.⁽⁴⁶⁾

Láthatjuk, hogy a közelmúltban a soproni Liszt-csoport élen járt a nagy mester dalkompozícióinak népszerűsítésében. Hiányt pótló igyekezettel, Bencsik Erzsébet szakszerű irányításával ezen a területen - csakúgy, mint más vonatkozásokban - szintén sok újdonsággal szolgálta célkitűzéseit, tagsága zenei műveltségének gyarapítását. Így lesz a jövőben is.

Jegyzetek

1. Alan Walker: Liszt Ferenc 2. A weimari évek 1848-1861.
Editio Musica Budapest 1994, 477-478.
2. Blandine Genfben született 1835. december 18-án.
3. 47. Áldott legyen a nap, 104. Nincs békém, 123.
Láttam a földre szállt angyalt.
4. Az ifjú Liszt (1811-1839), Zeneműkiadó Vállalat, Budapest, 1962, 135-136.
5. Hamburger Klára: Liszt, 2., javított, bővített kiadás.
Gondolat, Budapest 1980, 132.
 1. Uo. 104.
 2. I.m. 2.köt. 478.
 3. Uo.
 4. Uo. 477.
 5. Uo. ill. 478.
6. A Liszt Ferenc Társaság lapjának 2014. augusztus 18. számában azt olvastam, hogy 2015. február 18-án Meláth Andrea és növendékei adnak dalestet Liszt francia, német, olasz, angol, orosz, magyar szövegű dalaiból. Műsoruk címe: Liszt, a dal poliglott mestere. Zongorakisérők lesznek Alter Katalin és Szabó Ferenc János. Az utóbbi bevezető szöveget is mond.
 7. Sopron 1874.II.14. 3-4.
 8. Sopron 1902.II.6.csüt., 3. Nh – A Zeneegyesület hangverseny-estélyén Károlyiné Thiering Matild énekelte mindegyiket Altdörfer Viktor zongorakiséréretével. Lásd még: II.12.3.Nh
 9. Soproni Napló-Sopronmegye I.22.szombat,3.H – A Frankenburg Irodalmi Kör ünnepélye, I.28.3.H - A bolgár ünnepély, II.1.2.-Bolgár estély, Sopronmegye I.20.4. Hr – A Frankenburg Irodalmi Kör...
 10. Soproni Hirlap I.12.szerda, 4.Nh,I.16.vas., 3.Nh,I.19.szerda, 4.Nh, I.22.szombat, 2.Nh, Sopronvármegye I.12.szerda, 2.Hr,I.20.csüt. 2.Hr,I.22.szombat,2.Hr.
 11. 1922.Sopronvármegye II.26.vas., 4.Hr- Három hangverseny lesz a bőjtben, Soproni Hirlap III,5.vas.,3.Nh-Bach-Liszt-estély, Sopronvármegye III.12.vas.,5.Hr-Buresch Jenő hangversenye (K.Gy.)
 12. Soproni Hirlap III.7.vas.,5.Nh – Kulturmatiné, III.16.kedd, 4.Hr – Egy-két marékkal a soproni múlt kincsesládájából...
 13. Soproni Hirlap VII.4.vas., 3.Nh
 14. Soproni Hirlap X.28.3.Nh
 15. Soproni Hirlap XI.10.szerda, 3.Kh,XI.11.4.csüt., 4.Nh – Eisler-Dessewffy hangversenye, Sopronvármegye XI.9.kedd,3-4. – Prologusféle a holnapi Dessewffy-Eisler hangverseny elé, XI.11.csüt., 3.Hr – Dessewffy Bella és Eisler Mihály hangversenye a soproni Kaszinóban (sz.1.)

16. Soproni Hirlap II.4.szombat,2. – Fényesen sikerült a..., Sopronvármegye I.29.6.Hr – A licisták műsora.

17. Soproni Hirlap III.17.vas., 5.Nh – Hétfőn irodalmi est lesz, III.19.4., Sopronvármegye III.14.4. Hr – hétfőn irodalmi estély lesz, III.19.3. – A Frankenburg Irodalmi Kör estélye.

18. Soproni Hirlap X.6.vas., 7.Nh – Szerdán lesz az irodalmi kör szezonnyitó estélye,X.8.4. – Irodalmi estély X.10. 4.Nh – A Frankenburg Irodalmi Kör szezonnyitó estélye, Sopronvármegye X.6.9. Hr – Szerdán lesz az irodalmi kör szezonnyitó estélye.

19. Sopronvármegye XI.18.3., XI.19.4., XI.23.6., Soproni Hirlap XI.21. 5.Nh – A soproni kamarazenetársaságot..., XI.22.4.,XI.25.2. – A Soproni Kamara-zenetársaság hangversenye (K.F.)

20. Soproni Hirlap III.18.péntek, 5.Nh – Az Irodalmi Kör pénteki irodalmi estje 9 órakor kezdődik.

21. Sopronvármegye XI.5.4. – A Zeneegyesület rádióhangversenye (XI.11-én,szombaton), XI.5.6.Rádióműsor,XI.9.4., XI.12.7. – A soproni Liszt Ferenc Zeneegyesület rádió hangversenye (Dr. Frank Pál), Soproni Hirlap IX.30.4., X.7.2., X.17.1., X.29.6.,XI.4.1.,XI.5.3.,XI.11.1. (Kárpáti), XI.12.4.,XI.14.2-3.

22. Sopronvármegye XI.4.vas., 9.H – A hétfői irodalmi est műsora, Soproni Hirlap XI.4.8.

23. Sopronvármegye II.20.szerda,3. – Szombaton lesz a Napkelet estje Sopronban, II.24.vas.,5. – A „Frankenburg Irodalmi Kör” estélyéről (Erdős Aladár), Soproni Hirlap II.5.Nh – A Napkelet gárdája Sopronban, II.17.1.,II.21.2.,II.23.1.,4.,II.26.2.

24. Sopronvármegye III.21.szombat,2. – Fischer Annie is közreműködik az április 5-iki ünnepi Liszt Ferenc hangversenyen, Soproni Hirlap IV.5.vas.,1. – Ma este lesz a Zeneegyesület ünnepi Liszt Ferenc emlékünnepe,IV.7.kedd,1. – A vasárnapi rádiós hangverseny az országos Liszt emlékév kimagasló eseménye volt (Kárpáti Sándor), Sopronvármegye IV.7.kedd,2. – Fényesen sikerült a vasárnapiLiszt Ferenc hangverseny (Kiss Antal).

25. Sopronvármegye IV.19.vas.,9.,IV.25.szombat,2. – Vasárnap lesz a soproni Pármány Péter emléke a soproni Kath. Körben (K.J.).

26. Soproni Hirlap XI.13.péntek, 5.Nh – Báthy Anna és Pilinszky Zsigmond műsora,XI.15.6.,XI.18.1-2.,XI.21.5. Nh,XI.22.5., Sopronvármegye XI.19.csüt.,3.

27. Sopronvármegye XII.11.péntek,5. – Az Irodalmi Kör mai estjének műsora.

28. Soproni Hirlap XI.13.szombat,3. – A Turul-szövetség tisztelgő látogatása a város vezetőinél.

29. Sopronvármegye IV.5.szerda,5. – Liszt Ferenc kulturdélután a csornai Kath. Körben, Soproni Hirlap IV.5.szerda,2. – Értékes kulturdélután Csornán (-rt.-).

30. Soproni Hirlap I.13.szerda,2. – Filmkockák az irodalmi kör Gyóni estjéről.

31. Uj Sopronvármegye X.11.hétfő,3.

32. Soproni Hirlap II.16.szerda,1-2., Uj Sopronvármegye II.16.4. – Pataky Kálmán hangversenye (Cs.E.).

33. Soproni Hirlap III.19.vas.,1. – Szilvássy Margit hangversenye (Kóh Ferenc), Uj Sopronvármegye III.20.hétfő,4. Szilvássy Margitot ünnepelte szombaton este Sopron közönsége (-ó-)

34. Soproni Ujság IX.28.kedd,2.

35. Kisalföld III.7.vas.,12.,III.12.péntek,5.– Orgonahangversenyek Sopronban (Valtynyi Gábor).

36. Kisalföld I.13.vas.12. – Hangversenyek,I.28.8. – Bámulatos biztonsággal tolmácsol Kistétényi Melinda orgonahangversenye (N.A.)

37. Kisalföld V.5.hétfő,8. – Az elhangzott Liszt-dalok: Csengj halkán, dalom, Bizni és égni, ha álmom mély, ha volna oly tarka rét.

38. Soproni Hírlap január 26.6.

39. Soproni Szemle 1990.1.sz.65-71. – Nagy Alpár: A tizenkettedik emléktábla.

40. 2012.Soproni Füzetek,10-17., - Nagy Alpár: Liszt Ferenc Sopronban 2011, Helyi Téma 2011.június 15.szerda,6.

41. Kisalföld I.13.vas.12. – Hangversenyek,I.28.8. – Bámulatos biztonsággal tolmácsol Kistétényi Melinda orgonahangversenye (N.A.)

42. Kisalföld V.5.hétfő,8. – Az elhangzott Liszt-dalok: Csengj halkán, dalom, Bizni és égni, ha álmom mély, ha volna oly tarka rét.

43. Soproni Hírlap január 26.6.

44. Soproni Szemle 1990.1.sz.65-71. – Nagy Alpár: A tizenkettedik emléktábla.

45. 2012.Soproni Füzetek,10-17., - Nagy Alpár: Liszt Ferenc Sopronban 2011, Helyi Téma 2011.június 15.szerda,6.

46. Kisalföld, 2015. IX. 30. szerda, 7. Programajánló, Kamaraest. Az est házigazdájának tisztét Kircsi László zeneesztéta vállalta. Először Wágner dalciklusa, a Wesendonk-dalok hangzott el (Fünf Dedichte von Mathilde Wesendonk, 1857-58). Majd 11 Liszt-szerzemény következett Pohl-, Hoffmann von Fallersleben-, Uhland-, Hebbel-, Cornelius-, Rückert-, Geibel- versekre, cím szerint: Jugendglück, Wie singt die Lerche schön, Gestorben war ich, Blume und Duft, In Liebeslust, Wieder möcht' ich dir begegnen, Ich liebe dich, Hohe Liebe, Die stille Wasserrose, Lasst mich ruhen, Ich scheid.

Győrffy Gabriella: Kertben

A SOPRONI LÖVÉR SZENT MARGIT TEMPLOMA

Ez év március 1-én Pápai Lajos megyéspüspök szentelte fel az új Szent Margit templomot a soproni Alsólövérekben.

Sopron belvárosát annak déli részén, a Rákpatákat követően a 19. században épült vasútvonalak és állomásaik választották el a városi polgárok gyümölcsös, szőlős kertjeitől, a Lövérektől. A Lövéreknek nevezett terület több részre osztható. A kertvárosi jellegű Alsólövérek 1900 körül épült ki enyhén emelkedő területen közvetlenül a Déli vasút nagykanizsai vonala mentén. Az akkor még találóan Szegély útnak nevezett mai Mikovinyi utat követően az Alsólövérek már a Soproni hegység lábazataként meredekebb terület, melyet öt harántút tárt fel. Itt a kertek nagyobbak. 1890 után a lejtő felső peremén épült a városra szép kilátást biztosító Villa sor. A Felsőlövérek távolabb esik a várostól, az Alsólövérektől elválasztja az erdővel borított Sörházdomb, mely az egykor a tövében állott sörfőzdekről nyerte nevét, Eredetileg csak az Alsólövérek kertvárosi része volt állandóan lakott és lett fokozatosan közművekkel ellátva. Az Alsólövérek meredeken fekvő részén és a Felsőlövérekben az épületek a gyümölcsös kezelését, a hétvégi tartózkodást, később az iskolai tanérvárástól a gesztenyeszüretig a nyaralást is szolgálták. A régi Alsólövérek mintegy két kilométer hosszban, és egy kilométernyi „mélységgel” követte a vasutat, a kisebb Felsőlövérek a Sörházdomb, az Alomhegy és az 1945-ig önálló Sopronbánfalva közötti lejtőket foglalja el. A Lövérek folyamatosan bővül még ma is.

Épültek a Lövérekben középületek is. A Villa-soron penzió, a Felsőlövérek peremén a Kecskepatak és a Deák kút forrásvizét használó Erdei fürdő (korszerűsítve ma a Lövérek fürdő). Több vendéglő is nyílt. Az említett Villason felépült a Szent János kápolna, mely az egyetemes műemlékvédelem sajátossága: a 19. század végén az új soproni

Fotó: Báthory

városháza építése során, mai szemmel ítélve lelketlenül elbontott barokk kápolnát a soproniak megmentették és anyagából a Lővérben újból felépítették. Szép új cserepes tetővel. A kápolna kis befogadóképessége és excentrikus helye miatt természetesen alig szolgálta a hívők szükségletét. A legtöbben a városi templomokba jártak Istentiszteletre. A Felsőlövériek közül sokan a Nándormagaslat mögött fekvő sopronbánfalvi, egykor a Pálosok, majd később a Kármelita apácák kolostorának templomába jártak.

A város sorsát 1921-ben eldöntő népszavazás után a Lővér erősen fejlődött. Megkezdődött az Alsólövért körbe ölelő és a Felsőlövért érintő öt kilométer hosszú Lővér körút építése (ami majd csak az 1960-as években fejeződik be). 1934-ben és 1936-ban a két új Lővérszálló építése jelentett nagy előrelépést. Ezzel együtt járt a közművesítés, (ami alig néhány éve vált teljessé). A második világháborúban megkezdett további szállodaépítés az 1950-es években a szanatórium létesítésével fejeződött be. Az eltelt fél évszázadban az Alsólövér a vasút és a Harkára vezető út között családi házas beépítéssel bővült, a Felsőlövér pedig a Nándor-fasor mentén az Alomhegy oldalában Bánfalva felé bővült.

A Lővér nyári vendégeinek és egyre szaporodó állandó lakosainak igénye saját templom iránt egyre növekedett. A soproni polgárság mintegy fele-fele arányban oszlott meg az evangélikus és katolikus felekezetek között. Az evangélikus egyház az Alsólövériben jelentős területet vásárolt és ott nagyszabású iskolaeépítésbe kezdett. A Lővér területén álló templom építésének kérdését egyelőre az oldotta meg, hogy a második világháború előestjén a Szent Domonkos rend az Alsólövériben közel az említett Szegély úthoz Lővér-telket és házat vásárolt, majd az emelkedő tövében diákkonviklust épített. Ezt összekötötték az 1908-ban épült és a rend által megvásárolt Töpler villával, melyben kis átalakítással két egykori lakószobából mintegy 80 hívőt befogadó kápolnát építettek, ehhez még egy harmadik szobából alakított sekrestye csatlakozott. A konviktus diákjai azonban mégis inkább a városba jártak templomba. Ezért Badalik Bertalan, a Szent Domonkos rend főnöke a Töpler villát a benne kialakított kápolnával együtt plébánia létesítése céljából Apor Vilmos győri megyéspüspöknek átadta. A Lővér-villában a kápolnatér felett az emeleten plébánia is elhelyezhető volt, amire a Lővérlakó hívők lélekszámának megnövekedése miatt már ugyancsak nagy szükség volt. A később boldoggá avatott Apor Vilmos püspök 1945 március 1.-én avatta fel a Lővérek részére itt alapított új plébániát és a XII. Pius pápa által akkor nemrég szentté avatott Árpádházi Szent Margit nevét adta neki. Éppen az új plébánia-alapítás napjaiban, 1945. március 4.-én délelőtt Sopronnak az új plébániához közeli vasútállomásait erős amerikai légitámadás sújtotta. A szovjet vörös hadsereg pedig már a Vértesben várakozott a Bécszet is elfoglaló támadás megindítására. Boldog Apor Vilmos püspökünknek a néhány nap múlva Győrött elszenvedett vértanuhalála előtt bizonyára ez volt az utolsó jelentős egyházmegyei tevékenysége.

A második világháború után nemsokára elkezdődött egy új lövéri templom építésének tervezgetése. A sok hívő által nagy számban látogatott vasárnapi szentmiséken egyre többen nem fértek már el a kápolna-térbe és ezért a vele egybenyitott lépcsőn ülve hallgatták a szentmisét. Így volt ez hetven éven át.

Először Megyer Attila budapesti építész terveinek megvalósítása keltett reményeket. Ő szovjet hadifogságban fogadalmat tett, hogy épségben történő hazaérkezése után díjtalanul tervez egy templomot. Kapcsolatba került Hajnal Antal volt tüzér-tiszttel, aki az első világháború borzalmainak hatására életpályát változtatott, és mint domonkos szerzetes Sopronba került. Ő lett a Lővér egyházközség plébánosa. Elhatározták

a templom építését. A templom helye adott volt, ehhez a domonkos rend által korábban ugyancsak megvásárolt és a püspökségnek átadott, Szegély út menti szőlőskert lett kiszemelve. Megyer Attila szép tervet készített, engedélyezési szinten. Sajnos azonban ezt a templomépítés céljára minden tekintetben alkalmas területet az állam nemsokára kisajátította és cserébe a ma „hétpecsétés”-ként ismert kis alsólövéri parkot adta át az egyháznak. De ekkor, 1948 után új templom építése egyébként is ritka esemény volt, szinte lehetetlen lett. A kisajátított Mikovinyi úti telket időközben beépítették.

A templomépítés csak egy fél évszázad után, a Lőver lakosságának és híveinek megnövekedett lélekszáma miatt a rendszerváltás nyújtotta lehetőség révén vált ismét időszerűvé. Most megfelelő helyet kellett kijelölni az új templom részére, a magas lövéri telekárak miatt lehetőleg egyházi tulajdonban levő telket. Ilyen azonban a Lővérek súlypontjában nem volt. A meglévő plébánia mögött levő meredek kert sok előnye ellenére is megfontolást igényelt, mert közvetlenül csak meredek gyalogos úton megközelíthető. A helykiválasztás végül is kompromisszumos megoldáshoz vezetett: A kápolnává alakított egykori Töpler Lővér-villához a csatlakozó hegyoldalt választották. Ennek előnyei a következők voltak: A plébániát meg lehetett tartani, mert egyházi tulajdon volt. A meredek kertbe építés megkönnyítette egy urnatemető alagsori elhelyezését. A régi és megszokott harangláb felhasználása tovább megtakarítást tett lehetővé. A kert felső - Panoráma úti - bejáratánál megfelelő nagyságú parkolóhely nyílt. A gyalogosan érkező hívek közül az idősek és főleg az egykori konviktusban élő nyugdíjas tanárok részére a könnyen megközelíthető belső lépcsőhöz megfelelő befogadóképességű felvonó épülhetett. Két meghívásos tervpályázat után a régi Töpler löverben való építés javaslatát a püspök elfogadta. Az építkezés 2013 nyarán megkezdődött.

Az új templom háromszintes: Az alagsorban 1500 urna elhelyezésére tervezett kolumbárium épülhet. A templom fő szintje, mely közvetlenül a keskeny és meredek Szent Margit útról nyílik. 330 ülőhelyet biztosít, a karzat további 80 ülést.

A templomtestnek a lejtőbe illesztéséhez 6 ezer m³ földet kellett kitermelni. A vasbeton tartófalakhoz való illeszkedés céljaira további 3 ezret a visszatöltés érdekében még megmozgatni. A falakra támaszkodó félelptikus rétegelt fatartók közbenső alátámasztások nélkül hidalják át a templomteret és meghatározzák a belső architektúrát. Ezek a tartók hordják a két irányban ívelt tető további fa-elemeit, a tetőszigetelést és a spanyol palából összeállított tetőfedést. Ebbe van a tető gerincén beleavágva az ablak nélküli templomtérnek fényt biztosító felülvilágító A külső architektúrát fontos eleme a lejtőből kiemelkedő 15 m magas lépcsőtorony és a rajta álló 7 m magas, impozáns megjelenésű, zártszelvényű, vastagfalú acélból készült hatalmas kereszt. Ez jelzi a város felé a templom helyét és jelentőségét, Az új templom kompozíciója különösen a Panoráma út felől látványos. A templom bejáratánál épített téglatámfal elemeibe égetett nevek emlékeztetnek azokra, akik a templom építését jelentős adományokkal támogatták.

A templom építész Supka Kovács Tamás építészmérnök, akinek érdeme, hogy a sajátos terepadottságokhoz és a meglévő plébániához is megfelelően illeszkedő templomot alkotott. A szokásos templom kompozícióktól az épület a megközelíthetőségével, a részleges földbe süllyesztéssel, a szögletekben szegény alaprajzzal valamint az ívelt főtartókkal a szokásos templom-architektúrától merően eltér. A soproni Szent Margit temploma a kortárs magyar keresztény templomépítészet szép alkotása. A szép oltár felett e a falat átfogó nagy feszület a templomtér finom záradéka. Az ívelő oldalfalak

közé helyezett kényelmes ülést biztosító padsorok és a beépített gyóntatószékek színvonalas belső építészeti hatást keltenek.

A tervező építész mellett Varga Tamás statikus, Simon László belső építész, Kadnár Béla épületgépész munkája hathatósan segítette a projektvezető plébános, Bognár István atya kezdeményezését, majd lankadatlan fáradozását. Az építés műszaki és pénzügyi irányítását Báthory Tibor mérnök végezte. A belső tér képzőművészeti ékessége a keresztútnak az oldalfalakra helyezett 14 stációja. Az akrillal és temperával készült hátsó üvegfestés Triller-Wigesser Éva remekműve.

A mintegy 300 millió forintos építési költség a jó helyválasztásnak köszönhető. A templomnak az elmúlt hetekben beigazolódtott erősen megnövekedett látogatottsága a nehéz munkát igazolja.

Végül meg kell említeni, hogy a 120 évvel ezelőtt a Villasorra áthelyezett Szent János kápolnában, a fűtést nem igénylő nyári hónapokban ugyancsak tartanak Isten-tiszteleteket.

A Soproni Füzetek szerkesztősége nem kíván vitát nyitni a Lövér elnevezés nyelv-helyességéről, mert ez a vita közel 100 esztendeje folyik helytörténész és nyelvész kol-légák körében. (A szerkesztő megjegyzése.)

Fotó: Báthory

Szokolay Sándor síremléke (Fotó: Horváth Endre)

SZEMLE

„...S VÁROM, HOGY AZ ANGYAL MEGÉRINTSEN”

Büki Attila: Csavarvonal című verskötetéről

Érdekes címe van Büki Attila új verseskötetének. Érdekes és többjelentésű. Többek között azért, mert pl. a DNS molekula atomjai kettős csavarvonal mentén rendeződnek el, de azt is tudhatjuk a szó jelentéséről, hogy térgörbe. Ám nem bonyolódnék bele a szó vizsgálatába, ki-ki utána járhat különböző lexikonok segítségével.

Persze más a helyzet, ha ez a szó egy verseskötet címadója, és azon belül az egyik mű is ezt a címet hordozza. Nyilvánvaló az átvitt jelentés, de az is igaz, hogy ez a líra megengedi az ilyesfajta képzettársításokat. A mintegy 140 oldalnyi könyv a saját versek mellett tartalmaz műfordításokat és a szerzőtől – mivel festőművész is – tíz képet, melyek mindegyike több mint illusztráció. Önálló alkotások ezek, ugyanakkor forma- és színvilágukkal remekül illeszkednek a versvilághoz. És költőnk gondol a legifjabbakra is, hiszen „gyermekhangra” hangolt verseit is közli a Csavarvonalban. Az összetettség további jele, a Képirók-ciklusban olyan versek vannak, amelyek képzőművészek alkotásait állítják a középpontba. (Ámos Imre, Egry József vagy éppen Bazsonyi Arany nevét említhetjük.)

A szabályosnak nevezhető versek mellett találunk olyanokat is, amelyek lírával átítatott kisprózában mondanak érvényes dogákat. Székesfehérváron különösen érdekes olvasni a ritkán emlegetett írónak, a Vörösmarty Társaság hajdani vezetőjének, Szarka Géza emlékének ajánlott Ceruzarajzot. Szép befejezése: „Visz a vonat bennünket is, múltad zsákjából kikandikáló bükieket. És szállnak a szoltáros évek, szállnak századok óta.” Itt is, másutt is megelevenednek a szülőföld, a vasi táj emlékei, a táj varázsa. A Répce-menti Bükön felnőtt férfi visszatekintő gesztusai. Ahogy az ajánlásban olvashatjuk: „A gyermekkor elfogyhatatlan emlékanyagából tovább formálódik az a képgazdag költői világ, mely líránk forrásvidékével és a magyar múlttal tart kapcsolatot.”

És most térjünk vissza a címadó mű szövegére! Alcíme szerint: Egy hölgy megsárgult leveleiből. S benne egy keserű sors sűrítménye. Az évtizedeket elvesztő korról, amikor „A költészetet kiséperte a házakból a pornó és a politika.” Ám Büki Attila világa mégis azt erősíti meg, hogy a költészet, a művészet mégsem kisöpörhető. Hiszen jóval maradandóbb a pornónál és a politikánál... Mindebben döntő szerepet játszhatnak és erőt adhatnak az értékörzés mozzanatai, a gyökerek, a vonzódások. Az „örzök, vigyázatokat a strázsán” Adyt idéző jelei.

Általában jellemzi a kötet egészét a költő és a festő egysége. Ebben olyan elődök és kortársak jártak hasonló úton, mint pl. Kassák Lajos, Nagy László, Takács Imre vagy Sobor Antal. Büki Attila esetében még erősebb az összeolvadás. Képei tovább gondolják a szöveget, a szöveg pedig színekben, képekben igencsak gazdag. Például az Egykori diáktársaimnak egyik részlete így szól: „amikor az erdőket letarolták / s a kivágott tölgyek helyén / nőni kezdtek a facsemeték / neonok fényénél csikorogtak a gyárkapuk / Balassi Berzsenyi Csokonai nevét tintával írtuk...” Azt is sugallja, hogy az életet „az örökléttel Jézus szabadítja ki”. Ám az is megkapó, amikor „pára remeg a

diófán”, vagy amikor „keresztspók hálóját szeli át / egy múlt századi madár”. Így nyit újabb dimenziókat a költő. A kép, a szöveg és a gondolat hármasságában.

És beleférnek ebbe a lírai világba az életrajzi elemek, a valóság apró pillanatai, főleg a Tizedik levél ciklusának több versében. Ugyanakkor a formai gazdagság is jellemzi a kötetet, s ebbe a gazdagságba beleférnek a manapság oly divatos haikuk is. Vagy éppen a szűkebb hazájához sorolható Berzsenyinek a „szárnyas időt” megénekelő jellege is. (Berzsenyivel Niklán) A nagy előd kora óta alaposan megváltozott világról, arról, hogy „változatok műhelye a világ”, és „minden kornak van istene”. (Az idézetek Berzsenyitől valók.) Ám azt is sugallja, hogy az értékek veszni látszanak ebben az új, és nem mindig szép világban. De megidézi Szép Ernőt is, a költőelőd „szálló dallal bujdosó” gyermekkorát, amelyben újra itt a képiség és a festőiség. És van, ahol már a cím is festőt jelez: Érdligeti akvarell. E mű párja a Szamos utca. Az orgonák és tulipánok látványa és egyéb mozzanatok után jön az általánosítás: „...mintha játszanám az életem...”

Igen, a költő számára bármely jelenség, legyen az akár mennyire hétköznapi is (pl. egy csikorduló ajtózárral) alkalom arra, hogy akár a sorsról elmélkedjen. De hasonlóképpen a kedves költőtárs emlékének rögzítésében is szerepet játszik a mindennapok valósága. Így: „azon a napon / a házfalak repedéseiből / kibújtak a hangyák / napernyők színesedtek / asszonyok hajtincsei fölött / tánczene bömbölt a táskarádiókból...” Egyszerre adózik a még élő, majd eltávozott poéta alakjának, emlékének. Így hát természetes, hogy a múlt idő, az emlékezés ennek a költészetnek a lényegéhez tartozik. Egy szép példa erre a Mikor emlékek kötnek össze című vers. És előbb-utóbb minden feloldódik „Isten hallgatag tenyerében” – sugallja, hiszen csak az ő világa örök. Józan számvetés, szilárd hit és bizakodás jellemzi itt a költőt. Köszönti a 70 éves Sarkady Sándort is, aki időközben elment közülünk.

Képirók című „kisgalériája” pedig régi és mai festőkollégáinak miniportréit tartalmazza. Legszebb versei közé tartozik az Egry József két festményére írott Őszi Balaton és az Öbölben. Kezdőstrófája: „Fogy a fény, megnyúlnak az árnyak, / a nyári nap ó-arany emlék lett, / vitorlák mögött ökörnyalak, / s robogó vonatok a part felett.” A lírai és a képi világ impresszióit rögzíti tehetséggel. Ebben a ciklusban talál egymásra a legteljesebben a két testvérműzsa. Van tere a tipográfiai játéknak is: Kéri Mihály Létra című művére született egy képvers, létraformában. Ezekre a versekre is jellemző, igaz inkább rejtetten, hogy a háttérben kiküzdött világgép húzódik meg. Ezt jelzi má-sutt a Túl a Golgotán, amelyben a hit mellett ott a hiányérzés is, a megváltás hiánya. A diszanciát érzékelteti az utolsó sor kissé megrögzött ríme is: „minden végbemegy / pörög tovaszáll / s az örökkévalóságba / hajtja rejti egymást”.

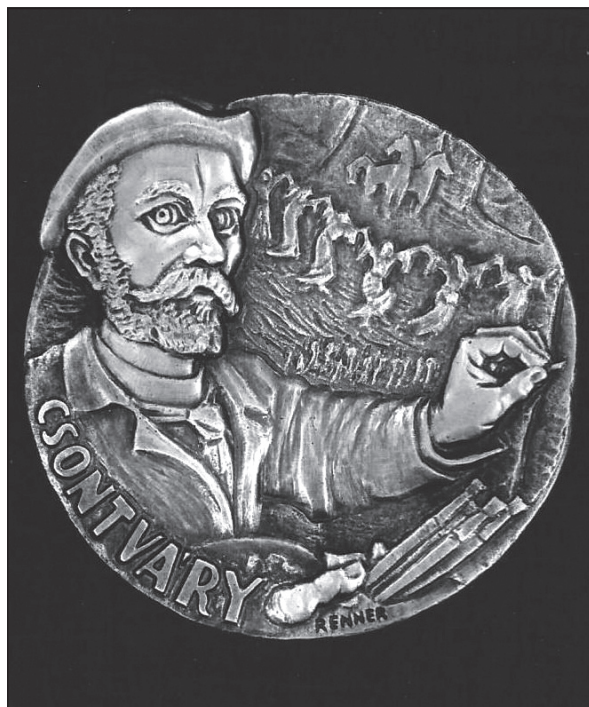
De a múltból feltörő emlék egy tovatűnt karácsonyról azt jelzi, hogy az angyal azért minden korban eljőhet. Persze van „fekete karácsony” is. Így érzékelteti a költő a dolgok összetettségét, gyakran ellentmondásos jellegét. Fekete karácsony című versében kemény a hangja, számonkéri a világ ember- és istenellenes agresszióját. Az egyik kulcsszó itt a „nem”. A kivezető utat másutt viszont megleti ebben a vad világban. A legszebben tán a Világíts fenséges csillag soraiban. Az ilyesfajta versek születését egyébként Büki Attila „angyali sugallatoknak” véli, s ebben aligha téved. Úgy is mondhatjuk, hogy a kegyelmi állapot uralkodik ilyenkor. Például akkor, amikor így ér véget a vers: „Világíts fenséges csillag / betűbokraimra / Fényesítsd jeleit / árva ágaimnak / fényesítsd levelét / a sírba hullónak”. Imádság ez úgy, hogy ki se mondja Isten nevét,

ugyanakkor látjuk érzékenységét az élet, a világ dolgait illetően. Van benne részvét és tisztaságvágy, az apró elemek és a nagyok hitt dolgok tisztelete.

A Papírszelet című záróciklusban egyre intenzívebb a versbeszéd. Az elmúló emberek és emlékek líraisággal átszótt rajzait találjuk itt. Pl. a Pillanatokban, ahol egy helyen szó van egy fényképről, amelyen „angyalszárny lebeg”. A pillanatban az örökéletet ragadja meg költőnk, akkor is, amikor a tavaszi kertben ring az aranyeső vagy éppen orgona illata száll. S van, ahol rejtetten ott a közéletiség hatása, pl. az Októberi versben. Hovatartozása ugyanakkor világos és egyértelmű. A felelős gondolkodóé, a tartós értékrendet őrző írástudóé és festőé. Aki jól tudja, hogy időnként „szónokolnak a tojásfejúek”.

Az egyik legszebb verspillanatban pedig ezt olvassuk: „s várom, hogy az angyal megérintsen...” Megszentelt az ilyen várakozás, megszentelt az ilyen költészet.

(Magyar Nyugat Kiadó, 2014.)

Renner Kálmán: Csontváry

„VILÁGÍTS, FENSÉGES CSILLAG”

Büki Attila: Csavarvonal című új kötetéről

Büki Attila (családi neve: Kiss) 1948. október 7-én született Szombathelyen, Kiss Ferenc és Rozmán Franciska gyermekeként. A soproni Széchenyi István Gimnáziumban érettségizett. A szombathelyi Tanárképző Főiskola népművelés–könyvtár szakán szerzett diplomát, majd színjátszórendezői és újságírói iskolát is végzett. Képzőművészeti tanulmányokat folytatott Zsigmond Katalin és Ányos Imre képzőművészeknél.

1968 és 1972 között a Soproni Ruhagyár dolgozója, közben két év katonai szolgálatot teljesített Lentiben. 1972 és 1984 között különböző népművelői munkakörökben dolgozott Hegyfalun, Kapuváron, Győrben és Budakeszin. 1970 óta jelennek meg írásai. 1984 és 2004 között a MŰOSZ osztályvezetője, majd a Magyarok című folyóirat szerkesztője, a Heti Magyarország főmunkatársa, a Heti Újság vezető-szerkesztője, a Nép-Barát főszerkesztője, az Érdi Körkép munkatársa, a Pest Megyei Önkormányzat sajtóosztálya vezető főtanácsosa. Közben 1995–1997 között a Róth Miksa Üvegmuzeum igazgatója. 2004 és 2008 között Ócsa Város Önkormányzata művelődési referense. Időközben 2000 és 2011 között a Duna-part folyóirat főszerkesztője.

Jelentős az irodalom és képzőművészet szervezői munkássága is. Tagja volt a Soproni Fiatalok Művészeti Kollégiumának (1968–1992); alapító tagja a Kónya Lajos Irodalmi Körnek (Sárvár, 1973–1975); a Pátzay Pál Művészeti Körnek (Kapuvár, 1978–1982). Tagja a Magyar Írók Szövetsége József Attila Körének (Bp., 1980–1984); a Berzsenyi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaságnak (Kaposvár, 1983–); a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének (1989–), a Magyar Írók Egyesületének (2002–). Létrehozója és művészeti vezetője a bujáki Glatz Oszkár Képzőművészeti Szabadiskolának (1992–); a Büki Képzőművészeti Tábornak (1993–1997), az Ócsai Nemzetközi Képzőművészeti Tábornak (2003–). Alapító tagja az Érdi Művésztelepnek (2008–), a Bábolnai Képzőművészeti Tábornak (2010–). Tagja a stockholmi Egyetemes Magyar Képzőművészeti Egyesületnek (2000–)

Tudatos csűrbegyűjtést végez: karakteres, értékteremtő szemlélettel munkálkodik költői életművének kiteljesítésén. Eddig nyolc önálló verseskötete látott napvilágot: Arcomon szél söpör (1978); Szélfűtta szavak (1986; Havas utak szárnyain (1987); Mire hazaérünk (1990); Téliidő (1991); Magyar határ (1998); Félvilág (2004); Versmozaik (2011.)

Színműveket, tanulmányköteteket is írt, főszerkesztője volt a Duna-part című folyóiratnak. Elismert festőművész, alkotásai gyakran szerepelnek egyéni és csoportos kiállításokon. Amit a költő nem tud versben elmondani, azt festőként igyekszik kifejezni.

Drámái: Határfá (MTV, Budapest, 1998); Sára holdja (Hungarovox, Budapest, 2007); Századok lépcsőin (Syllabux, Budapest, 2012); Meséi. Három mese (Gyöngyharmat, Cegléd, 2006); Almába zárt madárka (Foldatoy, Budapest, 2009)

Tanulmányokat, riportokat, cikkeket, műfordításokat tartalmazó könyvei: Üzenetek a Sárga Házból (Antikva, Budapest, 1988); A gondolattól a megvalósulásig. Társ szerzők: Szalai Mária, Végh Miklós (Kiskunhalas, 1992); Istendicsérők (Xénia,

Budapest, 1998); A Répce-sík művészei (Xénia, Budapest, 1998); Érdi séta (Xénia, Budapest, 2000); Mit ér a világ? (Rím, Tokaj, 2005); Fordításai: Mari Vedín: Evelina és a kert – mese (Gyöngyharmat, Mikebuda, 2008); RaduMacrinici: Kikötő – dráma (Duna-part, 2007); RaduTuculescu: Akvárium – dráma (Duna-part, 2008); RaduTuculescu: Vonat – dráma (Duna-part, 2009); KerstinSpecht: A teknősbéka ideje – (Duna-part, 2011); Művei francia, ukrán, német, bolgár, román nyelveken jelentek meg.

Legújabb verskötete, a Csavarvonal, sokrétű, téma és műfaj szerint is változatos versei, az 1950-es évektől az 1990-es évek végéig tartó időkről szólnak. A költő a 140 oldalnyi verseskötetében „gyermekhangra” komponált verseit is közli, de található benne műfordítás és tíz saját festmény is. A képek kompozíciójukkal, képi megformáltságukkal, forma- és színvilágukkal illeszkednek a kötet versvilágához. A címadás és a kötet is jelzi: a költő erőteljes inspirációt kapott a csavarvonal (a vonal, a vonalak) filozófiájától. A Csavarvonal gondolatrajzként értelmezi a változatos életutat (életutakat), képes megfordítani és visszafelé pörgetve láttatni az „időt”. Szarkazmusa az 1989 előtti évekről szól, de ma is érvényes. Az előző kötetekhez képest az új könyvben több a prózavers és az ironia: Tizedik levél, Mary, Papírszelet, SMS, Csavarvonal...

A kötetbe gyűjtött gondolati, képi anyagok egymásra épülő gondolatrajzok. Versbeszéde egyszerű, hiteles és érthető. Jellemző rá a képi és gondolati összefogottság, a kevésszavúság, a kiélezett konfliktusok versbe emelése. Fontos, jellegzetesen dunántúli tradíciókat is folytat. A ritmikai és más zenei elemeket kötetlenül alkalmazó szabadverseit a gondolatritmust is megtartó prózaritmus jellemzi. Némelyiket szabadsorú versnek nevezhetjük. Absztrakt képei közt egyre több a megszokottól eltérő, ironikus kifejezés és megoldás. Találhatók a kötetben absztrakt képekre írott, ironikus, abszurdba hajló versek is.

A Képirók ciklusba olyan verseket komponált, melyek képzőművész példaképeinek, barátainak állítanak emléket. A tovatűnő „szárnyas időt” éneklés és idézi a Berzsenyivel Niklánképisége, festőisége. Az Érdligeti akvarell címadása is jelzi, mennyire fontos számára a festőiség és a költőiség. A „kisgaléria” festőportréi közül kiemelkedik az Egry József két alkotására írott Őszi Balaton és az Öbölben című vers: „Fogy a fény, megnyúlnak az árnyak, / a nyári nap ó-arany emlék lett, / vitorlák mögött ökörnyalak, / s robogó vonatok a part felett.”

A Répce-menti fényszálak ciklus megírásának indítéka, ihletforrása a szülőföldszeretet. Tágasra nyitott lokálpatriotizmusát meggyőzően bizonyítja a Közéltések, Répce, Szimfónia, Répce-menti fényszálak, A végtelennek tűnő földi idő, Vers az utcáról, Képek az időből, Októberi vers (1956!), Papírszelet, Csavarvonal. Ezeknek a verseknek a lényege, hogy Bükről, ugyanakkor az országról, gondokról, léhelyzetekről is szólnak. Burkoltan, nem nevesítve felmutatja azt a hiányos értékszemléletet is, amely jellemző volt szülőfalujának döntéshozóira. Olyan megélt tapasztalatokat mond el a magyar sorsról és létről, melyekhez ismeret, szeretet köteléke fűzi, amiket nekünk is jó tudnunk, végiggondolnunk és megszívlelnünk. Szavakkal, szóképekkel rajzolja-festi, emeli versbe, gyerekkorának emlékké vált, tanulságos élményeit.

A Ceruzarajz Szarka Géának, a büki születésű regény- és novellairónak állít emléket. Befejezése poétikus és időszembesítően tanulságos: „Visz a vonat bennünket is, múltad zsákjából kikandikáló bükieket. És szállnak a zsolttáros évek, szállnak századok óta.” Érdemben szól Felsőbüki Nagy Pálról, Sopron vármegye országgyűlési követéről, Széchenyi harcostársáról, akinek a sírja a büki temető kertben található.

Már úgy élek című versében Köntös–Szabó Zoltánt idézi, akivel barátok voltak, aki Rákospalotán élt, és 2010 körül fejezte be húsz kötetes, Trianon gyermekei című családregényét. Az első három kötet a Magvetőnél jelent meg, a többi kéziratban maradt. (Tiszta lelkű ember volt, azon kevesek egyike, aki a repatriált erdélyi írók közül sosem nyomult babérokért.)

Esztétikai igénnyel fogalmazza meg a jelenkor számos gondját, de hangot ad a súlyos kétségek ellen feszülő bizalomnak és óvó szeretetnek is. Költői és festői művésze hozzájárul a szeretet megismeréséhez és a szeretet általi megismeréshez, megérdemli a szakrális jelzőt. AVilágíts, fenséges csillag olyan versimádság, amelyben Isten nevét nem is említi: „Világíts fenséges csillag / betűbokraimra / Fényesítsd jeleit / árva ágaimnak / fényesítsd levelét / a sírba hullónak”. Elmentek a lélekben sebzettek című versével a 70 esztendő, már az égi mezőkre költözött Sarkady Sándort köszöntötte.

Kristina Ehin, észt költőnő Éremtengere azokról a napi gondokról szól, amelyekről a Képek az időből, Papírszelet, Már úgy élek, Változat, Fekete karácsony, Elmentek a lélekben sebzettek vallanak. Műfordítóként „vértelen hódítást” végez: Kathrin Schmidt jelenkori német költő; Robert Serban román költő. A legismertebb köztük Tadeusz Rózewicz; a többi Magyarországon kevésbé ismert kortárs osztrák költő...

A költészet értékét változatlanul Radnóti hiteles mércéjével méri: „mert annyit érek én, amennyit ér a szó versemben...” Erkölcsi és alkotói igényessége, józan világlátása, önszemlélete bizonyítja: A múltnak sosincs vége” Közben dühödt erővel folytatódik a „satana commedia”, éppen ezért időszerű könyörgése: „Add, Uram, hogy méltók lehessünk a szabadságra. Ámen.”

Büki Attilának számos lakóhelyén, végül Érden megadatott az Arany János-i „független nyugalom”, ahol „a dal megfogható”. Adja az Ég, hogy műve ne maradjon „Félbe’-szerbe”, és reményei se hagyják cserbe’.

A Prédikátorok könyvének 11,7.igéjével köszöntöm a költőt: „Édes a fény és jót tesz a szemnek, ha látja a Napot. S ha sok esztendőt ér meg az ember, legyen boldog mindegyikben!”

(Magyar Nyugat Kiadó, 2014.)

Király Pálma: Tavasz

MINDEN ÉLET SZOLGÁLAT

Sarkady Sándor két könyvéről

Sarkady Sándor költő, műfordító, szerkesztő, Sopronban élő szellemi organizátor, ötven esztendő terméséből válogatott; nem hiánytalan, de így is reprezentatív kettős kötetét az Edutech Kiadó jelentette meg. Affirmatív ironia csillan a verses gyűjtemény címadásában: *Írom korom*. [Borítóján Guido Reni Szent Jeromos (Bécsi Képtár) színes reprodukciója látható.] Megjelentetésében fő érdeme van Sass Lászlónak, a VÁR-hely főszerkesztőjének.

Jánosy István Kölcsey örökösének nevezi Sarkady Sándort, aki „nemcsak szóval hirdeti a Paraineisis elveit, hanem egész emberi – iskolai és közéleti – szereplésében is ezeket az elveket valósítja meg. Nála etikum és esztétikum azonos töről fakad, és mindkettőnek motorja: igényesség önmagával szemben.” Korunkban patrióta verseket is mer írni. Ihletforrás számára Petőfi, Arany, Radnóti, Juhász, Nagy László, Fodor András „családi-hitvesi kötészet” is. A klasszikus mértéket természetes eleganciával kezeli: „Élődsi hitvány fagyöngy sose voltam / Ágak sebében / – sorvadjon bár az ág alattam – / Gyalázatomra nem virultam.”

A versírás és versfordítás Sarkadynál egységet képez. Az *Írom korom* kötetnyitó fejezete az Igazság pajzsával, amelyet A szabadság utolsó fia című verscsokor követ, benne a Lermontov-fordításokat Vörösmarty Csák, den Helden rühm ich... című, német nyelvű eposztörredékének magyar fordítása egészíti ki. A költő-műfordító a Ha ma sem beszélek szakaszban Puskin, Lermontov, Auden, Rufus verseit tolmácsolja meggyőzően. Az Énekek éneke versegyüttes a címadáshoz illő verseket tartalmaz. A Télkergetőben a felnőtteknek is szánt gyermekverseket találjuk. A Gyöngyhimnusz poétikusan szép és bensőséges alkotásait a Világ világa tematikus verscsokor követi. Maori verseket tartalmaz a Kiáltás – és fölkel a nap. Régi kínai költőket ismerhetünk meg a Főnix a hajtún című verscsokorban. Az Ezüsterdő fejezetben Krilov, Puskin, Lermontov, Nyekraszov, Turgenyev, Majakovszkij, Blok, Jeszenyin, Paszternak, Ehrenburg, Martinov, Jevtusenko, Vinokurov stb. verseit olvashatjuk. Az 1952 és 2005 közötti időszak virrasztó, krónikás költő tanúságtétele az Emléktemető; búcsúztató, érték- és emléktudatosító versek foglalata.

Sarkady életét és írói hivatását jellemző címen, Minden élet szolgálat adta közre esszéit, kritikáit és jegyzeteit. Gyűjteményének kaleidoszkópja rendkívül gazdag. Nézőpontjának origója a „Tűztornyos csoda”, a „Civitas fidelissima”. [A 600 oldalas könyv címlapján Anthonis van Dyck: Boldog Hermann József (Bécsi Képtár) című képe látható színes reprodukcióban.] Igazi kuriózumot jelent a Halotti Beszédéről és a Vörösmarty német nyelvű eposztörredékéről szóló unikális jelentőségű tanulmány. Értéktudatosító irodalmi szemlét tart Berzsenyi, Petőfi, Rákosi Jenő, Gyóni Géza, Benedek Elek, Illyés Gyula, Szabó Lőrinc, Papp Károly, Weöres, Kónya Lajos, Varga Domokos, Jánosy István, Nagy László, Juhász Ferenc, Csorba Győző, Kányádi, Tüskés Tibor munkásságán, soproni kötődésén.

Külön fejezetben tárgyalja Sopron gazdag rétegződésű kultúráját, művészeti, irodalmi és képzőművészeti életét. A „soproni pantheon”-ban foglal helyet Czinke

Ferenc, Szász Endre, Szokolay Sándor, Becht Dezső, Csatkai Endre... arcképe. A soproni íróportrék mellett művészportrék sorakoznak: Schiller János, Steinacker Károly, Wilfing József, Hauser József, Steiner Rezső, Szakál Ernő, Mende Gusztáv, Szarka Árpád, Rázó József, Grabner József, Sz. Egyed Emma, Giczy János, Gergáczy Berta, Szűcs Szabó Sándor művészetéről.

A Könyvek között című fejezet könyvismertetései, többek között Gárdonyi Béla, Káldi János, Boros Géza, Huszár László, Dér Endre, Hajnal László Gábor, Tranta Julianna, Tótárpád Ferenc, Both Balázs könyveiről szóló recenziók zárják. Sarkady Sándor a Sopront tehetségükkel maradandóan gazdagítókról, a szellemiséget felragyogtató írókról-költőkről, híres képzőművészekről, zeneművészekről, a városképformáló építészekről is szól. Számba veszi a város nemzedékeket formáló kiválóságait, pedagógusait, a szellemi-lelki tisztaság megőrzését szolgáló lelkipásztorokat is. Isten tudós szolgálói nemcsak a rájuk bízott híveknek voltak jó pásztorai, hanem sokat tettek minden rendű, rangú és vallású polgárért; emberségből és magyarságból is jelesre vizsgáztak. A politikai emlékezet-kitörlés, a damnatio memoriae korszaka után fontos, hogy ezeknek az embereknek a példája nemzedékeken át megmaradjon.

Tudjuk, a Civitas Fidelissima fölött emberség, tudomány és türelem hármasszilaga ragyog. Sarkady Sándor a szellem embere, a mindig tanulás (Semper paratus doceri) képviselője. Tudatosítja: a közjó, a bonum commune szolgálata az üdvösség feltétele. Tőlünk függ, milyen mértékben akarunk alkotó emberekké válni, méltók maradni elődeinkhez. A kérdés: tudunk-e úgy cselekedni, összefogni, hogy utódaink felnézzenek eredményeinkre?

A soproni Szent Mihály-templomra című, architektúrai szépségű, kőből, fából, mértani vonalakkal poézist teremtő költemény értelme: „Békével járjon mind, aki jót akar, / Legyen horvát vagy német avagy magyar – / És bármelyik hit is nevelte, / El ne feledje, hogy egy az Isten. Vajon felismerjük-e – a Szokolay Sándor által remek megzenésítésekkel is kitüntetett Sarkady Sándor költői-műfordítói jelentőségét, a jeles elődöket és kortársakat méltányolni tudó, szellemi organizátor városhatáron messze túlmutató teljesítményét?

Írom korom 575. o. 3.450 Ft. Minden élet szolgálat. 600 o. 3,450 Ft. Edutech Sopron, 2005.

Hiánypótló recenziót adunk közre a szerző tollából, hiszen a Soproni Füzetek alapító-főszerkesztőjének ez a két kötete 10 évvel ezelőtt jelent meg. (A szerkesztő megjegyzése.)

ÁRTÉRIEK A RÁBA FOLYÓNÁL

Ross Károly Ártérik című novelláskötetéről

2014 késő őszén jelent meg Ross Károly legújabb kötete, Ártérik címmel, a Győri Könyvszalon egyik eseményeként, melynek bemutatója is a helyszínen zajlott. A Kortárs és a TotáLiber közös gondozásában megjelent novelláskötet kiadói elképzelés szerint nyitókötete annak a sorozatnak, amely egy-egy magyarországi folyóhoz szorosan kapcsolódva mutatná be hazánk különböző tájegységeit, az ott élő emberek mindennapjait. Nem véletlen, hogy a sorozat a Folyóírás elnevezést kapta. Ross Károly elbeszélései a rábaközi emberek életéről szólnak, s csaknem mind 18 novellában felbukkan a Rába folyó neve.

Ross Károly legtöbb szereplője boldogtalan ember, a felbomló falu lakója, vagy az éppen oda költöző, életformát váltani készülő városi. Vannak közöttük olyanok, akik még nem törődtek bele rossz sorsukba. Az Ausztriában dolgozó, magának ravaszul fiatal feleséget kialkudó munkás (A burkoló), a rossz házasságaiban, kapcsolati viszonyában összezavarodott, vonzó külsejű boltos asszony (A segéd), a külön hajóépítő tanár (A rábaközi faló), Az átjáró című novella szürrealista történetének meg nem értett hőse rajzolódik ki a könyvlapokon és a többi, jól megrajzolt figura. Vannak aztán az öregek, az egyedül élő idős asszonyok, akik a modern kor változásait már nem érzékelik, nem követik nyomon, az ő világuk vagy a múltból táplálkozik (A daráló) vagy a mindennapi élet apró forgácsaiból tevődik össze (A kétezres). Felbukkannak a városba szakadt, de szülőfalujuktól csak nehezen eltávolodni tudó fiatalok is (A városi nő; Falunap), sőt, a visszaköltözni készülő, de e döntést nehezen meghozó értelmiségiek is (Varjak). A kollázsszerűen egymást követő történetek átszövik egymást, egyes szereplők visszavisszatérnek, állandó figuráivá válnak a kötetnek, s ha így olvassuk, akár egy lazán szerkesztett regénynek is felfoghatjuk a könyvet. Ross írói technikája nagyban hasonlít néhány klasszikussá vált elődjéhez, hogy csak egyet említsünk, Sherwood Andersonéhoz, amellyel a világhírű Winesburg, Ohio című elbeszéléskötetét megírta.

Kétségtelen, hogy az elmúlt években, évtizedekben szociológiailag a falvak szenvedték meg a legnagyobb változásokat Magyarországon. A már régebről is ismert elvándorlás mellett felbukkant egy új elem, amelyet betelepülésnek nevezhetünk. Ez akár egyensúlyban is tarthatná azt a közösségi életet, amelyet egy-egy falu kialakított magának, kitölthetné azt az űrt, amelyet a távozók hagytak maguk után. Az újonnan érkezők azonban csak nagy ritkán vagy egyáltalán nem akarnak beépülni a közösségbe, sőt, épp azért jönnek, hogy városi izolált életüket folytassák, ha lehet, még nagyobb vehemenciával, mint azt a városban tették. Képletes és valódi falakat húznak maguk köré, munkájukat továbbra is a városban végzik, reggel mennek, este jönnek, se idő, se hajlandóság közösségi lényvé válni. Vidéki életmódot szeretnének folytatni, de továbbra is a bevásárlóközpontokban vásárolnak, autójukat és laptopjukat istenségként kezelik, kertművelési hajlandóságuk maximum a fűnyírásig terjed. Egyes falvak így elvárosiasodnak, főleg az agglomerációban elhelyezkedők, mások darabjaikra hullanak, melyeket már csak a közigazgatás tart össze, a kulturális, erkölcsi, tradicionális megfontolások nem. Nem csoda, hogy az itt élők jó része magába zárkózó, a másikkal

alig törődő egoistává válik, s ha volt is bennük valaha közösségi tudat, annak helyét szép lassan átveszi a totális közömbösség.

A kötet egyik kulcsnovellájának, a Vadászatnak negatív hősét is kínozzák személyisége ellentmondásai. Ross Károly ebben a novellában is egyes szám harmadik személyt használ, a perspektíva mégsem a mindentudó elbeszélőé, időről időre csak sejtet összefüggéseket, az olvasóra bízva az értelmezést. Holl, a Magyarországon tipikusnak mondható módon meggazdagodó nagyvállalkozó falubéli, egyszerű ember. Azonosul is a község lakóival, meg nem is. Már karrierje kezdetén elveszíti feleségét, akit „robotgépként” használt. Engedelmes fiával és lányával elégedetten dolgozik együtt. Földjein és erdeiben folyamatosan dolgoztat külhoni magyar férfiakat és nőket, akiknek a hazainál jobb szociális körülményeket nyújt, de abból, ahogyan róluk a közvetítőivel beszél, egyértelműen láthatjuk, hogy valójában rájuk is úgy tekint, mint igába hajtható barmokra.

Új brigád érkezik messziről, öt nő és egy férfi. Csöndesek, gépszerűen dolgoznak. Megismerjük Holl „vadászatát”. Nyulakat tart szállásán, közös térben, s elfojtott indulatait oly módon vezeti le, hogy kutyáját egy-egy nyúlra uszítja és végül a tehetetlen áldozatot megöleti.

Falusi környezete természetesen tud erről a rémségről, megalkuvásból szemet hunynak felette, bár rosszalják Holl ürügyét, miszerint csak ritkítja az elszaporodott állományt. Házvezetőnője ajánlja is, adjon a nyulakból a szegényebbeknek. Holl tudattalanul vonzza az új brigád egyik munkásnője, „Mintha töményen benne lett volna mindaz, amit ő a nőkről gondolt, de sosem tapasztalt meg: a titokzatosság, a másság, a rejtélyesség.” A nő váratlanul felelősségre vonja Hollt, megkérdezvén, miért tépeti szét a nyulakat? „Szólni sem tudott. Először azt hitte, nem is neki címezték a kérdést, vagy ha neki is, biztosan rosszul hallotta.” Az asszony karakánul megismétli kritikáját és kéri a nagyvállalkozót, fejezze be az állatkínzást. Ez klasszikus novellai csúcspont, a goethei hallatlan esemény /unerhörte Begebenheit/. Holl, elidegenedve magától, autoriter személyisége szerint csak hatalmi szóval tudja befejezni a párbeszédet, elbocsájtja a nőt.

A Vadászatban egyaránt izgalmasak a feszes párbeszéddek, a pontos leírások és a precíz, néha szürreális reflexiók. Ez a változatosság jellemzi a többi novellát is.

A kötet borítójának grafikája remekül passzol az elbeszélések hangulatához, üzenetéhez. Az ártér fölött köröző ragadozó lecsap oda, ahol valami mozgást lát.

Kortárs és a TotáLiber Kiadók, 2014.

Roisz Vilmos: Sziklatemplom

NAPI EGY VERS A SZERZŐTŐL

Sógor Béla Kószálni hívlak című verseskötényvéről

Napok óta nem hagy nyugodni a gondolat, hogy Sógor Béla ezeket az opuszokat 2014. április 3-a és 2014. szeptember 9-e között napi rendszerességgel vetette papírra. Eljátszadoznék azzal a gondolattal, hogy a költő kényszert érzett, hogy minden áldott nap megörökítse és versbe szedje érzéseit, átélt vagy átélteni vágyott gondolatait. Tette ezt azért, merthogy így akart emléket hagyni magáról, költészetéről. Nem akarok igaztalan lenni, de Moszkvában kellhetett annak idején az íróegyetemnek nevezett örültségen ilyen dolgokat cselekedni napi penzumként. Vélhetően heti rendszerességgel zárt-helyi dolgozatokat is kellett körmölniük a hallgatóknak. Persze ez nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy Sógor Béla jó verseket is tudjon írni.

A szerzőnek ez a negyedik kötete, ami azért is figyelemre méltó, mert irodalmi köztudatunk és közízlésünk ez idáig nem nagyon akarta befogadni szerzőnket. Vagy azért nem, mert kevésbé közismert, vagy azért nem, mert nem tartotta érdemesíthetőnek a költői elismerésre. Tegyük hozzá, hogy ez a fajta kritikusi magatartás nem egészen ismeretlen a magyar irodalomtörténetben, elég, ha csak Csokonai Vitéz Mihály, Petőfi Sándor vagy Juhász Gyula életbeli fogadtatását említjük.

Tehát akkor vágjunk bele és nagyobb figyelemmel induljunk kószálni verseskötetében! A kötet címadó verse valamit nagyon el szeretne felejteni, hiszen „az alatt acsargó csúfságokat” akarja fentről, a magasból szemlélni. Van ebben a versben több is, hiszen a költő öregedő naivitását helyettesíti az „öröm lelket, s teret betöltő édes dallama”. Egyszerű idilli kép, nincs benne képzavar és közérthető. Tehát nem bújik mélyen szántó hasonlatok mögé. Persze már ebben a versben is érezhető, hogy egyes jelzős szerkezeteibe közhelyek is csúsznak, de ettől még kedvező fogadtatásban részesíthetjük szerzőnket. A kötetnyitó verset követő prózai bemutatkozásában ilyen olvasói visszhangról ír maga a szerző is.

A líra attól szép, ha melengető, ha közérthető, ha van dallama, akár énekelhető, csengenek rímei, és tartalmat is kínál – mondta volt hajdani magyar tanárnőm a középiskolában. Valahogy ezt keresem Sógor költészetében. Az összhangot, a közlés kényszerén túli harmóniát, amelyre Ő is megveszekedettten vágyik, de valahogy nem sikerül meggyőzőnek lennie. Az Anyámnak, a Kortalan, a Csak céltalan, az Itthon vagyok, a Tükör előtt, a Kiszökve című költemények mondandójukban nagyszerű versek, képalkotásaiban letisztult – a költő idősödő korának megfelelő – szép versek, de hiányérzetünk van, ha például ezt olvassuk:

Görbe utakon szalad, vágat a zord
idő, kiszököm a lüktető város vad
zajából, s akár a gyermek, játszom,
elkóborlok, a gondokat a vállamról
lerázom, s ujjongva köszöntöm a
látóhatáron lassan magasba kúszó,
araszoló, pulzáló csillagokat.

A költő kimenekül a városból, de nem akar meggyőzni arról, hogy miért és mi kényszerítette a szökésre. Nem fedi fel előttünk az okot, pedig biztosan tudja. Bizonytalanságban tartja az olvasót, aki látni, érezni szeretné a költőt motiváló tényezőket. Valahol mindig azt érzi a figyelmes olvasó, hogy Sógor Béla a kisebbségi érzés leküzdésével hadakozik, mert folyamatosan bizonyítani akar. Szerintem feleslegesen, hiszen eddigi életével megmutatta, hogy mindent megtett a maga és társa boldogulásáért, aktív cselekvő életszakaszát lezárta és számot adott magának és környezetének az életéről. Fiatalkori balesete, amely egyik kezének elvesztésével járt, csak fizikai korlátot keletkeztetett, de nem csonkította meg gondolkodását, érzelmvilágát. Ezért is nehéz elfogadni azt a dacos érzékenységet, amely a jobb verseiben is letompítja kitarulkozását. Pedig a költészet egyben kitarulkozás, önmagunk megmutatása, hogy ilyenek vagyunk. A példánk bizonyítja, hogy értéket hordozunk, nem vagyunk kevesebbek másnál. Újra csak el kell ismételni: Sógor Béla kételyei megalapozatlanok! Ő a maga szintjén és a maga világában helyesen élt, dolgozott, alkotott, ha nem is „csudadolgokat”, amelyekre felkapja a világ a fejét.

Persze ez a kötet jól megfogalmazott verseket is tartalmaz. Olyan életérzést ad közre például a Szavak nélkül című költeményében, amelyet sokan és sokféle megközelítésben fogalmaztak meg. Azt az elidegenedést mutatja be, amely a XX-XXI. század egyik legjellemzőbb emberi magatartása. S valóban:

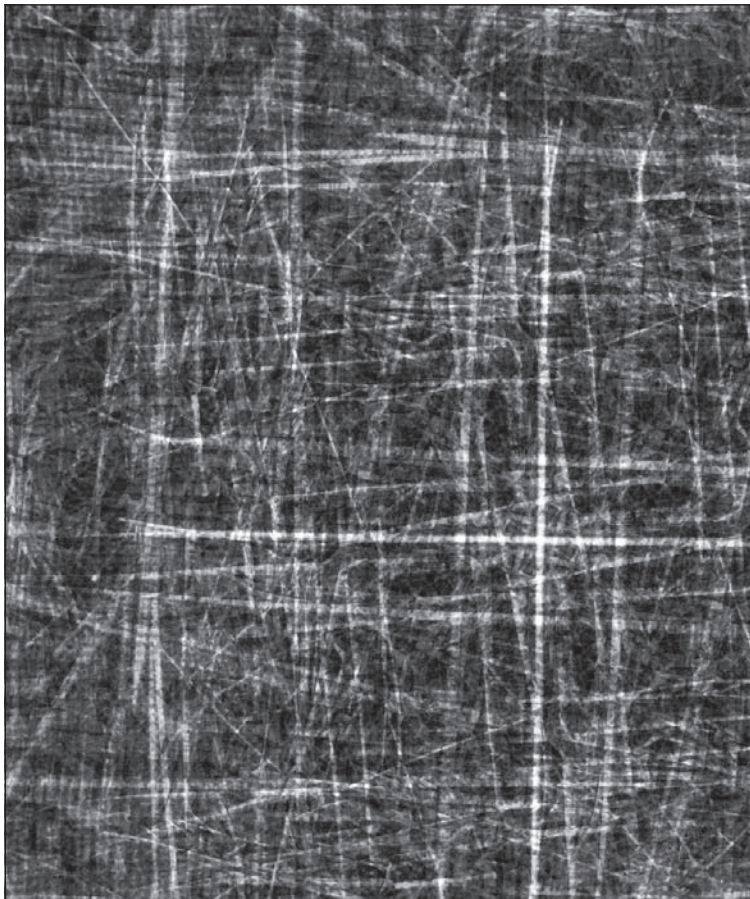
lefogytak rólunk a szavak,
fogunk között csak
szitkokat örölnünk,
dacos vagy türelmetlen
kézlegyintés zárja le
az el sem kezdett vitát,
s belesüppedünk a
szürke némaságba.

Lágy és őszinte a költő szerelmi lírája, de úgy is fogalmazhatnánk, nem is a szerelem érzelmvilágának oldaláról közeledik a társhoz, hanem itt is bizonyítani akar, igazolni azt, hogy az együvé tartozást hogyan lehet alátámasztani vagy megerősíteni. Megint csak a kétely viszi tovább a sorokat a Köszöntő című versében. Megint az a rendszeres bizonyítási kényszer, amely nem fordul át egészséges feloldozásba. A megadás virága, az önfeladás képei, egy letépett virág átnyújtása a kedvesnek és semmi oldás – csak kötés, de nagyon merev. A bezárkózás „önvédelmi reflexe” érződik a versből, de úgy is magyarázhatnánk: határtalan dekadencia!

Sógor Béla bezárkózott abba a baleset utáni világba, amely nagyon régen nyomja a lelkét, s amely ma is meghatározza poézisét. Megragadt a hanyatlás századának első évtizedében, ami nem lenne akkora baj, hiszen Ady Endre a búsuló magyar dekadencia talán legnagyobb magyar mestere, de Ady nemcsak rögzítette Bakonytól Párizsig a magyar érzést, a századvég-századelő hulló embercsillagait, hanem megoldást is kínált az olvasónak. Bárhol is lapozgatok Sógor Béla kötetében, nem találok ezt a költői megoldást. Mintha hiányozna az a zsenialitás és sorvezetés, amely bennünket készítet az azonosulásra. Már pedig az olvasó csak azokat a verseket szereti újra és újra elolvasni, amelyek neki is útmutatást adnak.

Sokszor idéztük már Nagy László klasszikus verssorait: „A vers félszárnyú madár / közönség nélkül”. Úgy vélem, hogy a Kószálni hívlak kötet írásai „félszárnyúak” maradtak, mert ezt a közel 180 írást tartalmazó kötetet – elolvasása után – hiányérzettel tesszük fel a polcunkra.

Bogárd és Vidéke Lapkiadó és Nyomda – Sárbogárd, 2015.

Újvári Gábor: Vers (Cím nélkül.)

TARTALOMJEGYZÉK

BEKÖSZÖNTŐ.....	5
Invokáció a Tisztelt Olvasóhoz!.....	7
IN MEMORIAM	9
Bősze Balázs	11
Bősze Balázs: Hitem vezérel engem.....	12
Bősze Balázs: A szemafor zöldre vált.....	13
Bősze Balázs: Vígasztaló.....	14
Bősze Balázs: Forgácsok Szent István tetteiből.....	15
Bősze Balázs: OMNIA COOPERANTUR IN BONUM.....	16
Bősze Balázs: Nem szemrehányás!	17
Bősze Balázs: Könyörgés gyógyulásért.....	17
Kovács György: Bősze Balásznak az égi mezőkre.....	18
Völgyi János: Ékesszóló	18
Bősze Balázs: Naplórészletek	19
Zentai László: Kedves Gyászoló Család! Tisztelt Gyászoló Gyülekezet!	34
Sarkady Sándor	35
Sarkady Sándor: Kérdezd meg!(<i>Nyolcvanéves lettem</i>).....	36
Sarkady Sándor: Felhők.....	36
Sarkady Sándor: Mi a baj?.....	36
Sarkady Sándor: Üres a kincsterem	36
Hegyi Ferenc: Szubjektív emlékezés barátaimra: Sarkady Sándorra és Bősze Balázsra	37
Both Balázs: In memoriam Sarkady Sándor	39
Tölgyesi Géza: In memoriam Sarkady Sándor	40
Lengyel Ferenc: Sarkady Sándor	41
Kovács József László: Emléksorok Sarkady Sándorról.....	42
Szabó Attila: Minden élet szolgálat	47
Both Balázs: A Mester volt... ..	48
Rakovszky Zsuzsa: Ritkaság, hogy valaki ennyire karakteresen egy városnak a költője legyen... ..	48
Huszár László: Maradéktalanul szerettem	49
Kovács József László: Sarkady Sándorra emlékezem	50
Sass László: Örök időkre beírta magát nem csak a város irodalmi életébe, hanem a kultúrtörténetébe is.....	51

Kerék Imre: Néhány szó Sarkady Sándor költőről	53
Ifj. Sarkady Sándor: Sopron városa, amely apát befogadta	54
Cs. Varga István: Drágajó Sarkady Sándor Tanár Úr!	
Drága Gyászoló Család! Tisztelt Gyászolók! ...	56
VERSEK	59
Bíbor István: Négysorok	61
Bíbor István: Paprét (Képeslap).....	62
Bíbor István: Méreg	62
Bobory Zoltán: Abélard hajnali imája, Héloise-re gondolva	63
Both Balázs: Második évforduló	65
Both Balázs: Ahogy meg van írva	66
Both Balázs: Vanda verse.....	66
Both Balázs: Metasztázis	67
Böröndi Lajos: Fölrúgott szonett	68
Böröndi Lajos: Összecsúsztott idő.....	69
Böröndi Lajos: Szakad a hó	70
Büki Attila: Úton.....	72
Büki Attila: Változatok egy Bella strófára.....	73
Büki Attila: Fújjuk a nótát.....	74
Czethoffer Csaba: Holtponton	75
Czethoffer Csaba: Fényhalász.....	77
Drescher J. Attila: Távirat – pár méterre.....	79
Drescher J. Attila: Majd	79
Drescher J. Attila: Én láttam a csendet	80
Drescher J. Attila: Majdnem-idill	80
Erdei Szabó István: Szavak fél-álomban, fél-elemben	81
Erdei Szabó István: Szívszakajtó	82
Hadarits Vilmos: Balsors akit	83
Hajdú Lajos: Két szál piros rózsa	85
Horváth Ábel: Kirándulás	86
Horváth Ábel: Mélység.....	86
Horváth Ábel: Bécsi domb.....	87
Horváth Ábel: Az alkotóról.....	87
Horváth Ábel: Ballada	88
Juhászné Bérczes Anikó: Virágok virága.....	89
Kerék Imre: Halott szarvas	90
Kerék Imre: Nem ereszt	91
Kerék Imre: Csak veled múlik el	92

Kovács György: Fertőhomoki tankák	93
Marácz Rea: Csak egy	96
Marácz Rea: Hinni	96
Nagy Imre: Az acél himnusza	97
Nagy Imre: Kávéházi menedék – A zöld gyönyör	98
Rosta Tamás: Elindultunk Kapuvárról.....	99
Sógor Béla: Kószálni hívlak	100
Sógor Béla: Augusztusi délután	100
Surbán Zoltán: Morzsák.....	101
Surbán Zoltán: Útszéli fák	102
Székely Dezső: Medárd	103
Szekeres Mária: Laza ütemek... ..	103
Szekeres Mária: Gyémánt vonzás	104
Tóth Judit: Vulkán.....	105
Tölgyesi Géza: Egy estjét még a szépnek	106
Tölgyesi Géza: Szárnyak és liliomok	107
Turbuly Lilla: Vihartörte sebek kezelése	108
Turbuly Lilla: Haikuk August Macke képekre	109
Völgyi János: Gondolatok a kertben.....	110
Winkler András: Levél előrement barátomhoz	111
Winkler András: Ölelés	111
Winkler András: Utolsó kívánság	112
Winkler András: Új világ	112
Winkler András: Égi hang.....	112
Zentai László: Voltak idők	113
Zentai László: Új honfoglalók	114
Zentai László: Halálhírekkel viaskodom a családi sírbolt fölött .	115
Zsirai László: A remény ígérete	116
Zsirai László: Szívünkbe őszül	116
Zsirai László: Koncert a télben	117
Zsirai László: Névjegy	118
DIÁKKÖLTŐK, DIÁKÍRÓK.....	121
Kovács Anna: Haikum	123
Kovács Anna: Kedves Kődöbocz Gábor!	123
Kovács Anna: Pest ostroma	124
Kovács Anna: Ima családomért	126
Kovács Anna: Gondolatok	126
Kovács Anna: Papinak a kórházban.....	127

Márkus Boróka: Cinkekérés	128
Márkus Boróka: Cinkekérés	128
Márkus Boróka: Rigó a szobában	129
Márkus Boróka: A táncoló rigó.....	129
Márkus Boróka: Furcsa fészek.....	130
Márkus Boróka: Elalvás előtt.....	131
Márkus Boróka: A krokodil a szobámban.....	132
Márkus Boróka: Rovarok a kertben.....	133
Szitakötők	133
Dongó	133
Pók.....	133
Hangya.....	134
Balázs Fanni: Múltbéli megbízás.....	135
Horváth Klára: A zenedoboz titka.....	141
PRÓZA.....	145
Böszörményi Zoltán: Találkozás.....	147
Böszörményi Zoltán: Örökség	149
Dallos Margit: Válság	152
Hárs József: Követnek	156
Hegyi Ferenc: A csempész ajándéka	161
Kenessey Tamara: Levendula, áprilisban.....	167
Kovács György: Kórházi kapriccsó	170
Morvay Ferenc: Ringasd el magad	182
Ross Károly: Egy kupac téglá.....	188
KIÁLLÍTÁSMEGNYITÓK	191
Orosz István: Rembrandt tekintete.....	193
Rujavecné Ferenczi Katalin: GR. Crouy-Chanel Adél festőművész életmű-kiállítása.....	196
Raskóné Déri Erzsébet: Magyar né Derszib Eti kiállítása elé	199
Veress Ferenc: Gondolatok Fejér Zoltán festészetéről.....	202
Tuba Jenő: Timár Antal 80. születésnapján rendezett emlékkiállítása elé.....	205
Füzi Edit: Szabó Katalin és Gerhard Cervenka festőművészek „Cranach-ok új formába öntve” című kiállítása elé...	206
Keresztény Richárd: Pálhegyi Árpád grafikus jubileumi kiállításának megnyitója	211
Sógor Ferenc: Az Alpok Képzőművészeti Kör tavaszi kiállítása	214

Gáspárdy Tibor: Grabner József „Szívvel és ecsettel”	217
Winkler Barnabás: Wosinski Kázmér születésének 120. évfordulója alkalmából rendezett emlékkiállítás elé	220
Keresztény Richárd: Könnyű selymek és bársonyos kövek	223
Rujavecne Ferenczi Katalin: Vessző Katalin Növényportrék, in memoriam Dr.Csapody Vera c.kiállítása és a Lélektöredékek /blogrészletek c.könyv bemutatása elé	225
Magyar Mónika: A Soproni Fotóművészeti Kör Szelfi című kiállítása elé.....	228
Mácsadi Orsolya: Indák és formák - Rajczi János kiállítása elé..	231
Banner Zoltán: Szabó Béla festőművész Csíkszeredától Sopronig” című jubileumi emlékkiállítására elé	233
Jakabné Tóth Márta: Szényi Péter jubileumi kiállítása	236
Füzi Edit: Herczeg Anikó kiállításának megnyitója	239
SZÍNHÁZI ÉLET	241
Demcsák Ottó: Sopron Balett	243
Katona Imre: Igazi műhelymunka folyik.....	245
Pataki András: A Soproni Petőfi Színház.....	247
DOKUMENTUMOK	251
Kovács József László: Koszter atya.....	253
Sarkady Sándor: Ami a „Vallomások”-ból kimaradt	259
Somogyvári Gyula: Soproni dal.....	260
Cs. Szabó László: Határváros	262
Morvay Ferenc: Határsértők	264
Nagy Alpár: Liszt Ferenc, a dalszerző	266
Kubinszky Mihály: A soproni Lövér Szent Margit-temploma.....	273
SZEMLE	279
Bakonyi István: „... S várom, hogy az angyal megérintsen”	281
Cs. Varga István: Világíts, fenséges csillag	284
Cs. Varga István: Minden élet szolgálat.....	287
Szégnet Zoltán: Ártériek a Rába folyónál.....	289
Zentai László: Napi egy vers a szerzőtől	292

KÉPEK JEGYZÉKE

Ambrits Tamás Vers (Cím nélkül).....	151
Ambrits Tamás: Szelfi	228
Báthory: Fotó	273
Báthory: Fotó	276
Bazsó Gabriella: Megszületett a fény	261
Bokán Csilla: Festőköz	215
Büki Attila: Nyári virágok	169
Csigó László felvétele. Sarkady Sándor 1976 októberében, a Soproni írók antológiája szerkesztése idején.	40
Demcsák - Míkó F.: Végtelen Európa (fotó: Pluzsik Tamás)	244
Dorosmai Erzsébet: Nyaralóbagoly	131
Fejér Zoltán: Fertő-menti golgota	203
G. Nagy László: Vers (Cím nélkül).....	166
Gerhard Cervenka: Ámor és Vénusz	207
Giczy János: Tanulmány a malomsoki evangélikus templom oltárképéhez.....	120
Giczi Lajos: Leány kalappal	214
Gr. Crouy-Chanel Adél festőművész oltárképe	196
Grabner József: Langyos eső	218
Grabner József: Reggeli fényben	217
Győrffy Gabriella: Kertben.....	272
Hainer István: Itt	104
Hainer István: Szelfi	228
Hajdú László: Szelfi	229
Hajdú László: József Attila	181
Helyes Jenő: Utcarészlet	134
Herczeg Anikó: Festőköz	239
Herr József: Vers (Cím nélkül).....	148
Horváth Endre: Kastély, parkban.....	64
Király Pálma: Tavasz	286
Kovács György: Január	82
Kovács-Gombos Gábor: Odaát	98
Kránitz András: Vers (Cím nélkül).....	263
Kránitz András: Szelfi	229
Magyarné Derszib Eti: Sopron, Fő tér télen	199
Nagy Béla Lajos: Emlék-síkok I.....	187
Németh Csaba: Vers (Cím nélkül.)	67
Örkény István: Macskajáték (fotó: Pluzsik Tamás)	246
Pálhegyi Árpád: Ikva mente.....	212
Rajczi János: Nap-kapu	231
Renner Kálmán: Csontváry.....	283
Renner Mária: Itáliai emlék	140
Roisz Vilmos: Sziklatemplom.....	291

Sarkady Sándor megnyitja Grabner József kiállítását	43
Simon Tibor: Szelfi	230
Sulyok Gabriella: Ismerős vidék.....	102
Sulyok Gabriella: Kis golygó.....	155
Szabó Béla: Sopron.....	233
Szabó Katalin: Hölg arcképe	208
Szényi Péter: Fonódások.....	237
Szepes Péter: Contemplation	91
Szokolay Sándor síremléke (Fotó: Horváth Endre).....	277
Szőcs Géza: Szelfi	230
Szurokné Strassner Klára: Margaréták	223
Taschner Frigyes: Alkonyat	265
Tímár Antal: Halász a Fertő tavon.....	205
Tóth Zoltán: Hamlet.....	110
Újvári Gábor - Vers (Cím nélkül.)	294
Újvári Gábor: Szelfi	230
Vessző Katalin: Növényportré	225
Völgyi János: Tornácos.....	144
Vörös Renáta: Cím nélkül.....	88
Wosinski Kázmér: Önarckép	221